
Folkdiktning,

visor, sägner, sagor, gåtor, ordspråk, ringdansar, lekar och barnvisor,

samlad och upptecknad i

Skåne

af

Eva Wigström.
(Ave.)

Köbenhavn.
Karl Schönbergs bokhandel.
1880.

Folkdiktning,

visor, sägner, sagor, gåtor, ordspråk, ringdansar, lekar och barnvisor, samlad och upptecknad i

Skåne

af **Eva Wigström.** (Ave.) ----------- Köbenhavn. Karl Schönbergs bokhandel. 1880.

Bianco Lunos kgl. hof-boktryckeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

År 1881 utkom **Folkdiktning, visor, folktro, sägner och en svartkonstbok. Andra samlingen** och postumt utgavs en tredje 1952, baserad på författarens efterlämnade manuskript i serien *Svenska sagor och sägner. 11, Folktro och sägner från skilda landskap.*

Denna bok, som tillhör Indiana University Libraries, har scannats av Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i augusti 2013 av Bert H.

Inledning.

Ehuru herr professorn Svend Grundtvig i Köbenhavn i sitt förord till detta arbete tydligt angifvit hufvudändamålet med och nyttan af all samlad folkdiktning, känner jag mig dock manad, att, innan denna min samling öfverlemnas åt allmänheten, äfven säga några ord till mina blifvande läsare.

Utom de egentliga sagorna, innehåller denna samling en hel mängd sägner, rörande folkets tro och föreställningssätt om sina döda och den öfversinliga verlden. För att nu här, så mycket ett allmänt begripligt skriftspråk det tillåter, åskådliggöra denna tro, har jag sökt återgifva dessa berättelser om «varsel», spöken, gastar m. m. i samma trovärdiga ton, som de blifvit mig meddelade af de många, hvilka ännu i dag tro på hela denna sagoverld, som folkfantasien skapat och ännu skapar. Hvarje upplyst läsare skall lätt inse, både att det ej här kunnat vara min uppgift att vederlägga eller förklara dessa berättelser, och att denna bok ej är någon barnbok, utan blott ett samladt arf, som öfverlemnas åt mogna män och kvinnor.

Säkert skall det öfverraska alla dem, som, utan närmare kännedom om folket, lefva i den tro, att vårtmoderna

kunskapsväsen utrotat det mesta af det man så gerna stämplar med ordet vidskepelse, att här finna så mycket af detta, friskt och frodigt, som i gamla dagar. Men sanningen framför allt, och den kräfver af mig ett förklarande, att icke blott de gamle, utan äfven medelålders män och kvinnor, liksom också många af de unga, tro på dessa saker. Sjelfva rikedomen på sägner vittnar härom, ty det är min personliga erfarenhet, att der tron på sago-verldens gestalter verkligen är utdöd, der förtäljes ej heller det ringaste om dem.

Utom det i förordet angifna syftet med dylika samlingar, har jag under detta samlingsarbete äfven lifvats af den tanken, att det kanske skulle vara af gagn för dem, som handhafva folkets undervisning eller arbeta på dess upplysning, att de lärde närmare känna den mark de vilja odla, och, det veta vi ju alla, ingenstädes återspeglar sig folkkaraktären trognare än i folkdiktningen. Väl oss, att denna innehåller så mycket, som bådar godt för vårt folks framtida andliga utveckling!

För folket sjelf är det äfven i detta hänseende godt, att det, så att säga, får se sin egen spegelbild, ty det är alltid nyttigt att lära känna sig sjelf så väl som möjligt. Många fördomar falla derigenom bort, många dunkla aningar bli klara tankar, och den stundom slumrande kärleken till hvad som är vårt, hvad som är äkta nordiskt, skall väckas vid klangen af de gamla tonerna i våra visor och sagor. Se der i korthet hvad jag drömt under vandringarne i våra minnesrika bygder.

Den del af bokens läsare, som är förtrogen med så väl vår folkdiktning, som med folkets föreställningssätt, ser lätt, att ingenting här förskrifver sig från min fantasi, utan att jag sökt återgifva allt i den anda, ton och form,som jag af folkets läppar mottagit det. De läsare deremot, som ej sjelfva kunna döma härom, kan jag blott försäkra, att jag till denna samling blott anlitat muntliga berättelser samt trenne till mig insända skriftliga uppsatser, innehållande ett par eller tre ortsägner jemte en del ordstäf.

Hvad språket i detta arbete angår, så har jag ofta sett mig tvungen att bruka ord och uttryckssätt, som uteslutande tillhöra skånska allmogespråket, för att få den rätta färgtonen öfver de taflor, som så lifligt blifvit för mig skildrade. Jag hoppas dock, att ingen svensk, norrman eller dansk skall stöta på ord, hvilka de ej, i sammanhang med de öfriga, i samma mening skola förstå; ty att blifva fullt förstådd, utan att dock behöfva tvinga folkets lefvande, målande skildringar in i ett fint putsadt språk, har här vid lag utgjort målet för min sträfvan.

Der jag, utan att träda gifna förbehåll för nära, kunnat i sägnerna anföra ortnamn, har jag gjort detta, och vid hvarje saga och visa har den sockens namn blifvit utsatt, der jag upptecknat dem; öfverallt har jag gjort mig noga underrättad om, huruvida berättaren ej genom läsning inhemtat hvad han velat förtälja, och först, sedan mina sagesmän angifvit af hvem eller hvilka de hört visan eller sagan, har jag upptagit den.

Slutligen vill jag här uttala min hjertliga tacksamhet till de många vänner, både i gårdar och kojor, som så välvilligt biträdt mig i detta mödosamma samlingsarbete. Tack för hvarje visa, hvarje saga, hvarje sägen, ja för alla gamla goda minnen, som blifvit så trofast förvarade och nu så förtroendefullt åt mig meddelade! Jag har aldrig påräknat många skriftliga bidrag, men genom min i skånska tidningar införda vördsamma anhållan, hoppades jag väcka folkets uppmärksamhet på värdet af de minnendet innehade, så att den, som i bygderna ville personligen uppsamla dessa skatter, skulle mötas af välvilja och förtroende, och detta mitt hopp har för mig i rikt mått blifvit uppfyldt.

Den uppmuntran, som från Danmark, särskildt genom herr professor Svend Grundtvig, kommit mig till del, har i icke ringa mån verkat upplifvande på arbetets fortskridande, liksom äfven den norske sagosamlaren, herr P. Ch. Asbjörnsens skriftliga förord till sagorna var mig en oväntad och opåräknad glädje.

Herrar Grundtvigs och Asbjörnsens gemensamma uttalanden om detta mitt arbete voro ämnade att förskaffa det förläggare i Sverge; men jag måste medgifva, att mina försök i den vägen ej fört till målet, utan är det en dansk man, hvilken här ej önskar namngifvas, som, då svenske förläggare afslogo min framställning, sjelfmant visat saken och mig välviljan att möjliggöra tryckningen af detta arbete.

Skulle det nu visa sig, att man äfven i mitt fädernesland finner skäl att fästa något intresse eller uppmärksamhet vid detta mitt samlingsarbete, hoppas jag framdeles kunna fortsätta det samma.

Helsingborg i Oktober 1879.

*Eva Wigström.*Förord.

Fru Eva Wigström har givet mig lejlighed til at göre mig bekendt med en del optegnelser, hun har gjort i Skåne af folkelige overleveringer af forskellig art: sagor, visor, sägner och berättelser om vidskepelser. Disse optegnelser ere af meget betydeligt værd, og de afgive vidnesbyrd, på den ene side om Skånes overvættes rigdom på ældgammel folkelig overlevering, ofte i overraskende ægte og vel bevarede former, og på den anden side om optegnerindens særegne gave til at fremlokke sådanne meddelelser, som ellers ville være utilgængelige for de fleste.

Trindt i landene har der i dette århundrede været udfoldet og udfoldes endnu en travl virksomhed for at indsamle hvad endnu kan forefindes i mundtlig traditjon af fortidens folkelige digtning og tro, og overalt har en levende erkendelse mere og mere gjort sig gældende med hensyn til denne indsamlings betydning både i natjonal og i videnskabelig henseende, for poesien, kulturhistorien og mytologien.

Det kan ikke nægtes, at Sverige hidtil er imellem de lande, der har gjort mindst herfor, til trods for den særegne betydning det i flere retninger vilde have atkende dets forråd af folkelig traditjon, der efter al rimelighed vil vise sig at være fuldt så rig og ejendommelig som noget andet lands. Og blandt svenske landskaber turde netop Skåne indtage en særegen interessant stilling som overgangsled mellem gammel dansk og svensk traditjon. Om Skånes tidligere sagnrigdom have vi vidnesbyrd i de bevarede præsteberetninger fra 1624—25, og Nils Lovéns «Barndomsminnen» (Nicolovius, Folklifvet i Skytts härad) bære vidne om, at denne rigdom ikke var ganske tabt i de fölgende 200 år. Desuagtet er jeg bleven slået af overraskelse ved at erfare, hvor rigt Skåne endnu er på gammel folkelig overlevering. Og da her nu findes hænder, som både kunne og ville løfte skatten, så er det mit håb og min bön til Fru Wigströms nærmeste landsmænd, at de også ville yde deres bistand til at bringe denne skat helt frem for dagen, til berigelse for Sveriges, for Nordens, for Verdens folkelige litteratur; til et godt eksempel for andre svenske landskaber.

København d. 29. Juni 1879.

Svend Grundtvig.

Efter det flygtige Gjennemsyn af nogle Eventyr og Sagn i Fru E. Wigströms Samlinger, som de sidste Öieblik af mit Ophold i Kjöbenhavn levnede mig Tid til, kunde jeg ikke andet end opfatte disse som meget interessante og, i flere Henseender, completerende Léd i Kjeden af de skandinaviske Folkedigtninger; thi Samlingen indeholder ikke alene, især for Sveriges Vedkommende, adskilligt Nyt, men ogsaa ikke faa eiendommelige og tildels mindre bekjendte Træk og Combinationer.Det er imidlertid ikke alene Indholdet, hvorved denne Samling udmærker sig, ogsaa i Fremstilling kan den i flere Stykker stilles ved Siden af det Meste, som den svenske Literatur, mig bekjendt, i denne Retning eier, idet den undertiden endog hæver sig til en ægte folkelig Tone i Fortællemaaden.

Paa Grund af disse Samlingens udmærkede Egenskaber og dens Værdi i Almindelighed for Folkeliteraturen og den mythologiske Videnskab, er det mig en sand Tilfredsstillelse paa det Varmeste at anbefale den til snarlig Udgivelse og til al den Understöttelse, der kan blive den til Del.

Christiania den 22. Juni 1879.

P. Chr. Asbjörnsen.

Visor.

1. Agneta och hafsmannen.

(Asmundtorps socken.)

1. Agneta hon gick sig på Höjelandsbro, så kom der en hafsman från böljan opp. — Åh, hå, hå! Nå, nå, nå! — Så kom der en hafsman från böljan opp.

2. Hans hår det var af det puraste gull, hans ögon de voro så fröjdefull'.

3. «Hör du, Agneta, hvad jag vill säga dig: Vill du nu följa till hafsens djup med mig?»

4. «Ja, gerna vill jag nu med dig gå, om du vill mig föra under böljan blå.»

5. Han stoppad' hennes öron, han täppte hennes mun, så förde han henne till hafsens grund.

6. Agneta hon låg öfver vaggan och sang, så hörde hon Engelands klockor de klang.

7. Agneta hon gick för den hafsman att stå: «Må jag mig åt kyrkan få gå?»

8. «Åh, ja så men, det må du väl få, om du kommer åter till barnen de små.

9. Men när du kommer i kyrkan in, du gånge ej i kär moders stol din.

10. När presten han nämner det höja, du ej dina knä' månde böja.»

11. Han stoppad' hennes öron, han täppte hennes mun, så förde han henne från hafvets grund.

12. Agneta hon gick sig i kyrkan in, der mötte hon sin moder i samma sinn'.

13. När presten han nämde det höja, hon djupt sina knä' månde böja.

14. «Ack, hör du, Agneta, hvad jag vill spörja dig: Hvar hafver du varit i åtta år från mig?»

15. «På hafsens djup, der ståndar mitt bo, der har jag gifvit en hafsman min tro.

16. Sju söner der hafver jag honom födt, den minste han sofver i vaggan sött.

17. Men nu vill jag stanna på grönan jord och aldrig mer sitta vid hafsmannens bord.»

18. Den hafsman han trädde i kyrkan in, alla de små helgonbilder vände sig kring.

19. Hans hår det var som det puraste gull, hans ögon de voro så tårefull'.

20. «Hör du, Agneta, följ nu hem med mig, dina små barn de gråta efter dig.»

21. «Ja, låt dem gråta bäst de gråta vill, för aldrig så hörer jag dem mera till.»

22. «Ack, tänk på de stora, och tänk på de små, och tänk på den lille, som i vaggan låg!»

23. «Nej, aldrig jag tänker på stora eller små, långt mindre på den lille, som i vaggan låg.» — Åh, hå, hå! Nå, nå, nå! — Långt mindre på den lille, som i vaggan låg.

2. Sven Hildebrand.

(Reslöfs socken.)

1. Sven Hildebrand gick för sin moder in. — Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön. — «Har jag aldrig haft någon syster så fin?» — Men nog vet jag, att sorgen är tung. —

2. «Jo, du har haft en syster, så fager och båld, men henne tog hafsfrun med magt och med våld.»

3. Sven Hildebrand han gick sig till stallet ned, der skådar han hästen, så stor och så fet.

4. Han skådar den hvite, han skådar den grå; den hvite han lade guldsadeln uppå.

5. Så red han neder till Abildgårds bro, der ute för honom då hafsfrun hon stod.

6. «Goddag, goddag min hafsfru så båld; ej vackrare tärna i verlden jag såg!»

7. «Icke är jag vacker, ej heller är jag din; men jag har en tärna, som är fager och fin.»

8. «Kan jag då icke din tärna få se? Jag derför vill gifva dig guldringar tre.»

9. «Behåll du gerna dina guldringar tre; min tärna, den fagra, du ändå får se.»

10. «Hur skall jag väl din tärna få se? Din port är af jern och ditt lås är af stål.»

11. «Min port är af jern och mitt lås är af stål, men mina små nycklar de låsa dem opp.»

12. Hafsfrun hon gångar sig i sitt höganloft, der väckte hon sin tärna ur sömnen opp.

13. «Du stånde nu upp, min tärna så båld; i morgon skall du för en riddare stå.»

14. «Hur skall jag kunna för en riddare stå; jag inte sett solen på de femton år?»

15. Hon klädde på henne en silkesydd särk, som femton jungfruar haft uti verk.

16. Hon klädde uppå henne en kjortel så blå, der femton guldvippor i fållarne låg'.

17. Hon klädde på henne en tröja utaf guld; och förklädet var af demanterna fullt.

18. Hon kammad' och hon krusad' hennes fagergula hår, det satte hon krans och guldkrona uppå.

19. Hon satte guldkannan uppå hennes hand: «Nu gångar du dig till sjö och till strand!»

20. Då hon kom ned till sjö och till strand, der ute för henne stod Sven Hildebrand.

21. «Goddag, goddag, du riddare så fin; behagar skön riddaren taga en dryck vin!»

22. «Icke jag tager guldkannan ur din hand, förrän du hafver nämt mig ditt fädernenamn.»

23. «Jag icke det får, ej heller det vill, mig hafsfrun väntar, den hörer jag till.»

24. «Låt henne vänta så länge hon vill, ty mig nu hörer du lika väl till.»

25. «Min fader han var en grefve så stolt; min moder var en grefvinna så båld.

26. Min broder hette Sven Hildebrand; mig sjelf blef aldrig gifvet ett namn.»

27. Hafsfrun väntade i dagarne tre, men aldrig hon mer fick sin tärna att se.

28. «Hade jag trott henne vara så falsk, så hade jag bräckt hennes nackabast!»

29. Der blef en glädje i hela den gård; — Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön. — Sven Hildebrand har frälsat sin syster i år! — Men nog vet jag att sorgen är tung. —

3. Agneta och bergamannen.

(Norrhviddinge socken.)

1. Agneta hon gick sig på vägen fram — Men tiden göres mig lång, — der mötte hon en bergaman. — Herre Gud, hvad sorgen är tung.

2. «Hör du, Agneta, hvad jag vill säga dig: Nu skall du följa till Elleberg med mig.»

3. «Slätt intet vill jag följa till Elleberg med dig, min fader och min moder de vänta på mig.»

4. «Ja, låt du dem vänta, som de vänta vill, ty nu så hörer du bergamannen till.»

5. Så gingo de backen sju gånger omkring, då öppnades jorden, Agneta slapp in.

6. Så var hon der inne i sju runda år och sönerna sju hon med bergamannen får.

7. Agneta hon sig öfver vaggan låg, då hörde hon faderens klockor slå.

8. «I dag vill jag mig till kyrkan gå, nu hör jag min faders klockor slå.»

9. «Slätt inte får du gå på kyrkostig förr än jag en guldbro får lagt för dig.»

10. «Lägg du guldbro, hvar du lägga må, i dag skall jag ändå till kyrkan gå.»

11. Agneta hon gick sig på kyrkostig, der mötte hon då kär syster sin.

12. Agneta hon gick sig på kyrkogården in, der mötte hon då kär broder sin.

13. Agneta hon gick sig i kyrkan in, der mötte hon fader och moder sin.

14. När messan var ute och folket gick hem, Agneta med fader och mor följde hem.

15. De bjödo henne rätter både fyra och fem, Agneta hon smakte ej någon af dem.

16. De satte för henne både åtta och ni', Agneta ej smakte en endaste bit.

17. In trädde den bergaman med list och med harm, han kastad' guldäple uti Agnetas barm.

18. Bergamannen sig utom dörren sprang; Agneta hon sig öfver bredan bord svang.

19. Så kom hon åter till bergamannens hus, der tände han upp både lampor och ljus.

20. De sönerna fyra satte guldstolen fram, de tre de lade guldtäcket derpå.

21. De fyra de tappade vin i guldhorn, de tre lade deri förgyllande korn.

22. Den första drycken Agneta hon drack, hennes silkeströja i sidan sprack.

23. Den andra drycken Agneta hon drack, silkessärken hennes i sidan sprack.

24. Den tredje drycken Agneta hon drack, — Men tiden göres mig lång, — hennes ögon runno, hennes hjerta det sprack. — Herre Gud, hvad sorgen är tung.

4. Tärningspelet.

(Asmundtorps socken.)

1. Prinsessan satt i höganloft så tankefull i sinn', så kom der en gångarpilt till henne der in. — De lekte, de spelade guldtärning. —

2. «Ack hör du, fager gångarpilt, du spela nu med mig!» «Jag har ju inte rödan guld at sätta upp mod dig.»

3. «Så sätt du upp din kappa och dina vantar grå, jag sätter deremot min ära och min tro.»

4. Den förste gång guldtärningen på taflebordet rann, väl gångarpilten tappade, prinsessan hon vann.

5. Den andre gång guldtärningen på taflebordet rann, den gångarpilt han tappade, igen prinsessan vann.

6. Den tredje gång guldtärningen på taflebordet rann, prinsessan hon tappade och gångarpilten vann.

7. «Och hör du, usle gångarpilt, du gånge ifrån mig! en silkestickad skjorta, den vill jag gifva dig.»

8. «En silkestickad skjorta, den får jag, om jag kan, men jag vill ha den jungfru skön, jag med guldtärning vann.»

9. «Ack hör du, liten gångarpilt, hvad jag vill säga dig: det bästa skepp, i hafvet går, det skall du få af mig.»

10. «Det bästa skepp, i hafvet går, det får jag om jag kan, men jag vill ha prinsessan, jag med guldtärning vann.»

11. «Ack hör du, usle gångarpilt, dig skynda här ifrå'! guldsadeln med hästen hvit, den skall du af mig få »

12. «Guldsadeln och hästen hvit, dem får jag om jag kan, men jag vill ha prinsessan, jag med guldtärning vann.»

13. Prinsessan står i jungfrubur och kammar ut sitt hår: «Gud nåde mig nu, arma mö, för giftermål jag får!»

14. Den ungersven på golfvet går, han viftar med sitt svärd: «Allt får du bättre giftermål än du det nu är värd.

15. Jag är väl ingen gångarpilt, fast än jag synes så, jag är den bäste kungason, i Engeland månd' gå.»

16. «Är du den bäste kungason, i Engeland månd' gå, så skall du få min trohet, ja om jag hade två.» — De lekte, de spelade guldtärning. —

5. Kungen och vallpigan.

(Reslöfs socken.)

1. Bondens vallpiga hon lullar i vall — Så väl hon kan — och konungen hvilar i höganlofts sal. — Så väl hon kväda kunde. —

2. Konungen kallar på småsvennen sin: «Hvem är det väl som slår guldharpen min?»

3. «Der är väl ingen som er guldharpa slår, det är bondens vallpiga, som med getterna går.»

4. Konungen talar till småsvenner två: «I bedjen den vallpigan in till mig gå!»

5. Tjenarne talte till vallpigan så: «Till konungen skall du nu genast in gå!»

6. «Hur skall jag in till konungen gå; jag är ju klädd uti vadmalet grå?»

7. «Kläd du dig uti skarlaken röd, ty blifver du ute, det varder din död!»

8. Vallpigan hon klädde sig i skarlakan röd, så gångar hon sig inom konungens dörr.

9. Hon kvädde i en dag, hon kvädde i två och konungen dansad' och hela hans hof.

10. Vallpigan hon kvädde i dagarne fem, konungen dansade och alle hans män.

11. «Och hvad jag skall hafva, det låt mig nu få, ty sedan så må jag till getterna gå!»

12. «Hvad du skall hafva, det skall du nog få, men aldrig så skall du till getterna gå.»

13. Han tog den vallpigan uti sin famn och gaf henne krona och drottninganamn.

14. De fruar och mör, de ledo stor kvida, när vallpigan hvilad' vid konungens sida.

15. De fruar och mör, de ledo stor harm, — Så väl hon kan — när vallpigan hvilad' på konungens arm. — Så väl hon kväda kunde. —

6. Den döde brudgummen.

(Bjufs socken.)

1. Det var så sent en afton, då allting var tyst, då skulle den döde till liten Kerstin gå. — Hon gråter efter honom uti löndom. —

2. Han knackade på dörren med fingrarne små: «Statt upp, liten Kerstin, drag låset ifrå'!

3. Vill du ha veta hvem som här vill in, så är det lille vännen eller fästemannen din.»

4. Jungfrun stod upp, drog låset ifrån: «Välkommen min käraste, hvar kommer du ifrån?»

5. Så satte hon honom på förgyllande stol, der drog hon af honom både strumpor och skor.

6. Se'n satte hon honom på förgyllande skrin, och tvättade hans fötter i rödaste vin.

7. De lade sig att sofva, den sömnen var ej lång, de sofvo icke mycket, de bara taltes vid.

8. «Ack hör du, liten Kerstin, gråt icke efter mig, jag kommer aldrig mera på jorden till dig.

9. Och hvar gång du gråter med sorgset mod, då droppar i kistan det rödaste blod.

10. Men hvar gång du glädes och fröjdar dig, så växer der en lilja i kistan hos mig.

11. Det lider nu mot ottan och hanen han gal, nu får jag med vännen intet mera tal.

12. Statt upp, liten Kerstin, drag kläder uppå dig, så skall du få följa ett stycke väg med mig!»

13. När som de kommo ett stycke utom by, så fingo de se en morgonstjerna ny.

14. När som de kommo uppå kyrkogård, der fälde den döde sitt fagergula hår.

15. Liten Kerstin hon tittade på stjernorna små, den döde försvann, han for långt der ifrån. — Hon gråter efter honom uti löndom. —

7. Systermordet.

(Asmundtorps socken.)

1. Der bodde en bonde vid sjöastrand — Tungt är mitt lif — och tvänne döttrar det hade han. — Här ståndande gräs om sommaren. —

2. Den äldsta var svart, som svartan jord; den yngsta var hvit, som den klara sol.

3. Så kom der friare, en och två, men begge friad' till den yngsta ändå.

4. Och syster talte till syster så: «Kom, låtom oss ned till tvättesten gå?»

5. «Hvad skola vi i dag vid tvättesten, vi hafva ju all vår klädbonad ren?»

6. «Vi tvätta oss begge i vattnet nu, så blifver jag väl så hviter som du.»

7. «Om du tvättar dig båd' natt och dag, så blifver du aldrig så hviter som jag.»

8. Så gingo de båda till sjöastrand och tänkte allt uppå den fästeman.

9. Den yngsta hon trampad' på tvättesten, den äldsta hon sköt henne ut i sjön.

10. Så tog hon fatt med hand och fot, så simmade hon till alerot.

11. «Ack, kära min syster, du rädda mitt lif, så vill jag dig gifva min silfbundna knif!»

12. «Din silfbundna knif, den får jag ändå, men aldrig skall du det gröna landet nå.»

13. «Ack, kära min syster, du hjelp mig i land, så vill jag dig gifva mitt röda guldband!»

14. «Ditt röda guldband det får jag ändå, men aldrig skall du det gröna landet nå.»

15. «Ack, kära min syster, du hjelp mig i land, och dig vill jag gifva min fästeman!»

16. «Din fästeman, den får jag väl ändå, men aldrig skall du det gröna landet nå.»

17. «Helsa då hem till min fader god, jag dricker mitt bröllop i klaran flod.

18. Och helsa hem till min moder kär, i klaran flod redt mitt bröllop är.

19. Och helsa hem till min fästeman, min brudsäng är bäddad på hvitan sand.»

20. Der bodde en spelman vid den strand, han såg det liket ligga vid land.

21. Han jungfrun uppå stranden bar och gjorde af henne en harpa så rar.

22. Han bygde den af det snöhvita bröst, den harpan månd' klinga med ljuflig röst.

23. Så skar han af henne de fingrar fem och gjorde harpeskrufvar af dem.

24. Så tog han jungfruns guldgula hår och harpesträngar deraf han snor.

25. Så gångar han sig till bröllopsgård, der bruden hon dansar med guldband i hår.

26. Det första slag han på harpan slog, den bruden hon satt uti brudstol och log.

27. Det andra slag, som från harpan rann, den bruden bleknar i skruden grann.

28. Ty rösten från harpan så underligt klang, om drunknad syster den tonen sang.

29. Det tredje slag han på harpan slog — Tungt är mitt lif — den bruden hon föll till golfvet och dog. — Här ståndande gräs om sommaren. —

8. Jungfrun och bergamannen.

(Norrhviddinge socken.)

1. Jungfrun skulle sig till ottesången gå, — Tiden göres mig lång — så gångar hon sig åt rosendelund. — Ty jag vet att sorgen är tung. —

2. Hon klappar på bergsporten med flngrarne små: «Statt upp, du bergskonung, tag låset ifrå'!»

3. Bergskungen hade fingrar båd' mjuka och små, dock tog han sjelfver det låset ifrå'.

4. Så tog han den jungfrun genast i famn och bar henne så till silkesängen fram.

5. «Dig så vill jag gifva en tunna guld, om jag får tala med min far och mor så huld.»

6. «Gifver du nu mig en tunna guld, så skall du få tala med din far och mor så huld.»

7. När som hon kom till sin faders gård, ute stod hennes moder och kammad' sitt hår.

8. «Välkommen, min dotter, välkommen till mig! Hvar har du väl varit så långan en tid?»

9. «I berget har jag varit i åtta runda år, der aflad' jag sju söner och en dotter så båld.»

10. Bergskonungen hastigt inom dörren steg. «Hvad är det för tal I hafven om mig?»

11. «Det är ej annat tal, jag hafver om dig, än det om våra söner och vår dotter så huld.»

12. Bergskungen slog bruden på blekblommad kind, så blodet det stänkte på guldkläderna fin'.

13. De redo, de redo allt öfver en mad, bergskungen han log, men jungfrun hon bad.

14. De redo, de redo allt öfver en bro, jungfrun hon gret, bergskungen han log.

15. De redo det berget tre gånger omkring, så öppnades berget och de sluppo in.

16. Hennes dotter hon satte till henne guldstol: «I sätten er neder med ett bedröfvadt mod!»

17. «Gifven mig nu hit en kanna med vin, så skall jag nu dricka min käraste till!

18. Gifven mig nu hit ett glas med mjöd, så skall jag nu dricka mig sjelf till död!»

19. Den första dryck hon af mjödglaset drack, — Tiden göres mig lång — ögonen de runno och hjertat det sprack. — Ty jag vet att sorgen är tung. —

9. Lilla fästemön.

(Billeberga socken.)

1. Jag var väl inte mer än på mitt fjortonde år då jag ifrån Danemark for; det gjorde jag för min lilla fästemö, för det hon skulle växa och bli stor.

2. Den ungersven han gångar sig i kammaren in, han kammar och han krusar upp sitt hår. «I dag så får jag bref från min lilla fästemö eller också får jag sändingabud.»

3. Det brefvet det kom både hastigt och fort och sändingabudet det var med. I brefvet stod skrifvit med elaka ord, att jungfrun skänkt sitt hjerta åt en ann'.

4. Den herre han gångar sig i kammaren in, han vrider sina händer uti blod. «Ja, förr än jag skall mista min lilla fästemö, skall jag dö i mina strumpor och skor!»

5. Den herre han kallar på småsvenner två: «I varen mig båd' hurtig' och snäll'; I läggen guldsadeln på gångaren grå, jag vill rida till jungfrun i kväll.»

6. Den herre han stiger uppå gångaren grå och rider både hastigt och snart, ja, innan de visste ett ord derutaf, så stod han på brudgummens gård.

7. «God dag, I brudesvenner alla fem, god dag, I stolte brudeman! Hur står det till med min utvalda vän, har hon sofvit hos brudgummen än?»

8. «Slätt intet har hon sofvit hos brudgummen än, men hon är både bleker och hvit. Men I lären vara från främmande ort, hon månd' vara eder egen fästemö.»

9. Den herre han gångar sig i kammaren in, han kammar och han krusar upp sitt hår. «Ja, hade jag trott denna dagen så när, långt förr hade jag varit här.»

10. Den herre han gångar sig i bröllopssalen in, han gjorde sina komplimenter rätt. «Hell, sitten I här, min lilla fästemö, allt under guldkronan så nätt!

11. Ja, förr så var du lik en svällande ros, ja, liksom ett rosendeblad, men nu så är du lik ett fikonaträd, som bladen äro fallna utaf.

12. Jag var väl något mer än en torpareson, jag var väl just ingen gemen; och nu rider jag med svenner uti fält, med guldsporrarne på mina ben.

13. Mina hästar äro skodda med rödaste guld och stå på förgyllande slott, min sadel den är med perlorna full, diamanter der sitta öfver allt.»

14. Den jungfru hon gångar sig i kammaren in, hon lägger sin krona och skrud. «Ja, hade jag trott att min käraste var till, så hade jag i dag ej stått brud.»

15. Den herre han gångar sig på gården ut, han klappar sin gångare på länd, så lyfter han upp sin lilla fästemö, så rider han i lunkande traf.

16. «Farväl, I alla brudsvenner fem, farväl, I stolte brudeman, och skam ska' ni ha för hvarendaste natt, som jag hafver sofvit allen'!»

17. Brudgummen gångar sig i kammaren in, han satte sina händer under kind. «Gud nåde mig nu min arme ungersven, jag har mist allrakärestan min!»

10. Herr Hjelman.

(Kågeröds socken.)

1. Herr Hjelman han tjente i konungens gård i fyrtio veckor och dertill ett år. — Så frankt rider Hjelman i sadeln. —

2. Han tjente der icke så mycket för lön, men konungens dotter var honom så skön.

3. Brådt kom der ett bud till konungen in: «Herr Hjelman han lockar bort dottern din.»

4. Konungen sänder småsvennerna två: «Befall herr Hjelman för mig att stå:»

5. Hjelman han talar till småsvennerna två: «I käre småsvenner, I gifven mig råd!»

6. «Bästa rådet, som vi dig gifva kan, det är, att Hjelman vill resa ur land.»

7. «Nej, förr än jag rymmer för sådan en sak, förr skall jag slåss med sju prinsar i dag!»

8. Herr Hjelman han svängde sin gångare kring, sex prinsar han lade deruti en ring.

9. Den sjunde, herr Olof, på sina bara knä: «Min käre herr Hjelman, du skona mitt lif!»

10. «Väl kan jag skona ditt unga lif, allenast du vill vara trogen mot mig.»

11. Herr Hjelman slog handen mot sadelknapp: «Här skall du finna en hjelte så rask.»

12. Herr Olof slog handen mot en sten: «Här skall du finna en yngling så ren.»

13. Herr Hjelman red före med uppkrusadt hår, herr Olof red efter med två falska råd.

14. Herr Hjelman visste ej ordet utaf, förr än hans hufvud låg långt derifrån.

15. Herr Olof satte hufvudet på ett spjut, så går han sig till syster sin ut.

16. «Se hit, min syster, fager och fin, här har du hufvudet af kärasten din!»

17. «Är det hufvudet af kärasten min, så tag der en kanna, fulltappad af vin!»

18. Den första dryck han af vinkannan drack, en silfverbunden knif i hans hjerta hon stack.

19. Och när det blef dager och dagen var ljus, låg' liken tio i konungens hus.

20. Det ena var kungen, så prinsarne sju, de andra vor' Hjelman och hans unga brud. — Så frankt rider Hjelman i sadeln. —

11. Konungabarnen.

(Billeberga socken.)

1. Det var två ädla konungabarn, de lofte hvarandra sin tro: Hans älskog och hennes vilja de båda tillsamman drog'.

2. «Ack, hör du skön jungfru kär, hur skall jag komma till dig? Här falla så strida strömmar emellan dig och mig.»

3. «Drag af dig dina kläder och simma med din hand; jag skall sätta ett ljus uti lyktan, der du kan komma i land.»

4. Der stod en falsker menniska och hörde uppå deras tal: «Så sant och visst som jag lefver skall jag det i dag förbju'.»

5. Ja, skam få den falska menniskan, ja, Herren Krist gifve henne skam, som släckte ut ljuset i lyktan, det kungasonen efter sam!

6. Och in kom der en liten smådräng, han stannad' vid bredaste bord; han hade så snäll en tunga, så väl förde han sina ord:

7. «I fröknar och ädla jungfrur, I sömmen bäst i det förmå'. Jag bådar eder: en kungason, som har drunknat i böljan den blå.»

8. Den jungfru hon lade både sax och söm, hon rodnad' och hon bleknad' på kind: «Gud nåde mig arma jungfru, det var väl allra kärasten min!

9. Ack, hör min kära moder, hvad jag eder säga må: I lofven mig gå i rosendegård, att plocka de blommor små!»

10. «Dig lofvar jag gå i rosendegård att plocka de blommor så små; väck upp din yngsta syster, hon skall visst med dig gå.»

11. «Ack, hör min kära moder, hvad jag eder säga må: I lofven mig gå till sjö och strand, till att skåda den blå sjösand!»

12. «Dig lofvar jag gå till sjö och strand, till att skåda den sjösand blå; väck upp din yngste broder, han skall visst med dig gå.»

13. «Min syster och min broder de äro ju båda så små; de kunna slätt inte åtskilja de blommor som i ogräset stå.»

14. Den jungfrun gångar sig till sjö och strand och skådar den blå sjösand, så fann hon der en fiskare, som seglade der vid land.

15. «Ack, hör min käre fiskare, hvad jag eder spörja må: I hafven väl ej funnit en konungason, som har drunknat i böljan den blå?»

16. «Jo, seglat har jag i denna natt allt med min lille båt, och funnit har jag en konungason, som har drunknat i böljan den blå.»

17. Guldringen tog hon af sin hand, guldkedjan hon tog af sin hals, dem gaf hon åt den fiskaren, som seglade vid denna strand.

18. «I helsen nu mina föräldrar och mina syskon de små, att jag ser dem nu aldrig mera den stund de lefva må.

19. I helsen dem nu alla, att de göra sig alls ingen harm, ty nu sjunker jag ned i hafsens djup, tar kärasten min uti famn.»

12. Lageman och hans brud.

(Asmundtorps socken.)

1. Lageman spatserar med sin lilla vän, så huld, ja huld. :|: Lageman spatserar med sin lilla vän så huld. :|: Han skulle nu bortresa, men komma snart igen, igen. :|: Han skulle nu bortresa, men komma snart igen. :|:

2. Men hennes yngste broder han var så svekefull. Han sade den jungfrun, att Lageman var död.

3. «Hur ska vi få gift bort vår syster nu i år?» «Jo, vi ska gifta henue med den rike faktor.

4. Ty han har mera af silfver och af gull, ja, han har mera guld än Lageman har mull.

5. Ja, han har mera guld omkring sin lille hatt, än Lageman han får fem år uti skatt.»

6. Bröllopet blef firadt uti dagarne två, men inte ville bruden med brudgummen gå.

7. Bröllopet blef firadt i dagarne sju, men inte ville bruden i brudesäng ännu.

8. Bröllopet det stod uti dagarna tolf, då ville de taga den bruden med våld.

9. «Nej, hellre än jag nu uti brudsäng vill gå, jag störta mig ut genom fönsteret må.»

10. Jungfrun hon gångar sig på högaste berg, der såg hon ett skepp som seglade mot land.

11. «Jag tror visst det är Lageman, som kommer ifrån Engeland, jag ser hans hvita segel långt borta ifrån strand.

12. Och vimplarne äro både gula och blå, dem jag sjelf virkat hafver med mina fingrar små.»

13. Lageman blef sjuk tre dagar på en ö. «Ack, gifve att jag vore lyckeligen död!»

14. Lageman blef frisk tre dagor på den ö: «Ack, gifve att jag hade min lilla fästemö!»

15. «God dag min käre svåger och så svåger fin! Hur månde det stå till med allra kårestan min?»

16. «Jo, hon har hållit bröllop med den rike faktor, ty han har mera guld än Lageman har jord.

17. Och han har mera guld omkring sin lille hatt, än Lageman han får fem år uti skatt.»

18. Men jungfrun hon vandrar den hela långa natt, hon vandrar tills hon får sin Lageman fatt.

19. «Farväl mina systrar, farväl du min bror, nu kan du helsa hemma till den rike faktor.

20. Ja, helsa du honom ifrån oss båda två, att han kan sig gifta med hvem han kan få.»

21. ungfrun hon skjuter sin farkost ifrån strand, så seglar hon med Lageman allt ut till Engeland.

13. Mön på bålet.

(Konga socken.)

1. Liten Kerstin hon gångar sig åt rosendelund. — Här sjunger en fogel i skogen — Der mötte hon sin broder i samma stund. — Här lider så mången stolt jungfru. —

2. «Hör du, min kära syster, så fin, kan jag nu få min vilja med dig!»

3. «Fy, du må blygs, du skamfulle bror, som vill bedraga din syster så god!»

4. «Får jag nu icke min vilja med dig, så skall jag lägga de ledaste lögner på dig!»

5. «Ja, lägg du lögner så många du vill, ty likväl hörer jag himmelen till.»

6. Herr Peder han in till sin fader månd' gå: «Jag såg liten Kerstin mellan knektarne två.»

7. «Är det nu sant du säger, min son, så skall din syster brännas på bål!»

8. «Ja, tror icke fadern sin egen son, så gro här aldrig gräs på Guds gröna jord!»

9. Liten Kerstin hon gångar för sin moder att stå: «Kära min moder, I kammen mitt hår!

10. Kära min moder, I krusen mitt hår, i morgon så skall ju mitt bröllop stå!»

41. «Kära min dotter, jag krusar ej ditt hår, ty i morgon så skall du brännas på bål.»

12. De satte liten Kerstin på högaste häst, hennes broder, herr Peder, red henne näst.

13. När som de kommo i rosendelund, så lyster det liten Kerstin att hvila en stund.

14. «Hvad är det för rök, som synes så blå?» «Det är den brudstol, du skall sitta uppå.»

15. Det bålet det brände högt öfver trä'n på det de satte den jungfru så vän.

16. När bålet var brändt allt neder i glöd, liten Kerstin hon satt der lika fin en mö.

17. Der kommo då dufvor från himmelen ned, de togo liten Kerstin dit upp med sig.

18. Der kommo två korpar från helvetet upp, — Här sjunger en fogel i skogen. — de togo herr Peder dit neder med sig. — Här lider så mången stolt jungfru. —

*

14. Stoltan Elin.

(Stenestads socken.)

1. Stoltan Elin hon sadlar sin gångare grå, — Uti löndom. — så rider hon sig till konung Olas gård. — Ty lekt hade hon med konungasonen den unge. —

2. Ute för henne konung Olas moder stod: «Är konung Ola hemma, I moder, så god?»

3. «Ja, konung Ola sitter i kammaren nu; han aktar ej på en så ringa jungfru.»

4. «Jag må vara så ringa, jag vara må, så skall jag likväl in för konungen gå.»

5. Stoltan Elin hon gångar sig i kammaren då, konung Ola på henne med blida ögon såg.

6. Konung Ola satte henne uppå sitt knä, gaf henne guldringar och kedjorna med.

7. Konung Ola tog henne uti sin famn, gaf henne guldkrona och drottninganamn.

8. Stoltan Elin hon gick sig om dörren ut: — Uti löndom. — «Nu har jag fått på min sorg ett godt slut!» — Ty lekt hade hon med konungasonen den unge. —

*

15. Kung Walmon.

(Kågeröds socken.)

1. «God afton, kung Walmon, du fager ungersven!» — Uti löndom — «Lyster det dig följa ur landet med mig?» — Det rimmar sig så väl i vår ungdom. —

2. «Ja, gerna vill jag följa ur landet med dig, men jag har så många, som vakta uppå mig.

3. På mig vaktar fader, på mig vaktar mor, på mig vaktar syster så väl som ock bror.

4. På mig vaktar äfven min käre fästeman, för honom jag rädes mer förr än någon an'n.»

5. Kung Walmon han gjorde sina armar så stark', «Nu må du ej nämna kung Walmos namn.»

6. När som de kommo i rosendelund, der sofver han en sömn, som ej var mycket söt.

7. «Kung Walmon, kung Walmon vak upp i Jesu namn, ty annars så blifver du slagen i min famn!»

8. Kung Walmon han gjorde sina armar så stark', så hugger han båd' fader och bröder i hjel.

9. «Kung Walmon, du stilla ditt blodiga svärd, så skammelig död var min fader ej värd!»

10. «Vore du icke en jungfru så fin, så skammelig död nu hörde dig till!»

11. När som de kommo till kung Walmos led, der stod hans moder och hvilade bredvid.

12. «Välkommen, kung Walmon, och bleka bruden med, hon är nu så bleker, som hon länge varit död!»

13. «Hon må väl vara bleker och icke röd, ty hon har sett faders och sju bröders död.

14. O, käre du, min broder, du släpp min häst i äng, och kära du, min moder, du bädda mig en säng!

15. O, kära du, min broder, du hemte mig en prest, och kära du, min moder, du sitte mig näst!»

16. När natten var liden och dagen vardt ljus, så var der tre lik uti kung Walmos hus.

17. Det första var kung Walmon, det andra var hans mor, — Uti löndom — det tredje var hans fästemö, som dog af sorgen stor. — Det rimmar sig så väl i vår ungdom. —

*

16. Malkolm.

(Kågeröds socken.)

1. Jag tänkte jag hade en broder så huld, men den hafver konungen fått i sitt våld. — Vänner och fränder, bröder och systrar, konungar och furstar och den som ligger bunden. —

2. Så rider han sig i rosendelund, der mötte han sin morbror uti samma stund.

3. «Hör du, min systerson, hvad jag säger dig: Vill du nu byta fålar med mig?»

4. «Inte fattas hästsko, ej heller fattas söm, men denne fåle dricker ej förr'n han kommer till Lindeby ström.»

5. Så rider han sig till Lindeby ström, alla Lindebys borgare stodo och sågo derpå.

6. De togo Malkolm och satte honom i tornet det blå, der fick han sitta uti aderton år.

7. «Ack, om min jungfru hon visste hvar jag satt, hon löste mig, om det så var i dag!»

8. Brefven kommo till kär Hildebrand så: «Malkolm han sitter i tornet det blå.»

9. Kär Hildebrand gångar sig i stallet in, der skådar hon de fålar rundt omkring.

10. Hon klappar den brune, hon klappar den blå, den grå gångaren lade hon sadeln uppå.

11. Så rider hon sig till konungens gård, tolftusende män följde henne der fram.

12. Konungen ser genom fönstret ut, han ser icke himlen för värjor och spjut.

13. Konungen ser genom fönstret ändå, han ser icke gården för hästbringor blå.

14. Konungen ropar öfver hela sin gård: «Släpp ut herr Malkolm, låt jungfrun få'n!»

15. Kär Hildebrand slog sina handskar till jord. «Här skall du finna en hjelte så god!»

16. Kär Hildebrand drager ut sitt blanka svärd, så hugger hon konungens hufvud utaf.

17. Så rider hon sig till slottet fram. «Stig upp, Malkolm, tag låset ifrån!»

18. «Hur skall jag kunna draga låset ifrån, jag ligger här bunden från hand och till tå!»

19. Kär Hildebrand då emot dörren sprang, så högt det i låset och spikarne sang.

20. Kär Hildebrand sparkar på dörren med hast, så låset sprang upp och gångjernet brast. — Vänner och fränder, bröder och systrar, konungar och furstar och den som ligger bunden. —

*

17. Kärlekssorg.

(Stenestads socken.)

1. Herr Peder han tjente på konungens gård för penningar och välskurna kläder, för litet han åt och mindre han drack, han sörjde allramest för sin kära.

2. Om kvällen han följde sin herre till sängs och gjorde sin tjenst, som han borde, se'n sporde han om lof att rida ett stycke väg, «ty jag har hört, min käresta är sjuker».

3. «Och har du fått spörja att kärestan är sjuk — Ack, herren Gud, han lindre hennes pina, så hon måtte få sin helsa igen, att du må få ro vid hennes sida!»

4. Herr Peder han gångar sig i stenstallet in, der klappar han gråblacken på länden, så rider han sig de styfva milen fem, då andra de ligga och sofva.

5. Den vägen var lång och den skogen var trång, de skogar voro vilse till att rida, han hade inte annat att trösta sig vid, än foglarne i luften de kvittra.

6. Så rider han sig uti rosendelund, der möter han kärestans broder, så sporde han först efter kärestan sin och sedan efter fader och moder.

7. «Din käresta hon ligger af helsoten ner, den soten hon ej öfvervinner; så innerligt hon hafver sina böner til Gud, i himmelen, der kan du henne finna.»

8. Så rider han sig ett stycke längre fram, så band han sin häst vid de lindar, så gångar han sig uti frustugan in; han ämnar sig med kärestan att tala.

9. Så rider han sig lite bättre fram, der band han sin häst in vid svalen, så gångar han sig uti höganloft in, der jungfrur och fruar de gråta.

10. Han klappar den jungfrun på snöhvitan kind, som förr ha varit rosenderöda: «Nu hafver jag mistat allerkärestan min, den sorgen den följer mig till döda!»

11. Kärestans moder till honom talte så: «Nu hörer du de klockorna hvälfva, nu skall du låta sorgen så hasteligt

bortgå och sedan dig en annan utvälja.»

12. «Ja, om jag ville söka all verlden omkring, ja, äfven i sju konungarike', så vågar jag icke att räcka min hand och säga: der är hennes like.

13. Hennes händer voro hvita, hennes händer voro små, hennes ögon voro blå, som en dufvas, hennes hår det var liksom spunnit af guld, deruppå satt en liten guldkrona.»

*

18. Riddar Ola.

(Reslöfs socken.)

1. Konungen reste sig till guldsmedens gård, derute för honom den guldsmeden står. — Riddar Ola. —

2. «God dag, god dag, du guldsmeden min, kan jag få tala vid liten Kristine?»

3. «Liten Kerstin hon är så spädt ett barn, hon sofver hvar natt på sin fostermoders arm.»

4. «Och får jag ej tala vid liten Kristine, så skall jag låta hugga hufvudet af dig.»

5. Guldsmeden gick för sin dotter in: «Konungen vill låta hugga hufvudet af mig.»

6. «Förrän han detta göra må, förr skall jag nu till konungen in gå.»

7. Så klädde de henne i silkesömmad särk, som femton jungfrur hade haft i verk.

8. Så drogo de på henne klädningen blå, många guldvippor i fållarne låg'.

9. Så drogo de på henne en tröja af guld, och förklädet var af demanterna full'.

10. Så gick hon sig till konungen in. «God dag, god dag, du liten Kristine!»

11. Han tog guldkannan uppå sin hand: «Behagar liten Kristine att dricka en gång?»

12. «Icke är jag törstig, jag det ej säga må, men konungens skål jag dricker ändå.»

13. Han tog liten Kerstin i snöhvitan hand: «Behagar liten Kristine träda dansen med mig?»

14. «Inte kan jag dansa, jag det ej säga må, men dansen med kungen jag träder ändå.»

15. När hon hade dansat tre gånger omkring, så fick hon så ondt och så bleker en kind.

16. Så gick hon sig uti stenstugen in, der födde hon sig så litet ett kind.

17. Kungen klappar på dörren med fingrarne små: «Liten Kristine drag du låset ifrån!»

18. «Inte kan jag taga låset ifrån; här passar ej för någon ungkarl in gå.»

19. Kungen hade fingrar både hvita och små, sjelfver så drog han då låset ifrån.

20. Han klappar liten Kerstin på snöhvitan kind: «Säg mig, hvem är fader till lille sonen din?»

21. «Så sant mig Gud hjelpe uti all nöd, jag vet ej om han är lefvand' eller död.

22. Min fader han var en så underlig en man, han bygde mig ett hus långt nere vid strand.

23. Sju timmermän han stälde dertill, den åttonde är fader till lille sonen min.»

24. Han klappad' liten Kerstin på snöhvitan kind: «Hvad gaf han då dig för äran din?»

25. «Han gaf mig en harpa utaf gull, på den jag skulle spela, då jag var sorgefull.

26. Han gaf mig en silkesydd särk, den hafver jag slitit med sveda och värk.

27. Han gaf mig två guldspända skor, dem hafver jag slitit med möda och oro.

28. Han gaf mig en silfverbunden knif, Krist gifve den satt i hans unga lif!»

29. «Håll upp, håll upp, du liten Kristine, ty sjelf är jag fader till lille sonen din!

30. Jag gaf dig en harpa utaf gull, derpå du skulle spela, då du var sorgefull.

31. Jag gaf dig den silkesydda särk, som du hafver slitit med sveda och värk.

32. Jag gaf dig de guldspända skor, som du hafver slitit med möda och oro.

33. Jag gaf dig en silfverbunden knif, men Krist bevara båda våra unga lif.»

34. Han tog liten Kerstin uti sin famn, gaf henne guldkrona och drottninganamn.

35. Förr så har hon varit i guldsmedens gård, men nu regerar hon i konungens hof. — Riddar Ola. —

*

19. Sven Svanevind.

(Raus socken.)

1. Sven Svanevind gångar sig åt vägen fram, der mötte han en vallareman.

2. «Ack, hör du vallareman, hvad jag säger dig: kan du på spörsmålet mitt svara mig?»

3. «Spörsmålet hafver jag väl icke lärt; men jag hafver slagit kung Viso i hjäl.»

4. «Och hafver du slagit kung Viso i hjäl, så hafver du slagit min broder i hjäl.»

5. Herr Svanevind han drager sitt blankgula svärd: «Nu skall du få en ömkelig färd!»

6. Så hugger han honom i stycken så små, som lindeblad på marken, när löfven falla af.

7. Sven Svanevind han gångar sig lite bättre fram, der mötte han en annan vallareman.

8. «Ack, hör du vallareman, hvad jag säger dig: kan du på spörsmålet mitt svara mig?

9. Hvilket är rundare, än rundaste hjul, och hvaruti hvila de fagraste djur?

10. Och hvilket är hvitare än svanen, och hvem ropar högre än tranan?»

11. «Solen är rundare, än rundaste hjul; i himmelen der hvila de fagraste djur.

12. Englarne är' hvitare än svanen, och åskan ropar högra än tranan.»

13. «Säg då, hvem bygger den bredaste bro, och hvar ståndar fisken som stridast i flod?

14. Och hvar går vägen den breda, och hvar stannar men'skan, den leda?»

15. «Isen den bygger den bredaste bro, der under står fisken som stridast i flod.

16. Till helvetet går vägen den breda, och der stannar men'skan, den leda.»

17. «Hvilket är svartare, än svartaste kol, och hvad flyger snabbare än lärkevingar små?

18. Och hvar hafver solen sitt säte, och hvar ligger dödan mans fjäte?»

19. «Syndaren är svartare, än svartaste kol, och tanken flyger snabbare än lärkevingar små.

20. I vester hafver solen sitt säte; i öster ligga dödan mans fjäte!»

21. «Och kunde du detta, så kan du väl mer!» De kämparne slogos i dagarne tre.

22. Så tager Sven Svanevind en guldring af sin hand, den gaf han den lille vallareman.

*

20. Harto och Rosa.

(Raus socken.)

1. Harto han talade till Rosa sin: «Vill du vara mitt väna vif?» — Vinner väl, vinner väl öfver rosor och så liljor. —

2. «Hur skall jag kunna vara ditt väna vif, jag är så fattig och du är så rik?»

3. «Tala du sakta sådana ord, här ståndar min fader och lyssnar på oss!»

4. Kungen sände Harto till främmande land, så gaf han skön Rosa en annan till man.

5. Bröllopet stod uti dagarna två, men inte ville bruden åt sängen gå.

6. Bröllopet stod uti dagarne tre, då togo de den bruden med våld och ve.

7. «Skall jag mig nu åt sängen gå, så vill jag mig först utom fönstret gå.»

8. Rosa hon gick nu den långa natt, hon gick tills hon fick sin Harto fatt.

9. De talte så mycket om kärlekens band till dess de voro döda uti hvarandras famn.

10. Strax gick der ett bud för konungen fram: «Rosa ligger döder i Hartoens famn.»

11. «Hafva de nu gjort mig detta knep, så skall jag väl göra dem ett annat streck.

12. De ska nu begrafvas på hvar sin dag, på hvar sin sida om kyrkotak.»

13. Der växer en lind på hvar deras graf, den växer så högt öfver kyrkotak.

14. Den växte så högt öfver kyrkokam till dess det ena bladet tog det andra i famn. — Vinner väl, vinner väl öfver rosor och så liljor. —

*

21. Herr Peder.

(Raus socken.)

1. Herr Peder han gångar sig i kammaren in, der kläder han sig uti skinn, så gångar han sig för sin fostermor att stå: «Ack, säg mig hvilken död jag skall få!»

2. «Icke så blifver du på sotesäng död, ej heller blir du slagen uti krig; men akta dig väl för böljan den blå, att den icke förkortar ditt lif!»

3. Herr Peder han gångar sig neder till strand, allt neder till böljan den blå; der lät han bygga sig ett skepp, som var nytt, det bästa som på hafvet månde gå.

4. Det skeppet det var utaf almenaträ (almträ) och masterna de voro lika så, men flöjlarne, som der ofvan uppå satt, de voro af det rödaste guld.

5. «I dag så vilja vi dricka allt medan vi öl kunna få; i morgon så vilja vi segla, om vinden den vill med oss gå!»

6. Der var både skeppare och styresman till att föra detta skeppet ifrån land, så glömde de både Gud fader och Guds son och så den Helige and'!

7. De seglade i en dag, de seglade i två, de seglade i dagarne tre; men när de kommo på villande haf, så begynte detta skeppet till att stå.

8. Styrmannen var en förståndiger man, han talte förståndiga ord: «Kom låtom oss falla för masterna ned och göra vårt skriftermål!»

9. Kaptenen var ock en förståndiger man, han talte förståndiga ord: «Kom låtom oss kasta guldtärning om bord, låt oss se hvem den synden hafver gjort!»

10. Den första gången tärningen på tärnebordet sprang allt mellan de sjöfarne män, den lotten den föll på herr Peder då, som låg uti skeppet och sof.

11. Den andra gången tärningen på tärnebordet sprang allt mellan de sjöfarne män, den lotten han föll på herr Peder igen, som låg uti skeppet och sof.

12. Den tredje gången tärningen på tärnebordet sprang allt mellan de sjöfarne män, den lotten han föll på herr Peder igen, den unge konungason.

13. «De klosterna hafver jag röfvat, de kyrkorna hafver jag bränt och mången ärlig skön jungfru både heder och ära bortskämt.

14. Om någon utaf eder skulle komma i land och min fostermor hon frågar efter mig, så säg, att jag tjenar på konungens gård och har penningar och står mig mycket bra.

15. Om någon utaf eder skulle komma i land och min fästemö hon frågar efter mig, så säg, att jag hvilar under böljan den blå, och bed henne, att hon gifter sig!»

16. Herr Peder han svepte en blå kappa om sig, då han sprang uti böljan den blå, och när han var kommen i hafvets djup, så begynte detta skeppet till att gå.

*

22. Den falska tärnan.

(Raus socken.)

1. En jungfru tog fem fröknar uti lära. — Vid de rosor vi lofva. — «I akten eder väl för de herrar och adelsmän, — me'n de andre de sofva.» —

2. Jungfrun inom kammardörren steg, der födde hon två rosenröda kind'.

3. «Hade jag mig en huld och trogen vän, som kunde gå till herr Adelkind i kväll!»

4. Svarade tärnan i klädningen blå: «Vill der ingen annan, så kan jag väl gå.»

5. När hon kom till herr Adelkinds port: «Sitten I här vid gulddukadt bord!

6. Sitten I här och skrifven, ändå er hustru har födt barn, som hundvalpar små.

7. Sitten I här vid gulddukadt bord, er hustru har födt barn, som den svartaste jord.»

8. «Har hon födt barn, som den svartaste jord, hon skall ändå sitta vid gulddukadt bord.

9. Har hon fått barn, som hundvalpar små, ju mera godt skall hon hafva ändå.

10. Bed henne hon bär ut de bolstrarne grå; nu måste hon hvila på dunbäddar blå!

11. Bed henne hon släcker ut de små talgljus; hon måste nu bränna de tjocka vaxljus.

12. Här hafven I en pokal vin; säg henne att hon skall ej mer dricka vann.»

13. När tärnan hon kom till Jungfrudam, så drack hon vin och fylde i vann.

14. «Här, jungfru, hafven I en pokal vann; han bad I skullen dricka den och aldrig vin.

15. Han bad I skullen bära ut bolstrarne små, I måsten nu hvila på stickor och strå.

16. Han bad I skullen släcka ut de små talgljus; I måsten nu sitta i mörkaste hus.

17. Han bad I skullen både sörja och kvida, ty aldrig han tänkt att till eder mera rida.»

18. «Hade jag mig en silfverbunden knif, så skulle jag snart göra ända på mitt lif!»

19. Så klappade hon barnen på rosende kind: «Gud tröste eder små, som moderlösa bli!»

20. «En silfverbunden knif, den kunnen I väl få, men intet vill jag svara för edert lif ändå.»

21. Tärnan nu ut ur kammardörren steg: «Håll upp, falska tärna, här har du mannen din!»

22. Så slog han henne på bleknande kind, — vid de rosor vi lofva. — Se'n satte han henne kvicker (lefvande) i jord, — me'n de andre de sofva. —

*

23. De två konungadöttrarna.

(Norrhviddinge socken.)

1. Der kommo två flickor gångandes fram, — två rosor, två ädeliga blommor, — så mötte de på vägen en gråhårig man. — Ifrån Frankrike äro vi komna. —

2. «God dag, god dag, I gråhåriger man, är detta rätta vägen till konungens gård?»

3. «Ja, det är rätta vägen till konungens gård, men konungen är ej sjelf hemma i år.»

4. «Är intet konungen sjelf hemma i år, så är väl drottningen hemma och svarar för sitt hof.»

5. «God dag, god dag sköna drottningen vår, behöfver hans majestät tjenstefolk i år?»

6. «Hans majestät är ej sjelf hemma i år, men hvad är det för en syssla som I kunnen ta er på?»

7. «Intet kunna vi brygga och intet kunna vi baka, men alla sorter silke kunna vi väl ihopmaka.»

8. Drottningen hon gick sig åt salen der in, der tog hon fram flera silkesnystan fin'.

9. De satte i väfven, och det gick i fläng, de satte på skeden, och det gick i sväng.

10. Den yngsta hon trädde på sked och på skaft, den äldsta hon slog det första slaget med kraft.

11. Det första slaget hon uti silkeväfven slog, der satte hon i skön måne och sol.

12. Det andra slaget hon uti silkeväfven small, der satte hon uti drottningens namn.

13. Det tredje slaget hon uti silkeväfven väf', der satte hon i både foglar och trä'.

14. Hon lade denna duken på drottningens bord, der fick hon se skön måne och sol.

15. Hon lade den duken på drottningens arm, der fick hon se drottningens namn.

16. Hon lade den duken på drottningens knä, der fick hon se både foglar och trä'.

17. «Den yngsta vill jag gifva halfva mitt land, den äldsta vill jag gifva min ende son till man.»

18. «Nej, det är intet bruket uti vårt land, att syster får sin egen bror til man.»

19. Så blef der stor glädje i konungens hus, de tände upp lantärnor, facklor och ljus.

20. «Men hvad är ni för en moder så hård, som sålde oss till sjörå för tio tunnor guld?»

21. Så blef der stor glädje i konungens land, när de fingo igen två förlorade barn.

22. «Men hvad ha ni ätit denna långa tiden då?» «Ormar och grodor, det kan ni väl förstå!»

23. Så blef der en stor glädje när kungen kom i land, — två rosor, två ädeliga blommor, — fick han taga tvänne kära döttrar i sin famn. — Ifrån Frankrike äro vi komna. —

*

24. På högan berg.

(Asmundtorps socken.)

1. Jungfrun hon gångar sig på högan berg, hon skådar i djupan dal, der fick hon se ett gångande skepp, som fullt med grefvar var.

2. Det var den yngste grefven, som uppå skeppet var, han ville den jungfrun trolofva sig, så unger som han var.

3. Och ungersvennen drog utaf guldringarne fem och satte på jungfruens hand: «Trolofvar du mig, skön jungfru fin, det är vårt kärleksband?»

4. «Hvad skall jag väl säga för moder min, när som jag kommer hem?» «Ack säg, ack säg, du lilla vän, du hittat dem i grön äng.»

5. «För moder min att ljuga, det går slätt intet an; långt bättre att tala sanningen: Det är vårt kärleksband.»

6. När ett år var förlidet tog jungfrun en annan vän; den hon tillförne älskade, hon älskade honom än.

7. När tre år vor' förlidna kom ungersven igen. Så gångar han sig till moder sin: «Hur mår allra kärestan min?»

8. «Du har varit för länge bortrester, i dag står din käresta brud: Men hvem som blifver vännen din, det vet allena Gud.»

9. Ungersven han gångar sig i kammaren in, han kammar och han krusar upp sitt hår, så gångar han sig till bröllopsgård', allt der som bröllopet står.

10. Ungersven tog bruden i snöhvitan hand, han dansade golfvet omkring; så sakta som de dansade, så bleknade hon på kind.

11. «Min vän, hvarför är du så bleker och icke något röd?» — «De hafva ej talat sanningen; de ha sagt att du var död.»

12. Ungersven gångar sig i kammaren in, slår dörren i lås om sig, så sätter han sig på förgyllande stol och skref det långa bref.

13. När brefvet det var skrifvet och timmen var förbi, så drager han ut sitt förgyllande svärd och ränner i sitt lif.

14. När blodet det började att rinna i strida strömmar ned, då «lucker» han opp sin kammaredörr, bad sköna jungfrun se.

15. «I himmelen, i himmelen, i himmelens trånga port, der får du en gång svara för hur illa du har gjort!»

16. Ack, hören I flickor så unga, hur fareligt det är, att tala med falska tungor och ha en annan kär.

*

25. Jungfrun och Necken.

(Tofta socken.)

1. Jungfrun tog sin bössa och så sin lille hund, så gångar hon sig uti rosendelund, de rosor och de liljor att beskåda.

2. Hon plockade de blomster, både hvita och blå, så redde hon en bädd att hvila uppå, och det var under linden den gröna.

3. Och fram kom der en ungersven, tog jungfrun i sin famn. «Kom, låt oss båda hvila på blomstersängen varm, kom låt oss hvila här under linden!»

4. Jungfrun stod upp, hon slarfvar upp sitt hår. «Gud nåd' mig arma jungfru för de ord jag talt i går, nu hafver jag min ära allt förlorat!»

5. Ungersven stod upp, tog jungfrun vid sin hand: «Kom, låt oss sofva längre, me'n sängen den är varm, kom låt oss sofva till det blir dager!»

6. Jungfrun steg upp, hon krusar upp sitt hår. «När viljen I mig föra uti er egen gård, att vi kunna bröllopet hålla?

7. Och när sko' vi baka och när sko' vi brygga och när sko' vi vänner och fränder till oss bju' och när så sko' vi bröllopet hålla?»

8. «Sjelf får du baka och sjelf får du brygga och sjelf får du vänner och fränder till dig bju' och sjelf så får du bröllopet hålla.

9. Mitt hus det är bygdt allt under en bro, dit ingen kan segla, dit ingen kan ro, ej heller låna hus under natten.

10. Jag är väl ingen ungersven, fast eder tyckes så; jag är en liten båtsman under böljan den blå; jag bygger mitt hus under isen.»

11. Ungersven steg i skeppet och rodde ifrån land, han lemnar den jungfru kvar uppå strand, hon fäller så sorgefulla tårar.

*

26. Jungfruns död.

(Asmundtorps socken.)

1. En jungfru har sofvit hos en grefve i natt, från aftonen allt intill morgon. — För falla lalalalla lalla lalla la, från aftonen allt intill morgon. —

2. När som den jungfrun hon vaknade begynte hon bitterligt att gråta.

3. «Gråt icke du, skön jungfru min, jag vill din ära betala.

4. Stalldrängen min den vill jag gifva dig och dertill tolfhundrade dukater.»

5. «Får jag icke grefven sjelf, så reser jag till min kära moder.»

6. När som hon kom till sin moders gård, så stod hennes kära moder ute.

7. «Hur har det gått för dig, kär dotter mfb, hur har det gått dig uppå vägen?

8. Ack, vill du ha vin, ack, vill du ha mjöd, ack, vill du ha sötaste muskaten?»

9. «Jag vill ej ha vin, jag vill ej ha mjöd, jag vill ej ha sötaste muskaten.

10. Ack, moder min, ack, moder fin, I reden mig en säng utaf silke!

11. I reden den sängen båd' mjuk och bred, att två deruti kunna ligga!

12. Ty det har gått mig så, ja, det har gått mig så, att jag ett foster skall föda.»

13. Grefven han drömde om natten en dröm, att tårar på kinden månde rinna.

14. Grefven han talar till stalldrängen sin: «Hvad månde den drömmen betyda?»

15. «Den drömmen, den drömmen, den bådar väl sorg, att jungfrun hon grämer sig till döden.»

16. Grefven han talar till stalldrängen sin: «Du sadlar mig upp ett par hästar.

17. Den ene till mig, den andre till dig, så rida vi till min sköna jungfru! — För falla lalalalla lalla lalla la, så rida vi till min sköna jungfru.» —

18. När de hade ridit ett stycke vägen fram, så hörde de klockorna ringa. — O, ack hvad sorg, o, ack hvad sorg, hvad sorg månde detta väl vara? —

19. När de hade ridit ett stycke längre fram, så sågo de grafvarena gräfva.

20. «I grafvare min', I grafvare fin', för hvem reden I denna grafven?»

21. «Vi reda den graf för en ros så skön, som snart skall mullna uti jorden.»

22. När som de ridit ett stycke längre fram, så sågo de bärarne bära.

23. «I bärare min', I bärare fin', hvem bären I uppå den båren?»

24. «Vi bära en ros, både fager och fin, som sörjt sig allt intill döden.

25. Vi bära en jungfru Elisabet, som blifvit så illa bedragen.»

26. Då drog han med hast ut sitt blanka svärd och stack det uti sitt hjerta.

27. «Förr hafver hon fått lida stor nöd, nu lider jag en stor smärta.

28. Förr hafver hon fått lida stor sorg, nu lider jag stor kvida.

29. I grafvare, reden den grafven så bred, att tre der uti kunna hvila!»

30. Så togo de grefven, så blodig som han var, och lade'n vid jungfruens sida. — O, ack hvad sorg, o, ack hvad sorg, hvad sorg månde detta väl vara! —

31. Uppå deras graf der sattes en sten, en sten med förgyllande bokstäfver. — För falla lalalalla lalla lalla la, en sten med förgyllande bokstäfver. —

32. Uppå deras graf uppväxte en lind, hvars blad tog' hvarandra i famnen. — För falla lalalalla lalla lalla la, som tog' hvarandra i famnen. —

*

27. Den svekfulle.

(Säby socken.)

1. «Om alla berg och dalar voro röda som guld och vattnet var vändt uti vin, allt detta vill jag våga för dig, min lilla vän, om du blir allra kärestan min.»

2. «Är det din fulla mening, som du talat har med mig, att du håller mig så hjerteligen kär, så vilja vi resa hem till min kära far och mor och fråga, när trolofningen skall ske.»

3. «Jag var väl hemma hos din kära far och mor i går, men de svarte mig alldeles nej; men kan nu icke jungfrun taga råd utaf sig sjelf och resa långt bort ur landet med mig?»

4. «Ack, hur skulle jag kunna taga råd utaf mig sjelf, resa långt bort ur landet med dig; när som vi komma uti det främmande land, så kan hända du öfvergifver mig!»

5. «Hur skulle jag våga att svika dig, du är ju ingen fattig mans barn, förr skall jag låta hugga mitt hufvud utaf allt till mitt halsben.

6. Han, Kristus, svek väl icke på korset der han led, långt mindre så sviker jag dig.» — «Men när som vi kommo i det främmande land, jo visserligen svek han mig.»

7. Jungfrun föll uppå sina bara knän och bad ju så innerligt till Gud, att vännen måtte komma på hennes faders gård och vara både halter och lam.

8. «Ack, hur skulle jag kunna komma på din faders gård och vara både halter och lam, jag, som hafver sadlar utaf rödaste guld och betsel utaf hvitaste silf!»

9. Och ungersven slog upp sitt snöhvita armlin, slog jungfrun på blekblommad kind: «Och aldrig skall du följa en riddare af land förrän han gifvit troheten sin.»

10. «Ja, om jag upplefde den dagen, jag öfvervinner all min harm, så lefver jag väl den dagen, jag ser dig både usel och arm.

11. Ja, om jag upplefde den dagen, jag öfvervinner väl sorgen min, väl ser jag dig komma uppå min faders gård och vara både lamer och blind.»

12. När sju år och sju dagar voro gångna förbi, så hörde Gud den jungfruens bön, så kom der en tiggare till hennes faders gård, han var både halter och lam.

13. «Ständer upp, ständer upp, mina söner båda två och gifven eder fader en bit bröd, jag minnes så godt, som det var i samma stund, då du svarte mig, du led ingen nöd.

14. Stånder upp, stånder upp, mina söner båda två och gifven eder fader ett glas vann (vatten) jag minnes så godt, som det var i samma stund, då du svek mig i främmande land.

15. Stånder upp, stånder upp, mina söner båda två och gifven eder fader ett glas vin, jag minnes så godt, som det var i samma stund, då du var allra kärasten min.»

16. Och jungfrun tog upp sitt armhvita lin, slog honom på blekblommad kind: «Och aldrig skall du följa en riddare af land förrän han svurit troheten sin.»

17. «Är det han, som svek dig i främmande land, så skall du få begråta hans död!» Så tog hennes fader sitt förgyllande svärd och högg tiggarens hufvud utaf.

18. Om blodet det vore än aldrig så tunt, så likväl är det tjockare än vann; om bäckarne de voro än aldrig så små, likväl rinner der vatten utaf.

*

28. Skön Anna.

(Helsingborg landsförsamling.)

1. De röfvare bodde allt uti en skog emellan två konungarike'; de röfvad' bort skön Anna, det konungabarn, i verlden ej fans hennes like.

2. De vindad' henne upp och de vindad' henne ner, för guld och för ädlaste stenar, så kom der en konung från främmande land, han köpte sig henne till handa.

3. De lefde tillsamman i åtta runda år, sju söner de hade tillsamman; det nionde året ville kungen resa bort och fästa sig en fru och furstinna.

4. Skön Anna hon går för hans moder att stå. — Svärmoder hon månde henne kalla. — «Viljen I bedja er son, att han må med mig sig trolofva med ära!»

5. Svärmodern hon svarade skön Anna så: «Helt gerna vill jag detta göra, ty aldrig trolofvar min son sig en mö, som kärare än I mig månd' vara.»

6. Furstinnan hon talte till konungen så: «Din äkta brud skön Anna må vara, ty då så blifva edra söner sju till kungliga barn allt med ära.»

7. Konungen svarade sin moder så: «Det kan så slätt icke hända; skön Annas slägt jag ej känna må; hon sjelf blef mig såld till handa.»

8. Den herre han låter de brefven gå ut, han låter de bröllopsbrefven skrifva: En annan han skulle sig fästa till brud, hans drottning hon skulle då blifva.

9. Skön Anna hon går för hans moder att stå: — Svärmoder hon henne månde kalla — «Får jag mig gånga på högan berg och skåda den brudeskaran komma?»

10. «Ack ja, ack ja, det må du väl få, det månde du göra så gerna, ty du har varit så uppriktig mot mig, att i verlden ej finnes din like.»

11. Skön Anna sig gångar uppå högan berg, der skådar hon den brudskaran komma: «Gifve det Gud i himmelrik att mitt hjerta det nu ville brista!»

12. Skön Anna hon gångar i högan loft; hon hörer de riddare så bålda. «Hjelpe nu Gud Fader i himmelrik att jag månde min käraste behålla!»

13. Skön Anna hon talar till hans moder så: — Svärmoder hon henne månde kalla — «Får jag nu gånga mig i brudesalen in, min herres unga brud att skåda?»

14. «Ack ja, ack ja, det må du väl få, i brudehuset må du få gånga; tag du din skönaste skrud uppå; dina söner och tärnor dig må följa.»

15. Skön Anna hon in om dörren steg, hon var klädd i skarlakanet röda, hennes sju söner före henne gick; hon kände stor ångest och möda.

16. Skön Anna hon gångar sig till brudparet fram med sina sju söner att stånda, de buga och de niga för unga bruden fin, men mest för sin konung och fader.

17. Skön Anna tager silfkannan i hand, för bruden hon började att skänka; tårarne henne på kinderna rann, som perlor, så månde de blänka.

18. Bruden hon går för sin brudgum att stå, hon sade: «Konung, min herre, hvar kommer den sköna jungfrun från, hvi gråter hon nu väl så svåra?»

19. «Hören I, kära bruden min, jag vill er för sanning nu säga; hon är min systerdotter fin, är kommen ifrån främmande landet.»

20. Och konungen talar till unga bruden sin: «Min nådiga fru och furstinna, hvad lofven I gifva den jungfru fin, att I hennes vänskap må vinna?»

21. «Jag gifver väl henne en gåfva god, min nådige konung och herre: jag gifver henne mina gamla skor, dem är hon ej för goder till att slita.»

22. «Gifven I henne edra gamla skor, dem är hon allt för goder till att slita, ty hon hafver sofvit så ofta på min arm och varit mig så trofast en kvinna.

23. I månde henne gifva gåfvor god', om I nu min vänskap vill vinna, ty hon har gifvit mig söner sju; för dem hennes tårar månde rinna.»

24. «Så vill jag gifva henne gåfvor så rik', att jag eder vänskap må vinna; jag gifver henne mina kvarnar sju, de ligga öfver Rin den breda.

25. De kvarnar de äro så väl belagd', de äro så väl beprydde, och det vill jag eder säga för sann, de mala kanel och hvete.»

26. Konungen talte till skön Anna så: «Anna, du dägeliga kvinna, hvad vill du gifva min unga brud i dag, att du hennes vänskap må vinna?»

27. «Henne så gifver jag mina söner sju, som jag med smärta hafver burit, det är en gåfva, stor och rik, de skola hennes tjenare vara.»

28. «Det är slätt ingen gåfva rik, Anna, du dägeliga kvinna, andra gåfvor du henne gif, om du min vänskap vill vinna.»

29. «Så skall jag gifva henne en gåfva rik, min nådige konung och herre: Jag gifver henne edert eget lif, det jag så nödigt vill umbära.»

30. «Det är slätt ingen gåfva rik, Anna, du dägeliga kvinna, du gifve henne ditt ädla guldspänn', att du hennes vänskap må vinna.»

31. «Mitt ädla guldspänn' jag gifver ej bort; det vill jag icke umbära, ty det har jag haft allt sedan jag var barn och blef ifrån min faders gård borttröfvad.»

32. Bruden hon talar till skön Anna då: «Guldspännet jag månde väl känna, det bars af min syster, som röfvad blef och såld i de främmande länder.

33. De röfvare tog' henne då hon var barn, ej mera vi henne månde skåda; det fader och moder vålde stor harm, de sörja henne än så svåra.

34. Du är, skön Anna, systern min, den ädlaste rosenblomma; rätt aldrig glad var kär moder din sedan du af landet månd' komma.»

35. Unga bruden stryker guldringen af sin hand, guldkorset från halsen den hvita, dem lade hon sakta i skön Annas hand: «Gud låte eder lefva tillsamman!

36. Behåll du nu din herre sjelf, er båda till glädje och gamman!» Och nu blef der glädje i bröllopsgård när Anna blef med konungen vigd samman.

37. Den unga brud drog hem igen allt till sin faders länder, och henne följde kungens äldste son, hvars moder var systern skön Anna.

*

29. Den bortsålda.

(Asmundtorps socken.)

1. Der bodde en konung allt uppå en ö, han sålde sin dotter för en liten bit bröd. — Gud låt mig aldrig komma till det hedniska land att förderfvas! —

2. Sjömännen de lade sina åror till att ro; skön jungfrun hon vrider sina händer uti blod.

3. «Ack, hören I sjömän, I töfven väl en stund; jag väntar min fader ifrån rosendelund!

4. Ack, hör du min fader, du håller mig ju kär, du säljer dina gårdar och löser mig igen?»

5. «Väl hafver jag gårdar, både fyra och fem, men ingen vill jag sälja för att lösa dig igen.»

6. Sjömännen de lade sina åror till att ro; skön jungfrun hon vrider sina händer uti blod.

7. «Ack, hören I sjömän, I töfven väl en stund; jag väntar min moder från rosendelund.

8. Ack, hör du min moder, du håller mig ju kär, du säljer dina ringar, att lösa mig igen?»

9. «Ja, ringar jag hafver, både fyra och fem, men ingen till att sälja och lösa dig igen.»

10. Sjömännen de lade sina åror till att ro; skön jungfrun hon vrider sina händer uti blod.

11. «Ack, hören I sjömän, I töfven än en stund; jag väntar min broder från rosendelund.

12. Ack, hör du min broder, du håller mig ju kär, du säljer dina hästar och löser mig igen?»

13. «Ja, hästar det har jag, både fyra och fem, men inga till att sälja och lösa dig igen.»

14. Sjömännen de lade sina åror till att ro; skön jungfrun hon vrider sina händer uti blod.

15. «Ack, hören I sjömän, I töfven än en stund; jag väntar min syster från rosendelund.

16. Ack, hör du min syster, du håller mig ju kär, du säljer dina armband och löser mig igen?»

17. «Ja, väl har jag armband, både fyra och fem, men inga till att sälja och lösa dig igen.»

18. Sjömännen de lade sina åror ut att ro; skön jungfrun hon vrider sina händer uti blod.

19. «Ack, hören I sjömän, I töfven än en stund, jag väntar min brudgum från rosendelund.

20. Ack, hör du min brudgum, du håller mig ju kär? Sälj dina guldkronor och lös mig igen.»

21. «Guldkronor jag hafver, väl fyra och fem, jag säljer de fyra, den femte får min brud.» — Gud låt mig aldrig komma till det hedniska land att förderfvas! —

*1. Der stod ett slott i Österrik, det var så härligt utstofferadt,

ja, det var bygdt utaf rödan guld, utaf rödan guld, af marmorstenar var det muradt.

2. En fader reste till slottet* fram, han ville denna prakten skåda;

der fick han se sin käre son, sin käre son, han satt der inne och var fången.

3. «Sitter du här, kär sonen min, sitter du här så fången,

ja, femti famnar allt ned i jord, allt ned i jord ibland de ormar och drakar!»

4. Den fader gick sig till kungen fram; han ville denne fången lösa.

«De tio tusen gyllen ger jag dig, ger jag dig för denne fångens blodsdroppar.*»

5. «Tio tusen gyllen gäller ej för denne fången att genlösa;

han bär guldkedjan om sin hals, om sin hals, den har hans unga lif förlorat.»

6. «Han bär guldkedjan om sin hals, den har han slätt intet stulit;

den har han fått af den jungfru fin, den jungfru fin, som var med honom trolofvad.»

7. De ledde honom till platsen ut, der gaf de honom sakramentet.

«Så räck mig nu din silkeduk, din silkeduk, jag vill för dina ögon binda!»8. Ack nej, ack nej, du mästerman, låt mig få litet längre skåda I

Jag skådar snart slätt aldrig mer, slätt aldrig mer med mina svartebruna ögon.»

9. Hans fader stod der nära vid med bleka kinder och med våta.

«Skall du så dö, kär sonen min, kär sonen min, jag skall din död då vedergälla!*

10. «Ack nej, ack nej, kär fader min, du skall min död ej vedergälla; ty själen kommer ej i pinan svår, i pinan svår, för det jag lider så oskyldigt. *

31. Köpmansdottem.

(örja socken.)

1. Der bodde en köpman vid Hamburga bro,

han hade en dotter, hon var ärlig, hon var tro.

Så kommer der en sjöman och ställer sig der fram, han frågar sköna jungfrun, hvem hon hafva skall till man.

2. «Sjömannen vill jag älska, sjömannen vill jag ba, sjömannen vill jag älska tills jag lägges i min graf.» — «Du skall den aldrig älska, du skall den aldrig få;

i morgon klockan fyra skall jag honom ihjälslå.»

3. Om aftonen så sent, då kärasten han kom, så klappar han på dörren med fingrarne fem:

«Statt upp, du sköna jungfru, du släpper mig väl in, du vet ju att det är allra kärasten din!»

4. Jungfrun står upp, tager låset ifrån

och då hon honom ser blir hon hjerteligen glad.

Hon tog'en i sin famn och hon kysste honom så, att alla deras sorger de månde förgå.

55. Om morgonen bittida, då sjömannen skulle gå, hennes fader bakom dörren, han stod och passa på, så drog han ut sin värja och stack uti hans bröst. Den sköna jungfrun ropade: «Nu miste jag mintröst!»

6. Skön jungfrun hon frågar sin fader om förlof i morgon klockan åtta i lunden att gå:

«Der så vill jag möta musikanterna fem,

och der så vill jag dansa och hålla mig så käck.»

7. «Hör du, min kära dotter, i lunden må du gå, men inte får du möta de sjömännerna små; du må det väl betänka, du är af högre stånd,

det passar dig långt bättre en köpmans son till man.»

8. Skön jungfrun hon skänker sig ett giftigt glas vin, och det drack hon ut för allra kärasten sin:

«Ack, lägg mig i hans kista, ack lägg mig i hans graf, der slumrar jag så sött till den stora domedag!»

9. Det månde väl gräma den fader och den mor, som neka sina barn, den de hålla kär!

Det har jag sjelf erfarit uti min ålderdom, jag nekade min dotter en sjöman till man.

32. Liten Kerstin och Dane-Peter.

(Tofta socken.)

1. Liten Kerstin ser sig i stallet in,

— hon säger hon vill till hof, — der ser hon stånda gångaren sin.

— Hon säger, hon vill till hof att lära rida. —

2. Der skådar hon fålar, både bruna och grå, den svarte hon lade guldsadeln uppå.

3. Så red hon sig till skräddare i by', der låt hon skära munkekläder ny'.4. Så red hon sig till konungens gård, derute månde konungen stå.

5. Af hästen hon stiger, som liten småsven.

«Behöfver konungen en liten stalldräng?»

6. «Väl behöfver jag en liten stalldräng, om blott jag hade stall och så en säng.»

7. Dane-Peter han stod konungen näst.

«För gångaren hans är der rum hos min häst.

8. Och rum hos mig kan svennen väl få, der reda vi oss de sängarne två.»

9. I fem år red hon de fålar i äng,

der var ingen visste annat än hon var stalldräng. .

10. I fem år red hon fålar till vann,

ingen visste annat än det var en hofman.

11. «Vår stalldräng har blifvit så hiskeligen fet,

han kan ej spänna sporrar när solen skiner het.«

12. Med hast kom der bud till drottningen ut:

«Vår stalldräng har blifvit så hasteligen sjuk.»

13. «Är vår stalldräng vorden så hasteligt sjuk, så skall jag sjelf till honom gå ut.»

14. De lade liten Kerstin på bolsterna blå, der först hon födde de sönerna två.

15. De svepte de barnen i hvitaste lin och buro dem båda för konungen in.

16. Konungen talte och hjerteligen log:

«Kunna alla mina stalldrängar få sönerna tvål»

17. Dane-Peter han föll uppå sina bara knä.

«Min hjertans fader förlåten 1 mig det!»

18. «Statt upp, Dane-Peter, tag kläder uppå,

i morgon så skall nu ditt bröllop få stå!»

5*19. Nu hafver liten Kerstin öfvervunnit sin harm, nu får hon sofva säkert på Dane-Peters arm.

20. Nu hafver liten Kerstin öfvervunnit sin kvida,

— hon säger hon vill till hof, —

nu får hon sofva trygg vid Dane-Peters sida.

— Hon säger hon vill till hof att lära rida. —

33. Liten Kerstin och svinaherden.

(Norrhviddinge socken.)

1. Liten Kerstin hon gångar sig till svinaherdens dörr.

— Kom, fallera la la la lej, vallala lej, fallalla lej. — «Stig upp, svinaherde, drag låset ifråM»

— Kom, fallera la la la lej, vallala lej, fallalla lej. —

2. «Nej, inte så stiger jag upp ur min säng; ej heller så drager jag låset ifrån.»

3. Liten Kerstin hade fingrar både nätta och små och sjelfver så drager hon det låset ifrå’.

4. Så sätter hon sig på förgyllande stol:

«Stig upp, svinaherde, drag af mina skorl»

5. «Nej, inte så stiger jag upp uti kväll; ej heller så drager jag skorna af dig.»

6. Liten Kerstin blef vred vid alla dessa ord,

så hon sprang i sängen med strumpor och skor.

7. «Kan jag nu inte få nattaro för dig,

. så skall jag i morgon väl klaga uppå dig.»

8. «Ja, klaga du för hvem du klaga vill,

ty jag är inte rädd för att svara dertill.»

9. Svinaherden gick sig för konungen att stå, och när han kom in, då talte han så:10. «Om dagen så drifver jag vall med dina svin, om natten här jag ingen ro för dotteren din.»

11. Konungen tølar till småsvenner två:

«Hemten hit liten Kerstin för mig att stå!»

12. Liten Kerstin hon kläder sig i silkekappan blå, för det hon skulle för sin fader att stå.

13. «Om dagen så drifver han vall med mina svin; om natten har han ingen ro för kärleken din.»

14. «Ja, väl har jag varit hos honom en gång, men slätt ingen kärlek hos lionom jag fann.®

15. «Tycker du inte, hon är så god som du, tycker du inte, hon kan blifva din brud?»

16. Så kastar han af sig sina lappade skor; guldsporrarne efter sig på golfvet han drog.

17. Så kastar han af sig sin trasige rock,

då glimmade guldet öfver hela hans kropp.

18. «Jag är slätt ingen svinaherde, fast 1 tänken så; jag är den äldste kungason från Engelands tron.»

19. «Är du den bäste kungason från Engelands tron, i morgon så skall edert bröllop då stå.»

20. Så tog han liten Kerstin och satte på sitt knä

— Köm, fallera la la la lej, vallala lej, fallalla lej, — och femton guldringar han fäste henne med.

— Kom, fallera la la la lej, vallala lej, fallalla lej. —34. Herr Jon.

(Kågeröds sockeo.)

1. Herr Lager han tjente i konungens gård,

— I varen väl mö — i femton veckor och dertill ett år.

«Tjena troget!» sad’ Jon.

— «Ja, om det skall kosta mitt rödaste guld, jag följer!» sad’ Jon. —

2. Han tjente der icke så mycket för lön,

ty konungens dotter var honom fast skön. «Du blir narrad!» sad' Jon.

3. När som de årets siste dag såg’,

då månde herr Lager bli konungens måg. «Det var orätt!» sad’ Jon.

4. De ledde den bruden åt kyrkogård, på henne så undrade stora och små.

«Tycken I om ’na?» sad’ Jon.

5. Bruden hon går sig i kyrkona in med röda guldkronan och blekan kind.

«Håll dig friskt!» sad’ Jon.

6. Bruden hon gångar sig i kyrkan fram, hennes fägring prisad’ både kvinna och man.

«Hon blir min!» sad’ Jon.

7. Bruden i fägring för altaret står,

i röda guldkläder och utslaget hår.

«Jag håller dig kär!» sad’ Jon.

8. De drucko i dagar, de drucko i två, men inte ville bruden åt sängen gå.

«Sitt uppe!» sad’ Jon.

9. De drucko i dagar, de drucko i tre, än ville ej bruden åt sängen se.

«Håll ut !•> sad’ Jon.10. Den fjerde dagen åt kvällen led, men då ville bruden åt sängen se.

«Blir du sömnig?» sad’ Jon.

11. Bruden bon går sig ur brudehus fort,

hennes tärnor drogo af henne strumpor och skor. «Du har tröttnat!» sad1 Jon.

12. Bruden hon lade sig i sängen ned,

herr Jon han lade sig så vackert bredvid.

«God afton!» sad’ Jon.

13. Men hasteligt bud för herr Lager kom in:

«Herr Jon, han sofver nu hos bruden din.»

»De lära sladdra,» sad' Jon.

14. Herr Lager han blef fast ifrig i sinn’,

så han både bleknad’ och rodnad’ på kind.

«Får du ondt?» sad’ Jon.

15. Herr Lager han sprang öfver bredan bord, att vin, öl och mat kring om golfvet for.

«Färdas vackert!» sad’ Jon.

16. I vrede herr Lager han fattar sitt svärd

och svor att dermed hugga herr Jon strax i bjäL «Det är rostigt,» sad’ Jon.

17. Herr Jon kastar Lager hårdt mot en vägg, så flugor och myggor förgylde hans skägg.

«Det var rätt!» sad’ Jon.

18. Lager klappad’ på dörren med fingrarne små: «Statt upp, min brud, och drag låset ifrå’!»

«Hon sofver,» sad’ Jon.

19. «Skall jag än stå här ute tills dagen blir ljus, i morgon vi två gå till konungens hus!»

«Må göra!» sad’ Jon.

20. När det blef dager och himlen blef ljus, då gingo de båda till konungens hus.

«God morgon!» sad’ Jon.21. «Min nådigaste konung, ödmjukast jag ber om lof att få lägga eu klagan här ner!»

«Säg sant då!» sad’ Jon.

22. «Den harm, som mig kväljer mer än dödspilar sju, är den, att herr Jon sofvit har hos min fru!»

«Jag har så gjort,» sad’ Jon.

23. «Efter 1 hållen henne båda så kär,

så skolen 1 kämpa med två skarpa svärd!»

«Jag vinner!» sad’ Jon.

24. Om middag till strid de på platsen månd’ gå.

I dag tro det gäller att mannelig’ stå!

«Slå ifrån dig!« sad’ Jon.

25. Det första slaget, som de slogo till,

’ herr Jon slog till Lager, så han föll på knä.

«Du blir efter!» sad’ Jon.

26. Andra slaget de slogo för sann,

herr Jon slog till Lager, så blodet det rann. «Torka af dig!« sad’ Jon.

27. Det tredje slaget, med vrede så svår, herr Lager slog Jon ett dödeligt sår.

«Det läkes väl,» sad’ Jon.

28. Fjerde slaget de slogo till mord,

herr Jon slog då Lager, att han föll till jord. «Ligg stilla!» sad’ Jon.

29. Herr Lagers brud sade med glädje så:

— I varen väl mö —

«Jag fröjdas deraf, att herr Jon fick rå’!»

«Nu är du min!» sad’ Jon.

— «Ja, om det skall kosta mitt rödaste guld, jag följer!» sad’ Jon. —1. Det var en söndagsmorgon, jag skulle till kyrkan rida, så tog jag på mig bältet mitt, ty jag skulle ut i

verlden vida,

— Hej, ro i land! hej! ropade han, der känna de

mig och de mina. —

2. När jag kom till kyrkan fram, så band jag min häst

vid en stätta.

Så många som i kyrkan vor', de lyfte på hatt och hätta.

3. När jag kom i kyrkan in, der var både gamla och unga; så många som mitt bälte såg, de glömde både läsa

och sjunga.

4. Presten stod för altaret och skulle på knä nedfalla, när han fick mitt bälte se, han glömde både Gud

och alla.

5. Presten bjöd mig oxar tolf, och alla voro de hvita, jag skulle dem ta för bältet mitt, men jag tyckte det

var för litet.

6. Kungen bjöd mig dottern sin och halfva kungariket, jag skulle dem ta för bältet mitt, men jag tyckte det

var för litet.

7. Det var en måndagsmorgon jag blef så galen i tankar, då bytte jag bort bältet mitt mot två gamla vantar.

8. Det var icke så mycket med bältet mitt, som mången

man väl tänkte;

det var flätadt af sillafjäll och långa vidjelänkar.

— Hej, ro i land! hej! ropade han, der känna de

mig och de mina. —1. Herr Magnus han gångar sig åt rosendelund, åt rosendelund att spatsera,

der mötte då honom backafruar tre, de helsade på honom så gerna:

— «Min gode herr Magnus, trolofva du mej!

Du svarar mig aldrig nej, utan jo, ja!» —

2. «Dig vill jag gifva en skjorta så fin, så fin, som någon riddare vill slita; inte skall hon vara väfd eller sydd, men virkad utaf silket det fina.

3. Dig vill jag gifva de oxaparen sju och alla sk'a de vara snöhvita;

om du så rider genom kungariken sju, slätt aldrig deras like du skall finna.

4. Dig vill jag gifva grå fålarne sju, som gångar uti rosenlunden;

aldrig har der varit betsel i deras mun, långt mindre sadel på ryggen.»

5. «Den gåfvan, den gåfvan, den gåfvan var väl god om I voren kristeliga själar;

men I ären utaf de mordiska mör, som alla menniskor vilja förföra.»

6. Den ena hon satt vid hufvudet och grät, den andra hviskad1 honom i örat,

den tredja hof upp så jämmerlig en sång, så både berg och dalar månde röras:

— «Min gode herr Magnus, trolofva du mej?

Du svarar mig aldrig nej, utan jo, ja!» —1. Der gingo två flickor i rosendelund, att plocka de blommor så röda, den ena var glad af hjertans grund; den andra hon var fattig och bedröfvad.

2. Den rika hon talte till den fattiga så:

«Hvarför är du så sorgsen och bedröfvad; hafver du mistat din fader eller mor, eller har du förlorat din ära?»

3. «Inte har jag mistat hvarken fader eller mor, och Gud han har bevarat min ära.

Men jag sörjer mest för den fager ungersven, som vi båda hafva hållit så kära.»

4. “Hvad hjelper det du sörjer för den fager ungersven, som vi båda hafver hållit så kära!

Nog tager han mig, som rikedomar har, och låter dig, som fattig är, bortfara.»

5. Den ungersven han stod icke långt derifrån, han hörde hvad de flickorna der talte,

då bad han en bön till Gud i himmelrik:

«Ack, säg mig hvilken af dem jag skall taga!»

6. Då hördes en röst ifrån himmelen ned:

«Den fattiga, den skall du taga;

hon har sin rikedom hos Gud i himmelen, den blifven 1 värdiga båda.»

7. Ungersven han trädde ur busken fram, han räckte den fattiga handen:

«Se, der är min hand, min ära och min tro och dertill mitt redeliga hjerta!»8. «0, ungersven! o, ungersven, hvad gjorde du nu, som räckte den fattiga handen!

flvi tog du icke mig, som rikedomar har, och Jåter den, som fattig är, bortfara!»

9. «Om jag tager dig, som rikedomar har och låter den, som fattig är, bortfara, så går hon och sörjer i alla sina dar och fäller många sorgefulla tårar.

10. Rikedomen den är ett lån utaf Gud, men fattigdomen den är en gåfva;

den som riker är, kan snarlig’ fattig bli; den fattige kan rikedomar vinna.

11. Och äplet det växer så högt uti topp, det måste dock till jorden nederfaila; det växer så högt, det smakar så sött; det smakar icke lika sött för alla.»

38. Jungfru Adelin.

(Raus socken.)

1. Adelin till lifvets källa går,

— Vinblad löfvas på lifvets träd —

Herren Kristus för henne står.

— Sjelf drager hon daggen af jorden. —

2. «Adelin, kan jag vatten här få?*»

«Ja, om jag hade mina silfskålar små.»

3. «Väl kan jag dricka af din snöhvita hand, om aldrig du gifvit dig åt någon man.»

4. Adelin svor då vid sin Gud,

att aldrig hon fläckat sin oskuldsskrud.5. <« Adelin, Adelin svär icke så hårdt! trenne barn du till verlden fått.

6. Det ena med din fader kår, det kastad’ du i hafvet ner.

7. Det andra med din broder god, det kastad’ du i stridan flod.

8. Det tredje med din sockenprest, dermed bedref du synden mest.»

9. Adelin föli på sina bara knä:

«Herre Jesus Krist, förlåt mig det!»

10. «Hur skulle jag kunna förlåta dig, som stod och svor så hårdt mot mig?»

11. «Hvad straff skall jag då för detta få?»

«1 sju år skall du i skogen gå.»

12. ««Hvad skall jag väl då att äta få?»

«De vinbär uppå buskarne små?»

13. «Hvad skall till säng jag der väl få?»

«De hårda berg du hvile uppå!»»

14. Skön Adelin sig åt skogen går, der hunger och törst hon lida får.

15. Men när de sju åren gått omkring,

— Vinblad löfvas på lifvets träd. — kom Adelin i paradis in.

— Sjelf drager hon daggen af jorden. —1. «Nu hafver jag sett, det aldrig jag såg, gråstenen han flyter och mannen sitter på.»

— Gud finnes under tiden. —

2. «Jag år ingen man, fast eder tyckes så,

jag år en Guds engel allt under himmeln blå.

3. I himmeln der är både fröjd och ro, lycksalig är den, som i himmeln får bo.

4. Der sitta enkor och faderlösa barn, sitta i himmelen hos Guds englar.

5. Der sitter den, som hafver hållit Hans bud, sitter uti himmeln i härliga skrud.

6. Der sitter den, som lidit hafver nöd, sitter uti himmeln i Abrahams sköt'.»

7. «Och år du Guds engel under himmelen blå, så säger du mig val hur i helvetet tillstår?»

8. «Der sitter kvinnan, som slagit sin man, sitter uti helvetet med svärd i sin hand.

9. Der sitter den, som flätade sitt hår, sitter uti helvetet uti lågan svår.

10. Der sitter sonen, som bannade sin far, sitter uti helvetet, men aldrig blir han glad.

11. Der sitter dottern, som bannat har sin mor, sitter uti helvetet och aldrig får hon ro.

12. Der sitter den, som har bedrifvit hor, sitter uti helvetet under domen stor.

13. Och väl kan den få nåder, som bedrifvit hor, men aldrig får den nåder, som bannar far och mor.14. Nu vill jag eder råda, hvar man på jorden bor, som denna visa sjunger, han gifve akt uppå.»

— Gud finnes under tiden. —

40. Liten Kerstin och drottning Sofia.

(Norrhviddinge socken.)

1. Konungen och drottningen sutto till bords, de talade så många skämtsamma ord.

2. Drottningen talte, till konungens harm:

«Liten Kerstin hon sofver på herr Peders arm.»

3. Konungen han talte till Håkan, sin dräng:

*Hemta mig hit liten Kerstin i kväll 1»

4. Konungen han talte till småsvenner två: «Hemtenhit liten Kerstin, ty hon skall för mig stå!»

5. Liten Kerstin hon frågar sin stalldräng om råd: «Hur skall jag kunna fram för min fader stå?»

6. «Tvätta dig först med det klara vin, efter dig torka med hvit ärmelin!»

7. Liten Kerstin hon kläder sig i sammetsmantel blå, silfverbältet spänner hon ofvanuppå.

8. «Röda gullbältet jag ej efterstår, jag nöjer mig med ett silfverband.»

9. Håkan, konungens dräng, sadlad' gångaren grå, så sätta de liten Kerstin derpå.

10. «Välkommen liten Kerstin till oss i kväll!

Nu skall du trötta ut mina hofmän.»

11. Hon tröttade ut en, hon tröttade ut två, liten Kerstin hon var inte trötter ändå.12. Hon tröttade ut fyra, hon tröttade ut fem, hon tröttade ut alla konungens hofmän.

13. Konungen han räcker snöhvit hand från sig: «Kom hit, liten Kerstin, och trötta ut mig!»

14. De dansade en, de dansade två,

liten Kerstin hon var inte trötter ändå.

15. Drottningen räckte snöhvit hand från sig:

«Kom hit, liten Kerstin, och trötta ut mig!»

16. Så dansad' de en, så dansad7 de två, hon tröttar ut drottningen likaså.

17. «Gud nåde dig Sofia, i dag skall du dö, ty du har förrådt den vänaste mö!»

18. Drottningen hon räcker snöhvit hand från sig: «Kom hit, liten Kerstin, byt gullbälte med mig!»

19. De bytte gullbälte, de vexlade snodd; hvitaste mjölken på golfvet stod.

20. Konungen talte till Håkan, sin dräng:

«Du hemtar mig hit stålpiskor fem!»

21. Liten Kerstin hon föll för sin fader på knä: «Ack, käre herr fader, I gifven mig det till!»

22. «Ja, väl så kan jag gifva dig detta till.

Herren Gud i himmelen han gifve dig ock till!»Sägner.

Tufve Jönsson i Dufvestubbe.

(Slägtsägeu.)

Det är ingalunda sällsynt, att bland de sjelfsuttne skånska bondätterna "'finna slägtsägner, som gå ganska långt till baka i tiden. Dylika sägner knyta sig vanligen kring stamfadern — ofta en frälsebonde — som i synnerhet utmärkt sig för en ofantlig kroppsstyrka. Af dessa slägtsägner må här anföras de, som ännu berättas om Tufve Jönsson i Dufvestubbe, stamfadern för en slägt, från hvilken flere ansedde riksdagsmän — deribland Ola Jönsson i Kungshult — härstamma.

Dessa sägner förtjena att här anföras äfven derför, att de så troget afspegla det skånska folklynnet.

Tufve Jönsson var född i December 1684 och dog i Juli 1747; han har således lefvat under regenterna Karl XI, Karl XII, Ulrika Eleonora och Fredrik 1B tid. Denne stamfader, kring hvilken slägtsägnerna knyta sig, innehade ett frälsehemman, kalladt Dufvestubbe, tillhörande herregodset Kulla Gunnarstorp i Luggude härad. Den gamle bondgården finnes ännu till och bär sitt gamla namn, fastän den under de senare åren, i likhet med så många egendomar på denna ort, genom arrende eller köp kommit att öfvergå i inflyttade danskars och tyskars händer.

Dufvestubbe, eller, som namnet af folket uttalas, Duestubbe, har, i likhet med så många andra gamla

6skånska bondgårdar, sin egen sagohistoria. Den äldsta sagan om Dufvestubbe torde väl vara den, som förlägges till Karl XIS ungdom. Det förtäljes, att en dag, då denne konung jagade i de skogar, hvilka i den tiden betäckte

de nu bördiga fälten mellan Helsingborg och Allerum, rastade han vid Dufvestubbe och gick, åtföljd af några sina hofmän, in i bondstugan och bad «moran» om smörgåsar för sig och de åtföljande herrarne.

Husmodern lade det broderade «bänkjönnet» till rätta på «bordändsbänken», högsätet i den skånska bondstugan, och bad kungen sitta ned, medan hon af den stora limpan skar väldiga skifvor bröd och från «kammerset» bredvid stugan hemtade den krusade «smörtoppen.» Då moran såg, att kungen och hans hofmän buro tjocka handskar inne i stugan, slöt hon deraf, att de måste vara både «kosna och valna om näfvarne» (frusna och förlamade af köld), hvadan hon välvilligt erbjöd sig att sjelf breda deras smörgåsar. Kungen antog genast anbudet, ty han, liksom herrarne, voro mycket hungriga, och brådt om hade de.

«Ska1 de va’ knifvagås eller tummagås, herr kung?» sporde moran.

«Tummagås!» svarade kungen, som såg, att moran var en af dem, som brukade «to» (tvätta) sig mer än hvarje Lördag.

Moran tyckte, att detta var ett klokt val för en så ung kung, ty det syntes ju deraf, att han visste att smöret är galet tre gånger om året: Om sommaren, då det är för lent, om vintern, då det är för hårdt, och om våren, då det ej finnes i huset. Moran vätte sin tumme med tungspetsen och tummade raskt till en smörmat åt kungen, ej sparande på smöret för den furste, som ej föraktade god bondesed. Med förnöjd min mottog kungen smörgåsen.

«Nu åt herrarne der, mor lilla!» sade han.

«Knifvagås, morl För all del knifvagås!» ropade hQfmännen.<*Når barn fau sin vilja, gräda de ente», sade moran och tog till knifven, för att med den breda herrarnes smörmatar. Men smöret var både «stacket och grysnet», ty man var midt i kalla vintern, då ingen förnuftig men-niska begär, att smöret skall fastna vid brödet förrän det

— smöret — blifvit upplimmadt (uppmjukadt); nu låg det der och den ena smörsmulan ropte till den andra: «Här är jag, hvar är du?»

«Till häst, mine hofmän!» sade kung Karl, då de alla stodo med hvar sin smörgås i handen. «Vi spisa under vägen.»

«Dau tar Raggen herrarnas smör!» spådde moran hofmännen, och så redo de alla från Dufvestubbe i full galopp. När de så höllo in sina hästar, för att spisa sina smörgåsar, var det blott kungen, som hade smör på sitt bröd; för herrarne hade hvaije smörsmula flugit bort.

Om denna kungliga «tummagås» breddes af Tufve Jönssons första hustru, en enka, vet sägnen ej bestämdt. Men troligt är det, att den ursprungligen tillhört hennes historia, ty innan hon blef Tufve Jönssons hustru, var hon gift med Bengt Kristiansson i Dufvestubbe. Denne hennes förste man afled i April 1710, och i Juli 1711 gifte sig enkan Pernilla Knutsdotter med Tufve Jönsson, som dermed blef innehafvare af Dufvestubbe. Detta äktenskap blef ej långvarigt, ty redan 1712 afled Pernilla.

Den första bragd, som sägnen bevarat om Tufve, visar honom som en tjugosexårig yngling, fullt medveten om sina yttre företräden fram för mången annan man. Han var af ansenlig växt och bekant för sin styrka, och detta hade hos honom utveckladt en lefhadslust och ett mod, som stundom slog öfver i vild ysterhet. £fter slaget vid Helsingborg 1710, således medan han ännu var ungkarl, blef Tufve jemte flere andra bönder befald att rödja slagfältet vid Ringstorp och begrafva de fallne. Bland en stor hop döda, till hvilka Tufve uppkastat grafven, såg han ett lik, som var l&ngre än alla de andre. Han visade det för sina kamrater, och dessa menade, att den stupade till och

6*med var längre än Tufve sjelf, och att den döde nog äfven i styrka varit Tufves öfverman.

Detta påstående harmade Tufve; han stälde liket upprätt på grafvens kant och sig sjelf rygg om rygg med den döde, för att se hvilken af dem som var längst till växten. Kamraterna, hvilka verkstälde mätningen, förklarade, att liket var längre än Tufve. Förargad vände sig denne om, och med orden: «Min öfverman skall du dock ej vara!» slog han den döde mannen på örat, så han hufvudstupa for ned i den stora grafven. Men då Tufve böjde

sig ned, för att se efter liket, tyckte han, att detta utstötte en djup, klagande suck. Då blef den unge mannen rädd för första gången i sitt lif. Denna suck, återljudet af en öfverdådig och oädel gerning, ljöd länge i Tufve Jönssons öra och gjorde honom mera allvarsam och eftertänksam.

De sex månaderna af den tjugonioårige enklingens sorgetid efter sin vida äldre hustru voro ej förlidna, förr än hans vänner började tala med honom om, att han borde taga sig en ung maka, och man föreslog flera väl-aktade bonddöttrar såsom passande och värdiga dertill. Tufve lät dem råda, men hade sina tankar för sig sjelf. Och en dag klädde han sig i söndagsdrägten, tog en hästgrimma i handen och tillkännagaf för sitt husfolk, att han ämnade gå till Kullen, ty han hade hört, att «kullamannen» (egaren af gården Kulla) hade en vacker «följa»» (ungsto) att sälja. Tufve gick dock ej till Kullaberg utan till byn Brunnby, der han friade till en bonddotter, med hvilken han i början af året 1713 gifte sig.

Denna blyghet och förbehållsamhet i hjertats angelägenheter har ända in i nyare tider varit ett utmärkande drag i skånska allmogens karaktär. Bonden talar ej gerna om sina varmaste och djupaste känslor, vare sig att dessa röra förhållandet till Gud eller till medmenniskor. Den gamla seden, att föregifva en affärsresa, då den gälde friareärenden, är ej helt och hållet utdöd; men man låter sig nu, då friaren, kanske utan sälskap, kommer medjernbantåget, lättare narras af uppgiften, att han vill köpa eller sälja något, än då han i den nymålade vagnen, med nytt seldon på «stathästarne» och åtföljd af den välbekante talmannen, körde in på den gård, der den utvalda bodde. Det är knappt tretio år sedan, att sönerne af en «Kulla-man*» drogo på friarefärd, med det föregifna ärendet att köpa — grisar; men de fingo återvända med oförrättadt ärende. Här torde väl ännu lefva de skånska bondhustrur, som aldrig från sin mans läppar hört ett ord om hans kärlek, fastän alla hans handlingar, hela hans lif vittnat derom. Och äfven då, som tyvärr ofta hände, att giftermålen afslötos af föräldrarne, mot barnets vilja och samtycke, gaf denna sorg sig sällan luft i ord sedan saken var afgjord. Af den starka pligtkänslan föddes ej sällan en varm böjelse, som visade sig i ett fromt och godt husligt lif. Svagare själar dukade dock stundom under vid försöket att inom sig sjelf bära hvaije smärta: i glaset söktes då den tröst, som det var dem förmenadt att söka hos menniskor. Äktenskaplig otrohet förekom sällan, och der dylikt förspordes, fäldes en sträng dom öfver de brottsliga.

I den tid, då Tufve Jönsson var i sin fulla mandoms-styrka, plägade herregodsens tjenare och folk husera efter behag i frälseböndernas hem, och i synnerhet voro tjenarne från Wrams Gunnarstorp och detta gods underlydande illa beryktade för deras våldgästande hos de af Kulla Gun-narstorps frälsebönder, hvilka bodde nära de vägar, på hvilka «vramlingarne» i godsets ärender färdades. I synnerhet plägade de våldgästa frälsebönderna i AUerum, Ödåkra och flera närliggande gårdar. Tufve var man för att värna sitt hem mot objudna gäster, så sägnen ingenting förmäler om något försök af vramlingarne att våldgästa Dufvestubbe. Men en kväll såg Tufve, att vramlingar med hästar och vagnar höllo utanför Östergård, ett hemman , som ej ligger så långt från Dufvestubbe. Han tog då med sig sin dräng, en handfast karl äfven han, fast husbonden vida underlägsen i styrka. Då dessa två kommofram til Östergård, sågo de att hästar och vagnar voro lemnade åt sig sjelfva, och det hördes sorl och oljud inne från stugan, der vramlingarne tvungo bonden och hans hustru att framtaga det bästa som fans i «sterset» (köket) och i fataburen.

«Den kommer ej för sent, som hänger sig vid ljus!» menade Tufve och skar så af alla draglinorna på vram-lingarnes vagnar; tömmarne band drängen, på hans tillsägelse , ännu säkrare fast vid höstvagnshäckarne. Derpå gick Tufve helt stilla in i stugan, gifvande sin dräng befallning att stanna i förstugan och mottaga allt hvad husbonden slängde til honom och så kasta det ut på gården. Kring ekebordet, som i storstugan upptager nästan hela rummets längd, sutto vramlingarne drickande och skrålande; ett par af de öfvermodigaste sällarne hade tagit plats på bordändsbänken, husfaderns och husmoderns säte, och under rått skämt gick silfverbägarne (hedervärda bondsöners fästegåfvor till sina fästmör) laget omkring. I denna tid, och äfven långt senare, aktades dylikt arfgods högt af den skånska allmogen, och «jagåfve-bägaren» med det hembryggda ölet räcktes blott åt aktade gäster; här drucko nu de våldgästande vramlingarne hvarandra till ur den, utan att egaren hade magt att tukta de förmätne.

Nu inträdde Tufve Jönsson i stugan. Vramlingarne märkte honom ej förrän han stod vid bordet lik en väldig fur i ett «egekrat» (buskskog). Larmet tystnade genast; Tufve spilde ej heller ett ord. Han grep den närmast sittande vramliugen öfver nacken och vid medjan; så, som man tager en «kornneg» (kärfve) från «hofven» (skylen) och slänger den upp på lasset, så slängde nu Tufve den ene vramlingen efter den andre ut i förstugan, så fort drängen kunde hinna att vräka dem ut på gården. «Det gick som smör och bröd i skräddare!» sade Tufve då stugan var rensad från «revel och krat» (rubb och stubb).

Men ute på gården, der de rusige vramlingarne kommit till besinning, restes nu ett högljudt larm; de skockade sig sammen och ämnade storma stugan, «Stora ord ochfett fläsk fastna ej i halsen», sade Tufve, rödjande sig väg genom den skrålande hopen; och då han på gården ej fann något bättre redskap än en stenbår med sin långvagn, tog han denne i stången, som om det hela varit ett bollträ. «I nödfall brukar man träben», sa1 Tufve och klappade vramlingarne med långvagnen, så de hals öfver hufvud flydde ur gården och till sina åkdon. Under ångest och båfvan knöto de fast draglinorna och skyndade bort, utan att Tufve vidare oroade dem. Derefter lemnade vramlingarne alla Tufves grannar i fred.

I dessa tider hade byarne sin gemensamma betesmark för boskapen. I skogsmarken, i närheten af Dufvestubbe, betade hela byns boskap, och bland den fans en tjur, som var en skräck för byns kvinnor, utan att man dock kunde förevita honom någon våldsgerning. Men längre fram på sommaren böljade han dock göra skäl för sitt onda rykte; nu vågade ingen möta honom hvarken som vän eller fiende. En dag måste Tufve sjelf följa en rädd kvinna genom skogen, och då de kommo ut på «egran» (skogsängen) rusade tjuren mot dem. Kvinnan flydde, springande af alla krafter, men Tufve stannade, tänkande som så: «Gör ej jag upp saken med tjuren, så gör ingen annan.» Tjuren böjde sig ned för att taga Tufve på hornen och leka «himmelsprätt» med honom; men Tufve hade ingen lust till slik en fard, utan grep han med sina näfvar tag i tjurens horn. Djuret vrålade af raseri: »Den som ger sig i lek, får hålla streck», menade Tufve Jönsson och vred nacken omkring på tjuren.

«Det är intet godt tecken för tjuren, då han kommer åkande till bys.» Detta ordspråk sannades här, då det döda djuret hemfördes. Men ryktet om denna Tufves nya bragd gick vida kring bygden, och kvinnorna prisade högt hans mod och styrka; men ändå hörde man ej till, att Tufve hade några afundsmän. Kanske kom det sig deraf, att han ej sjelf mycket tänkte på sina stordåd.

Så hände det, en tid efter det han rensat Östergård från vramlingar, att han hade ett angeläget ärende tillherregodset Wrams Gunnarstorp, och gick han då sjelf dit. Då han kom til ladugården stod der en flock karlar rådplägande om bästa sättet att binda en ilsken «orne» (fargalt), som skulle slagtas. Fargalten var ovanligt stor och så arg som ett vildsvin. Då Tufve närmade sig kar-lame, igenkände några af dem honom, som den der så hårdhändt lekt med dem på Östergård; och föll det dem nu in, att de för godt pris kunde få hämd på honom. Tufve frågade efter «frälsebefallningsmannen» (förvaltaren), och en af vramlingarne erbjöd sig att följa Tufve till honom, men först ville han hafva Tufves hjelp för att binda en gris, som skulle slagtas. Tufve jakade härtill och gick utan misstanke före vramlingen in i svinstian, hvarefter karlen slog igen dörren, lemnande Tufve allena med det ilskna djuret.

Vid det högljudda skrattet af de öfrige vramlingarne utanför svinstian, förstod Tufve, att man ej der glömt kvällstrakteringen på Östergård och att det nu gälde att värja sig i en strid mot den beryktade galten. Denne rusade mot honom, men Tufve grep galten i strupe och ryggborst, fälde honom till marken och satte sitt knä mot galtens bringa, så det knakade i den horstige fiendens refben. Derpå ropade han till de lyssnande vramlingarne: «Viljen I ha ornen lefvande, så kommen snart, ty håller jag honom längre, blir han kall 1» De häpne karlarne måste nu tacka för hjelpen och så låta Tufve gå sin väg.

På herregården Pilshult, ej långt från Dufvestubbe, bodde i den tiden en man vid namn Hasenkam, som var lika beryktad för sin styrka, som för sin stortalighet. Denne utländing hade, innan Tufve Jönsson vunnet sitt stora rykte, varit ansedd som hela ortens oöfvervinnerlige Goliath. Honom harmade det, att denne skånske bonde skulle göra storverk, hvilka rakt stälde Hasenkams brottningar og slagsmål i skuggan. Dessutom märkte ban, att bönderna ej visade honom samma vördnad som förut, och han förstod sig på, så utländing han än var, att det var

medvetandet af, att de bland sig egde en af deras likar,hvilken kunde tysta jetten ifall denne blef för stortalig, som gaf bönderna annat mod. Hasenkam svor högt vid alla skyarnes åskor, att han med lätthet skulle besegra denne skånske Åsa-Tor, om det kom till ett nappatag dem emellan.

Men Tufve Jönsson i Dufvestubbe var ej den man, som onödigtvis gaf anledning till att få visa sin styrka; derför sände Hasenkam honom bud, om han ville inför vittnen pröfva sin styrka i en brottningskamp med honom. Tufve tyckte det var en medelmåttig ära, att slå en storpratande jette till marken, men Hasenkam brann af lust att besegra Tufve och lofvade denne eketimmer ur sina skogar till en huslänga, om bonden kunde besegra honom. Dag utsattes, folk samlades för att åskåda kampen. Om utfallet af denna vittnar ännu i da? det ovanligt grofva eketimret i en af Dufvestubbes ladugårdsbyggnader; till sina öfriga storverk lade nu den skånske bonden det, att hafva besegrat «jetten Hasenkam».

Tufve Jönsson blef sig lik äfven efter denna seger, han lefde sitt lif som en sträfsam frälsebonde, samlade sig förmögenhet och uppfostrade sina barn i den tidens anda i tukt och Herrans förmaning; men aldrig sparade han sin kämpestyrka, då det gälde att taga ett karlatag. En afton, då Tufve gick hemåt från ett besök hos en sin granne, hörde han på afstånd männer hojta och ropa, som om någon hade kört omkull och ej kunde komma til rätta med hästar och åkdon. Tufve gick ned till vägen och fann der män från staden, hvilka varit och köpt sig timmer och «gagnsvirke» längre upp i skogsbygden. En af deras «ökar» hade kört ned i diket, timmerstocken — somliga mena att det var axeln till en väderkvarn — hade fallit ur vagnen ned i gropen, och huru männen nu hojtade och lyfte, förmådde de ej rubba stocken ur fläcken. Tufve kom nu till stället och såg deras missöde. «Vagnen står för långt från gropkanten», anmärkte han blott, och då denne stod der Tufve ville ha den, gick han ned i diket, spottade i händerna, lyfte ensam upp kvarnaxelnoch lade den på vagnen. «Kärran är nog klen», sade han, då vagnen knakade under tyngden af timmerstocken.

Åren gingo hän, Tufve åldrades, men blef ej skröplig hvarken till kropp eller själ, förrän en dag något, som bröt både hans kropps och själs helsa, hände honom.

Det kan hända hvem som helst — säger den skånska folktron — att man på sina vandringar i skog och mark, vid åar och bäckar kan få se varelser, hvilka man helst ej bör bry sig om eller grunda öfver. Stundom kan man möta flerehanda djur med konstig skepnad, men bara man låter dem gå sin egen väg, ofreda de ej menniskor. «Gluffesuggan», »varulfven» och «bäckhästen» äro dock försåtliga varelser; de äro så lätt igenkänneliga, så dem kan man ej taga fel om. Men här finnes andra varelser, som blott passa sitt eget ärende, och det var en sådan Tufve Jönsson råkade ut för.

Tufve gick gerna på jagt, och en dag, då han med sin bössa ströfvade omkring i tjocka skogen, såg han under ett stort träd en hisklig led drake ligga på en hög vissna löf. Nu borde Tufve hafva helt stilla gått sin väg, utan att akta på draken; men det är ju så, att hvaije menniska har likasom en fiendskap till dessa varelser, antingen de äro «drakar», «lindormar» eller andra rigtiga «huggormar.» Tufve Jönsson tänkte sig ej bättre före, än han i hastigheten lade an med bössan och sköt på draken. Denne träffades, men ville, sårad som han var, fly undan. Tufve förföljde vidundret och kom härvid upp i löfhögen, så de torra löfven nådde honom upp öfver halfstöflarne. Då försvann draken, och Tufve blef «haj» till sinnes, ty nu först föll det honom in, att han kommit ut för något af det «trössale« och «tyale», som kan finnas i stora skogar, och hvilket man aldrig skall låtsa se, än mindre göra något ondt. Tufve gick nu genast hem.

Han satte sig i kakelungsbänken* och mälde ej ett ord på en lång stund. Slutligen sade han: «Mina stöflar äro så tunga, mor; kalla på grebban, att hon drar dem af mig!»Detta skedde, och då sågo de alla, att båda stöflarne voro fulla med guld- och silfvermynt. Vid denna syn blef det rätt klart för Tufve, i hvilken färd han varit; att han skjutit på en af dessa drakar, som mångenstädes i Skåne rufvar öfver nedgräfda skatter, hvilka vid dagsljus se ut som torra löf eller som hyfvelspåner och strå.

Från den dagen vardt Tufve Jönsson tung till sinnes; var det än den på detta sätt vunna rikedomen, som ej hugade den sträfsamme bonden, så var det dock långt mera minnet af, att i tanklöshet hafva förgripit sig på ett dylikt öfvernaturligt väsende som en sådan drake, hvilket tyngde hans själ.

Tufve Jönsson afled, som förr är sagdt, i Dufvestubbe i Juli 1747, 62 år gammal.

Denna slägtsägen har icke allenast sin betydelse deri, att den i en personlighet framställer skånska allmogens hela skaplynne med dess förtjenster och fel. Den lugna samlade kraften, förmågan och viljan att värna om sin egen och svagare likars rätt mot våld och förtryck, de äro ljussidorna i folkkaraktären; skuggsidorna äro icke mindre tydligt angifna i Tufves person. Ungdomsmodet, som stundom urartar till öfvermod och råhet, i medvetandet om sina yttre företräden, och guldets magt att förvilla äfven de redligaste naturer tiii att begå handlingar, visserligen ostra&bara för den borgerliga lagen, men som för-dömes af samvetet. Icke allenast som en dylik bild har denna sägen sitt stora intresse, utan äfven deri, att man i den ser, hur fort sagan kan spinna sin brokiga väf öfver de verkliga tilldragelserna: Tufve Jönsson blef genom sträfsamhet och hushållning en efter den tidens förhållanden rik man, möjligen kände han sig ha förorättat någon; han blef tungsint, och snart var sagan med sin guldhög och drake framme och lade ett täckelse öfver verkligheten, ty ånnu i dag nämner ingen man eller kvinna ur skånska allmogen högt och oförblommeradt orden svagsint eller vansinnig. Det är en outredd föreställning om ett straff för egen eller andras öfverträdelser, blandad med en känsla

yaf skam, som kommer så mången att dölja en dylik sjuklings verkliga tillstånd. Tufve Jönsson säges hafva varit «tung till sinnes» under sina sista lefnadsår; detta betyder dock blott på folkspråket, att han haft en ständigt återkommande tanke, som fördystrat hans lynne. Ett djupt drag i folkets föreställningssätt är fruktan att förgripa sig på något, som man ej förstår. Detta drag finnes jemt i våra äldre nordiska sagor och går äfven igenom de flesta sägner, som ännu här i Skåne lefva på allmogens läppar.

*

Bondkvinnans berättelser.

Nu för tiden aktar ungt folk ej på de gamla märkedagarne eller på någonting annat än hvad nya böcker och lärda menniskor tala. För min del håller jag mig vid gammal tro och gamla seder, ty deraf har jag funnit mig bäst.

Aldrig förr än i dessa senare år har jag på något ordentligt ställe sett män tröska eller kvinnor spinna på Blasii dag (3 Februari), ty det är en gammal tro, att årets kommande linskörd blåser bort, då den utlägges till rötning, om man den dagen spinner, och taken blåsa af husen, om man på nämde dag tröskar säd. Ej heller tändes ljus någonstädes tredje Torsdagen i Tor (Mars), ty gjordes detta, stod man starkt i fara att under årets lopp få eldsvåda i hus och gård. Solen står ju då redan länge på himmelen, så man nog för en kväll kan lägga sig i dagsljus. Det heter ju om denna månad:

«Tor med sitt långa skägg, han lockar barnen utom vägg; men April med sin pinn' han kör dem både ut och inn.»Så snart dymmelveckan inträdde skulle alla spinnrockshjul hvila — det lär äfven i äldre, frommare tider ha brukats att äfven låta kvarn- och andra hjul stå stilla under den heliga påskveckan, ty det sades, att allt, som under denna tid svängde rundt omkring, ökade Frälsarens lidande. Detta ökades äfven, om man sydde eller stack med nål Långfredagen. Och det kunde ej falla någon kristen menniska in att dansa under denna vecka eller under fastan, då man i kyrkorna predikade om Hans pina; tvärtom gick man då alltid vid denna tid svartklädd till Guds hus.

I dymmelveckan hade hvarje dag ett tillägg till sitt vanliga namn: Palmsöndag, Frimåndag, Videtisdag (hvita tisdagen), då man skulle äta pannkakor, på det mjölet af årets skörd måtte bli hvitt; Askeonsdag, då man skulle bära ut askan, att ej hexorna bytte om hamn i den — sedan bars ingen aska ut under den veckan —; på den dagen gömde man äfven ugnsrakan, grisslan och kvasten, att ej hexorna skulle rida på dem til Blåkulla. Skärtorsdag, då man, för att skydda sin helsa, borde koka kål af nio slag växande örter, om några sådana då funnos på marken; Långfredag, då intet arbete, som ej hörde till de nödiga sysslorna, fick förrättas. Troligen var det på den dagen, att vipan skälde frälsaren för: tjufven, tjufven! och til straff derför aldrig får hvila sig på kvist, utan får flyga nära jorden och ropa sitt stygga skälsord. Somliga säga dock, att det blott var jungfru Maria, som vipan skälde på.

Dymmelveckans sista dag kallas «skittelördag», ty då skall man tvätta och skura, så allt är rent till påskdagen, då solen dansar rundt i glädje öfver Herrans uppståndelse.

I dymmelveckan drefvo de onda magterna mera än annars sitt spel, så att man fick vara på sin vakt. Hexor, trollpackor och alla sådana, som genom onda konster söka göra sin nästa förfång, vilja gerna under denna vecka låna ett eller annat, såsom mjölk, smör, jäst, bränvin m. m.; men dertill säger hvarje klok husmor, äfven idenna dag, nej. Ty lånar man sådant ut till slikt folk, så förgöra de det, så man aldrig får drickat eller ölet att jäsa, grädden låter ej tjärna sig till smör — ingenting af det slag, som man lånat ut, lyckas för en. Då får man anlita en klok för att få förtrollningen häfd.

Det är ej längre sedan än omkring femtio år tillbaka, att vår granne hade fått hela sitt hus förgjordt: inga kalfvar, föl, lam eller kycklingar föddes under år och dag på deras gård. Smör blef der ej, fastän de alltid ordentligt lade en nypa salt i tjärnan och några saltkorn under henne, samt slog kors öfver locket. De försökte med att sätta ett eldstål eller en knif vid tjärnstocken; ja, der sköts med krut öfver tjärnan, men ingenting hjelpte. Så var det äfven med brygd och bak; ingenting lyckades för dem. Då sändes der bud till en klok herre, det var en resande, ingen af dem som vi andre kände till. Han lofvade att gifva hexan sin lön, men han satte som vilkor för att han skulle hjelpa dem, att de under tre dagar ej fingo låna ut det minsta grand, hvad det än månde vara. Han lät dem så anskaffa en svart hund, med ej ett enda hvitt hår på kroppen. Den begrof han lefvande ute på marken en morgon innan solen stod upp. Derpå borrade han hål i alla trösklar och lade trollrökelse i hålen. Sedan tog han en knif och skar upp bölderna på hästarnes och kornas ryggar. Der välde då stora maskar ur dem, och den kloke sade, att det var alla de djur, små och stora, som varit bestämda att födas på gården under året; hexan hade förvandlat dem alla till maskar.

Nu ville vår granne gerna se hexan, som förgjort allt detta för honom; han hade, förstås, nog sina misstankar, men han ville dock vara rigtigt viss på sin sak. Den kloke ville just ej så gerna mana fram hennes skepnad, men mannen var envis. De stängde sig inne i bränneriet — det var under hösten, så detta stod öde — och der blef strängt tillsagdt, att ingen nu fick gå dit. Han skulle mana fram hexan ur ett stort tomt mäskkar; men just som hennes panna och ögon blefvo synliga, tyckte de attnågon ryckte upp bränneridörren, och då måste den kloke afbryta sin maning, men han lofvade, att ville hexan ej visa sig, så skulle hon få känna på hans magt. Han slog grädde, jäst, bränvin och annat, som var förgjordt, på ett pannjern och stekte det öfver eld, och hvad han så för öfrigt hade haft för konster med pannjernet, är det då säkert att hexan ej kunde sitta under hela fjorton dar, så skållad blef hon. Men under den tid den kloke fans i gården, hade hon bud på bud der, än i ens namn, än i en annans, för att få låna något. Till sist kom en gammal tiggarkärring och bad om så mycket bränvin, som hon kunde bära i ett nötskal; hon skulle ha det till sitt sjuka öga, föregaf hon, men man var på sin vakt, och så blef förhexningen upphäfd.

Det hände dock sommaren derpå, att hustrun der i gården kom för något, som, efter hvad man trodde, var utkastadt för mannen, och som gjorde att hon fick den hiskligaste tandvärk, hvilken dock botades af en vår orts kloke, som var mycket snäll i sådant. Han lät vanligen den sjuke peta sina tänder med tre små träpinnar, så der kom blod på dem; derpå borrade han tre hål i korsvirkes-timret i sin stuglänga och slog in pinnarne der. Hjelpte det ej genast, så fick den sjuke röka ur en kritpipa, som mannen derpå slog i tu.

Här finnes också folk som påstå, att om man från ett växande träd skär sig en liten splint innanför barken, petar tänderna med splinten och sätter den åter in der den togs, så fäster man tandvärken vid trädet. Men man skall välja ett träd på en plats, dit man ej sedan mera kommer för nära.

Sjelf har jag känt ett par aktade och hederliga bondfamiljer, i hvilken konsten att med några få ord stanna blod på både menniskor och kreatur gått i arf. Det är ej något ondt, som då åberopas, ty så mycket sade mig en man i slägten, att jag kunde förstå att det var gudliga ord han brukade, och han sade äfven, att de voro så vigtiga, att han för sin del fann det betänkligt använda dempå kreatur. Dessa ord, säga de, kunna blott tänkas och skrifvas, ej uttalas; de, som kunna konsten, äro rädda för att lära bort den medan de lefva, ty de veta icke, om kraften då ej går af orden för den som lär ut dem. De taga dock ej ett öre för det de hjelpa sin nästa, ty skall det hjelpa, bör det

göras utan betalning. De behöfva ej se den sjuke, bara få veta hans eller hennes hela namn. Skall blodet stannas på en häst, så måste man säga hjelparen djurets färg och efter hvilken hingst den är fallen, annars kunna orden ej verka.

Jag vet äfven, att här finnes män, som på något hemligt sätt kunna döpa om barn, så de blifva fria för tvinsot.

Annars är det ett godt medel vid sådana hastiga sjukdomar, om hvilka man ej vet huruvida man kommit för dem i luften, på jorden eller i vattnet, att man binder en sax i en handduk och tager den omkring den sjuke. Är der trolldom för handen, så faller saxen ur handduken, fast man vid uppvecklingen håller denne i båda ändarne och saxen var lagd inuti handduken. I svårare fall är det bra att stöpa bly eller bränna krut öfver den sjuke. Der finnes också de, som snöra in den sjuke i en hästsele och stoppa honom in i bakugnen, sedan denna blifvit måttligt sval efter baket, men det händer dock, att ingenting af detta hjelper, och då är det bäst att sända bud till en klok. Det är ej alltid nödigt, att den kloke sjelf kommer till stället, man kan bara sända ett linne, en halsduk eller hvad som helst af det som den sjuke haft på sig, så ser den kloke genast hvad det är för slags ondt och gör så mycket vid plagget, att sjukdomen går bort, när den sjuke får det på sig. Det kan ofta hända, att under de tre första nätterna, sedan man sökt en klok, ett förfärligt buller och oväsen höres utanför rummet, der den sjuke ligger, men sådant är ej att bry sig om, man skall bara ej öppna dörren ut till gård eller väg, ej heller taga bort klädesplagget, hur mycket den sjuke än ber derom.Somliga personer kunna med sina blotta ögon förgöra ett ting. En sådan menniska behöfver blott komma in och se på, medan man sätter upp en väf, slår grädden i tjärnan eller sätter jäst till öl eller i deg, och det går galet med både det ena och del andra. Värst är det med väfven, om en sådan menniska kommer att se på, medan man knyter upp den, ty då får man den aldrig till att gå bra. För öfrigt bör man aldrig gå från en uppknuten väf, förrän tre trådar äro islagna.

Men lika styggt som det är för den som väfver, att komma så ut för onda ögon, lika ledt är det för en karl att komma in och se, när en väf nedklippes. Han vinner då aldrig någon tingssak, om han ej har rådighet nog att sjelf ta saxen och klippa ner hvad som kan vara igen af räckan. Man bör af samma skäl ej be en karl hålla en garnhärfva medan den nystas upp. Det är också styggt att låta en väfsked sitta tom i slagbordet, ty der kan komma en hafvande kvinna och se den, och då får barnet en mun, som alltid står öppen.

Det samma händer också, om modern får se ett kistlock, som står på hakar; men får hon se munnen på en lefvande eller död hare, eller hon ser en fällknif ligga på ryggen, eller en gaffel eller hötjuga stå med spetsarne nedåt, så kan barnet få harskår. Kikar hon genom nyckelhål, dörrspringor och slikt, så blir barnet «kisögdt», och går hon öfver en riskvast eller skurviska, blir barnet plågadt af mask; sätter hon sig till att hålla måltid på ett kistlock, som har naglar, får barnet bölder.

Man vet ju, att här finnes menniskor, som aldrig kunna låta bli att stjäla, antingen de behöfva det eller ej. Sådant folk har största lust till silfver och guld, och det kommer sig allt deraf, att modern sjelf, under den tid hon gått med barnet, ej kunnat emotstå sin egen lust till något af nästans gods. Barnet kan då lätt få en tjufsena mellan tummen och pekfingret, och det är den som drager handen till förbjuden gerning. Det säges, att doktorerna kunna skära ut denna sena, och då har det visat sig, attom man lägger ett silfvermynt på ena ändan af ett bord och senan på den andra, så har hon hoppat fram till penningen.

Det tillkommer derför hvarje förståndig mor, att se sig för och akta på allt, så väl under denna tid, som sedan barnet kommit till verlden, synnerligast innan det blir döpt. Ljuset bör under denna tid aldrig släckas under natten; barnets linne må ej hängas ut i luften, och man må ej glömma att slå korstecknet öfver barnets vagga. Försummas något af detta, kan trollen få magt med den lille hedningen, byta sig till barnet och lägga en af sina ungar i stället. Sådana bytingar ha liten kropp och mycket stort hufvud, de växa ej, fast de äta för sju, och de lära sig hvarken tala eller gå. Det säges, att en kvinna, som fått sitt odöpta barn bortbytt, fick det rådet att sätta en gryta vatten öfver elden och då det kokade doppa bortbytingen deri. Hon gjorde så, men just som hon höll trollungen i benet och skulle doppa ner den, hördes ett susande i skorstenen, trollbytingen for upp genom luften, och inne i vaggan låg hennes eget barn, friskt och vackert.

När så barnet skall döpas, är det ens skyldighet att se till, att det får en gudmor, som ej är allt för argsint. Det är

visserligen ingen lätt sak att afstyra, då våra närmaste slägtingar, en efter annan, står i tur till att hålla barnen. Men kan man slippa en «arrigbissa», så är det väl, ty barnet ärfver snarare hennes sinnelag än sin fars och mors. Jag slapp lyckligt från min ena svägerska, ty hvar gång vi skulle hålla barndop gick hon sjelf i väntande dagar, och ingen fruktsam kvinna vill eller får hålla ett barn till dopet, ty det bringar ett af barnen döden. Gudmodern bör ha ett silfvermynt i sin ena sko och barnet ett i sin linda, så slipper det att pröfva fattigdomen.

Då en kvinna skall kyrktagas, är det bra, om hon går tigande till kyrkan, ty då får barnet ett tystlåtet sätt, så det ej kommer i skada för munnen. Der är ingen som gerna vill bli den förste, som får besök af en kyrkogångskvinna, ty i det hus hon först kommer, der blirmycket porslin, glas och lergods sönderslaget under hela det året. Det kan dock förebyggas, om man slänger en ler- eller porslinsskärfva efter henne, när hon lemnar huset. I städerna bruka många kyrkogångskvinnor genast gå från kyrkan in i någon handelsbod, för att slippa få porslinsskrället efter sig; men det kan dock icke sägas vara rätt gjordt mot handelsmännen.

Folk, som ej ha så mycket skick, att de hålla sig hemma juldagen, har man rättighet kasta köttspadet efter, när de gå sin väg.

Det händer ofta att barn, utan att någon rår för det, får bölder, hudutslag eller skäfver (tvinsjuka). Bölder och flera andra åkommor botas, om man en kväll, sedan solen gått ned, eller en morgon innan den gått upp, bär barnet till kyrkan och under tystnad lägger det ned på golfvet, först innanför dörren, sedan vid predikstolen och sist vid altarringen. Derpå tar man ett skedblad sand från hvart och ett af dessa ställen och ger barnet in det så småningom. Hudutslag hos både barn och äldre personer försvinner, om man tigande stryker deröfver med ett liks hand. Men man får akta på, att är det en flicka, som är sjuk, så måste det vara hos liket af en gosse eller karl, som der skall sökas bot, och så tvärt om.

Det är också mycket bra, att som medel mot bölder och sår låna en sten af norra muren på en kyrka; man säger, då man tager stenen: «Jag lånar en sten af Guds heliga tempel till botemedel för mitt sjuka barn.» Med denna sten skall man så stryka öfver svullnaden eller såret en gång vid nymåne och en gång vid nedan. Under mellantiden skall stenen förvaras insvept i linne. Sedermera bäres den dit der man tagit den, med tack för lånet.

Kikhosta botas dermed, att man i ett «sniglehorn» (snäcka) upphemtar det vatten, som en häst spiller ur munnen när den dricker, och häller det i barnet tre kvällar å rad. Är det sjuka barnet en gosse, skall man taga vattnet från munnen på ett sto, är det en flicka, från en hingst. Mister ett barn matlusten — får «matleda» —, såskall det förtära tre skedblad mjölk tillsammans med hunden eller ock ovetande äta en lus. Och kan ett stort barn eller en vuxen menniska ej iakttaga renlighet under nätterna i sömnen, så skall man, personen ovetande, ge den en liten råtta att äta med hull och hår.

Mot gikt är det bra att taga in stötta «torskpannor.»

Vårtor på händerna försvinna, om man tre morgnar å rad innan soluppgången tvättar dem i det vatten som samlas på kyrkogårdens grafstenar. Man kan också stjäla en liten bit fläsk, stryka dermed öfver vårtorna och sedan gräfva ned fläsket i jorden; då det är uppruttnadt försvinna de. Det är också bra att taga lika många ärter, som man har vårtor och kasta dem i brunnen medan man går baklänges nio steg. Och det är äfven ett bepröfvadt medel att passa på, när en galt eller sugga skubbar sig mot en dörr eller vägg, och så taga derpå, liksom man tog något, och stryka öfver vårtorna tre gånger, sägande: «Jag tyckte der var något, men der var ingenting.» Är det ett manfolk, som söker hjelp, så får han röra vid det ställe der suggan skubbat sig, och så tvärt om. Ref-ormar kunna skrifvas bort af dem, som förstå den konsten, hvilken just ej ser svår ut, bara man vet hvad de derunder läsa. Somliga säga, att det är Fader vår, men det är ej säkert. Sjelfva skrifningen går så till, att man med hufvudet på en knappnål skrifver rundt omkring ref-ormen tre gånger rätt, tre afvigt och så tre gånger rätt, samt ritar nio kors inom cirkeln. Vanligt utslag på läpparne eller annars i ansigtet går bort, om der slås eld öfver det med eldstål och flinta. Är det en flicka, så skall en ungkarl hugga tre slag öfver såret, är det en gosse, så skall en flicka hugga.

Stundom få barn — och äfven vuxna personer — ett hudutslag, som vi gamle kalla «hylleskåll.» Det uppkommer då man förrättar ett naturbehof under en hyllebuske (fläder), och det onda afhjelpes derigenom, att den sjuke tre

kvällar sedan solen gått ned tvättar sig inymjölkad, osilad mjölk och derpå slår ut den under en hyllebuske.

Har ett barn skäfver, så är det bäst att låta någon, som förstår det, mäta dess lemmar. I svårare fall skall barnet också vägas, och så har man tiggt mjöl af nio personer, deraf bakas en kranskaka, genom hvilken man drager barnet. Äfven filspån af nio slags eggjern, tigdt på olika ställen, hjelper, om man ger barnet det i födan. Mot gikt är ett godt medel att tigga silfver af nio personer och låta deraf göra ett kors, som den sjuke natt och dag bör bära närmast kroppen. En liten plåt med ett korstecken i midten gör samma gagn, bara silfret är tigdt ihop på samma sätt.

Mot fallandesot brukas många medel, men den är dock svår att bota. Bäst är det, att genast bränna alla de kläder, den sjuke har på sig, då han första gången anfalles af detta onda. Annars får man försöka med att låta sjuklingen dricka vatten ur en dråpares hand eller ock ur handen på en krigsman, som i fält dräpt någon. Tre droppar blod af en halshuggen tupp skall äfven vara ett bra medel. Den som har mod dertill, kan försöka med att på en afrättsplats dricka af den halshuggnes blod. Andra sådana sjuklingar krypa in i slagtade djurs kroppar, medan dessa ännu äro varma. Men det är, som sagdt, ej visst, att något af detta hjelper en sådan arm stackare; derför skulle också alla mödrar vara så försigtiga, att de ej under sina väntansdagar sågo på, när man slagtade något slags djur, ty deraf uppkommer oftast denna hiskliga sjukdom hos barnet.

Har hon råkat att få se en halshuggen höna flaxa, så skall sådant slag, som deraf uppkommer, kunna botas derigenom, att man, medan den sjuke ligger och har ryckningar, kastar en sådan hufvudlös, flaxande höna på hans kropp och låter henne kämpa ut der. Barnmorskan kan dock förekomma sådana sjukdomars utbrott, om hon ger barnet och modern in en liten bit af nafvelsträngen.Der stod för ett par år sedan att läsa i tidningarne, att man på kyrkogården i en äldre graf funnit en liten flaska, som innehållit bränvin, och der gjordes styggt narr af den saken, ty det hette, att der legat begrafven någon så stor fyllhund, att han äfven velat haft bränvinsflaskan med sig i grafven. De, som finna på att skrifva sådant, veta ej stort om rättskaffens menniskors skyldigheter mot sådana kvinnor, som gå till en annan verld, innan de fått framföda det foster, hvarmed de blifvit välsignade. Till en sådan kvinna lägges genast, då hon som lik tages ur sin säng, barnkläder, sax, tvättsvamp, vattenflaska, pudervippa, offerpenningar och hvad annat hon kan behöfva. Får hon ej allt detta med sig i kistan, så kommer hon hem igen hvarje natt, tills man sätter hvad hon skall ha vid grafven.

Antingen man klär ett manligt eller kvinligt lik, må man aldrig förgäta att lägga en «skylepalt» på den nakna kroppen under likklädseln, ty denna lilla lapp är allt hvad den uppståndna menniskan för med sig från grafven, och saknar hon den, får hon stå utanför himmelrikets dörr och blygas både för Gud och menniskor. Man kan på Frälsarens korsfäste bild se, att skyleklädet skall finnas; men mången lägger äfven linneklutar öfver likets bröst och under dess armar.

Den kvinna som dör oförlöst måste föda sitt barn, när tiden dertill är inne, och det har händt, att detta skett innan liket blifvit lagdt i kistan och innan det hade fått till sig, hvad det skulle ha för barnets skötsel, och då har man funnit barnet bredvid modern, som ej haft annat att svepa det i, än en flik af lik-lakanet.

Barnmorskor äro genom deras embetsed förbundna att biträda sådana döda kvinnor, om de kalla dem. De få ej tala derom; men folk, som hemta dem om nätterna till lefvande kvinnor, har ibland fått hålla med hästarne, då de skolat förbi någon kyrkogård, barnmorskan har gått dit in och stannat der en liten stund, hvarefter honkommit tillbaka utan att säga något annat, än att kusken nu finge raska på hästarne, så hon komme fram i tid.

Det hände en gång, då en jordgumma kom åkande förbi en kyrkogård, att hästarne stannade och hon gick in på kyrkogården. Men när hon kom dit in, satt der en död kvinna på kyrktrappan med sitt nyfödda barn i knäet och utan så mycket som en blöja att svepa det i. Då tog barnmorskan sitt förkläde af sig och svepte barnet deri, samt lade det sedan på moderns venstra arm.

Detta göromål upptog ju någon tid, så barnmorskan var orolig för den lefvande barnsängskvinnan, som sändt bud efter henne. Men när hon nu kom fram till henne och sporde efter hennes tillstånd, så fick hon till sin glädje höra, att den lefvande kvinnans plågor upphört från den stund barnmorskan gick in för att räcka den döda en hjelpsam

hand. Barnmorskan berättade nu hvad som fördröjt hennes färd, och detta beryktades så, att församlingens prest fick höra det. Han blef ond och påstod, att barnmorskan for med lögn och utspridde dumma, vidskepliga sagor. Men dertill svarade hon med den begäran, att grafven måste öppnas, och om man ej i den namngifna kvinnans likkista fann ett barn liggande på sin mors venstra arm, insvept i ett randigt förkläde, så ville hon — barnmorskan — kallas ovärdig att mera förrätta sin tjenst. Det skedde, som hon ville, och det visade sig, att hon talat rena sanningen.

Mången håller före, att här finnes jordgummor, som förstå konsten att hugga yxan ned i vedkubben på ett sätt, som har den verkan, att mannen måste dela sin hustrus plågor. Är detta sant, så är det en syndig gerning. En mor bör ej på något sätt eller vis söka undandraga sig de plågor, som Herren vid syndafallet pålagt kvinnan. Försöker hon göra detta, så blir det barn, hon utan smärtor framföder, antingen varulf eller mara. Syndiga kvinnor bruka stundom taga sig före en konst, som vållar, att maror och varulfvar komma till verlden. En sådan mor skaffar sig af stoets efterbörd den hinna, somkallas «fölhamn»; den spänner hon ut, och en söndagsmorgon, innan solen stått upp, ställer hon «fölhamnen» upp ute på fria fältet och kryper så helt naken tre gånger igenom den. När då barnet har blifvit fullvuxet, förvandlas det hvarje midnattsstund till en af dessa varelser, som blifva till plåga, skräck och fara för andra menniskor och till sorg och ångest för dem sjelfve. Sådana stackars flickebarn bli vid vuxen ålder maror. De kunna fara ut och in i ett rum genom nyckelhål, dörrspringor, ja, genom ett hål ej större, än man kan täta det med en skopligg. Hon sätter sig öfver den sofvande mannens mun och bröst, af hvilken hon hoppas befrielse, och hon kväljer och plågar honom hiskligt. De män, som äro rädda för hennes besök och ej ha mod att befria henne från förvandlingen, behöfva bara sätta sina skor med hälarne vända mot sängen, ty maran kan ej komma upp till en menniska, utan att först stiga i hennes egna skor eller träskor.

De fleste karlar akta också på detta. Det var dock en gång en ung dräng, som ofta fick besök af en mara. Han hade nu lust att fånga henne, för att få se hvem hon var. Han tätade noga både nyckelhål och dörrspringor, men borrade i stället med en syl ett hål på dörren, ej större än han kunde täta det med en skopinne. Derpå stälde han sig bakom dörren och inväntade midnattstimmen. Då klockan slog tolf kom maran susande som en vind genom det lilla hålet på dörren. Drängen skyndade sig att täta detta med skopliggen, och så stod der en naken ung kvinna i rummet. Han kände henne godt och hånade henne till straff för det hon så ofta plågat honom. Derpå öppnade han dörren och lät henne gå hem, naken som hon var. Men detta var synd, ty han hade bara behöft säga: «Tvi dig, du är en mara!» så hade hon varit befriad. Det är väl sant, att hon då kunde svarat: «Nu kan du vara varulf så länge, som jag har varit mara!» och så hade han blifvit varulf, men så ondskefull kunde hon ej ha varit. Maran håller ofta till i häststall, der hon rider hästarne, så de skumma af svett, och flätarmarelockar i deras svansar och manar. Sådana hästar kunna sällan hvarken få hull eller trefnad. Det är derför bra att spika en död skata eller uggla öfver stalldörren, eller ock lägga en bit eldstål öfver dörrträet eller sätta ett stycke flygrönn der, så kommer hon ej in i stallet, liksom det äfven är nyttigt att måla antingen hjulkors eller ett vanligt kors på ladugårdsdörrarne, för att hålla annat trössale borta från boskapen.

Varulfven gör ej kreaturen någon skada, ej heller söker han göra menniskor i allmänhet något ondt. Han sträfvar blott efter att blifva löst ur sin förvandling, men detta kan antingen blott ske derigenom, att han öfverfaller en fruktsam kvinna, rifver fostret ur hennes lif, söndersliter barnet och dricker den oföddes hjertblod, eller ock kan han befrias, om en fruktsam kvinna är modig nog att vända sig emot varulfven och säga: «Tvi dig, du är en varulf!» Varulfven uppenbarar sig i skepnad af en svart hund med blott tre ben. Han öfverfaller sådana hafvande kvinnor, som äro oförståndiga nog att ensamna, utan att vara åtföljda af en karl eller en gosse, färdas ute på vägar och stigar nattetid. Men han kan äfven komma in i huset genom kökets rännstensöppning; derför bör denna alltid tilltäppas i de hus, der en sådan kvinna finnes.

Det har en gång händt, att en gift hustru, som vid midnattstid gått upp ur huset, för att se efter sin man, blef öfverfallen af en varulf. Han bet sig fast i hennes filtkjortel; men hon slet sig lös och kom oskadad in. Hon lade sig i sin säng, somnade och hörde ej, när mannen kom hem. Men hon vaknade tidigt, och då hon såg på sin sofvande man, märkte hon, att han hade en bit af hennes kjortel mellan tänderna. Nu förstod hon, hvarför han, alltsedan hon börjat vänta på deras barn, aldrig ville vara hemma vid midnattstid: Han ville ej köpa sin räddning

med hennes och barnets lif; men då hon lemnat huset, kunde han ej skona henne. Hon visste nu, att hennes make var en varulf, men hon satte sig meddet samma före att rädda honom. Nästa natt ville hustrun ej gå till sängs, hur mycket han än bad henne derom, och hon ville ej släppa honom ifrån sig, så ofta han än försökte smyga sig ut. Så gick tiden till klockan slog tolf. Då stod han framför henne som varulf och ville rifva i hjel henne, men hon fattade mod och sade: «Tvi dig, du är en varulf!» och strax blef han åter menniska och tackade och välsignade hustrun, som befriat honom. Både maror och varulfvar kännes ifrån annat folk genom deras ögonbryn, som äro helt sammanvuxna öfver pannan.

Det är ju både visst och sant, att många menniskor gå ur denna verlden midt i sina jordiska omsorger och bestyr, så man kan ej stort förundra sig öfver, att de äfven i en annan verld hänga vid detta jordiska och gå igen. Så har man ofta hört, att mödrar komma hem, för att se om sina små barn, och detta kan man ej säga något om, ty de komma ej längre än till dess de ha förvissat sig om, att barnen ha det bra.

Men sådana giriga menniskor, som bara komma för att se om sitt gods och guld, dem kan man gerna hålla borta från hus och hem. När man kläder ett lik, som man har skäl att tro, att det ej får ro i sin graf, kan man taga väfsölfver och binda samman tårna med, så får spöket stå och stampa på ett ställe. Annars äro der många menniskor, som samla upp det linfrö, hvilket af sig sjelf faller ur linknoppen ute på marken. Detta först mogna frö kallas sprängfrö, och strör man något deraf vid dörrtröskeln, porten eller hvar man vill, så kommer gengångaren ej längre än dit. Det är föröfrigt ett bruk, som väl ingen på begrafningsdagen försummar, och det är, att just som likkistan lemnar gården slå det vatten, i hvilket liket blifvit tvättadt, efter likkistan, så pläga de flesta döda stanna der de skola vara. För större säkerhets skull kasta somliga eldglöder efter likkistan. I osynlig måtto kunna ändå de döda besöka dem, som äro dem kära, och då komma de för att varna för en eller annan synd eller fara, som är nära för handen. Man får oftase både på barns och äldre folks armar blå märken, liksom efter fem fingrar; det är det synliga tecknet på den erhållna varningen.

När någon, som har stor och hederlig slägt, dör, plägar den bortgående alltid sända varsel till anhöriga och goda vänner, så att man på minuten vet, när dödsfallet skedde. Sådana varsel kunna höras på många sätt: än som ett starkt buller ute i köket, så man tror att fat och tallrikar falla ned från hyllorna; än kan det slå ett par tre slag på fönstret, än kan man blott höra ett sakta ljud, som om en fjädervinge glider nedåt en vägg; sådant hörs aldrig lika. Är det mycket nära slägt eller goda vänner, eller den döende hade något vigtigt att säga en, så kan varsel synas för ens ögon, som om menniskan står der lifslefvande.

Det är knappt fyrti år sedan, att den stora nervfebern graserade nere omkring Landskrona. Då bodde der i en by ett rikt bondfolk, som blott hade ett enda barn, en tvåårig flicka. Mannen dog först i nervfebern, man förteg dödsfallet för hustrun, som samtidigt låg i samma sjukdom, men man trodde hon skulle komma sig. Andra natten efter mannens död vaknade hennes svägerska, som bodde något öfver en fjerdingväg från den byn, och såg en kvinna stå och vagga hennes eget lilla barn. «Elna, låt vaggan stå!» sade barnets mor, ty hon trodde, att pigan stod och sysslade vid vaggan. Men kvinnan svarade ej, utan rörde blott ännu en gång vaggan, derpå gled hon förbi och försvann. Hustrun väckte då sin man och sade: «Nu är din syster död, ty hennes varsel stod här just nu.» Så var det också; hon hade dött samma minut, som svägerskan såg henne. Denna var gudmor åt de aflidnas flicka och förstod grannt, att det var derför och för barnets skull, som hon visat sig för henne. — Men kunde hon väl önska att gudmodern, som sjelf hade nio barn, skulle taga till sig den lilla föräldralösa? Nå, man fick väl närmare besked sedan; den aflidnas önskan skulle i hvarje fall uppfyllas.Dagen efter begrafningen blef det tvist mellan de andra rika slägtingarne om barnet: ett par farbröder ville rifva flickan till sig, ty hon var rik. Gudmodern och hennes man sade ingenting, de afbidade tiden. Då kom en mera aflägsen slägting, en barnlös hustru, och tillika med sin man bad hon gudmodern så bönligt, att de måtte få den lilla; de ville taga henne, som eget barn, låta hela hennes förmögenhet stå orörd och dertill gifva henne all sin egen en gång de gingo hädan. Bäst som farbröderna då trättes om fosterlönen för flickan, trädde gudmodern fram och sade: «Barnet är mitt, här skall ej längre kifvas om den lilla.» Men då bröto de ut i beskyllningar mot henne; hon ville af egennytta taga ett tionde barn, då hon hade nio förut. Hon svarade dem med harm, och i det samma flögo båda portarne till gården upp på vid gafvel, men ingen hördes eller syntes komma. De snåla slägtingarne tystnade, och ingen sade ett ord emot, när

gudmodern tog flickan med sig hem, för att sedan anförtro henne åt det barnlösa paret.

Det var samma kvinna, denna som var flickans gudmor, som fick ett så godt bevis på, att der bodde goda vättar i deras hus, fast folk hade beskylt hennes far för att med Goanissens tillhjelp ha skaffat sig sin förmögenhet. Det sades, att hennes mor gaf Goanissen ny tröja och toppmössa hvarje år och en skål gröt och mjölk hvar julafton; men det var nog bara förtal, ty hennes mor var dotter af en prest, och sjelf var hon, liksom dottern, en gudfruktig kvinna. I detta hus, bland de nio barnen och det myckna husfolket, kunde vättar nog trifvas, ty der rådde ordning och tukt. En natt vaknade hustrun och saknade sitt späda barn, som hon haft liggande på sin arm. Hon tände ljus och började söka efter den lilla; hon såg då barnet ligga sofvande under sängen med moderns sko till hufvudgärd. Den lilla var så röd, varm och mätt, att modern lätt förstod, det en liten vättemor gett henne di.Man var också der i gården, liksom hos allt ordentligt folk, mycket mån om, att vättarne skulle trifvas; intet kokhett vatten fick hällas ut i rännstenen, ty genom den hafva vättarne sin in- och utgång i huset. Skulle det någon gång, som vid byk och slagt, vara rent af nödvändigt att slå ut hett vatten, så var der ingen som understod sig till att göra det förrän vättarne först blifvit varnade med de brukliga orden: «Akten er, goda vättar, så I ej blifven skållade!»

Det har på andra ställen händt, att man varit vårdslös med hett vatten, och då fått se de vättar, som komma upp och leka med de små barnen, när dessa äro allena, visa sig med ombundna hufvuden och illa skållade. Det hände ofta i äldre tider, att vättarne kommo upp genom golfven om nätterna och höllo gillen i rummen, medan menniskorna sofvo. Vaknade man då, gälde det att hålla sig tyst och stilla, ty annars afbröts gillet och vättarne försvunno. Detta var illa nog, men värre var det, om man kom till att skratta åt de små, som buro sig åt alldeles som menniskor. Vid sina gillen brände de sådana vättljus, som se ut som små förstenade vaxljus och hvilka man ofta hittar bland sten och grus vid stränderna.

En gång hade en ung flicka vaknat just som vättarne beredde sig till att hålla bröllop i rummet, der hon låg. Det såg alltsammans lustigt ut; den lille presten, brudparet, gästerna, alla sågo mycket högtidliga ut och hade samma bruk för sig som menniskor. Flickan höll sig dock tyst, ty hon ville gerna se hela bröllopet, men då vättarne satt sig till bords och två vättepigor burit in soppfaten, som ej voro större än valnötskal, så råkade bruden i hastigheten att snyta sig öfver soppan. Då skrattade flickan högt; vättarne flydde, men den lilla bruden lofvade henne i vredesmod, att flickan skulle få minnas detta skratt på sin egen hedersdag. Då hon några år derefter skulle fira sitt bröllop, hände henne också något bra förargeligt och ledsamt, just då hon i kyrkan skulle gå fram för presten och vigas. Hennes mor ville visserligen påstå, att brudensskor knarrade så illa, men bruden sjelf, hon tänkte på den natt hon skrattat åt vättarne.

Man har aldrig hört, att vättar och Goanissen bo i samma hus, och det är ej heller så besynnerligt, ty vättarne äro små goda varelser, som blott vaka öfver husfreden och vänskapen i det hus de bebo, medan Nissen drager dit jordiska egodelar, och det från andra menniskors förråd. Sådan rikedom kan väl bestå till en tid, men någon rigtig lycka till barn och barnbarn följer der ej med den.

Somliga menniskor, som ej bättre veta, tala om, att de hört Goanissen gå och stöka, då det egentlegen bara varit rå, som efterhärmat menniskors arbeten. Rå kan man aldrig se, men man kan hvarje natt få höra dem arbeta i verkstäder, i hus, som äro under byggnad, i brytstugor, i större kök, ja, de spinna äfven på spinnrockarne, då dessa sättas undan för någon längre tid. Derför brukar hvarje ordentlig kvinna att taga rocksnodden af hjulet och binda den väl fast, så få råen låta rocken stå i fred.

Annars göra råen hvarken ondt eller godt, undantagande att de kunna narra någon okunnig menniska till att se efter hvilka det är, som så arbeta. Men dervid händer ingenting annat än, att allting blir tyst, tills den nyfikne gått sin väg, då börja råen på nytt.

Då äro lyktmännen förargligare, ty de föra vandraren så vilse, att han ej känner igen trakten, fast han bara går ring i ring på samma ställe. Men gräset blir för hans ögon till buskar, och tistlar till höga träd, ända tills han vänder sin tröja eller något annat plagg afvigt. Lyktmännen äro sådana bedrägliga landtmätare, som i lifstiden mätt falskt och nu springa omkring med lykta och kedja och försöka flytta råmärkena. Stundom är det dock bäckhästen, som skapat sig till lyktman.

Bäckhästen är mycket elak, ty icke nog med att han för folk vilse och skrattar, när han narrat en menniska ut i kärr och moras, utan han, som är Necken sjelf, omskapar sig än till ett, än till annat, fast han vanligen visarsig som en hvitgrå häst. För längre tid tillbaka kom en bonde ut för honom; bäckhästen ville ha honom upp på sin rygg, då det snart hade burit af ut i bäcken med mannen. Men denne var klokare än så, ty i stället för att stiga upp på hästen, kastade han en grimma på honom, och nu fick grålle följa mannen hem. Det blef nu annat af, än att gå och göra skälmstycken, ty mannen spände honom för plogen och för tunga lass, så hästen fick bruka sina krafter, och aldrig en minut togs grimman af honom, så länge bonden kom sig i håg. Men en dag glömde han hvem dragaren var och tog grimman af, då for bäckhästen af som en pil och syntes ej mera der i trakten.

Ibland omskapar han sig till ett annat djur; så hände det en gång att en piga kom ned i kostallet och fann der en nyfödd kalf. Det var i vinterns dag, så att pigan tog kalfven och bar den in i stugan, der hon lade den under ugnen. Husbondefolket gladde sig öfver den oväntade kalfven och sporde pigan om det var en tjur eller kviga. Hon visste det ej, men då hon skulle se efter, för att lemna besked derom, sprang kalfven upp och skrattade: «Hå, hå, hå, pigan kände mina nossar!» (spenar). Derpå for bäckhästen ut.

Se, detta var nu bara ett par af de upptåg, som bäckhästen har för sig, för att gäckas med folk. Styggare är det, att han har sådan åtrå efter kvinnor, som nyligen fått barn. Han förskapar sig då till skepnad af den äkta mannen och vill dela hustruns säng. Men hur han omskapar sig, så kan han dock ej bli af med hästfoten, och på den kan hustrun skönja honom från sin verklige man. Ser hon ej efter detta, utan låter bedraga sig af bäckhästen, så blir hon från den dagen vilse till förståndet. Sådana stygga besök får dock ingen barnsängshustru, utan att jordgumman eller någon annan varit så vårdslös att tvätta hennes linne och kläder i någon bäck eller å och torka dem i luften, ty genom detta får bäckhästen eller, om man så vill kalla honom, bäckmannen, som är en och den samma, magt att komma in i huset.Det är annars hiskligt att tänka, det menniskor, med fullt uppsåt och för jordisk vinnings skull, gör sådana synder, som ådraga dem både evig fördömelse och straffet att gå igen. Det är icke blott rigtiga hexor och trollkarlar, som göra detta, utan äfven andra giriga menniskor, hvilka gifva sig i den ondes våld. Han råder dem då, att vid nattvardsgång förvara oblaten, för att ge den åt boskapen, så trifves den och blir aldrig sjuk. Det är ej längre sedan än omkring 1841, att en bondkvinna i en mindre gård på Landskronatrakten, som gjort detta, dog på sotsäng. Men hvarje middag klockan 12 och hvarje midnatt, sedan hon blef begrafven, kom hon körande hem med samma hästar, som hon hade, då hon i lifstiden for till kyrkan. Håret hängde löst omkring henne; hon gick omkring öfverallt i huset, kröp in under bordet och såg på, medan husfolket åt. Och om nätterna gick hon nere i kostallet och stack sin arm, som var lik en glödgad jernstång, ned i kornas halsar och skrek: «Ge mig igen det som är mitt!»

Det kan deremot ej vara någon synd, att vid första nattvardsgången låta bli att torka sig om munnen, ty låter man bli det, så slipper man att få tandvärk. Ej heller kan det kallas förbjudna konster att sätta döfva barn under kyrkklockan, när der ringes själringning; men skall medlet hjelpa, så skall, när der ringes för en karl eller gosse, sökas hjelp för en flicka, och så tvärtom. Det är ej heller syndigt, att af dödgräfvaren få litet vatten af någon af de flaskor, som han finner i grafvar och som har legat i någon fruktsam kvinnas kista. Detta vatten är ett säkert medel mot tandvärk.

Men att, som många lotterispelare och skattgräfvare ha gjort, springa rundt kring kyrkan tre hvarf tre torsdagsnätter å rad och blåsa i kyrkdörrens nyckelhål, det är en stygg mörksens gerning, ty detta sker blott för att få träffa den onde och af honom få veta hvilket nummer som skall vinna, samt för öfrigt hvar gömda skatter finnes.Hexorna göra på samma sätt; de blåsa i kyrkdörrens nyckelhål, för att blåsa från sig den helige Ande innan de resa till Blåkulla och invigas till den Ondes tjenst. De skrapa äfven malm af kyrkklockorna och använda den vid sina hexkonster. Den, som ej vill vara hexorna behjelplig vid deras tillredelser till blåkullafärden, gömmer noga under påskveckan brödspaden, ugnskvasten, rakan och alla sopkvastar, ty hexorna fara gerna åstad på något af ugnstyget skärtorsdagsnatt och komma igen på morgonen innan solen står upp; de hexor, som ej sjelfve ha bakugnsredskap, låna eller taga sådant hvar de komma åt det. Deras egen sopkvast förslår ej alltid, ty somliga hexor föra barn med sig, för att få dem inlärda i alla svarta konster. Färden går genom hexans skorsten upp i

luften vid det att hexan ropar: «I den Ondes namn, upp och icke ner, öfver alla skogstoppar och om igen innan dag blir ljus!» — Men det hände en gång ej bättre för en ung hexa, som för första gången for den vägen, att hon i stället sade: «Upp och ner till ljusan dag!» och hon fick också fara upp och ner i skorstenen till dag blef ljus.

I Blåkulla mottages hexorna på det bäste af den Onde. Han ser då ut som en karl, men hästfoten har han. Hexorna redogöra för allt det onda de under årets lopp uträttat, och så lär han de äldre ännu värre konster, derpå dansar han med dem alla. Festen slutas med en måltid, hvilken för hexornas ögon ser ut som de kostligaste rätter. Men en af hexorna hade en gång tagit ett litet barn med sig, och detta ville ej äta en bit af allt hvad den Onde bjöd på, ty barnet kunde se, att måltiden blott bestod af ormar, maskar, ödlor och svarta paddor. Efter måltidens slut rida hexorna genom luften till sina hem, men det kunde ibland förr i verlden hända, att någon menniska hade stigit upp så tidigt, att hon kom till att höra, huru hexorna kommo susande, så stickor och strå yrde högt upp i luften. En dräng stod en gång vid en ladugård, då hexorna en långfredagsmorgon kommo farande, hankastade sin fällknif in i hvirfveln, och den ena hexan träffades deraf i benet, så hon damp ned i gödselhögen, der hon blef fastsittande. Drängen hjelpte ej upp henne, förrän hon lofvat honom sitt ena strumpeband, som han bevarade till ett bevis på, att han verkligen sett hexan.

Påskdagen måste alla hexor bevista gudstjensten i kyrkorna, men de läsa då alla böner baklänges. Man kan få se hvilka som äro hexor, om man vid detta tillfälle har i fickan tre ägg, de första som värpes af tre unga hönor. Har man dessa ägg med sig, så ser man hexorna sitta med mjölkbyttor på hufvuden och kors i ögonen. Mjölkbyttan skall väl utmärka den magt, hexorna ha öfver andras kor, så om en sådan ond menniska sätter en knif under sin takbjelke och mjölkar på skaftet, så får hon så mycket mjölk hon vill från de kor hon nämner, och hon mjölkar dem stundom så hårdt, att klara blodet kommer. Vill hexan ej sjelf ha besvär med detta, så har hon sina mjölkharar, hvilka dia korna och gå hem till hexan med mjölken. Sådana harar har mången sett i kostallarne.

För öfrigt ha hexorna många andra djur eller deras liknelser till sin tjenst. Det är en egen sak med skatorna, att de också fara till Blåkulla. Men de flyga dit på påskveckans Måndag och komma igen Skärtorsdag, och om man då ser efter, så märker man, att alla deras nackfjädrar äro afplockade.

Man vet berätta om en hexa, att hon kunde tjärna hela pund smör i en balja vatten. När Skärtorsdag nalkades, hade alla hennes grannar brådt att gömma bakugnsrakan och det öfriga ugnstyget, något som hvarje ordentlig husmor förr i verlden var mycket noggrannare med än nu för tiden. Emellertid hände det sig ej bättre för hexan en påskvecka, än att hon just då kom att ligga på barnsäng. Hennes man märkte, att hon blef så orolig ju närmare det led mot Skärtorsdag och frågade henne efter orsaken. Hon svarade i början blott, att hon hade ett angeläget göromål, som blef försummadt; men då mannen menade tro på, att han var villig uträtta hvaddet än skulle vara, så tillstod hon för honom sin ängslan öfver att ej kunna komma med sina kamrater till Blåkulla och få höra hvad der rådslogs om.

Mannen sporde, om han ej kunde fara i hennes ställe. Jo, det kunde gå an, om han bara i allt följde de föreskrifter hon ville gifva honom. Detta lofvade han. Så gaf hon honom sin skepnad och lemnade honom ett skäkteträ, med hvilket han på lek skulle fäkta mot hexorna, men hvarje gång han högg till någon af dem skulle han säga: «Sårt i dag, helt i morgon!» Derpå smorde hon ugnsrakan med trollsalfva och underrättade mannen om, att han kom upp genom skorstenen om han sade; «Rätt upp och rätt ut, öfver alla boketoppar!»

Men mannen hade alltid haft ett horn i sidan till hustruns kamrater, och som han var soldat, så bytte han ut hustruns skäkteträ mot sitt goda svärd, och så for han åstad till Blåkulla. Der lektes och dansades, men inte var det granna lekar, och då nu hexorna började fäkta med sina skäkteträ, högg soldaten med sitt svärd och måttade alltid efter hexornas näsor och öron. För hvarje hugg han gaf dem, sade han: «Helt i dag, sårt i morgon!» derför sågo hexorna hiskliga ut i synen, när de kommo hem.

Nu kan en väl tänka, att soldatens hustru af alla sina kamrater blef hållen för en förräderska och stod i fara att bli straffad af dem och deras öfverherre, om hon ej straffade mannen. Derför tog hon, der hon låg på sin bädd, två strå af sänghalmen och gjorde deraf en «tolla-bössa» (potatisbössa), laddade den med något trolltyg och sigtade på mannen. Men han vek undan, och väl var det, ty skottet gick tvärs igenom dörrstolpen.

Det är en känd sak, att skatan vet, när der skall komma främmande till huset, ty då skrattar hon jemt i gården eller i trädgården. Men märkligare var det med en skata, som höll till en tid hos ett ungt bondfolk. Det kan väl nu vara omkring tolf år sedan N. N. i T. dog och lemnade sin stora gård åt sin unge svärson och dotter.Gubben hade varit en driftig man, som var först uppe och sist i säng, men svärsonen tog tiden lätt och sof länge om morgnarne. Detta gick ej lång tid förrän en skata kom hvarje morgon, just på samma tid, som den förre husbonden brukade stiga upp, hon satte sig intill fönstret vid svärsonens säng och skrattade och skrattade, så han ej fick ro att sofva. Folket tänkte sin del om detta, och svärmodern samt hustrun hade nog äfven sin mening om, att skatan på ett eller annat sätt kunde ha samband med den aflidne mannen och fadern, eller kanske just var det han, som på detta sätt såg till sin forna egendom. Men den unge husbonden, som skulle vara så der litet bildad, ansåg det för simpelt att tro på någonting gammalt, han brydde sig hvarken om himmelen eller afgrunden, blef ond såväl öfver skatans morgonbesök, som öfver det tal der gick om henne. Han hade flera gånger hotat att skjuta fogeln, men hans hustru hade allvarligt bedt honom låta bli den gerningen. Hur det än var, så tog mannen en dag ändå sin bössa och sköt skatan. Hustrun blef förfärad och sade honom, att det skottet visst kom att stå honom dyrt, och det trodde också svärmodern, allt husfolket och grannarne med. Mannen sjelf sökte väl slå bort sådana tankar; han var ju bildad och trodde ej på skrock. Länge gick det dock ej, förrän man kunde se, hur han började magra och tvina bort, och innan årets slut låg han i grafven. Det är för öfrigt ej någonsin bra att skjuta en skata, ty det drar ofärd öfver gerningsmannen. Skatan är ingen god fogel; hon hånskrattar nattetid om något ondt, som till exempel när tjufvar närma sig hus och gård.

Somliga förneka dock detta, liksom de ej vilja tro, att en kyrkogrim finnes till. Hur lärda de än äro, så veta de ej, att, åtminstone förr i verlden, ingen kyrka bygdes förrän antingen en tjur eller en tupp blifvit lefvande nedgräfd på platsen. Kyrkogrimen vaktar kyrkan, så att ingen öfverdådig och lättsinnig menniska, bara af sjelfsvåld, skall våga sig der in nattetid. Det har händt,att sådana menniskor slagit vad om, att de skulle våga helt allena vid midnattstid gå upp till altaret, men de ha ej kommit längre än i vapenhuset, förrän de antingen blifvit dödade eller utdrifna ur kyrkan af kyrkogrimen. Somliga säga, att tuppen på tornspiran skall påminna om kyrkogrimen.

Man vet från gamla tider, att all genfärd och gastar måste tillbaka i jorden, då hangället är inne om morgonen klockan 2. Men derför blir man också underlig till mods, när man innan den tiden hör tupparne gala, ty då vet man, att der är sådana nattliga gäster i gården. Det är äfven styggt, när någon höna, vid hvad tid som helst, tager sig för att gala som en tupp, ty det bådar ofred och vantrefnad i huset, som ock ordspråcket säger: «När hönan vill för hanen gala, kvinnan vill för mannen tala, då går ingenting i lås.» — Derför brukar man alltid genast slagta den höna som gal. Hönsfjäder begagnades ej till sängkläder förr i tiden, ty kommer en döende att ligga på en sådan kudde, slutas ej dödskampen förrän den tages bort. Der är äfven flera andra ting, som kunna vålla en lång dödskamp. Så kan den, som har sytt under bot- och bönedagarne ej gifva upp andan, förrän man sytt några styng på de kläder den döende har på sig. Står det ej till att gissa hvad som vållar att själen ej kan skiljas vid kroppen, så bruka somliga att tända upp eld under sängen; andra hålla före, att det är bättre taga ett bräde ur loftet midt öfver sängen samt ett par ryggträn och litet halm från takåsen, så att den döende har öppna himmelen öfver sig, då hon lättare går hädan.

Somliga menniskor äro förvetna nog att vilja utforska, hur länge de sjelfve eller någon af deras närmaste få lefva. De kunna dock ej få veta mer, än om de sjelfve eller andra få lefva längre än året ut. Detta kan utforskas, om man, sedan gröten är satt på bordet nyårsafton och allt husets folk sitter till bords, går ut och tittar in i rummet genom fönstret; den bland de församlade, som under årets lopp skall dö, sitter hufvudlös på sin plats.Man ser äfven sig sjelf sitta till bords antingen med eller utan hufvud.

Det har funnits menniskor, som icke ens nöjt sig med denna kunskap, utan äfven velat veta förut, hvad der under årets lopp skulle hända i hela byn; men dertill fordrades att gå årsgång. Den, som skulle gå den, måste fasta i tre dagar och nätter, taga på sig nya kläder och under nyårsnatten gå rundt omkring byn, noga följande dess råmärken. Då kunde han se en likfärd eller flera komma från en gård; en brudstass från en annan; den tredje syntes stå i ljus låga, det var allt eftersom det skulle ske i verkligheten för den ene eller den andre i byn. Var det

någon, som rätt förstod sig på att gå årsgång och som hade gått den mer än en gång, så kunde han ställa en annan person bakpå sina skor, då han gick årsgången nästa gång, och då kunde den personen se det samma som han. Det har dock ej varit många, som haft mod till den färden. Deremot brukades det allmänt att noga taga vara på den aska, som under juldagarne samlades i spisen. Denna sopas väl samman på hällen, och den tillklappas slät nyårsafton, innan man går till sängs. Nyårsmorgon synar man askhögen, och finnes der då märken efter en barnhand, så blir familjen förökad under årets lopp; är der märke efter en fot, betyder det dödsfall i huset.

I många hus brukade husmodern nyårsafton ställa två lika stora ljus i en vattenså, ett för husfadern, ett för sig. Dens ljus, som först brann ned till vattnet och slocknade, den skulle först dö. Det sades också om julljusen, att om de fingo stå stilla julafton och brinna, så kunde man få veta just på minuten, hvad tid på natten Frälsaren föddes, ty då delade sig ljuslågorna. När talgen någon kväll i det brinnande ljuset bildar spån (hyfvelspån), betyder det lik.

Ville man veta, om glädje eller sorg kom mest på ens lott under det nya året, så passade man på vid årets första nytändning, innan man sett nymånen, att tagapsalmboken i handen och, med ögonen fästade på månen, slå upp den. Föll då boken upp vid psalmerna vid brudvigsel eller vid dödspsalmerna, så var det ej att tvifla om, hvad som kom att ske; var det något annat ställe i boken som slogs upp, så kunde man af psalmernas innehåll sluta sig till, om glädje eller sorg lofvades. Ogifta menniskor, dock mest flickor, brukade nyårsafton under djupaste tystnad slå en ägghvita i ett glas vatten, öfvertäckte det väl och lät det stå till följande morgon. Då kunde man af de figurer, som uppkommit i glaset, spå sin framtid. En spira med ett litet kors betydde, att den tillkommande maken var en kyrkans man; många större och mindre spiror hänvisade till en sjöman; många små prickar, penningar; små eller inga spiror, en låg samhällsställning.

För att i drömmen få se sin tillkommande make togs gulan ur ett hårdkokadt ägg, man fyllde hålet med salt och förtärde så under tystnad ägget, då man skulle gå till sängs. Ville man äta en hel sill med ben och innanmäten och sedan, utan att ha druckit en enda droppe, sätta ett glas vin, ett glas öl och ett glas vatten på ett bord bredvid sängen, och sedan lägga sig att sofva, så fick man tydligen i drömmen se sin blifvande man komma och bjuda en ett af glasen. Var det vinet, blef man rik och förnäm; var det ölet, blef man blott förmögen; men var det vattnet, så blef fattigdom ens lott. Många nöjde sig med att blott sätta öl och vatten på bordet. Samma verkan hade det, om man under tystnad bakade en kaka af tre matskedar mjöl, tre matskedar mjölk och tre skedar salt och åt den, likaledes under tystnad, innan man gick till sängs.

Dessa konster begagnades äfven andra kvällar än nyårsafton; men endast på denna kväll företogo sig unga orädda menniskor att, sedan de först fastat hela dagen, tvagit sig och tagit på sig rena kläder, sätta sig och se i en spegel. Klockan 12 nyårsnatten visade sig då den tillkommande maken i spegeln. Han visade sig vid fönstret, om man julafton sopade tre gånger kring det dukadejulbordet. Der finnes också de, som springa tre gånger rätt och tre gånger afvigt (från höger till venster, från venster till höger) rundt omkring huset julafton eller nyårsafton och titta in genom fönstret. Vid sista hvarfvet blir den tillkommande synlig; han sitter på hennes plats vid bordet. Men då gäller det, att som en pil fara in i stugan, annars råkar man illa ut.

Det hände en gång en flicka, som företog den konsten, att just som hon ryckte upp dörren för att springa in, kom der en pennknif farande förbi henne. Flickan gömde knifven mycket väl i sin kistlåda. Någon tid derefter blef hon gift, och hon glömde knifven, ty hon hade i brådskan ej sett rigtigt på den man, som nyårsafton suttit på hennes plats, så hon påmindes aldrig om sin syn derigenom, att hon i denne igenkände sin man. Så var allt godt och väl ända tills hon fått sitt första barn. Då hände sig, medan hon låg till sängs, att hon bad mannen hemta henne någon sak, hvad det nu var, ur hennes kistlåda. Der fann han då pennknifven. Han tog den, kom fram till hustrun vid sängen och sade: «Var det då du, som så pinade mig! Den nyårskväll jag förlorade denna pennknif led jag alla helvetets kval.» — Och dermed ristade han med knifven upp hustrun allt ifrån hakan, djupt ned i bröstet, så hon dog i samma stund.

En annan sådan konst kan göras midsommarsafton, men många töra väl ej våga sig på att bruka den. Den består deri, att helt naken springa tre hvarf kring brunnen sedan solen gått ned. Det berättas om en tjenstflicka, som med

sin husmors samtycke försökte denna konst en midsommarsafton, att hon redan vid andra hvarfvet kring brunnen mötte husbonden. Förskräckt for hon in till husmodern och förebrådde henne gråtande, att hon ej hållit sitt löfte, utan sändt husbonden ut att skrämma henne. Husmodern satt helt tyst och hörde på, ty hon visste, att hennes man låg och sof i sängen, och hon förstod nog, hvad den syn pigan sett vid brunnen betydde för dem alla tre; derför bad hon pigan blifva god motbarnen, när hon blef deras styfmor. Hustrun dog innan årets slut, och sedermera gifte enklingen sig med pigan.

Sådana konster, då den tillkommande måste visa sig för vakna personer, hållas dock för stygga, ty den, hvars ande så manas från kroppen, lider rysliga kval. Deremot är der ej något ondt i, att midsommarsnatten plocka nio slags blommor sedan solen gått ned, eller ock taga fyra grässtrå vid en korsväg i det man går öfver vägen så ens steg bilda ett kors midt på den; dessa blommor eller strå lägger man under hufvudet, så drömmer man om sin tillkommande. Man kan få veta namnet på sin tillkommande make, om man lägger en ärtskida med nio ärter i öfver dörren. Sedan gifver man akt på den förste man, som träder inom dörren, ty han bär samma namn, som den blifvande maken.

Före midsommarsafton bör ingen bada under öppen himmel, ty ända till denna kväll är kräftan i vattnet och förorsakar den rysliga sjukdomen. Vill man vara rigtigt säker för kräftan midsommarsafton och dag, då hon är i många slags örter och blommor, skall man bära en kvist gråbrodd i barmen.

Midsommarsafton brukade många förvetna menniskor att utvälja två kornstrå och binda en röd tråd kring det ena och en svart kring det andra; det ena var glädjestrå, det andra sorgestrå, och så fick man se, hvilket som växte och blef störst.

Men hvad deremot allt ordentligt folk gjorde på midsommarsaftonen, det var att binda trådar kring sådana örter och blommor, som under de dagarne hade kräftan i sig. Sådana örter voro libbesticka, isop, åbrodd, salvia och pioner, och på dem skulle man ej lukta midsommarsafton och dag, ty då kunde man få kräftan i näsan.

På denna kväll plockade man efter solnedgången alla läkedomsörter samt den gröna kärleksörten. Hvarje kvist af den fick sitt namn efter de unga par, hvilka man misstänkte för att i hemlighet hysa kärlek till hvarandra. Stundom kunde der tviflas, om en yngling eller flicka ejtänkte på och vägde mellan två tycken; då sattes hans eller hennes ört mellan de två, man gissade på, under takbjelken i stugan, de andra sattes par om par, ungefär ett halft kvarter från hvarandra. Efter som de då vände sig mot eller från hvarandra, kunde man se de skiftande eller tilltagande känslorna hos de par de förestälde. Vissnade en ört, visste man att kärleken var rent utslocknad, men om två af dem böjde sig kring hvarandra, blef der bröllop af för detta par.

Det brukades också, men mera på lek, att fråga göken, hur många år man skulle gå ogift, och man sade också, att den, som i dörren mötte soporna, när man sopade ett rum, ej blef gift det året.

Detta var allt sådant, som ej skadade någon menniska; men deremot bar man förakt för sådana menniskor, som brukade stygga konster för att vända folks kärlek till sig, antingen man ville eller ej, och vi — min man och jag — sågo alltid noga till, att ej vårt husfolk om sommar- och höstkvällarne fångade flädermöss, ty det är kändt, att tre droppar blod af högra vingen på en flädermus, somliga säga af sjelfva djurets kropp, ha denna förmåga, om man kan narra den, som så skall förgöras, till att på ett eller annat sätt förtära dem. Tre droppar blod ur högra lillfingret skall ha samma verkan. Det påstås äfven, att karlarne, för att hämnas på töserna, hitta också på andra leda konster, så att pigorna, när de äro på gille eller dans, bära sig åt som små barn innan dessa lärt sig renlighet. Till denna stygga konst behöfde de blott en fjäder, som togs ur tuppens gump. Eller också kunna de samla «brännvablar» (maneter) ur hafvet, torka dem och stöta dem till pulver. Strö de sedan detta på dansgolfvet, så skämma alla töserna ut sig då de dansa.

En tuppfjäder, tagen ur tuppens stjert och lagd i ölkruset, lär ha samma verkan både på töser och karlar.

Här finnes annars många djur, hvilka äro mera antingen goda eller onda, än de gå för, och känner man dem ej, kan man lätt komma i förtret för dem. Så kandet stundom hända, att någon stor tjock grå padda vill in i huset; man skall då ej döda henne, ty det är ej godt att veta hvem hon är. Hon kan vara en hexa, men hon kan också vara

något annat; bäst är att i vänlighet söka bli henne kvitt. Träffar man ett sådant djur — vi bönder här på orten kalla dem ej paddor, utan «skradepoggor» — och hon sätter sig för ens fötter, så gör man väl i att ta ett par halmstrå, när man ej har linstjelkar, och lägga ett kors på hennes rygg. Har hon ondt i sinnet, så skyddar korset menniskan mot detta, men är paddan sjelf en stackars förtrollad varelse, så kan korset verka till hennes befrielse.

I den tiden vi hade fri husbehofsbränvinsbränning, hördes ofta tal om skradepoggor, som förderfvade mäsken. En man, som var nabo till min farbror, hade en dräng, hvilken nu tjenar som nattväktare hos min son. Denne gamle dräng håller för, att hans gamle husbonde fick sin mäsk förderfvad af ett sådant djur, som aldrig ville vara från elden hur ofta de än buro henne ur bränneriet. Hon kom ständigt igen, äfven sedan de lekt «himmelsprätt» med henne, så hon dervid flög öfver taket. Mannen måste upphöra med sin bränvinsbränning. Somliga hålla äfven före, att paddorna suga kraften af kreaturens ben, när boskapen står på stall, derför är det ej bra när paddor få ingång i stall och fähus.

I jorden kryper, då man plöjer, ett litet högrödt kryp, af somliga kalladt «onda bettet», derför att man tror, att det är detta, som vållar den sjukdomen i ens fingrar. Kommer detta kryp i ett boskapskreatur, så sväller detta ut, så det är färdigt att spricka. Derför skall man taga det första af dessa kryp, man om våren ser, krossa det i sin hand och gnida saften väl in i denna. När då ett kreatur får det omtalade onda, så skall man slå några droppar vatten i samma hand, blöta en bit bröd deri och gifva kreaturet detta in, så blir det snart plågan kvitt. Detta kan man göra flera gånger, ty kraften går ej ur handen det året. Der finnes också på jorden, mest blanddet växande linet, en tjock, svart luden mask, som kallas «omma». Kommer den till att blåsa på ens fötter eller händer, så svullna de upp och värka rysligt. Derför bör man aldrig gå barfotad, då man rensar linet för ogräs, eller när man drager upp linet ur jorden. Men har man blifvit «ommebläst», så botas det dermed, att man tager fyra stjelkar af den hvita blindnässlan och sätter dessa ihåliga stjelkar in mellan hvart finger och så blåser på den svullna lemmen.

Blir jufret på en ko hårdt och svullet, så botas det, om man tager en gråsten, stryker jufret dermed tre gånger och sedan lägger stenen tillbaka på den plats man tog den.

För att skaffa sig flera kvigkalfvar än tjurkalfvar i ladugården, brukade många att lägga en sax i mjölkbyttan då man mjölkade kon de första gångerna sedan hon kalfvat; önskade man sig deremot en tjur, lades en «gnidsten» i byttan.

Om man äter upp den första hvitsippa man ser om våren, så får man ej frossan det året. Denna sjukdom kan botas derigenom, att man tar en liten lefvande groda, en af de gula eller gröna, och låter henne hoppa ned i halsen på den sjuke, som måste svälja henne.

Mot sådana bölder, som på vissa tider bruka komma igen på samma ställe, är det ett bra medel att taga en af de linnelappar, som legat på bölden sedan denna börjat att flyta, och linda lappen kring hjulaxeln på en vagn, som står färdig att förspännas till en längre färd, ty då slites lappen upp och det onda köres ut i vida verlden och försvinner, så att ingen menniska får ondt deraf. Men det är deremot styggt att taga sådant ondt flöde upp på något mynt eller klädesplagg och så kasta det ut på vägen, så att någon vandrare må taga upp det. Den sjuke blir visserligen fri för sitt onda, men den som tager upp det utkastade föremålet får i stället sjukdomen. Derför brukar ingen kunnig menniska att taga upp något, hvad det vara månde, utan att först tre gånger ha spottat derpå. Gulsotförsvinner, om man häller något af den sjukes urin i en urholkad morot (gularot) och hänger den upp i skorstenen; efter som roten svartnar och vissnar, hvitnar sjuklingen.

Om en fruktsam kvinna äter vipägg, blir barnet fräknigt. Vill man mista sina fräknar, så skall man taga det första vipägg, man om våren finner, stryka ansigtet dermed så hårdt att ägget krossas, och hvitan och gulan smörjes öfver fräknarne. Man behöfver ej bli solbränd, hur mycket man än vistas ute, bara man om våren tar den förste gåsunge man ser och stryker sig öfver ansigtet med den.

Det är icke bra att slagta, då månen är i nedan, ty då kryper köttet in och blir mindre när det kokas. Ej heller skall man taga ut lysning eller hålla bröllop i nedan, ty utom det att det då går tillbaka med förmögenheten, så blifva barnen också mycket mörklagda till utseendet. Barn skall man gifva in maskfrö, när månen är i nedan, ty då går

masken nedåt; men tages det in i ny, så vilja maskarne uppåt och ut genom munnen.

Sina naglar bör man ej klippa på Torsdagen, ty då får man tandvärk. Fredagen är rätta dagen att klippa dem. Det är också rätta dagen att hålla bröllop på, samt att flytta. Nygift folk böra ej flytta in i sitt nya hem, utan att bruden medför en katt, som hon skall släppa före sig öfver stugans tröskel. Skulle der vara något ondt der inne, så förlorar det då sin magt. Trolofvade personer böra aldrig skänka hvarandra knifvar, saxar, nålar eller något slags eggjern, ty de skära eller sticka ut kärleken.

Nu, sedan «lösperuker» och sådan styggelse också kommit i svang bland oss bönder, så smörja våra kvinnor sitt hår till och med på Söndagen, innan de gå i Guds hus. Sådant tog man sig ej före i min ungdom, ty det ansågs för en syndig fåfänga, som äfven verkade, att håret ej kunde multna och bli till jord igen i grafven. Detta såg man tydligt en gång man på en kyrkogård skulle gräfva en ny graf på en plats, der en ung flicka förut varit begrafven. Om henne hade det blifvit sagdt, att honi sin lifstid brukade smörja sitt hår med ljustalg innan hon gick i kyrkan. Nu fans der ingenting mera kvar af henne än hufvudskålen med allt hennes långa hår; den låg på den uppkastade mullen, då det andra liket skulle sättas ned i grafven. Då var der en man i likföljet, som hade förstånd och godhet nog, att torka sina skor med den stackars menniskans hår, så att äfven detta sedan kunde få bli till mull i grafven.

Skall en man ut i ett vigtigt ärende eller på någon längre färd, är det ett dåligt förebud, om han först möter en kärring eller en hare; möter han deremot en karl, helst litet full, eller ock ett svin, så bådar detta godt för hans färd.

Om någon tager sig före att torka matbordet med papper, så kan man vara viss på, att få kif i huset. Styggare är det ändå, att på julafton taga ett ljus och lysa dermed under bordet; det sägs, att den Onde då visar sig der i skepnad af en svart hund.

Då man kokar mjölk skall man noga akta, att ej något deraf kommer i elden, ty då får kon sår på spenarne; men då det ju kan hända den försigtigaste, att mjölk kokar öfver, så skall man alltid ha salt till hands och kasta några korn deraf i elden, så förekommes sårnaden.

Vi hade förr rundt omkring i vårt landskap så många heliga källor, i hvilka många sjuklingar tvättade sig midsommarsafton, samt då äfven offrade några styfrar till källan. Många blefvo raska genom detta medel, och fast än det på senare tider kommit mycket ur bruk, så är det icke många år sedan, att mycket folk samlades vid St. Olofs källa i Albo-, Vanneberga källa i Gerts- och Dise källa i Onsjö-härad; många sjuklingar blefvo der fria från sitt onda. På somliga ställen läto socknens kyrkovärdar fiska upp offerpenningarne ur källorna och gifva dem åt de fattiga, men på många ställen håller man det för orätt att taga upp dessa penningar. På ett och annat ställe offradesäfven till gamla träd, när de stodo på ättehögar, som värn mot trollen.

I min ungdom kände jag flera gamla kvinnor, som ej villa spinna på Torsdagen, emedan de höllo före, att rockarne då blefvo förhexade af trollen, så att snodden jemt flög af. Torsmånad hade sina märkdagar. På St. Påls dag ville man helst slippa att lägga sele på någon häst, och är denna dag klart väder och solsken, blir året rikt och godt. Åska under Torsmånad var äfven ett tecken till god gröda. Torsmånads-öl borde gömmas till den dagen rågen skars om hösten, och somliga slogo några droppar deraf på dragdjurens foder, då vårarbetet skulle börja; det gaf dem styrka och uthållighet. «Torbosen» (torndyfveln) hjelptes alltid upp på sina ben, då han kommit på ryggen, ty af den kunde männerne om våren få råd, om de, för nattfrostens skull, borde så tidigt eller sent. Hade han sina löss under frambenen skulle der sås tidigt, sutto de under bakbenen, blef våren sen. «När fru Göja flitigt ristar sina blår, så blir det ett godt år» (snö i Februari) och «för Peter Katt (22 Februari) lyfter vintern på sin hatt.» Väter fru Sara i nötterna, blir der inga kärnor i dem. Regnar det Sjusofvaredag, blir det regn hela sju veckor derefter; men ingen vecka på hela året är dock så våt, att ej solen skiner så länge på Lördagen, att jungfru Maria kan få torkadt en barnskjorta. Äta hundarne gräs, vänta de regn, likaså katten när han sofver på hjernan och svinen när de gnällande slåss om sänghalmen. Sådant vädret är om Fredagen, sådant blir det också följande vecka. «Aftonrodnad har intet att sätta; men morgonrodnad ger en våter hätta», och «Dymmeldagsväda, kommer mången man att gräda.» Detta är ord, som ingen nu aktar på, men som i min ungdom bestämde många göromål; så gjorde äfven ny och nedan samt djurkretsens bilder. Jag minnes, att min far och hans vänner aldrig sådde ärter

under stenbockens tecken, ty då blefvo de hårda som sten.Såg man på Måndagen en knappnål ligga med udden emot sig, tog man ej upp den — jag gör det aldrig, ty både jag och många med mig ha erfarit, att det vållar förargelse under veckans lopp, eller ock tandvärk.

Det är ej bra att klappa kläder efter solnedgången, ty då drager man eldsvåda till gården.

Hänga två bröd samman, då de tages ur bakugnen, bådar det bröllop. En död rand i brödet tros båda lik i slägten; samma förhållande är det med leran, som smetes framför bakugnsdörren; faller en bit deraf ned på brödet i ugnen, blir der snart sorg i huset efter någon död. Äfven väggknarren spår dödsfall, när han starkt låter höra sig. Flockar kyrkfolket sig på hemvägen från kyrkan, bådar det lik från den by dit de största flockarne gå.

I somliga bord eller bänkar knäpper det stundom högt, det betyder dock endast storm, ty sådana knäppningar höres blott från möbler, hvilka äro gjorda af vindfälle, det är träd, som fallit för storm. Det bådar äfven blåst och storm, när sotet glöder på grytbottnen eller kittelringen. När nymånen tändes Onsdag och Lördag, blir det regn till nästa månskifte. Potatis böra aldrig sättas i skorpionens tecken, ty då bli de skorpiga och skabbiga; men sättas de i tvillingens tecken, så ge de både rik och vacker skörd. Det sades förr, mera än nu, att om en jude sådde säd, kom den aldrig upp ur jorden.

Men, som jag förr sade, nu aktar ungt folk ej längre gamla tecken, bruk eller tro, derför går det för mången som det går. Jag känner mer än en, som i medgångens dagar gjort narr af det gamla och kallat det kärring-sladder, men i motgångens tid hafva de dock brukat mångет medel och följt mångет råd, som de förr kallat skrock.

*

Vedhuggarens berättelser.

Här uppe på Söderåsen, der jag och mina likar färdas mycket ute i stora, tjocka skogen, är det ej så underligt, om vi tro på ett och annat, som af lärdt folk förnekas; ty icke blott ens egna föräldrar ha upplefvat underliga ting, utan en kan sjelf ännu råka till att få se både ett och annat konstigt, och så hör man mycket sådant af sina äldre bekanta. I min ungdom såg jag sjelf «skogsnuan» med egna ögon; hon hade röd sticktröja, grönt lifstycke och blå kjol, hon rände mig förbi, så att hennes långa gula upplösta hår flög omkring henne. Grann var hon i ansigtet, men baktill var hon så ihålig som ett bakträg. Stundom kan man från stenhallarne se en tjock imma; då vet man att hon byker sin tvätt, och ofta under åskväder höres derifrån skrällar, som om man välte med ett helt lass sten; det är hon, som då klappar sina kläder. Ibland kan man få se henne med ett barn på armen, det såg min egen far, och han hade hört, att hon hade en man, fastän hon är stygg att vilja locka till sig manfolk. Mannens rigtiga namn är ej lätt att utreda, ty somliga säga, att hon brukar ropa på Erik, andra mena, att skogsnuan och hornuen (hornufven) äro ett par. Men det skall för många år sedan ha händt, att en man, som i tjocka skogen brände kol, flera gånger fick besök af skogsnuan, som ville värma sig vid hans eld. Han blef förargad öfver detta och kastade en eldglöd på henne. Då skrek hon: «Ture Kopparbonde, mannen tog glödhett och brände mig.» Andra säga, att hon skrek: «Svante, Svante, mannen brände mig!» Då hördes han säga: «Sjelf svara och sjelf ha!» Men hur han än hette och hvad han än svarade, hördes der ett fasligt dån i skogen, så kolaren tog till benen och sprang sin väg allt hvad han kunde; han undkom faran.

Jag känner sjelf en dräng, som såg henne sitta och kamma sitt hår; han var länge vilse i hufvudet efter den synen. Det kunde dock ha gått värre för en annan dräng,som jag hört omtalas. Han hade nemligen i dessa trakter gått ut, för att leta efter sin husbondes kor, och hur han letade blef det sena kvällen; vilse hade han gått och inga kor hade han funnit. Då såg han på afstånd ett ljus tindra längre in i skogen, och i den tro, att der bodde menniskor, gick han dit. Ja, der låg ett hus, dörren stod öppen, han trädde in och helsade god afton. Vid bordsändan, med ryggen mot stugans vägg, satt en kvinna; drängen trodde att det var husmodern, hvadan han sporde henne, om han fick låna hus öfver natten. «Det kan godt ske», svarade hon, «du kan lägga dig i den bäddade stugsängen.» Han tackade och började kläda af sig, och kom så att kasta sin fällknif på sängdynan. Väl tyckte han, att der hördes ett

plumpsande, som om knifven fallit i vatten, men trött, som han var, satte han sig i sängen och sade: «Så, i Jesu namn, nu har jag gått nog i dag!» Men som han sade detta, sjönk han ned i en pöl, så vattnet stänkte upp öfver honom. I det samma var huset, med allt hvad deri fans, försvunnet; drängen fann sig sittande i en vattenpöl inne i skogen, och hans kläder hängde på en buske bredvid honom. Men han kunde tacka det namn han nämt, att han slapp undan som han gjorde, ty hade han lagt sig i skogsnuans säng, skulle snart hennes man kommit och plockat honom i sönder.

För en mansålder sedan hände det sig i Stenestads by, att en bonde, som var uti skogen för att på ljusa dagen se efter sina kreatur, fann ett lam, som låg allena vid en buske. Han tog det varsamt och bar det hem i sin stuga, der moran pyslade om det på bästa sätt och lät det ligga under ugnen. Senare på dagen gick mannen åter ut i skogen, då hörde han en klagande röst, som sade: «Mitt pjön, mitt pjön! Hvar är mitt pjön?» Mannen förstod nog att det var någon, som sökte och ropade efter sitt barn, men då han ingen såg, gick han hem och in i stugan. Här berättade han hvad han hade hört, och undrade hvem det kunde vara, som så ropade efter sitt barn. «Det var min mor», skrek då lammet och satte af utomdörren, öfver gården och ut i skogen. Nu förstodo de alla, att det var skogsnuans barn, som hon omskapat till ett lam och som de hade vårdat. Till tack härför fingo de der i gården alltid lycka med sina kreatur, så desse voro långt vackrare än grannarnes.

I samma socken finnes der en hög klippa eller hall, som allmänt kallas Ellhall. Der är en jettestuga inne i hallen, något som hvem som helst kan öfvertyga sig om. Men långt inne i berget är den afstängd med en jerndörr; längre än till den vågar sig ingen menniska, och många lära de heller icke ha varit, som vågat sig så långt. Ty det är icke fritt, att der icke ännu bo varelser af jette-slägt; det är åtminstone ej så länge sedan, att en man såg ett par röda skor stå i jettestugan. Det säges också allmänt, att för många år sedan hade en bonde, som egde ett stycke åker der i närheten, gått ut en söndagskväll, sedan solen gått ner, för att binda sitt korn. Som han då går der och arbetar, ser han en halfnaken kvinna, med brösten slängda uppöfver axlarne, komma springande. Efter en stund kom jetten från Ellhall ridande fram till honom. Jetten frågade, om det nu var tid för bonden att arbeta. «Nu är det min tid och icke din», sade han. Derpå sporde jetten, om mannen sett hans hustru. Jo, det hade han; hon hade sprungit öfver ängen. Jetten satte af efter henne, och snart kom han tillbaka med kvinnan framför sig på hästen, piskande henne så hon skrek i vildan sky.

I Skärali och Klöfvahallar, här uppe på Söderåsen, har der äfven bott jettar, ty jettestugor synes ännu på båda ställena. I Skärali finnes en utskjutande klippspets, som vi här uppe kalla Hjortaknifven. Om denna förtäljes, att en dräng, som hemtat en häst från den närbelägna skogen, mötte en jette. Denne hotade att taga drängens lif, om han ej kunde lösa det dermed, att han red ut på Hjortaknifven och der vände med sin häst. Drängen försökte vågstycket och lyckades; då lät jetten honom i fred rida hem. Två af desse jettar ha blifvit ihjelslagna ochligga begrafna i Härsnäs skog, der två långa stensättningar, med två rader stenar vid ena ändan, utvisa hvar hufvudet på liken blifvit lagda. Som ung såg jag ofta dessa stensättningar; om de ännu finnes der, vet jag ej.

I Skärali växer en ört, hvars frön falla till jorden midsommarsnatten klockan tolf. Kan man då upptaga dessa frön i fallet, innan de beröra marken, så blir den, som bär dem på sig, osynlig. Med dessa frön kan man äfven öppna alla lås och riglar.

Förr brukade trollen alltid samlas till påskgille i «Trollehåla», hvar den finnes vet jag ej; men sedan de mistat hornet och pipan vid Trolle-Ljungby och dryckeshornet vid Höjelycke, nära Trolleholm, kunna de ej samlas, ty de ha ingenting att dricka ur. Det berättas nemligen, att en dräng en julafton red till Höjelycke och fick se kullen stå på guldpelare. Trollen hade då kommit ut och bjudet honom dryck ur ett horn, men en kristen flicka, som var bergtagen af trollen, hviskade till honom, att han ej skulle dricka, utan rida derifrån och öfver den plöjda åkern allt hvad hästen kunde springa. Drängen slog då ut drycken bakom sig, men ett par droppar, som spildes på hästens länd, svedde af håren der. Då satte han af i galopp, men ett troll blåste då i en pipa; alla trollen kommo fram och sprungo efter honom. Men till lycka red han öfver plöjd mark, och det är allmänt kändt, att då troll komma till en tvärfåra, kunna de ej springa öfver den, utan måste alltid upp eller ned till fårans ända. Derigenom fick drängen försprång, så han kom lyckligt hem med hornet. För all säkerhets skull lade han sig i stallet under

hästens framben, ty der är det säkraste ställe, man kan ligga, då man har skäl att frukta för besök af troll eller annat «trössale». Men här hjelpte det dock ej, ty om morgonen låg drängen död under hästen. Hornet hade dock trollen mist, och det gör, som sagdt, att de ej mera kunna samlas till gille och derför ej ha någon rigtig trefnad här i Skåne.Men innan de förlorade hornet, samlades många troll till julfest under Höjelycke. Detta vet man bland annat deraf, att en man från Torrlösa hade kommit upp att rida hos en af de gäster, som en julafton skulle dit. Saken var den, att mannen från nämde by hade en process angående sitt hemman, och för att söka sin rätt hade han vandrat upp till kungen i Stockholm. Men då det var en stor herre, som bonden processade med, stälde dennes likar så till, att domens innehåll kom att lyda sålunda: Kunde bonden komma hem innan annandag jul, så utslaget den dagen blef uppläst från predikstolen, var hans sak vunnen, annars var den förlorad. Der var tid nog till det, ty kungen var rättvis, men genom list stälde de höge herrarne om, att bonden blef kvarhållen i kungens kök ända till julafton. Bedröfvad ville han nu vandra mot hemmet, fast han visste, att hans sak redan var förlorad. Då kom der utanför staden en ryttare och erbjöd honom sitta upp på sin häst, ty han skulle just rida till Höjelycke, nära Torrlösa, och fira julafton. Bonden sade tack och ja till anbudet. «Stoppa då din pipa, ty när den är utrökt äro vi i Skåne, klockan tolf skall jag vara vid Höjelycke; men känner du dig rädd, så säg dock ingenting!» sade ryttaren. Bonden stoppade sin pipa, satte sig upp, och det bar af i luften så det hvisslade efter dem. När bondens pipa var utrökt, sade ryttaren: «Se så, nu äro vi på skånska gränsen!» En stund derefter lät han bonden stiga af i närheten af sitt hem. «Gå nu in i stallet och lägg dig under hästens framben, så är du säker; men frågar dig någon i morgon, på hvad sätt du kommit hem, så kan du svara, att du ridit hos grefven af Brunkeberg», sade trollet. Mannen lydde rådet, ty han visste naturligtvis äfven, att man helst skall undvika att se tändt ljus samma kväll eller natt som man sett något öfvernaturligt väsende; men är det så, att man kommer till att se ett ljus, skall man taga i lågan tre gånger, så har man intet ondt att frukta.Då jag var dräng, tjente jag samman med en dräng, som var från Vinslöf i Vestra Göinge härad. Der i trakterna (han kunde ej bestämdt säga hvar, men han uppgaf att platsen, der trollen bodde, kallades af folket för Sebbaberg) fans förr i tiden hvarje år ett åkerfält, hvars gröda mejades af trollen, utan annan ersättning af egaren, än en tunna öl, som om aftonen före skördenatten kördes ut på fältet. Så gick det många år, till stor lättnad för folkets arbete. Men så en höst föll det en dräng in, att sedan öltunnan var förd ut på sin gamla plats, gömma sig i närheten af fältet för att se på, hur trollen mejade korn. Vid midnattstid kommo de, anförda af en stor gubbe, som utdelade sina befallningar och sade: «Snapper gör band, jag skär för hand, lilla Vissa binder och sätter upp!» Arbetet blef gjordt; men trollen måste dock ha märkt, att de blefvo bespejade, ty efter den natten skördade de aldrig mera åkerfältet.

När trollen kunna komma åt, taga de både barn och vuxna menniskor till sig i bergen. Det senare har skett i Näflinge socken i Vestra Göinge härad; der hände det sig för flera år sedan, att en ung hustru, som ännu ej var kyrktagen efter sitt barn, satt i sin stuga och hörde — för hennes öron att tycka — klangen af fårbjellror. En smula eftertanke skulle ha sagt henne, att hon i sin belägenhet ej borde gå ut och öfver vägen, men hon tänkte blott på fåren och skydde ej att springa efter ljudet af bjellrorna. Hon sprang och sprang, tills hon kom upp på en hall, i hvilken der bodde troll; klippan öppnade sig och hon kom ner till dem. Hon måste stanna der i veckor, om icke månader, och skulle säkert fått vara der hela sin tid, om det ej fogat sig så, att mannens får blefvo borta och han gick för att söka dem just på samma klippa eller hall. Då hörde han hustrun sjunga der inne: «Ack, fräls mig! ack, fräls mig härifrån, kom hit med mitt röda brudband (brudskärp) då öppas berget!» Nu visste mannen, hvar hans unga hustru fans, och nästa torsdagsnatt tog han folk med sig dit. Försedda med repoch det röda brudskärpet kommo de till klippan; den öppnades, mannen kastade först ned bandet, sedan repet till henne, och så drogo de henne upp. I början var hon underlig och ville ej kännas vid sitt barn, men så rökades hon och blef klok igen. Hon talade då om, att der nere funnos kristna barn, hvilka voro tagna af trollen. Desse senare satte stundom vida hattar på barnen, som då blefvo osynliga, derpå sände trollen dem ut med befallning att gå in i menniskornas visthus och taga kraften af alla födoämnen hem med sig till trollen, hvilka lefva deraf. Det är i synnerhet derför trollen så gerna vilja byta barn med menniskor, ty deras egna kunna ej uträtta denna syssla, åtminstone ej så lätt.

Blir ens barn förbytt, så man får en trollunge i stället, skall man bara låtsa som om man ville steka eller koka den, ty sådana bytingar tåla vid hetta. Man känner hur det gick med kvinnan, som fick sitt barn förbytt vid Maglesten,

nära Trolle-Ljungby; hon höll på att koka bytingen, och fick så sitt eget barn tillbaka. Men jag har också hört talas om en annan kvinna, som råkat ut för samma olycka. Hon eldade bakugnen glödhet, och just som hon skulle sätta bytingen dit in, kom trollkvinnan med det rätta barnet och sade: «Så illa hade jag ej velat göra vid ditt barn, som du med mitt!»

Ännu lefver en kvinna, som vid fyra års ålder blef bergtagen af trollen i Kullaberg. Hon hade gått ut, för att plocka bär på berget, och så försvann hon. Folk uppbådades och man gick skall tre dagar efter barnet, utan att finna det. Då var der en förståndig man, som rådde dem att låta ringa med kyrkklockorna i Brunnby; detta skedde, och påföljande natt drömde en annan man, att flickan — hon hette Elna och bor nu i Bräcke — låg i en klyfta, der de redan sökt flera gånger. Der fans hon dock, och hon minnes ännu att hon varit inne i berget och der fått mjölksoppor af en jungfru.

Liksom trollen och skogsnuan, så hör äfven bäckamannen till de nedstötte englarne, och liksom dessa väsenvill han gerna drifva elakt spel med menniskor; derför omskapar han sig hur han vill. Så vet man att förtälja om en ung flicka, som trolofvat sig med en hygglig yngling. De brukade ofta i all tukt och ära träffas ute vid en bäck. Häraf begagnade sig bäckamannen, skapade sig om till flickans fästman och träffade henne flera gånger. Hon tyckte dock, att han var annorlunda till sinnes, än hennes trolofvade plägade vara, och yppade sitt bekymmer för föräldrarne; dessa anade oråd och bad henne, att nästa gång hon mötte den karlen, skulle hon ställa sig vänlig mot honom och så locka ur honom sättet att skydda sig för bäckamannen. Hon lydde rådet, och hur det nu var, så var han dum nog att säga henne, att den, som bar på sig «väggasten, pölseben och det hvita under jorden», kunde vara säker för honom. Hon sökte sig upp en sten ur en lerslagen husvägg, en benskärfva ur en köttkorf samt en växande hvitlök; detta bar hon på sig, och sedan blef det slut med det stygga gyckelspelet.

Bäckahästen söker ofta att beblanda sig med vanliga ston och äfven med kor; deraf lida kreaturen mycket. Samma förhållande skall det vara med sjötjuren, men han bryr sig dock blott om kor. Här, så långt från hafvet, ha vi ingen erfarenhet deraf; men jag har många gånger hört talas derom af ryktare, som tjenat på stora gårdar nere på södra kusten, åt Trelleborg. De sade, att det i de trakterna var en känd sak, att hafsfruen hade mycken boskap och att, då fodret tröt för henne, hade hon sina tjensteandar, hvilka drogo hö och halm ur böndernas och herremännens lador. Detta skedde på ett sätt, att derigenom väl ej syntes någon misstänkt förminskning i fodret, men det märktes deraf, att det blef så hiskligt odrygt. De sade också, det var lätt att se på en ko, om sjötjuren varit framme, ty de kalfvar, som komma till derigenom, bli alltid dödfödda och äro då fulla med vatten.

Det är dock märkligt, att här under jorden äfven finnes goda varelser, som vilja menniskorna väl. Så har jag hört arbetare i Höganäs stenkolsgrufva omtala,att de grufkarlar, som i och för grufhästarnes vård tillbringa nätterna i grufvan, stundom få se små varelser, mörkklädda pyslingar, komma fram i grufgångarne. Är der någon grufkarl, som de fäst sig vid, så hugga de löst stora kolstycken för honom tills han kommer om morgonen; men för onda och vrångsinta menniskor arbeta de aldrig. Det tros också, att när det knäpper och knakar i schakten, så är det dessa små pyslingar, som varna för grufras, ty sådant varsel höres der alltid innan dylika ras inträffa.

De snällaste och vänligaste af alla sådana väsen äro dock de små vättarne, hvilka bo under golfven hos goda, hederliga menniskor. Min mors yngre syster, som lefver ännu och bor på Höganäs, har sett dem mången natt i sin lilla stuga. De kommo, i månljusa nätter, fram under hennes säng, klädda i hvita klädningar, och höllo hvarandra i händerna och dansade i ring, men de voro ej större än små dockor. Moster, som varit gift, har nu gamla barn, nästan vid samma ålder som jag, och det hände henne mer än en gång, att vättarne ammade hennes dibarn. Detta kan man se deraf, att barnets träck blir grönt af vättemjölken.

Hon talade äfven om något, som hon väl ej sjelf upplefvat, men som hon hört berättas af trovärdiga personer. Det hade nemligen händt på ett ställe, att en vättekvinna kommit till husmodern och bedt henne om lof att få hålla bröllop i hennes dagligstuga och sedan dansa på logen. Hustrun sade ja, ty hon var god vän med vättarne, som ofta brukade låna än ett än ett annat, hvad de behöfde, af henne. Vätten tackade för tillåtelsen, men sade att bröllopet skulle komma att vålla henne förargelse af mannen, men det skulle hon ej bry sig om. Om kvällen såg hustrun hur brudstassen kom fram under kakelugnen; brudens vagn drogs af ett par små, små hästar. Just der

bröllopståget skulle fram stod ett af bondens barn och åt sina mjölksoppor (brödbitar i mjölk); den ene lille hästen slog till barnet, så det stötte omkull mjölkskålen. Hustrunbrast i skratt, ty det hela såg allt för lustigt ut, men hennes man blef så ond, att han gaf henne en örfil. Då kom hon i håg hvad vätten förutsagt och sade blott till sin man: «Den hade du ej gett mig, om du hade sett det jag såg.» Sedan såg dock mannen sjelf vättarne hålla bröllopsdansen på hans loge. En gång miste samma hustru en kristnamössa (dopmössa) af tjockt rödt siden och guldspetsar, sådana som brukades för femti år sedan; kvinnan såg sedan en vätte, som hade samma mössa på hufvudet. Min gamla moster brukar ännu sätta mat vid ett stort råtthål på golfvet i sin stuga; hon låtsar väl, att det är till råttorna, men alla, som känna henne, veta att det är till vättarne.

Goanissen är deremot ej något godt väsende; den, som vill ha med honom att göra, måste städja honom lillejulafton. För hvarje år han tjenar, skall han ha en led af husbondens kropp; först får han lillfingret, och sedan är hela menniskan hemfallen åt honom. Liten är han, men hvad han kan draga för lass till den gård, der han tjenar, det skulle ingen tro, om man ej ibland finge höra talas derom af trovärdigt folk. En gång hade han kommit hem med famnen full af otröskad säd, han mötte då drängen, som tjenade i samma gård, och sade till honom, att ute på vägen låg en liten viska, som han, Nissen, tappat. Drängen gick för att taga den upp, men fann då, att den lilla viskan var stor som sju hästlass.

Ibland tröskar han om nätterna, och der äro de, som sett att han brukar en takbjelke till plejel (slaga). Han går alltid klädd i grå kläder och röd toppmössa, men på ett ställe, der de hade honom i tjenst, tyckte de, att hans kläder voro så dåliga. Husbonden gaf honom en ny drägt, men sedan Nisse fått den på sig, tyckte han sig vara allt för fin herre till att arbeta, och upphörde rent dermed. Klokast skall det vara, att bara hvarje kväll ge honom sin gröt och mjölk; detta hade man på ett ställe försummat flera gånger; då blef han ond, flyttade till enannan gård och drog sedan från sin förre husbonde allt hvad han förr dragit dit och mycket mera till.

Somliga menniskor tala om mjölkaharar, som om desse äfven hörde till de nedstötte, men det är ingalunda fallet, ty mjölkahararne skapas af hexorna för tillfället, då de vilja bruka dem. Denna konst, tillika med många andra, lära hexorna af Pocker sjelf, då de samlas i Blåkulla. Mjölkaharen består blott af pinnar och ett strumpskaft. Hexorna hälla en skvätt mjölk, som de mjölkat ur andras kor, i strumpskaftet och bjuder det att gå och dia kor samt komma hem och kasta upp mjölken i hexans mjölkkärl. Der lefver ännu i Slättåkra en bonde, som en gång, då han gick på jagt, sköt på en mjölkahare, i tanke att det var en vanlig jösse. Haren föll vid en gärdesgård, ty trolltyg tål ej krut, men då mannen kom fram för att upptaga sitt jagtbyte, fann han bara några pinnar och ett blått strumpskaft, af den färg, som äldre kvinnor här i skogsbygden bruka, och der bredvid en skvätt mjölk på marken. Då begrep han genast hvad det var för en hare han vågat krut och hagel på. Somliga hexor göra mjölkaharar af silfverskedar och strumpskaft.

Utom konsten att skapa mjölkaharar lära äfven hexorna många andra stygga ting hvarje påsk de samlas i Blåkulla. Man vet detta bland annat deraf, att en hexa hade en fosterdotter, som, innan hon läst sig fram för presten, kommit öfver hexans trollsalfva och af nyfikenhet smort sig dermed på kroppen. Detta verkade så, att flickan nödvändigt ville resa med till Blåkulla, och efter något betänkande tog fostermodern henne framför sig på ugnsrakan, då hon sjelf red dit. Denna flicka berättade sedan, att Hin sjelf först lärde hexorna alla de konster han kunde, som, till exempel, att skapa mjölkaharar, sända ut sjukdomar och förgöra kreatur för sin nästa. Ett af sätten att göra detta senare består deri, att hexorna, i den Ondes namn, plocka nio korn af hvarje sädesslag på den mans åkrar, hvars boskap de vilja förgöra, och så lägga dessa korn, inknutna i en lapp, under kreaturen i stallet.När så Hin lärt dem sina konster, så kommer hans mor, madam Elin, in och lär dem sättet att tjärna smör af bara vatten, mjölka på ett knifskaft, hvars blad är stucket in under takbjelken, och hur de skola taga bort smörlyckan för folk genom att låna mjölk och steka den på spisen, flera andra stygga konster att förtiga. Sedan de lärt hvad de skulle — berättade flickan vidare — bjöd Hin alla hexorna på en måltid. De åto och höllo till godo, men flickan kunde se, att alla de fina rätterna, som berömdes af hexorna, varo idel ormar, snokar och paddor, ty på henne, som ej hade gått och läst för presten, kunde Hin ej förvända synen.

Min moster på Höganäs minnes godt, att då hon som barnflicka kom att tjena hos en familj i Väsby socken i

Luggude härad, hade der gått mycket tal om en bondkvinna, som fått ett ömkligt slut bara för sitt hexeri skull. Denna händelse hade tilldragit sig innan moster blef född, så det kan väl nu vara några och sexti år se'n det hände. Då hade der i denna socken bott en enka, som hade en enda dotter, och denna ville hon gerna ha gift med en ungkarl i samma by, som, tillsamman med sina systrar, brukade sine aflidne föräldrars hemman. Han ville dock ej på några vilkor veta af enkans dotter, och då blef kärringen så förargad, att hon, som var känd för att vara en hexa, tog sig före att förgöra hans kreatur. Den ena kon dog efter den andra, så snart de stodo i bås i fähuset — ute på marken hade hon ingen magt öfver dem — och så gick det äfven med hästarne i stallet, så de stackars syskonen trodde, de skulle bli rent utarmade. Men då hände det sig, att den ena af systrarna for ned till Heljarp, en by som ligger en half mil från Landskrona, för att der besöka en tjenstpiga, som tjenat hos hennes föräldrar, men nu hade tjenst i Heljarps krog. I detta krog brukade ofta en mycket snäll och hederlig norbaggakvinna bo, när hon kom till orten, och hon satt nu och hörde, när den stackars flickan beklagade sig för pigan öfver förlusten af kreaturen. «Ja, res du nu hem iGuds namn, min tös», sade norrbaggakvinnan, «jag skall snart komma till ditt hem, och då skola vi se till, om ej bladet skall vända sig.» Detta var om Onsdagen, och innan lördagskvällen hade tre af syskonens hästar fallit döda ner, der de stodo i stallet. Men på Söndagen kom norrbaggakvinnan, åtföljd af pigan, som körde för henne med krögarens häst till de förtviflade syskonen. Då lät kvinnan noga bomma porten och stänga alla ytterdörrar, derpå lät hon bryta upp golfläggningen i spiltor och bås och fann så under bräderna en sådan mängd ben, att dermed fyldes en stor riskorg. När så alla dessa ben — ingen visste hvad det var för slag — blifvit noga uppsamlade i korgen, lät hon i en afsides vrå på marken resa ett bål af torr ved, satte korgen derpå och tände eld på veden. Men medan hon och husbonden sysslade med detta, höllo systrarna och pigan noga vakt hemma i gården, att ingen lefvande själ slapp in. Så snart bålet började brinna, sågs hexan komma springande mot gården och ville in. Hon slog på porten, på dörrarna, på fönsterna, men der tycktes ej vara en enda själ hemma; kvinnorna hade gömt sig, ty de visste godt, att om bara hexan slapp in, så hade hon tagit magten från norrbaggakvinnan. När hexan då såg, att hon ej kunde komma in, gaf hon till ett skrik, ty nu började benen i riskorgen att brinna, och det kände hon, som om elden förtärde henne sjelf. Hon snarare kröp än gick till sitt hem, kom upp i sin säng, men då bålet var nedbrändt, låg hon der brunstekt och död som en stock. Sedan den dagen hade syskonen åter god lycka med sina kreatur. Denna snälla norrbaggakvinna brukade alltid säga, att de kloka, som kunna göra godt, förmå ej att göra ondt. Hon tålte aldrig, att någon i hennes närvaro skar en sill tvärs öfver ben och allt. Sillen skulle klyfvas, sade hon, så ej ryggbenet skars af; hvarför detta ej fick ske vet man icke, ty jag tror ej att vi i Skåne känna till denna sed.

Det är ej mer än några år sedan, att en man, som nu är död, bodde med sin familj här uppe på Söderåsenoch hade en gård; mannen blef förgjord af en hexa der i närheten. Först dogo alla hans hönor, den ena efter den andra, sedan började han sjelf känna sig sjuk. Då sände hans kvinna bud till en klok gubbe i Koholma i Norra Åsbo härad. När han fick se de kläder eller hvad annars budet förde med sig hemifrån, sade han, att det var på högsta tiden hjelp kom, ty två dagar senare, och mannen hade dött, liksom hönsen; sedan hade det blifvit hustruns och barnens tur. Emellertid visade det sig nog, hvem som var den skyldige, ty samma dag och stund, som budet talade med gubben i Koholma, dånade mannen, som han satt vid sitt bord, hexan rände rundt omkring gården och försökte alla sina konster för att freda sig mot den kloke. Ett ögonblick stod hon, eller hennes skepnad, på hufvudet i en dam utanför gården, än syntes skepnaden stå på hufvudet på backen ofvanför gården, och sjelf stod hon skenbarligen vid grinden till hagen. Der såg mannen henne, sedan han återfått sin sans, och då ville han kasta sten på henne, men alla stenarne träffade grinden. Budet kom hem från gubben med rökelse och små suddar, med något kraftigt medel, som skulle läggas i alla husets dörrtrösklar; det hjelpte.

En af mina bekanta kom att bo i ett torp, der denna hexa — hon lefver ännu och ger sig min af att vara helig — förr hade haft sin bostad. Men kreaturen vantrifdes der: då lade mannen hvit och röd korallsten samt helvetesfrö under stensättningen i kobåsarne, sedan blefvo kreaturen både friska och blanka. Jag har sjelf ett par år varit granne med denna hexa; vi hade det ena året en den allra vackraste gris, och min kvinna sade just en dag: «Bara nu ej hexan måtte få se den!» Men just Söndagen derpå kom hon till oss, söt och slät i talet, som vanligt; grisen stod på gården, och då hon fick se den, sade hon: «Nej, se en sådan grann, fet gris!» och så strök hon grisen öfver

ryggen tre gånger med sin hand; från den dagen stod han aldrig mer på sina ben, utan låg och åt, tills vi måste slagta honom. Ja, hon ärfarlig, denna hexa; ofta såg jag utanför hennes hus en stor, tjock padda, som väl gick hennes ärenden, kan man tro.

Det är ej längre sedan än i min ungdom, att i Vanneberga, Vestra Göinge härad, bodde en hexa, som var vida beryktad. Hon tog kraften af grädden, så att folk, som hade många kor, ej fick något smör, medan hon tjärnade flera skålpund bara i en balja vatten. En långfredagsmorgon fann en dräng henne, sittande utanför hans husbondes ladugårdsvägg, mjölkande på knutarne af de bastrep, hvarmed korna bundos. Hon lofvade att gifva drängen en ny lärftsskjorta, om han ville tiga med hvad han sett, men han mottog ej anbudet; derför dog han också några dagar derefter. På ett annat ställe förgjorde hon en stor präktig hingst derigenom, att hon klappade honom på länden. Men egaren sökte då en klok, der blef rökadt i hela gården; då kom hexan sättande dit och ville låna en kroknyckel (dyrk), men man visste, att fick hon låna något, hvad det vara månde, så omintetgjorde hon den klokes hjelp. När hon så ingenting fick och ej slapp in i huset, måste hon gå, men då jemrade hon sig högt, ty den kloke förstod konsten att göra så mycket, så hon blef skållad. Det hände sedan en långfredagsmorgon, att en kornett, som jag mycket väl kände, gick på jagt, han hörde då hur hexorna med sus och brus kommo ridande från Blåkulla. Han rigtade sin bössa rakt upp i luften och sköt; då damp samma hexa ned i Vannebergabäck, men hon blef ej skadad; det var blott krutet och elden, som störde förtrollningen, så hon ej kunde fara längre i luften.

På flera ställen samlas hexorna omkring socknens kyrka påskdagsmorgon innan solen upprinner. Om man vet någon kyrka, kring hvilken de bruka samlas, och innan deras ankomst stiger upp i kyrktornet, så kan man derifrån se, hur de, fullkomligt nakna, dansa kring templet. Slänger man så en bit stål ned på dem, så få de stanna der de äro tills dag blir ljus. De äro tvungna attinfinna sig i kyrkan till gudstjensten påskdagen; vill man då se dem, så skall man bara taga tre benskärfvor, som hittats i en köttkorf, tre hela rågkorn, funna i bakadt bröd, samt tre ägg, de första som blifvit värpta af tre unga hönor. Har man dessa saker på sig, så kan man se hexorna; de ha skäppmått, mjölk- och smörbyttor på hufvudet.

Min hustru har haft både pölseben, äggen och brödkornet, men hon har aldrig velat begagna sig af dem, ty hon menar, att bara man kan freda sig för trolltyg, så är det tillräckligt. När någon af oss råkar ut för något sådant, så att vi hastigt bli sjuka, klippa vi först tre naglar på högra handens fingrar, tre på venstra fotens tår, tre på högra foten, och så tre på venstra foten, eller så att man klipper i kors; dertill tages litet af håret vid den sjukes tinningar, en bit framtill af hans eller hennes linne; dermed rökas han, och röken drifver bort allt trössale och trolltyg. Det är också bra att sätta en brinnande sticka i sopkvasten och sopa tre hvarf rundt omkring sig, när man märker att man kommit för något. Samma verkan gör en eldglöd, om man kläder af sig intill bara linnet, öppnar detta vid halsen och släpper glöden ned derigenom tre gånger. Några andra medel ha vi aldrig begagnat, ty dessa ha alltid hjelpt.

En gång trodde jag dock, att jag råkat ut för lappskott, och då sporde jag en klok om råd; han laddade en bössa med ångerstål — dermed menas allt stål, som man af våda kommit att bryta, såsom synålar, knifvar, stoppnålar och strumpstickor — och sköt dermed öfver mig, så blef jag bra. Jag frågade äfven en klok kvinna till råds för min ko, som hade blodhalning, hon satte två ekepinnar bakom henne i båset, men det hjelpte ej. Men blir mjölken seg eller skär sig, så skall man blott mjölka i ett kokkärl, så blir den bra.

Här finnes också de, som kunna förgöra bössorna för jägare, så att hur väl de än sigta, träffa de ej, eller ock klickar bössan. Denna förtrollning häfves, om manpiskar en lefvande orm i bössan och skjuter ut den igen. Men man vet också att tala om jägare, som ej behöfva gå längre än utom sin dörr, för att skjuta hvad slags vildt de önska. En sådan karl bodde der för tjugo, tretti år sedan vid Herrevadskloster. Han gick bara ut vid husknuten med sin bössa, så kom der först en hjort, den lät han gå, sen kom en till, den sköt han, derpå kom den tredje, men den fick ej hellre skjutas. En gång hade han dock kommit ut på jagt med en kamrat, som var hans öfverman. I början klickade dennes bössa jemt, men så tog han ett björkris och gaf henne några dugtiga rapp; då började den andre att skrika, ty han kände slagen på sin bak. «Ja så, du är så klok, kamrat!» sade han.

Odens jagt skall just drifvas af en sådan jägare, som kunde träffa allt hvad han ville. Han skall vid sin första nattvardsgång hafva tagit oblaten och lagt den i sin bössa; dessutom skall han ha gått på jagt Långfredag. Han hette Oden och bodde i en stor gård nära Röstånga; men för hans syndiga lefvernes skull sjönk gården just der, som nu är Odensjö. Sedan dess får man ofta höra honom komma farande i luften, hundarne skälla och svaga bössknallar höres. I trakten af sitt forna hem ser man honom stundom komma ridande, som en annan menniska. Så hade han visat sig för en man och bedt honom hålla sin häst en stund; mannen gjorde så, och då Oden kom till baka ville han ge drickspengar. Lyckligtvis var mannen klok nog att hålla fram sin hatt, ty penningarne voro så glödheta, att de brände hål i hattkullen och föllo ned på marken.

Men vi kommo ifrån, hvad jag mer ville säga om hexorna. En sådan fans der också för några år sedan vid Össjö, och vid samma tid bodde der också en tremarkakarl — så kalla vi en, som begått mened, ty slår man i hjel en sådan, skall man blott plikta tre mark, det är tolf öre efter vår tids räknesätt —. Denne karl körde en dag förbi hexan, och hon bad att få åka med honom; han sade ja, men som hon krafsat sig upp i vagnen, gafhan hästarne ett rapp, de ryckte till, och hon baklänges ned på vägen. Hon tog ingen skada, men nästa natt fick han i sömnen gå i sin bara skjorta, i smällande vinterköld, en hel fjerdingsväg till hennes hus.

I våra bygder bodde en gubbe, som kallades för Pugen; han var så hvass i sin konst, att då han en gång på Ljungbyhed, under lägertiden, blef bestulen på ett knyte, gjorde han så mycket, att tjufven fick gå och bära det efter honom hela dagen, ända tills Pugen sade, att han kunde vara fri. En gång hade han kommit så i skuld, att länsmannen — som lefver ännu — skulle dit och göra utmätning. Men komna nära huset, ville hans hästar hvarken fram eller till baka, de stodo, som de varit fastgrodda i marken. Då bad länsmannen gubben komma ut och befria dem, och han lofvade både sig sjelf och Pugen, att hvem som ville, skulle få göra utmätningen, men inte blef det länsmannen, som försökte det oftare.

Landshöfdingen hade äfven hört talas om denne gubbes magt; men, i likhet med andra lärde herrar, vilde han ej tro derpå. En dag reste landshöfdingen med fyra hästar förbi gubbens hus. «Nå, det är här, som den eländige Pugen bor!» sade landshöfdingen. «Ja», tillade han, «hade jag haft tid, skulle jag talat några ord med den bedragaren.» — Nå, tid fick den höge herren, ty då hästarne kommo på bron, helt nära Pugens hus, stannade alla fyra. Kusk och betjenter hjelptes åt, för att söka leda dem fram, men förgäfves; de spände dem från vagnen, det blef dock det samma, de stodo på samma fläck. Då måste landshöfdingen sända betjenten in till gubben och bedja honom hjelpa sig fram. Han kom, gick fram för hästarne och sade sedan: «Nu kan herr landshöfdingen köra, men en annan gång kan han låta 'den eländige Pugen' vara det han är.»

I Pugens yngre dagar brändes här ännu bränvin med så kallade lösa tyg nästan i hvarje gård; då hände det i en af våra byar, att en af bönderna fick bara vattnet hvar gång han skulle klara sitt bränvin. Slutligen skickade hanefter Pugen; hvad denne gjorde, vet man ej, men efter en stund bad han mannen gå utom sin gård, så skulle han få veta, hvar hans bränvin tagit vägen. Mannen gick, och från en af granngårdarne kom der nu emot honom den renaste bränvinslukt liksom en ström i luften, den gick in i klarpannan, så att der blef ingen brist på starkt bränvin vid den klarningen.

Annars äro norrbaggakärringar kända för att vara styfvast i sådana konster, liksom äfven i konsten att hjelpa folk att taga upp jordagods. Der fans en sådan skatt på ett åkerfält, som hörde till ett torp på herregården Knutstorps egor och som brukades af en mycket fattig man. En dag, just som han gick och plöjde på fältet, kom en sådan kärring till honom och sade, att den jordfläcken kunde gifva honom många penningar, om hon fick råda. Så gingo de till samman ut om natten till stället, der skatten fans. Hon tog draken — somliga säga, att dessa djur äro rödfläckiga och hafva fyra fötter —, höll honom på armen och klappade honom, medan torparen grof upp en kopparkittel, fyld med penningar. Derpå tog kvinnan tre händer fulla af dessa penningar, kastade dem ner i hålet, der kitteln stått, lade draken varsamt öfver dem och sade: «Förvandla nu dessa penningar till lika så många som du hade förut!» Derpå lades åter stenar och jord öfver hålet, och torparen fick god lycka med sin rikedom.

Men på ett annat ställe af samma herregårds egor gick det ej så lyckligt för skattgräfvarne. Man vet ej nu hvad det var för en landsman, som här ledde företaget, men nog förstod han sin konst, så det ej var hans skull att det

gick illa. Här var det en svart höna, som låg på skatten; mannen bredde ut en ren, hvit näsduk på marken, tog hönan och bad sin kamrat, att han mycket varsamt skulle lägga henne på näsduken. Men då kamraten fick hönan i sina händer, kastade han henne ut i kärret bredvid sig. Med stort buller försvann då skatten, och karlen, som kastat ut hönan, dog samma natt.På sjelfva herregården finnes en skatt i en källare, som är stängd med en jerndörr, hvilken högst sällan blifvit öppnad, och när det har skett, har man förnummit en hisklig stank i hvalfvet. Somliga säga, att äfven denna skatt bevakas af en höna; andra säga, att det är en svart hund med glödande ögon; andra åter påstå, att det är en ung kvinna med långt gult hår och att hon har hotat med borgens brand, om någon vågade taga skatten. Der skall ha varit en norrman en gång och erbjudit sig att våga försöket; då varande egaren frågade honom, om han tillika säkert kunde ansvara för borg och gård, men det lär norrmannen ej ha kunnat, och derför ligger skatten der ännu.

I Vanneberga bys backalycka lyckades det för en man att gräfva upp en kittel, full af penningar. Följande natt, då mannen, som hette Mattis, var borta, kommo gastarne, hvilka egt skatten, till huset och ropade: «Mattis, Mattis!» Hans hustru aktade sig nog för att öppna, hur de än väsnades och ville in, hon bad dem vända sig till mannen sjelf, om de ville honom något, ty hon hade ej med den saken att skaffa. De gingo, men kommo igen andra natten och ville in, för att ta sin kittel; men Mattis stod på sig och slapp dem ej in. Tredja natten kommo de igen, men då hade han presten hos sig; denne lemnade gastarne kitteln och manade dem bort. De måste gå, fast kitteln var — tom, då mannen och presten lemnade ut den.

En man här uppe på Söderåsen gräfde för några år till baka upp en lerkruka full med ben; men han förlorade sitt förstånd dervid och fick det ej igen, förrän en klok rådde hans hustru att koka ett ägg i den sjukes vatten och lägga det, tillika med allt hvad han tagit ur ättehögen, till baka på sin plats.

I Norra Vrams socken bodde för flera år sedan en kvinna, som hade gömt sina penningar i en lada. Då hon var död och stod lik, märkte gårdens drängar, att hon gick och sysslade och letade i halmen. Samma dag hon skullebegrafvas togo de en bjellra, som hängde om halsen på ett sto, som hade föl, och knöt den kring likets hals, så de skulle höra, om hon kom hem från grafven. Jo men kom hon! Men då fölet, det var en hingst, hörde ljudet af bjellran, sprang det efter kärringen till kyrkogården, och då det ej kunde slippa in der, galopperade det hela natten och hela dagen rundt kring muren, och det stod ej till att få hem på något sätt eller vis. Slutligen måste man gräfva upp kärringen, taga bjellran af halsen på henne och hänga den på stoet; då sprang fölet hem, men kärringen hördes ej heller af sedan.

Det är ej många år sedan, att man i Kågeröds socken hörde talas om en man, som haft sin själ så fästad vid sina egodelar, att han, sedan han var död, ej kunde blifva från dem, utan hvarje natt kom hem och stökade bland dem. Då fann någon på det rådet, att ställa en halmkärfve i gårdsgrinden och hänga ett par afvigt vända byxor bredvid på grindstolpen, ty gengångaren kunde ej komma fram, förrän han vändt byxorna rätt och räknat knäna på hvarje strå i halmkärfven. Nästa natt kom han och försökte först att vända byxorna, men när han vändt den ena rätt och skulle till den andra, tog han jemt fel, så han vände den samma afvigt igen. Så gick han på ända till hangället, och han var så arg, att han skakade byxorna så man hörde hur messingsknapparne i dem klingade mot hvarandra. Sedan han hållit på med det arbetet några nätter, blef han borta.

Det händer ofta, att folk, som ha skäl att tro, det någon af deras döda kommer hem igen, lägger en kappe linfrö eller gryn i likkistan, ty förrän gengångaren får räknat fröna eller grynen, går han ej från grafven.

På Konga kyrkogård hände det sig en gång, att en dräng, som gick der öfver, såg en kvinna sitta vid en graf och svepa ett nyfödt barn. «Ingen list! ingen list (linda)!» klagade hon, ty man hade ej haft omtanke nog att ge henne en sådan med sig i kistan, fast man visste att hon skulle ha ett barn. Drängen var rådig och löste af sigsitt ena breda och långa strumpeband och gaf det åt den döda kvinnan, så att hon blef nöjd och fick ro i sin graf.

Min gamla moster på Höganäs omtalar, att för omkring sexti år sedan hände det sig i Väsby, att prestfrun sent en natt satt uppe och väntade på sin man. Hon hörde då de ömkligaste rop från kyrkogården och förstod lätt, hvad de hade att betyda. Hon samlade derför hastigt i hop af barnkläder, hvad som kunde behöfvas till ett nyfödt barn, och kastade dem öfver kyrkogårdsmuren. Der blef tyst en liten stund, men så började jemmeren på nytt; då

förstod prestfrun, att den döda kvinnan fått tvillingar och behöfde flera barnkläder. Hon egde ej flera, men tog af linne och ylle, som hon i en hast kunde få fatt i, och kastade in till kvinnan, då der genast blef tyst. När presten kom hem, omtalade frun händelsen för honom, men han ville ej tro derpå. Hustrun stod dock fast vid sanningen, och så talade han vid den aflidna kvinnans slägtingar och bad om lof att öppna grafven, för att förvissa sig om fruns utsago var sann. De samtyckte, graf och kista öppnades, och der låg den döda med ett barn på hvar arm, svepta i samma kläder, som prestfrun kastat in på kyrkogården.

På gården Lärkesholm i Örkelljunga socken hände det för många Herrans år sedan, att der stod liket af en förnäm herre, som, under det han låg på bår, hvarje natt slet upp ett par strumpor. Då lofvade godsegaren, att den, som vågade vaka i likrummet en natt, skulle få en ko. Då anmälde sig godsets skomakare att vaka, men med förbehåll, att han finge taga sitt arbete med sig. Det fick han, och satte sig i god ro i likrummet att sy på ett par skor. Vid midnattstid reste liket sig upp och började dansa på golfvet. Då det fick syn på skomakaren, kom det bort till honom, såg honom in i ansigtet och sade tre gånger: «Du syr sko och förtjenar dig en ko!» Men skomakaren svarade ej ett ord, utan bara sydde. Men från den natten dansade liket ej mer, utan fick ro i sin kista.Min äldste son tjenade för några år sedan på en gård nära Skillinge i Norra Åsbo härad; der syntes ofta nattetid två stora svarta kattor gå i stall och fähus, och allt husfolket visste, att dessa djur voro gengångare efter två tyskar, som hade egt gården och der fört ett styggt lefverne.

Sådant och liknande trössale kan ikläda sig hvarjehanda skepnader af djur och annat. Så bli ju mördade och å lön lagda barn stundom till ett nystan, stundom till en gluggso. En sådan skepnad kom en gång rännande emot hästarne, då en prest nattetid skulle köra hem. Men presten hoppade ur vagnen, tog af det högra bakhjulet och lade det upp i sätet, så körde han vidare, utan att bry sig om, hvem som var fjerde hjulet. Det fick blifva som det var till om morgonen; då gick presten ut till vagnen, och då stod gluggson der ännu och bar upp axeln. Han manade då ned henne.

Sådant jordafolk eller gengångare fara mest omkring under nätterna fjorton dagar före jul, då mörkret på jorden är störst. Alla sådana varelser skrika och jemra sig ömkligt, när de se ljus eller då de skola öfver rinnande vatten.

*

Torparens berättelser.

Den, som något färdes i verlden, synnerligast nattetid, får se ett och annat, som är underligt, och erfara mycket, som man ej skall omtala samma dag, om man vill behålla lif och helsa. Förr i tiden var här mera sådant tyale till än nu, men en kan godt ännu komma ut för sådant, så man är glad att man kan sitt Fader vår och sitt: Gud är oss en väldig borg, ty då kommer en alltid fram, antingen man färdas med hästar eller till fots.

I yngre dagar tjente jag hos en rik bonde nere på Landskronaslätten. Vi hade tre mil till den skog, der vihemtade gårdens behof af bränsle och redskapsvirke, så att, då vi om vintern skulle dit, körde vi alltid från hemmet kort efter midnatt. Då hände det sig en klar, grann natt, att som vi körde: gårdsdrängen före, så husbondens son, en trettonårs pojke, och så halfkarlen, då började pojken köra i «kringelikrok» på vägen, som om han försökte köra förbi någon, som ej ville släppa honom fram. Halfkarlen skrek till pojken, att han skulle hålla sig midt på vägen och köra på, men han skrek till baka, att han ej kunde komma fram för en man, som körde före honom — det var en från Kullen, som sålde sill, trodde pojken. Halfkarlen till att svärja och skälla på pojken, denne svor öfver sillgubben, men ratsch! flög pojke, hästar, vagn, hela tutten ut i gropen. Halfkarlen till att svärja etter värre. — «Var det till att köra — vägen var ju slät som ett golf!» Men både han och pojken fingo betala, att de ej höllo munnen; pojken hade fått ett dugtigt hål vid tinningen, och nästa natt låg halfkarlen och spottade blod. Ingen af oss såg eller hörde någon sillman eller kärra.

En annan gång, då vi körde till skogen, sågo vi alla, just i soluppgången, liksom den vackraste stad sväfva i luften, det var en ljuflig syn — ja, i himlen är der stor härlighet. — Det är annars de underligaste ting man får se

på himlen. Min far talade ofta om stjernan med det stora riset, som så länge hade visat sig och bådat den stora ofreden. Hvarje gång en af stjernorna falla ned till jorden, så slocknar ett menniskolif, sådant får man ju så ofta se. Men skulle man få lefva den dag, då här är fyra åskor på himlen, så det blixtrar från öster, vester, söder och norr, så få vi se yttersta dagen. Tre åskor på en gång kan man få se, det är då ej lätt för troll och svarta kattor — de äro af samma art — att gömma sig. Aldrig brukade kvinnor förr att gå med ytterkjorteln uppslagen öfver hufvudet i sådant väder, ty då kunde lätt ett troll gömma sig deri, och då träffades kvinnan af tordönsstenen, som var ämnad åt trollet. På samma sätt gick det, om man kröp i skjul under ett träd, eller man gaf sig till attspringa. Tordönsstenar kan man ofta finna ute mellan träd och buskar.

När jag senare i tiden kom att flytta till Skabersjö, hörde jag talas om mycket, som vi ej kände till i min hembygd. Här på slätten talades mycket om trollen i ättehögarne. En sådan hög på Malmöslätten var känd för att hysa trollbytingar, ty det hade händt en bonde, som en natt körde der förbi, att han såg en mängd kattor vimla der, och en af dem sprang upp i mannens vagn och ropade: «Helsa Kitta-Plura, att Plagga är död!» Då mannen kom hem i sin stuga, talade han om denna händelse för sin hustru. Deras katt låg i kakelugnssängen och hörde på. Då mannen upprepade helsningen, sade katten: «Är Plagga död, så är det ej värdt att jag är här längre», och så for katten ut genom fönstret och kom aldrig mer igen.

Der talades också mycket om bäckahästen, och säkert är, att den finnes ännu, ty det är ej mer än ett par år sedan, att en man i Filbornatrakten, som egde en hvitgrå häst, kom sent hem en natt och såg, som han tyckte, hästen stå vid Väla bäck. Han tyckte det var underligt, att drängen ej tagit in grålle; nu fick han då sjelf göra det. Men som han skulle ta hästen, for den af som en pil och skrattade högt i vädret. Mannen vände sin rock, så han ej skulle gå vilse, ty nu visste han, hvem den hästen var.

Min kvinna har tjenat i Kristianstad, och der var en källa, der alla pigor hemtade dricksvatten; vid den samlades också alltid en mängd pojkar. En kväll stod bäckahästen der, och pojkarne, som trodde det var ett annat gammalt ök, satte sig upp på hans rygg, den ene efter den andre, en hel rad; men den minste hängde sig i hästens svans. Då han såg hur lång hästen var, skrek han: «Toss i Jesses namn!» och hästen slängde alla pojkarne i vattnet, utom den lille.

Hon, min hustru jag menar, talar om, att hennes far en gång var satt till att om nätterna passa bränvinspannani sin husbondes bränneri. Han visste att här var en tomte; han såg honom ofta i sin lilla topphufva gå der och pysla. En natt somnade han från bränvinspannan, så den kokte öfver, men han fick sig af tomten en sådan sinkadus på örat, att han blef så vaken, att han nog aldrig mer somnade från bränvinspannan. Min kvinna tjenade i Kristianstad i en gård, som egdes af en bagare, och der, i bageriet, var alldeles fullt med rå, som lefde och gingo på hvar eviga natt, som om de varit menniskor. Der var en stalldräng, som hette Jöns, han skulle alltid väcka bagaren vid tvåtiden, så brödet kunde vara färdigt klockan sex. Men en morgon fick bagaren sofva öfver sig; han blef då så rasande arg på Jöns, och min hustru frågade också drängen, hur han så kunde glömma sig, då han ändå vid denna tid steg upp, för att se om hästarne. Men Jöns försäkrade, att då han klockan två gick för att väcka mästaren, var der ljus i bageriet; det brann i bakugnen, och han hade tydligen hört, hur de kaflade ut degen der inne. Han hade ej kommit att tänka på rån, utan trodde det var bagarne, som redan voro i arbete. Det var ändå enfaldigt af Jöns, att så låta narra sig af rån, ty han visste ju bäst sjelf, hur det stod till i stallet. Der fans en spilta, som var något underligt med, ty den häst, som ställdes der, frustade, slog och stampade, så svetten skummade af honom. Det gick så med alla hästar, som ställdes der, men spiltan måste begagnas, ty der fans ej rum nog den förutan.

När jag var pojke och var hemma hos mina föräldrar, som hade gård och jord nere på Malmöslätten, erfor jag något liknande, men det var maran, som regerade i vårt stall. Vi hade ett par små hästar, som blott begagnades till lättare körslor, derför var det min lust att hålla dem rena, blanka och kammade; men hur väl jag redde ut deras svansar och manar om kvällarne, så voro de om morgnarne så fullflätade af marelockar, att jag hade ett evinnerligt besvär att plocka upp dem. Hästarne hade dock ej skada hvarken af marelockarne eller af allt detoväsen, der för öfrigt om nätter och kvällar fördes i stallet. Det hördes ibland, som om hästarne slogos, betos och stampade rent förfärligt; men när jag kom in, lågo eller stodo kreaturen i den bästa ro. När jag nu var så van

vid detta larm, så brydde jag mig ej derom, och jag behöfde blott att tala högt eller trampa hårdt, då jag gick förbi, så blef der genast tyst, tills jag gått längre bort. Det är ett godt tecken, när rån höres arbeta dugtigt i hus, skepp, kvarnar och andra bygnader under den tid de uppföres; men hör man dem jemra sig, så stundar olycka vid bygnadsarbetet, vare sig att någon arbetare kommer till skada, eller annars något sorgligt inträffar; de ropen svika ej.

Jag gick och läste mig fram för prosten S., som var prest i Mellan-Grefvie och Åkarp. Han berättade många gamla märkliga ting för oss läsbarn, och deribland talade han också om, hur det skedt, att Åkarps kyrka kommit att ligga så som hon ligger, på en backe utanför byn. Åkarpsboarne hade förr alltid gått till Grefvie kyrka, men då de började finna vägen för lång dit, beslöto de att sjelfve bygga sig en kyrka, som skulle ligga midt i Åkarps by. Det tyckte alla bymännen bra om, men då de sett ut platsen och börjat köra fram sten, fingo de dock märka, att der var något i vägen för deras önskningar. Ty all den sten, som kördes fram till bygnadsplatsen om dagen, blef på ett osynligt vis under natten flyttad upp på backen utanför byn. Och hur ofta bönderna än hemtade stenen till baka, så kom den ändå ut till backen; då insågo de, att här var ej annat att göra än bygga kyrkan der uppe, och der står hon ännu.

Det samma förtäljes om Konga kyrka i Onsjö härad. Det var meningen, att den skulle stå vid Ljusekull, der en kung Ljuse skall vara begrafven. Men jettekvinnorna, som bodde der, ville ej ha kyrkan på den platsen, derför buro de hvarje natt stenarne till den plats i Konga, der kyrkan nu står.Om Vestra Sallerups kyrka i Harjagers härad går den sägen, att tre jettar, Salle, Tofve och Vase, länge stredo om, hvilken af dem som skulle bygga kyrkan, och på hvilken plats den skulle stå. Salle ville ha den i Sallerup, Tofve i Tofvelund och Vase i Vasavång, der nu Eslöfs köping ligger. Slutligen segrade dock Salle, så att kyrkan blef bygd i Sallerup.

Riseberga kyrka i Norra Åsbo härad skall vara bygd af en jette, som hette Rise. Han lär vara begrafven i närheten af kyrkan under en stor sten, men hans hustru, som hette Väna, ligger begrafven i Vänamosse vid Herrevadskloster. För många år sedan ville någre män försöka att gräfva upp hennes kista, men Rise märkte detta, der han låg, och ropade till henne: «Väna, Väna, vänd dig om, eljes ta de din guldbrossa (bröstsmycke)». Då hördes ett stort buller och dån nere i mossen; det var Väna, som vände sig, så hon kom att ligga på magen, och i denna ställning ligger hon ännu.

I Kiaby socken af Villands härad bodde förr i tiden en trollkvinna i Kjugekull. Hon kallades Kjugekullskvinnan; hon hade både får och fä, dessa sista voro utan horn. De gingo på bete bland böndernas och torparnes boskap och parade sig med den, deraf uppkom en god ras. Kjugekullakvinnan umgicks vänligt med flere af familjerna i granngårdarne och lånade af dem både bröd och svagdricka. En gång hade hon lånat en tunna dricka och återbar det tillika med tunnan, hvilken hon tillsade dem att ej öppna. Så länge de afhöllo sig derifrån, upphörde ej drickat att rinna, när man ville tappa; men då det så gått en tid, var någon så nyfiken att han tog sprundet af och tittade ner i tunnan; då både var och förblef tunnan tom.

Kjugekullskvinnan var ogift, men det var ej af brist på friare: åtminstone vet man, att ett troll, som bodde i Fjelkinge backe och kallades Stores-gubben, friade till henne. Hon tog sig betänketid och sporde så en grannkvinna — af sitt eget slägte, förstås — till råds i saken, men dennasvarade bara: «Råd sjelf och råd väl!» Kjugekullskvinnan måste dock ej ha tyckt så illa om Stores-gubben, ty hon reste till Fjelkinge backe, för att se sig före; men då hon for hem, mötte hon en, som kallas Noen (någon) och som far i luften för att jaga troll; han sköt i hjel henne. Sedan dess har ej Kjugekull varit bebodd af bergstroll.

När en färdas nattetid, kan man ofta vid korsvägar, egoskäl eller vid stranden komma ut för strandvaskare och andra gastar. Det är sådana, som antingen omkommit på sjön, eller ock missdådare, som ej fått begrafvas i kristen jord på kyrkogården. Det hände ofta en stor och stark tröskeman af mina bekanta, att han, som om nätterna — han tröskade till punds och började derför sitt arbete kort efter midnatt — skulle gå öfver Norra Möinge korsväg, förbi Asmundstorps kyrkogård, att han fick en sådan gast på ryggen och måste kånka af med honom ända tills han kom till kyrkogårdsmuren; den gasten trodde, att Nils, som var en stark karl, skulle kunna slänga honom öfver, in på den vigda mullen. Men det var ingen lätt sak, ty gasten var tyngre än en tunna råg, och Nils rigtigt

kände hur han svigtade i knäna under den bördan.

En trovärdig gårdsdräng, som jag kände i min ungdom, hade ofta färdats öfver Dösjöbro. Der i bäcken skall i fordom tid en man ha kört ner sig, och många mena än i dag, att man stundom nere på bottnen kan se både vagnen och hästarne. Der skall vara styggt vid denna bro, ty der har i gamla tider äfven stått ett slag. En gång ville de hästar, drängen körde, ej öfver bron, utan reste sig och darrade som asplöf. Det var en mörk natt, han blef rädd och ville läsa: Vår Gud är oss en väldig borg, men han kom ej längre än till detta sista ord och stammade: «borg och borg och borg» — men det kunde han naturligtvis ej komma någon väg med. Men så sansade han sig, gick af vagnen och tog hufvudstolen af den högre hästen och tittade derigenom, så kunde han också se skepnaderna, hvilka stodo på bron och stängde vägen. Han läste då Fader vår, och så undgick han attfå sig en sinkadus, som annars vankas, om man ser i hufvudstolen.

I skogarne är der dock helt andra varelser, än ute på slätten. Som jag nyss sa', kom jag att tjena under Skabersjö gård, och i skogarne deromkring fans skogsmannen. Han gör ej det ringaste ondt, utan bara kommer in i husen för att värma sig. Det värsta med honom är, att han tar så stor plats och att han alltid vill ligga framför ugnen. Han har så hiskligt långa ben; men ger man honom rum, så lägger han dem i ring omkring sig så godt han kan, och bemötes han vänligt, så kommer han sedan släpande med hela stora träd och vill lägga dem på spisen.

Deremot hörde jag aldrig, att skogsnuan fans i de skogarne. Men på Vättinge, der kunde man få se henne vid högljus dag. Hon gick klädd som en fin dam, spatserade i trädgården och gick stundom ända in i köket, men ingen brydde sig om henne, ty då hon vände ryggen till, sågs nog hvem hon var. En gång hade en torpares hustru mist ett får, och hon med flere af gårdens folk sökte det i skogen. Då mötte de skogsnuan, fin och grann framtill som alltid; hon slog till ett gält skratt, men folket vände sina tröjor och följde efter henne, så funno de också fåret.

Vid Råbelöfs gård är der godt om lyktemän; min hustru, som ett par år var städerska der, kunde stå vid fönstret och se dem springa öfver markerna med sina landtmätarekedjor. En gång rände hon ut, för att se hvad det var för folk; betjenten skrek på henne, att hon var tokig, men hon for af till den plats der hon sett dem, men borta voro de, hon hörde kedjorna rassla. Gårdens nattväktare såg ofta, hur en af godsets forne egare kom om nätterna i sin granne vagn med fyrspann, kusk och betjent körande rakt öfver taken ned på gården framför stora trappan. Dörrarne till förstugan slogos upp, våningen blef upplyst, som till det största kalas. Men då väktaren frågade betjenterna, om de ej märkt att der varitnågon i rummen under natten, så sade de, att icke ens en stol var rubbad från sin plats.

I närheten af Skabersjö, i en by som heter Yddinge, der stod, i den tid jag var der, en stor lind, och det sades allmänt, att deri bodde en lindorm. Det är, förstås, ingen rigtig orm, utan något ondt, som tagit ormahamn. Der var just ingen, som var glad vid att komma den linden för när, ty det säges, att lindormen har en osynlig magt att draga menniskor in till sig i trädet, för att äta upp dem, och för att göra deras plågor värre, börjar han på fötterna och äter och äter, så länge der är något igen af menniskan.

Ute i Skabersjö skog är det, som sjusofvarne lågo i sömn under tre hundra år; jag har ofta sett den hålan, den finnes i backen ännu, tänker jag. Det hade ju nemligen händt sig så, att tvänne män kommit i tvist om ett stycke jord, och den som hade orätt lejde sig sju vittnen, som skulle vittna falskt för honom. De hade tänkt ut det så, att då tingsstället just stod på den omtvistade jorden, lade de något af mannens egen jord i sina skor och gingo så ed på, att de stodo på hans jord, för hvilken de vittnade. Men då de så skulle gå hem, kände de sig trötta och lade sig att sofva i hålan i Skabersjö skog, och vaknade ej förrän trehundra år voro förlidna. De trodde dock sjelfve, att de blott sofvit några timmar; men då de kommo ut, kände de hvarken igen trakten eller menniskorna, och då de ville köpa sig mat för de penningar de hade på sig, och som de, kan tro, fått för sitt falska vittnesmål, visste ingen hvad det var för gamla mynt eller hvad de gingo för. Så blef det hela uppdagadt, och man förstod att det var ett Guds straff öfver menedarne, hvilka också skulle stå som varnagel för alla menniskor. När sjusofvarne så hade bekänt sin synd, föllo de till stoft och mull under deras händer, som rörde vid dem, och ingen såg eller hörde dem mera.

Under Skabersjö lyder en gård som heter Roslätt; der på egorna syntes ofta penningebloss, men det ärbesynnerligt, att icke alla menniskor kunna se dem. Jag kunde kalla på min hustru och visa henne hur de blossade, men hon såg ej det ringaste. Ett par af de andre torparne der togo sig för att gräfva efter skatten, och de stötte just på kistan; men så kunde den ene ej tiga längre, utan sade ett par ord till kamraten. Då rasade backen ned och kistan försvann; det värsta var, att han, som talat, blef rent vilse (vansinnig). Han måste föras hem och hållas fast i sängen, men han pratade och pratade, och den andre påstod, att det var bara osanning han sade, men då skrek den sjuke: «Kanske du vill neka till, att din käpp spottade mig i synen!» — Han dog naturligtvis tredje dagen, ty det är en farlig sak att tala om sådana ting samma dag, man om natten varit ute för dem.

I Pålsjö skog har ända till i fjor funnits en stor sten, som kallades skattstenen derför, att derunder ligger en stor skatt. Det skall ej vara så många år sedan, att två karlar gräfde efter skatten, och de fingo också syn på en stor kittel. Men just som de skulle ta upp den, kom der en råtta förbi, dragande ett stort hölass; då skrek den ene karlen: «Nej se!» och så försvann kitteln. Der skall också stå en sten ute på marken emellan Ringstorp och Pålsjö, på hvilken ligger en drake, som visar sig blott en gång om året. Somliga säga, att der ligger en skatt under stenen, men andra mena, att der för långa tider ha bott menniskor, hvilka voro så arga, att all deras stygghet blef till en sådan drake. Hvem som har rätt, är just ej godt att veta, men säkert är, att någonstädes der på orten har bott en man, som utgaf sig för så fattig, att då han dog gick hustrun till presten för att få begrafningshjelp. Men då menade presten, att mannen ej torde varit så fattig, som hon trodde, ty han hade ju varit så hiskligt snål. Månne han ej kunde ha gömt penningar någonstädes? Då kom kvinnan ihåg, att mannen brukat så ofta sitta och ligga under ett träd i närheten af deras hus. Der blef nu undersökt, och då fans der en sten och under stenen en kittel, på hvilken låg en stor orm. Prestentillsade kvinnan att taga bort ormen, ty blott hon kunde göra detta. Hon var rädd, men hon lydde ändå presten, och så lyftades penningekitteln upp. Men så sade presten, att kvinnan skulle taga några af slantarne, lägga dem ned i hålet och ormen ned på dem, ty denne var mannens själ. Så blef hålet igenfyldt och stenen lagd på sitt förra ställe.

Många äro så fåviska, att de gräfva i jettehögar (ättehögar), i tanke att der finna skatter, men sådana menniskor drabbas alltid af ofärd. Min far var visst icke så dumsnål, men han fick dock på sätt och vis erfara, att man ej skall försöka draga någon nytta af sådana högar. Han hade en sådan på sin mark, och hvar gång der plöjdes, togs der alltid en bit med af högen, så till sist bara brinken stod kvar. Då var der en husman, som sade till min far, att det var en ringa konst att nu jemna ut hela högen, så der också kunde plöjas och sås. Han erbjöd sig sjelf att göra arbetet tillika med de karlar han ville lega. Far sa' ja härtill; men knappt hade husmannen börjat hacka och gräfva i högen, förrän han blef så lam, att han nästan hvarken kunde tala eller gå. På samma sätt gick det med karlarne, hvilka ville fortsätta gräfningen; sedan förbjöd far någon att röra i högen, den fick stå som den stod. Der nere på slätten finnes en mängd jettehögar; der ligga icke mindre än fyra — om jag ej missminner mig — vid en byväg mellan Grefvie och Åkarp. Denna väg var stygg att köra nattetid, ty hvem som kom der, fick sin vagn stjelpt upp och ned, och det midt på släta vägen. Bönderna i orten visste grant detta och körde derför hellre en hel mils omväg, än förbi dessa högar, fast man aldrig hörde att någon, som så der blef vält omkull, just fick någon vidare skada.

Vid Arrie, nära den plats der Arrie skvadron har sin exercisplats, fans fyra höga uppstående jettestenar, och deröfver låg en flat sten som tak. Der inne har jag ofta som pojke lekt vid dagsljus. Folket, som bodde i närheten af dessa stenar, sågo mången natt, hur ljus brunno ochhur trollen dansade i dessa jettestugor, men man var så van vid den synen, att ingen mera brydde sig derom.

Vid de flesta af våra gamla herregods finnes der något sådant konstigt från den tiden de brukade innemura folk. En gammal nattväktare på Vrams Gunnarstorp — död och begrafven för länge sedan — omtalade, att der under snapphanetiden bott en fröken, som var så rädd för snapphanarne, att hon sjelf låtit inmura sig i en af källrarne, der hon ville sitta tills faran var förbi. Men då här så blef fred i landet, fans der på herregården ingen lefvande varelse, som visste af den inmurade fröken, och så fick hon sitta der och svälta i hjel. Nu går hon nästan hvarje natt ute i trädgården; der har jag äfven sjelf sett henne många, många gånger, då jag om nätterna gått med väktaren i trädgården. Hon var helt hvitklädd, som en förnäm dam i sin morgondrägt, och hade en hvit slöja öfver

hufvudet. Vi följde ofta efter henne ända intill källargluggen, der hon alltid försvann, men aldrig lyckades det oss att få se hennes ansigte.

Der på herregården var i forna tider en gammal ryktare, som tjenat der länge. I hans tid fans der en jägare, som hette Tue och som kallades för Tue Skytte. Han hade lärt sig så mycket, att han bara behöfde nämna, hvad vildt han ville ha, och så skjuta upp i skorstenspipan, så föllo vildänder och hvad det skulle vara ned i spisen. När han gick ut, för att skjuta rådjur, så brukade han taga en dräng med sig, och så lade Tue sig till att sofva, men befalde drängen att väcka sig, när djuret kom. Drängen gjorde så: «Ja, det var bara det första; väck mig, när det andra kommer, ty det tredje är pådrifvaren, och den skall ej skjutas.» Drängen lydde, och det var säkert, att hvarje gång kom der tre rådjur, och det mellersta sköt Tue alltid.

Med den gamla hushållerskan på gården lefde Tue i ständigt kif. När hon så var död och låg lik, gick Tue in och gjorde något snaskigt vid liket och sade: «Förr har du druckit mjöd och vin, nu skall du dricka hvadTue Skytte har att bjuda dig!» Men när han så skulle gå hem, hade han när fått lön som förskyldt. Der var något efter honom, som han ej kunde freda sig för, fast han sköt skott på skott, men så ref han ut sin ärfde kragknapp af silfver, lade den i bössan och fyrade af, så han kom helskinnad in i sitt hus.

Det är ej tvifvel om, att icke Tue stod i förbund med Hin. Något liknande berättade min syster om en karl, i en af kullasocknarne, som hette Runkvist. Då han, till exempel, blef ovän med någon, så gick han hem och tog fram en rock eller tröja och nämde sin oväns namn, så piskade han rocken hela timmar, och hvarje slag den fick, kändes af den, hvars namn han nämde. Denne Runkvist har varit känd af många, som ännu lefva och minnes honom. Han hade egt en svartkonstbok, och jag vet ej, hur det hade gått till, att min bror, som var en öfverdådig sälle, hade fått tag i boken. Han läste ej bättre, än att det började prassla i hvar vrå och blef fullt af smådjeflar i stugan. Han har nu omvändt sig och blifvit gudlig, så att man aldrig mera får honom till att tala om, hvad der stod i boken; men det sade han förr, att den innehöll hela beskrifningen, hur det gick till att bli hexa eller trollkarl och komma i lag med den Onde.

Jag kände sjelf en hexa, som bodde på ett af kullatraktens fiskeläge. Hon kallades Lillemanskan, och det är säkert, att hon var så illa känd af alla på fiskeläget, att der ej fans ett enda barn, som ej visste att spotta på henne, så fort hon visade sig utom sin husa-koja. Vuxna personer gjorde naturligtvis på samma sätt, ty detta tog magten, att göra skada, ifrån henne. Utanför sitt hus hade hon ett stort päronträd med mycket goda päron, och till dem hade ett par pojkar fått sådan lust, att de en eftermiddag klättrade upp i trädet. Men der blefvo de också sittande, ty Lillemanskan hon visste nog så att hexa fast dem, så de ej kunde röra sig ur fläcken. Pojkarne fingo sitta i päronträdet både hela den dagen, natten och ända till middag andra dagen. Då hoppade den ene afdem rakt ner i marken, men dervid skadade han sig indvärtes, så han dog kort derpå. Jag minnes det så väl, ty han begrofs samma dag vårt äldsta barn föddes, och det var den 25de Augusti 1853. De sista åren Lillemanskan lefde, satt hon mest inne i sin stuga i en länstol, virad med halm. Då hon var död, blef der hållet auktion efter henne, och en kvinna, som jag mycket väl känner, köpte stolen för 12 skilling. Men så var der en annan kvinna, som ville köpa den af henne, och då de nu undersökte halmsätet, fans deri en summa af 300 riksdaler riksgäld, som återställdes till Lillemanskans dotter. Man kan häraf godt se, att kärringen har kunnat mer än äta med munnen.

På samma fiskeläge bodde en man, som kallades «Gasten» derför, att han röfvat en gast eller en strandvaskare, som flutit i land, på hans guldur och plånbok. Dessa lät gasten taga från sig; men sjelf hängde han sig osynlig på mannens rygg, och han blef ej af med gasten, hvarthän han så ville gå. Då sporde mannen honom slutligen, hvad han ville, och då svarade gasten, att han ville begrafvas i kristen jord, så skulle mannen få i ro behålla de saker han röfvat. Naturligtvis kunna äfven oskyldiga menniskor råka ut för gastar, och jag har bland andra hört omtalas en man, som en natt gick öfver kyrkogården och fick en sådan gast på ryggen. Mannen frågade honom, hvad han ville, och då svarade gasten, att han ville bäras hem till sin efterlefvande hustru, med hvilken han lefvat i ofred, för att försonas med henne. Han kunde ej sjelf gå dit, ty hustrun hade strött linfrö utanför kyrkogårdsporten; men ville nu mannen bära honom hem och tillbaka igen, skulle han få ett helt krus fullt med penningar för besväret. Mannen gick in derpå, men när han kom in i stugan med gasten och frågade kvinnan, om hon ville förlåta sin

man, så svarade hon nej. «Ja, men jag har honom här med mig», sade mannen. «Det rör mig ej», svarade enkan. «Då kastar jag honom till dig i sängen», hotade mannen. Men då blefkvinnan rädd och sade, att hon gerna ville förlåta allt, bara hon blef befriad från gasten. Derpå bar mannen honom tillbaka till kyrkogården och fick penningarne.

Min far hade sett många ting i verlden, ty fast än jag bara är en torpare, så var han en behållen man, som färdades mycket bland folk. Men det märkligaste han sett, var en man, som reste omkring och förvände synen på folk. Det var ingen sådan utländsk tysk, som kallas för taskspelare, utan en rigtig svensk, som har bott i Helsingborg. Han var kommen till en by, der på bygatan låg en pumpstock, och genom den kröp den främmande mannen, ifrån den ene änden till den andre. Hela byns befolkning hade samlat sig och stod och såg på, ty mannen kröp igenom pumpstocken både en, två och tre gånger. Men så kom en flicka, som varit ute i marken och samlat örter till sin mors gris, hon frågade hvarför folket stod och såg på, hur en man kröp utanpå stocken. Då främlingen hörde, att hon kunde se klart, så ville han nödvändigt köpa örterna, som hon bar i sitt förkläde, och flickan, som tyckte att hon kunde plocka andra igen, sålde dem åt honom. Men knappt hade hon fått penningarne, förrän hon började att lyfta på sin kjol och drog den allt högre och högre upp mot knäna, i det hon ropade på de andra, om de då ej sågo, att de stodo i vatten. Nu, sedan hon hade sålt «firklöfvern» (fyrväplingen), kunde mannen ännu värre förvända synen på henne än på de andra. Här äro många, som säga, att det samma har händt på flera andra orter; men detta vet jag skedde i N., ty min far såg det med egna ögon.

Min far talade också om en undantagsman, som gift sin dotter med en arbetskarl och som sade sig vara så fattig, att han ej kunde hjelpa de unga tu med det allra minsta. De trodde ej stort på sanningen af detta, och när den unga hustrun fått sitt första barn, gick mannen till svärfadern och bad honom om litet penningar, så de kunde få den lille döpt. Men gubben svarade, att han ej egde ett rundstycke; och för att ej komma i frestelse attge bort något, fylde han ett kopparkrus med penningar och grof ett hål i golfvet på sin loge. Här offrade han en röd hund, en röd katt och en röd tupp. Tillika satte han det till ett insegel, att endast den, som på denna plats offrade tre likadana djur, skulle ha magt att taga upp skatten. Svärsonen hade emellertid märkt, att gubben hade något hemligt arbete för sig på logen; derför kröp han upp på taket, tog bort ett par ryggträn och någon takhalm, så han kunde titta ned. Der såg och hörde han allt i hop. Han och hustrun skaffade sig snart de tre föreskrifna offerdjuren, dödade dem öfver kopparkruset, togo detta upp och lade djuren i dettas ställe, hvarpå de höllo kristnagille för barnet. Men gubben grämde sig till döds öfver sin förlorade skatt.

Hvar detta har händt, vet jag ej så noga; men som dräng tjente jag i hop med en annan dräng, som var ifrån malmöslätten och barnfödd i Hammarlöf; han omtalade, att der nere omkring i trakterna hade bott både troll och jettar i högarne och stendösarne. Så skall der mellan Hammarlöf och Tomarp finnas en stor ättehög, som kallas Bonhög, i fall den ännu fins der. I den bodde förr i tiden en hel mängd småfolk, som hvarje julafton satte högen på guldstolpar. Bland andra, som sett detta, var en dräng, som en julafton red der förbi. Han hade aldrig hört talas om, att troll funnos i högen, men då han kom den helt nära, såg han guldstöttorna och ljusen, och innan han visste ordet af, var han omringad af dansande och hoppande troll, hvilka helsade nog så vänligt på honom. Han helsade tillbaka och frågade, hvad de hade att glädja sig öfver julafton. De svarade, att de voro glada derföre, att de på yttersta dagen hoppades få Guds nåd. Detta tycktes drängen vara en alltför förmäten tanke af trollen, och förargad svarade han: «Lika litet ska ni på yttersta dagen få Guds nåd, som denna hög i natt skall få grönskande gräs!» Då sprungo alla trollen in i högen, guldpelarne försvunno, likså alla ljusen, men jemmer och gråt hördes inifrån högen. Drängen tyckte, att han gjort engod gerning, som manat småfolket ned i jorden, och red helt förnöjd att fira julafton hos någon af sina slägtingar i Hammarlöf. Men då han sent om natten skulle rida hem till Tomarp och åter kom förbi högen, såg han den igen stå på guldpelare, och nu syntes den grön, som om våren, fast marken annars öfverallt sken hvit af snö. Drängen såg också, hur trollen dansade inne i högen och voro ännu gladare än sist han red der förbi. Han blef underlig till mods vid detta och red allt hvad han kunde hemåt och led ingen skada. Men en oro och tungsinthet följde honom, ända tills han fick mod att bekänna allt för presten. Denne var en verklig gudsman, som både kunde risa och lisa med ordet; drängen fick tröst i sin själ, och från den stunden dömde han aldrig hårdt om någon lefvande varelse.

Samme kamrat, som berättade detta, omtalade äfven, att der i trakten fans, eller hade funnits, en annan hög, som kallades Tornabacken derför, att der växte en del hagtornsträd på den. I denna hög hade en gång en gammal man i Hammarlöf blifvit intagen, och ingen kunde begripa, hvar han tagit vägen. Han försvann sent en söndagskväll och han satt der ända till nästa Söndag. Då hörde han kyrkklockorna ringa och sade, som kristen sed ännu är: «I Jesu namn!» då slapp han ut, men han trodde sig ha suttit der under lika många år, som det var dagar. Om nu trollen voro i hälarne efter honom eller han bara var skrämd, är ej lätt att säga; men säkert är, att gubben kom springande in i närmaste gård och betedde sig som en «fjanting» (tokig). Folket der i gården förstod godt, både hvar han varit och hvar han kom ifrån, derför lade de honom i en ho, som vi kalla blandningsho, derför att kreaturens foder blandas i den, och der strödde de hvitlöksknopp på honom. Han skrek och väsnades och sade, att de stenade i hjel honom, men slutligen vek dock förtrollningen bort, så han redigt kunde tala om, hvad han upplefvat inne i backan.Min mor var åbodotter från Östra Värlinge, och hon kände väl till allt hvad som händt med troll och jettar i hela orten, och detta har jag hört af henne hundra gånger, innan min kamrat förtäljde något deraf. Min mor visste ännu mer om Tornabacken än han, ty hon berättade många gånger, att äfven en liten pojke blifvit tagen derin af trollen. Men honom kunde de ej styra der inne, ty hemma hade han en hund, som han nödvändigt ville gå till hvar enda dag. Då gjorde trollen honom osynlig och läto honom gå hem. Föräldrarne kunde ej begripa, hvem det var som hunden hoppade omkring så glad, ty de sågo ingen menniska; men slutligen kommo de på rätta tankar och hemtade dit presten. Han såg ej heller annat i början, än att hunden lekte och hoppade, men snart öppnades hans ögon så, att han kunde taga bort det, som gjorde pojken osynlig, och från den stunden passade föräldrarne bättre på sina barn, så de ej fingo leka på Tornabacken eller skära kvistar af träden och buskarne der uppe.

Mor talade också om orsaken till, att drängarne i Arrie by aldrig kunde — åtminstone förr i tiden — komma till sammans på ett dansnöje, utan de råkade i gräl och slagsmål med hvarandra, om de så ej fingo ens så mycket, som vatten på en syl, än mindre om de fingo öl eller bränvin. Detta kom sig deraf, att någonstädes i en backe, nära byn, bodde en trollkvinna, som hade döttrar, och de fingo lof att gå på ungdomens dansar i det gröna. Men så en gång hade drängarne på gyckel slagit öl öfver deras kläder, hvarpå de gråtande sprungo hem. Då blef modern så ond, att hon lofvade Arrie drängar, att de aldrig i tiden skulle komma till sammans på något nöje, utan der skulle blifva oväsen och förargelse.

I Håslöfs ättehög skulle förr i tiden ha bott en drake, som bar stort hat till prestgården der. Han sträfvade att komma dit, ty den dag han kom in till spiseln, skulle prestgården stå i ljus låga. Han kunde dock ej hinna längre än ett tuppfjät om året; det syntes deraf, att på den fläcken fans ej ett grässtrå. En gång skall han dockha kommit ända in om prestens köksdörr, men presten — han hette Sebastien — hade en bok, somliga påstå att det var en svartkonstbok, och med den manade han draken ut ur köket och in i ättehögen.

På Trelleborgs vestre vång bodde i min mors barndom en trollkvinna, som hette Albecksfrun. Hon var syster till Gya, som bodde på Skanörs ljung. Gya gjorde dock aldrig folk något ondt, fast hon brukade slå följe med dem, som skulle vägen fram förbi Albecksfruns tillhåll. Men denna hennes syster var stygg, så det förslog för dem begge två. Än förvillade hon vandrare, än skrämde hon hästarne, när folk körde förbi, eller ock fann hon på andra stygga hyss, så folk helst lät bli att färdas der i mörke. Ibland stälde hon sig vänlig mot folk, så att, då hon hade sin slägt samlad hos sig på gille, hon kunde få i sinnet att bjuda in alla, som färdades der förbi; men en kan nog tänka, att der ej var många, som hade lust till sådant gille, om de eljes kände Albecksfrun rätt. Der hade en gång varit en mjölnare i Hallemöllan i Trelleborg, han hade haft den oförvägenheten att vara med på ett dansgille hos henne. Han blef hederligt undfägnad, hvarpå han dansade och höll sig lustig med trollen; men hur det var, så bar det sig så illa, att han kom att slå i tu en af Albecksfruns vinpokaler. Mjölnaren ville godtgöra skadan, men trollet ville ej ha andra pengar än silfver med krona på, och sådant hade han ej på sig. Han fick anstånd med betalningen, men då han kom väl hem, brydde han sig ej om sin skuld till Albecksfrun. Då han ej hördes af, skickade hon en natt ett par troll till honom för att kräfva pengarne, men nu var han i godt bevar i sitt eget hus, och derför sade han, att det skulle vara ett bra dåligt gille, der ej något glas gick i kras, och att han ej ämnade betala. Då lofvade trollen, att det skulle bli både honom och hans efterkommande en dyr pokal; en menniska

skulle alltid ligga sjuk i gården, och med kreaturen skulle der aldrig bli någon trefnad, förrän skulden blef gäldad. Min mor sade, att allt detta gick i fullbordan ochatt der ännu i hennes ungdom rådde sjukdom och vantrefnad i det huset. Hur det nu är, vet jag icke. Men det skall vara dagsens sanning, att samme mjölnare blef dödad af trollen, en kväll han skulle gå hem från Maglarp. I hans hem undrade familjen, hvarför han blef borta om natten; men då de andra morgonen funno honom ligga död på Albecksfruns backe, så var det lätt att begripa, hvem som tagit hans lif.

Mor berättade också, att det en gång i Falsterbo händt, att trollen fått magt med en barnsängskvinna, som ej hade blifvit skyddad mot dem så, som hon skulle. De andra kvinnorna hade, kan en väl tro, bara tänkt på det odöpta barnet, lagt stål i dess kläder och gjort allt hvad som borde göras för att bevara den lille hedningen från att bli bortbytt, men med modern hade de ej varit så aktsamma. Ty då mannen en kväll körde förbi en sådan der trollhög, hörde han trollen ropa: «Sådan näsa har mor Lisa; sådana händer, sådana ögon och mun har mor Lisa.» Mannen anade oråd och körde hemåt det fortaste hästarne kunde springa. Då han öppnade stugodörren, såg han till sin förfäran, hur trollen drogo och sleto i hans hustru, för att få henne ut, men hon höll sig fast vid väfstolen. «I Jesu namn, viken bort, I leda troll!» ropade mannen, och bort foro de. Men mannen kom ändå för sent, ty då han tog fatt i hustrun, för att bära henne tillbaka till sängen, såg han, att det blott var ett träbeläte.

Det sades också, att i de trakterna funnits menniskor, hvilka stått i förbund med troll eller andra onda magter. Så har jag bland annat hört förtäljas, att en gång i tiden lefvat en kung i Skanör, som hette Rolf. Han skall ha regerat både öfver Skanör och Falsterbo, i de tider då dessa städer ska ha varit både mägtiga och stora. Han hade ett grant slott, till hvilket stora skepp kunde segla genom en bred och djup graf. När då kungen stod på sitt slott och såg skeppen segla ute på hafvet, befalte han dem styra in till slottet, så han kunde få taga, hvadhan ville af lasten. Ingen vågade neka, ty Rolf hade en väska vid sidan, och när han bara slog ett slag på den, så fick han soldater, krigsskepp och allt hvad han behöfde till krig.

Folket hatade honom, men han var ej lätt att göra kål på (taga lifvet af), så länge han hade trollväskan på sig; derför lades der råd med hans hofsven, att han skulle hjelpa till att fånga Rolf. Nu var det så, att kungen aldrig gick i kyrkan utan för kungörelsernas skull, för att höra om hans befallningar blefvo ordentligt pålysta; härpå hade hans ovänner lagt sitt råd. De samlades der alla en Söndag, då de visste att kungen hade en vigtig sak att låta pålysa, men då han ej sjelf ämnade sig i kyrkan. Efter gudstjenstens slut kom hofsvennen springande in till konungen och sade, att folket höll på att gå ur kyrkan, och presten hade ej läst upp konungens påbud. I förargelsen glömde kungen sin väska och sprang till kyrkan; men han kom ej längre än i vapenhuset, ty der blef han omringad, och då han ville tränga sig ut, för att hemta väskan, blef han i kyrkodörren klämd i hjel. Det dån, som man på många andra orter hör i luften och som på somliga ställen hålles för att vara Odens jagt, och på andra trakter säges vara sådana osaliga andar, hvilka om nätterna jagas upp ur sina grafvar af kyrkogrimen och flyga öfver jorden som nattravnar, sådant sus och dån kallades i Skanörstrakten för kung Rolfs vagn, som kom rullande öfver gatorna i staden, midt på ljusa dagen ibland, men vanligen om kvällarne. Före vagnen sprungo alltid två röda hundar.

Efter min fars död tjente jag ett års tid som halfkarl hos en bonde i Lilla Isie, en kyrkoby i Vemmenhögs härad. Byn näst intill heter Vestra Torp, och på ett af utbrytningshemmanen, nordost från byn, finnes en källa, som kallas Dynekälla och till hvilken också vi utbysfolk hade rätt. Denna källa har blifvit upptäckt på ett märkligt sätt. För många år sedan inträffade i de trakterna en sådan torka, att öfverallt i byarne var der brist på vatten, så der rådde stor nöd och jemmer. Då kom lyckligtvisen klok kvinna till Vestra Torp, och då hon fick höra orsaken till folkets sorg, erbjöd hon sig att skaffa vatten, om folket i ersättning ville försörja henne tills hon dog. Detta ville de gerna, bara vatten snart kunde erhållas. Kvinnan sökte då i böndernas stall tills hon fann en två-års gammal hingst, den lät hon leda ut på marken och der binda för hans ögon. Medan han nu gick der och åt af det förtorkade gräset, skulle de noga vakta på det ställe, der han skrapade med sin hof, ty der vädrade det törstiga djuret vatten, och der skulle man gräfva. Kvinnans råd följdes noga, och det gick också som hon sagt; man hade ej gräft mer än ett par alnar djupt, förrän en källa der påträffades.

Vattnet rann genom en dal åt byn till, men under vägen råkade det ut för något hinder, som gjorde, att vattnet samlade sig och steg så, att det strömmade in i gårdar och hus och bortförde en hel del husgerådssaker, deribland också matskedar. Nu hade folket erhållit för mycket af det goda, och man fick brådt att till en början täppa igen källan, och det skedde i hastigheten med sängkläder; deraf fick källan namnet Dynekälla. Sedan skaffade man vattnet fritt aflopp åt hafvet. Det bortflutna husgerådet, skedar och allt, uppsamlades i en dal, nära Böste fiskeläge, som deraf ännu bär namnet Sked-dal. I Vestra Torps by finnes tvänne broar bygda öfver strömmen.

Jag kan ej rätt minnas, om det var vid denna ström eller någon annan, som jag hört, att elfven eller bäckamannen brukade spela; det gör han för den skull också i vanliga bäckar och åar. Hans spel skall vara förunderligt skönt att höra, men farligt att lyssna till, ty man kan mista förståndet, om man stannar och hör polskan till slut. Man har dock känt flere, både by- och häradsspelmän, som lärt sig af honom att spela elfvaleken, och som stundom på julstugor eller andra dansar spelat de första repriserna af den. Detta kunde också ske, utan fara för honom eller de dansande. Men hade han ej sans nog, att vid tredje reprisens slut höra upp med spelandet,utan började på den fjerde och siste, så var det för sent, ty icke nog med, att gamla och unga vid tredje reprisen dansade som de varit vilda, utan nu dansade spelman, bord och bänkar, och kunde ej stanna, så länge lif fans i folket, om ej någon person kom utifrån in i stugan och med en knif afskar alla strängarne på fiolen.

Det är en allmänt känd sak, att somliga menniskor förstå konsten att kasta sömn på folk. De skickligaste tjufvar skulle ej kunna lyckas så bra, om de ej först tystade bandhunden och sedan söfde folket. Hur detta senare går till, är ej kändt, men hunden tystnar, när tjufven får fatt i husets eller gårdens hörnstolpe och så biter i samma timmer, som det hvari hundens kedja är fästad.

Nu för tiden resa personer omkring och föregifva sig kunna utrota råttor och möss; förr i verlden kände de fleste bönder till flera sätt att förmå de små skadedjuren, att antingen förhålla sig hyggligt eller ock lemna hus och gård. Vill man lefva i god grannsämja med råttor och möss, bör man ej hata och förfölja dem, ej heller kalla dem vid deras namn, utan hitta på något annat åt dem, då man skall tala om dessa små djur. Blifva de så behandlade af en menniska, låta de nog bli att bita sönder hennes kläder eller göra hennes linne skada. Det kan väl ändå hända, att de bita ett eller annat plagg för någon i huset, men då är det ett säkert varsel för, att den, som eger det sönderbitna klädesplagget, skall antingen flytta under årets lopp eller ock lemna detta jordiska.

Men det händer ofta, att man kan få sina ovänners råttor och möss sig tillsända, och med dem kan man ej så komma till rätta, ty de äro komna för att göra en all skada. De hafva en rigtig råttkung, som de lyda, och förrän man får magt med honom, blifver man aldrig af med ohyran. Jag gick en höst på arbete hos en rik bonde nere på landskronaslätten, och der i gården hade de under ett par år förgäfves fört krig med en förfärlig stor hop råttor, som gnagade upp halmtaken på husen, åto upp säden på vinden och anrättade all slags skada.Bonden var en af dem, som höll sig för lärd till att bruka andra medel mot råttorna, än gift och kattor; men dessa senare åto råttgiftet, och råttorna dansade snart både på bord och bänkar. Nu hände det sig emellertid en dag, vi gingo och bundo korn på ett fält helt nära gården, att en af bondens hundar grep en hiskligt stor råtthane, just som han ville krypa in i en kornskyl. Vi kommo hunden till hjelp, ty råttan försvarade sig ursinnigt; när vi nu ändtligen fått död på odjuret, sågo vi, att hon i sina öron bar samma bomärke, som bondens får — den ena örspetsen afklipt, den andra uppristad. Då vi visade husbonden detta, teg han och begrundade saken, ty alla visste, hvem som hade sändt ohyran till gården, och att råttkungen sjelf fallit i våra händer. Nu lydde mannen goda råd, och som den dagliga tiden för tjenstfolks uppsägning ur tjensten var inne, så beslöt han sig för att uppsäga både råttor och möss.

Denna uppsägning sker sålunda, att husbonden, högtidsklädd och åtföljd af två vittnesgilla män, går i alla rum i hela huset, samt i alla uthusen, och med hög röst och i laglig form uppsäger ohyran, samt ålägger den att flytta första instundande flyttedag. Är man då hämdgirig, kan man vid samma tillfälle tillsäga råttor och möss att draga in till någon af sina ovänner, som då får hela skaran. Det händer ibland, att man nattetid kan möta en dylik flock, stadd på vandring till sitt nya hem.

Underligt är det också, att mycket trössale och tyale visar sig i skepnad af råttor och möss. Man hör ofta, att

Nissen har råttor spända framför sina stora sädeslass; samma syn visar sig stundom för folk, som söka gräfva upp jordagods. Ett par förnäma damer, som i lifstiden lära varit boende på Vegeholm, köra i en fin vagn, hvars dån höres på långt håll så starkt, som om den drogs af ett spann hästar, men när den kommer närmare, aftager bullret allt mer och mer. Min syster, som höll handel på marknader, såg, tillika med alla de hon reste i sälskap med, den synen. Då de hörde vagnen, kastade sig allaned på ängen, der de slagit sig ned om natten för att beta hästarne, och höllo sig helt tysta. Vagnen for dem ljudlöst förbi, men råttorna blefvo allt större och större, ju mera synen aflägsnade sig, och snart hördes åter vagnsbuller och hästtraf.

Det har också händt i min tid, att ett par gesäller, den ene var skomakare, den andre snickare, vandrade länge förgäfves, innan de kunde få arbete. De blefvo svårmodiga öfver detta, ty de voro ordentlige karlar. Som de då gingo, kommo de in i en skog, och då kände snickaren sig så trött och sömnig, att han ville hvila en stund. Skomakaren samtyckte till rasten, fast han ej sjelf var benägen för hvila, och som han var mycket orolig öfver deras öde, kunde han ej få en blund i sina ögon. Snickaren somnade deremot genast, och som nu kamraten ligger och ser på honom, får han se en hvit mus komma ut ur hans mun och springa bort till ett träd, vid hvars rot hon började krafsa och gräfva allt hvad hon förmådde. När hon så hållit på med detta en stund, kom hon tillbaka och kröp åter in i snickaren genom hans mun. Skomakaren undrade i sitt sinne, om detta kunde vara någon ond magt, som bodde i hans vän. Men nu vaknade denne och sade, att han haft en dröm, som han önskade hade varit verklighet, ty då vore det slut med deras bekymmer, och troget ville han dela lyckan, liksom motgången, med sin goda vän.

Skomakaren frågade då, hvad han drömt, och snickaren berättade, att han tyckt sig vara i sälskap med kamraten i en skog, och då hade de sett en liten hvit råtta stå och krafsa vid roten af ett träd, och då de sedan gräfde på samma ställe, funno de der en läderpåse full med penningar. Då kamraten hörde denna dröm, förstod han den syn han sett; de gräfde vid trädet och funno läderpåsen full med mynt, hvilket de ärligt delade. Derpå bosatte de sig båda som mästare i samma stad, der de bo ännu och äro välbergade och aktade män.Somliga nedgräfda skatter vaktas af en drake, som har en hvit orm till sin utskickade. Den hvite ormen går alltid på stjerten, då han ser menniskor, och när menniskor se honom, veta de, att draken och skatten finnes i närheten. Då min farbror var barn, såg han en dag en hvit orm slingra sig kring ett träd. Han kom hem och berättade detta för farfar. «Barn och fjantar», sade då den gamle, «ha alltid lycka att se det, som ej förståndigt folk får skåda! Hade du haft vett att kasta stål, om så ej mer än en synål, på ormen, så kunde du tagit skatten; nu är det troligen för sent.» Så var det äfven, ty fastän de genast gingo till trädet, syntes der då ingenting ovanligt.

Det är dock mera vanligt, att skatter vaktas af kolsvarta skrockhönor. En sådan visade sig för några år sedan midt på ljusa dagen på backen ofvanför Helsingborgs kyrkogård. Jag känner flera personer, som sett denna höna; under den sista tid hon visade sig, gick hon alltid i en och samma fåra och plockade. — Man kan ej tala högt om sådant, som ej kan bevisas; men nog känner man den, som tog skatten; stor välsignelse blef der ej med den. Hönan syntes naturligtvis aldrig mera. Det har sina svårigheter att taga sådant jordagods, ty många förvillande syner visa sig; men kan man få en fruktsam kvinna att vara med, så tager hon med lätthet skatten. Skrockhönan, liksom äfven draken, vaktar skatten derför, att då denne nedgräfdes, lades en lefvande höna eller orm på kitteln, kistan eller krukan, som innehåller godset.

I Össjö hallar ligger hele danska krigskassan, som der förvaras i tre stora kistor, hoplänkade med en guldkedja. De bevakas af en eldsprutande drake, som dock tros vara den mans ande, som här gömde skatten. Min mor såg en gång denne drake flyga från hallarne; eldgnistorna flögo omkring honom. Kunde man bara komma till att se kistorna och så vara rådig nog att kasta tre slags stål på dem, så fick draken ingen magt.Min far berättade, att i Vinslöfs socken, Vestra Göinge härad, i en by som heter Lommarp, skall finnas en höjd, som kallas Gulaberg, i hvilken man från gamla tider visste, att der fans en kittel full af pengar. En natt hade en fattig torpare gått ut för att hemta ved; då mötte han en varelse, i skepnad af en man, som i sträng ton sade till honom: «Natten är min, dagen är din!» Men då han fick veta, att det var fattigdomen, som drifvit torparen ut på arbete vid denna tid, så gaf han honom anvisning, hvar kitteln i Gulaberg stod. Tre stenar, den ene lagd på den andre, utmärkte stället, men torparen tillsades, att ej bry sig om hvad han kom att höra och se der. Han följde anvisningen; ett stort buller

och dån hördes från Gulaberg, men torparen låtsade ej höra det, utan tog kitteln med alla pengarne och blef derigenom en bergad man.

Här finnes ännu mångenstädes skatter gömda i jorden, det synes nog af penningeblossen nattetid. Men nu skall det heta, att sådana bloss äro bara jorddunster. En kan tro hvad en vill om den saken; för min del har jag aldrig känt lust till att gräfva efter skatter, ty jag har sällan hört, att sådant gods bringat välsignelse med sig.

*

Grundströmskans berättelser.

På kungsgården Tomarp i Norra Åsbo härad bodde för långliga tider sedan en herreman och hans fru, de hade olika sinnen. Herremannen var en from och skicklig man, men frun, hon kunde mer än äta med munnen, det visste alla. En söndagsmorgon, då det var «böst» väder, klagade herremannen öfver den långa väg de hade till kyrkan i Qvidinge; han skulle dit, men han tyckte det var besvärligt. Då sade hans fru: «Du behöfver ej gå till kyrkan, ty hon kan komma till dig, så mycket kan jag väl göra.»«Det vill jag se innan jag tror det», svarade herremannen.

Nå, frun gjorde sina konster, och innan en visste ordet af, kommo der fyra möss — för herremannens öga att tycka, men det förstås, att det var helt annat tyale — dragande med Qvidinge kyrka och stälde henne midt för herremannens fönster, så han blott behöfde gå öfver sin gårdsplan för att komma dit. Efter gudstjenstens slut — det förstås, att presten och hela församlingen var der inne — drogo åter de fyra mössen — andra säga dock, att det var två hönor — bort med kyrkan och satte henne på sitt gamla ställe, men hur det nu var, kom hon att stå snedt, och det lär hon stå än i dag, säger folk.

Denna fru hade sin slägt i Danmark, så hon for ofta dit, men alltid lät hon höna eller möss draga sig genom luften. En gång steg hon i höjden vid Stenestads kyrka och styrde kurs mot Dagstorp, hvars kyrka dittills ansets ligga högast bland Skånes kyrkor. Frun visste dock bättre, ty hon höll samma höjd öfver slätten som den höjd, på hvilken Stenestads kyrka står; dennas fotsten ligger i lika höjd med Dagstorps kyrkas torn. Men hon hade dock styrt något för lågt, ty vagnen stötte här emot tornspiran.

Herremannen tyckte ej om sin hustrus konster, men hon höll i med dem, och en dag, då mannen önskade sig nybakadt bröd, sände hon, på samma väg, efter dylikt från Helsingör, och det kom varmt fram. En gång ville hon visa honom, att hon på långt afstånd förmådde stanna alla godsets dragare, der de gingo för plog och årder. Det lyckades henne äfven med alla, utom två par. Det ena var två tvillingoxar, och drängen, som plöjde med det andra paret, hade satt flygrönn i plogen; hvarken öfver den eller tvillingdjur har trolltyg magt. Till sist ledsnade mannen vid sin hustrus myckna trolleri och lät lefvande inmura henne i en vägg der i gården.

Det är icke så fasligt länge sedan; jag hörde talas derom i min barndom, och sant är det, att i Kristianstad bodde en fru — jag har ofta hört hennes namn. Honvar alltid så mån om att komma i kyrkan julottan. En julafton sade hon till sitt husfolk att passa på, att ej hon och de alla kommo att sofva öfver sig och försumma ottan. Folket och hon lade sig, alla somnade och sofvo länge. Men så vaknade frun dervid, att hon tyckte det ringde till julottan. Hon upp och i kläderna; der lyste ljus ur kyrkfönsterna, så hon trodde alla voro gångna till gudstjensten och att hon ensam sofvit för länge. Man brukade i den tiden sidenkåpor; frun fick sin på sig i hast och skyndade sig till kyrkan. Då hon kom dit in, voro alla bänkar fulla af folk, och presten stod på predikstolen. Men frun undrade, ty hon kände ingen i hela församlingen. Då hon satt sig i sin bänk, ville hon spörja sin sidokamrat om något, men denna svarade: «Hade du intet varit min dotterdotter, hade jag bitit näsan af dig!» Nu förstod frun, i hvad sälskap hon kommit, och for ut ur kyrkan, men de döda voro henne så i hack och häl, att de refvo sidenkåpan af henne, och den blef i kyrkan. Då hon kom hem, var det något öfver midnatt.

Min man och jag bodde i Vestra Göinge härad; Grundström var herregårds-skomakare; vi hade hus, jord och ko; ibland hade min man en gesäll. En hade vi först, som var rigtigt svensk; efter honom kom en, som talade danska,

men om han var född i Sverge eller i Danmark, kan jag ej säga. Svensken gick en kväll genom byn, och såg då framför sig en liten grå man med en toppmössa på hufvudet. Den lille grå stannade vid Ola Mattessons port, och der kastade han något från sig, som var så tungt, att gesällen rigtigt hörde, hur det sade «kvask!» mot vägen. Gesällen blef intet vidare haj till mods, men han grundade på detta och talade om saken för oss. «Det är ingenting underligt», sade min man, «alla känna ju att Ola Mattes ha Goanissen, så det har bara varit han, som bar dit säd eller annat.»

Ja, hur det hängde ihop med Ola Mattes skall jag låta vara osagdt, men visst och sant är det, att han var den rikaste mannen i byn, och alltid hade han tillagtvåren innan någon annan i byn, fast man aldrig såg dem hvarken plöja eller så. På samma sätt var det med hösten; först af alla hade Ola Mattes inhöstat, fast hvar man visste, att det folket aldrig rörde något arbete med sin hand. Ingen hade så feta och blanka kreatur som Ola Mattes, men sådant är ingen konst för menniskor, hvilka ge sig onda magter i hand.

För vår del ville vi ej ha med sådant trössale att skaffa, ty bäst är det att redligt förvärfva brödbitarne, men vi fingo dock tro på (umgälla), att vi bodde i ett hus, som ej var fritt från trolltyg. Vi köpte oss en ko, grann och blank, en rigtig rar mjölkko, men hur vi ville fodra och hur vi ville passa henne, vantrifdes hon och sinade af. Folk sade till oss, att det ej hängde rätt ihop med fähuset, och då vi sporde en klok man — Per Mattesson hette han, men var ej det ringaste slägt med den rike Ola Mattesson — så rådde han oss till att lägga logen der fähuset var, och fähuset der logen var, förstås.

Detta gjorde vi också. Jag skulle just baka den dagen de började gräfva i fähuset, och som jag stod och eldade i bakugnen, kom karlen, vi hade legt till den här gräfningen och allt, farande in i köket med en liten påse eller pung i handen. Jag såg ju påsen, den var lång som min pekfinger, men tjockare. Karlen kastade påsen hastigt in i elden. — Men sådan stank der blef! Aldrig har jag känt liknande i all min tid! «Men hvad var det?» frågade jag karlen. «Sjelfva fanstyget, trolleri och djefvulskap», sade han, «det låg under stenläggningen, just i kons bås, så det var gu' inget under, att hon ej kunde trifvas!» Sedan blef der loge, och kon kom sig godt i det nya fähuset.

Jag talade då ofta med en klok, snäll kvinna — hon har lärt mig mycket, men bara godt, sådant som jag sedan hjulpit många menniskor med — henne frågade jag, hvad der kunnat vara i påsen, ty jag har gerna i yngre dagar velat haft reda på saker och ting. — «Det har varit 'trollärter', det är säkert», svarade hon. — Kunde manockså trolla med ärter! Det hade jag lust att veta, och då sade hon mig besked, ty hon visste nog, att jag aldrig ville befatta mig med några stygga konster. Men annars är det så, att om man på kyrkogården tar en uppgräfd dödskalle och fyller den med jord från samma graf, sår derefter, i fans besatta namn, ärter i denna mull och sedan ställer dödskallen på taket, på vestra sidan om skorstenen, så gror der upp trollärter, med hvilka man kan göra skada. — Det förstås, att detta såningsarbete får göras om våren, så ärterna kunna mogna.

Annars hade vi ej vidare att göra med allt det tyale och trössale, som fans omkring oss. Men vi hade en kammare, som stod ledig, när min man, till sina tider, ej hade någon gesäll. Denna kammare hyrde vi en sommar ut till en arbetskarl, Nils hette han. Då tjente der i byn en dräng, som hette Måns; girig och snål var han, annars var han skicklig (beskedlig) nog. Nå, hur det var, går Måns en dag och lägger sig i solskenet på en backe för att sofva middag, och då man kom för att se efter honom, låg han der stendöd — ja, vänta, det blef ej slut med detta! Samma Söndag, som han var begrafven, skulle der hos hans husbonde, som vanligt var, då en tjenare dog, hållas auktion på den aflidnes tillhörigheter. Då saknades der en ålref, och Nils, som bodde i vår kammare, sade, att han fått ålrefven till skänks af Måns. Detta trodde ingen rätt på, ty Måns hade ej varit den, som gaf bort äplet, utan han fick päronet igen, och man sade Nils, att Måns nog kunde vara i stånd att komma och krama honom för ålrefven. «Ja, hvem som vill ha den, kan sjelf komma och hemta den, sålänge är det min!» svarade Nils, och dervid blef det. Men så om natten — kammaren var näst intill der min man och jag lågo — hörde vi ett förfärligt väsen inne hos Nils; han skrek och sade: «Ta din sk—t-ålref och gå till helvete!» Och så kom han farande — Nils, jag menar — in till oss med sängkläderna i famnen. Han sade, att Måns stått vid sängen, mörk och skum (skumningen = skymningen,skum = mörklagd, gråsvart) och med hes röst kräft sin ålref; han hade varit så arg, att han tagit Nils i båda skuldrorna och skakat honom.

Han bäddade nu till sig inne hos oss, och vi sade honom, att han andra dagen skulle bära hem ålrefven, för vi ville ha fred i huset. Nils bar hem ålrefven, och vi trodde allt var godt; men följande natt blef det ännu värre: Måns kom igen, trefvade på en hylla inne hos Nils, och då han der fick fatt i sju krokar, som Nils tagit ur ålrefven, innan han bar hem den, for Måns åter öfver honom i sängen, klämde och kramade honom, så han skrek i vildan sky och kom så åter i bara skjortan, med sängkläderna i famnen, in till oss. Han ville nu igen ligga här inne, han fick lof dertill, men då han sade, att Måns varit der, för att hemta sina sju eländiga krokar, skämde vi på Nils och sade honom, att han skulle lemna från sig allt hvad Måns tillhörde, så vi kunde få nattro. Nils lydde; Måns hördes aldrig mera af hos oss. Men är det intet fasligt, att menniskoanden kan vilja komma åter til denna usla verlden, blott för sådana småting? Jag ville dock se, om Måns verkligen hade kramat Nils så hårdt, som han skrek till, och så fick jag se hans armar och skuldror; de voro både gula och blå. Det märktes nu, hur girig Måns hade varit. Men på gården, der han dött, gick han och stökade, så de måste hemta dit presten för att mana honom bort; så blef han också derifrån sedan.

Någon tid derefter fick min man den danske gesällen till sig. Denne visste intet bättre i verlden än att sofva i friskt hö, och då vi kört in vårt om sommaren, bad han att få lägga sig uppe på högällen (höskullen), och det fick han, fast vi tyckte, det var ett konstigt tycke han hade. Han hade icke väl lagt sig der om kvällen, förrän en stor katt, som han tyckte, hoppade upp på hans bröst; han ville ta fatt den, men husch! så satt den på hans rygg. Så tog han handen bakom sig, men så var katten bakom hans nacke. Då lade gesällen sig igen ned i höet,och hvar gång han drog anden, hörde han också katten dra sin, men fatt i honom fick han ej. Om morgonen talade han om denne här katten för oss, och min man mente så, att det väl bara hade varit maran, för hon sätter sig ju så der på manfolken. Gesällen sade, att han hade lust att se henne, och så gick han andra kvällen igen upp på högällen, och det tidigt ändå. Men väl han lagt sig kom katten, och som gesällen ej heller då kunde få fatt i honom, svor han till på sin danska, hvad Hin han var för en katt. Men då blef der annat af! Katten for upp på gesällen, tryckte och klämde honom, så han bara tänkte på att komma ner från gällen. Han sökte efter sin rock och sina tofflor, men kunde ej få rätt på någon ting, utan kom, som han var, på bara fötterna in till oss och bad om han kunde få ligga i sitt rum, det samma, som Nils bodde i, när Måns kom efter ålrefven.

Men om det nu var för det han svurit och bannat med sådant trössale, eller hvad, vet jag ej; men det förföljde honom hvar natt, der han låg i sängen, så hvarken han eller vi fingo nattro. Så sände min man bud til den kloke mannen i Stoby. Han kom, helsade och sade, att herregårdsskomakaren ju hade skickat bud och sagt, att här var en gesäll, som ej kunde få ro för ett slags trössale. Vi sade ja, och gesällen förtäljde, hur det förhöll sig. Då gick den kloke in i kammaren, men om han lade något i hvart sänghörn eller han bara signade med handen, kunde jag ej bli rätt klok på; men till sist frågade han gesällen, om han var rädd. «Nej», svor han till, «om jag det är!» Då lånade den kloke hans halsduk, och i denne lade han något, som ingen fick se, hvad det var, och frågade så gesällen, om denne ville binda duken kring sin arm eller kring sitt lif (medja). Gesällen trodde, det var bäst att ha den kring armen, och der fick han den. Nå, nu skall ni höra! Den kloke lärde nu gesällen, hur han skulle säga till det der, som kom i kammaren: Han skulle först läsa Fader vår, sedan skulle han i Guds namn och vid evangelium fråga, om det var en god ande,så skulle den gå till sitt hvilorum, var det en ond, så skulle han gå dit, han hörde. Ja, det var en hel hop, gesällen skulle lära sig säga. Men vänta nu bara! Det var knappt kväll, förrän det inne i kammaren, der gesällen låg, började asa och sjasa, som då någon släpar sig med möda öfver golfvet.

Jag stod och klädde af mig. «Nå, nå! Så, så, vänta åtminstone till jag kommer i sängen!» sa' jag och fnaskade mig dit så fort jag kunde. Men vi hade icke legat länge, min man och jag, förrän ett väsen, värre än hela huset skulle vältas, hördes inne i kammaren. Det var, som om hyllorna der inne refvos ner och allting slogs i sönder. Jag hade ett köttkar med saltadt fläsk der inne, det dängdes, så till tyckandes, mot väggen, så lake och fläsk foro ut åt golfvet. Jag ville upp och in i kammaren, men min man sa' nej. Då på en gång började gesällen: «Drag till helvete! Jag besvärjer dig vid evangeliumet, som blef läst i Söndags, att du skall gå, eller skall jag f—n gale mig —». Ja, så drog han till på sin danska, och det var ju icke så, han skulle säga. Men han fick också sin del. Hvad det så var, så flög det på honom i sängen, klämde och kramade honom, så han skrek vildt i sky. Jag ville upp och hjelpa menniskan, ty jag trodde, det gälde hans lif, men min man höll mig och sade, att det hade vi icke något att

göra med, utan blott befalla oss åt Gud. Det gjorde jag; men der inne i gesällens rum var ett förfärligt lefverne; till sist ryckte trössalet halsduken af honom och for ut. Gesällen sade, att det varit något kort, ludet med långa ben. Det blef borta från den stunden.

I den tiden fans der i Göinge härader många, som kunde hvarjehanda konster; min man kom en gång ut för ett lustigt äfventyr: Der bodde en soldat nära vårt hem, och en dag skulle min man gå till X., en mils väg eller så. Soldaten ville följa med, men min man trodde ej, gubben kunde gå så fort som han sjelf, derför sade han nej. «Jag lofvar, jag skall komma fortare dit änmäster!» svarade soldaten. «Stora ord och fjära (fjädrar) sa' Hin om ängsnärpan!» tänkte vi, och min man gick. Men hur han gick och gick, kom han ändå inte fram till X.; han visste rakt intet, hvar på Guds gröna jord han trampade, förrän han mötte en man och frågade honom. Mannen förstod, hur det var fatt, och sade till min gubbe, att han skulle titta under sin högra armbåge samt vända sin rock, så fick han se, hvar han gick. Detta gjorde min man, och då såg han, att han gått rundt och rundt helt nära vårt hem. Då han sedan kom fram till X., stod soldaten der och sade: «Mäster kunde låtit mig följa med, nu ser han, att jag ändå kom först hit.»

Denne soldat kunde många ting, men han gick dock ej upp mot en betjent på Hessleholmsgården. Han kallade sig Rosdal, men i sjelfva verket var han son till den bekante K., som bodde antingen i eller nära Helsingborg och som hade både svartkonstboken och mer, så han kunde göra sig osynlig när han ville. Det skulle hetas, att han var död, men det blef ej okändt, att det blott var sten, som låg i kistan, när den bars till grafven, ty Hin Onde hade varit och tagit K. lifs lefvande; derför vågade sonen ej bära hans namn, utan lät kalla sig Rosdal.

Allt det här hade jag reda på, och en gång, då Rosdal kom till oss i ett ärende, sade jag till honom: «Kunde herrn — jag kallade honom alltid herre, fast han bara var betjent — ej en gång vid tillfälle låta mig titta i sin svartkonstbok?» Jag var nyfiken i mina unga dar, ville ha reda på tingen, och alltid hade jag haft en sådan lust att få se en svartkonstbok. Men Rosdal stälde sig oskyldig och visste ej ett ord om sådana konster, som att göra sig osynlig och annat mer. «Men jag vet», sade jag då, «att herrns rätta namn ej är Rosdal, utan K., och jag vet, att hans far hade svartkonstboken.» Nå, han måste nu vidgå, hvem han var, men svartkonstboken hade han bränt upp, och af tre prester var han edsvuren på, att han inga konster skulle göra. Detta sista var sant, men att han bränt svartkonstboken var enlögn, ty jag visste grant, att han hade den i ett skrin, nedgräfdt i jorden, och det skrinet förde han med sig hvar han flyttade hän, och gräfde ner det.

När jag då aldrig, hur tidt och ofta jag var i hop med honom härom, kunde få se svartkonstboken, så frågade jag honom, om han åtminstone ej kunde säga mig, hur det gick till att göra sig osynlig, ty det hade jag också alltid haft så stor lust att få veta. Dertill var han just ej så ogen, ty det var ingenting, som hörde till det egentliga trolleriet. Man skall blott taga en hvit hane (tupp) med sig till en korsväg och der rifva ögonen ur honom lefvande, som han är. När man har dessa tuppögon i sin ficka, är man osynlig. Det harmar mig ännu, när jag tänker på, han ville inbilla mig, att man kan förstöra en svartkonstbok, ty jag visste redan då, att det ej låter sig göra. Min brorsdotter, som tjenar nere på slätten vid Landskrona, känner en bonde, som bor i samma by som hennes husbonde. Denne bonde har fått svartkonstboken i arf med gården. Nu vill hans barn nödvändigt vara af med boken; de ha flera gånger försökt att bränna den, men hvarje gång ligger den lika hel i askan. Det skall ej vara mer än ett års tid sedan, att den ena dottern tog boken och kastade henne i en bäck, men när tösen kom hem, låg boken på sin gamla plats. Den hade en gång fallit i orätta händer, och innan man visste ordet af, var stugan full med onda andar; mannen kom och slängde en kappe ärter på golfvet samt läste ut sina tjensteandar. När en svartkonstbok kommer till sin tredje egara, kan boken ej mera förstöras.

Denne Rosdal förgjorde sedan alla kreaturen för en rik bonde, som han var ovän med. Han kom då i prestförhör, och då man fått veta, att han var son till trollkarlen K., så var der ju ej något att ta fel om. Jag tycker mig sedan ha hört, att han blifvit halshuggen, och det har naturligtvis varit för den hexeri-ogerningen.

Både på denna ort och på alla de trakter, jag varit här i Skåne, går mycket tal om de många konster, somhär — mycket oftare förr än nu — brukats, för att mot en menniskas vilja vända hennes sinne till sig. Jag tjente i hop med en dräng, som brukade skryta med, att om han ville, skulle han kunna få hvem han önskade att springa efter

sig; detta var dock bara tomt skryt. Men för tre eller fyra år sedan hände det sig dock på ett stort dansnöje, som ortens tjenstefolk stält till i Ramlösa, att en målare blef ond på en piga, för det hon höll sig för stursk mot honom. — «Ja, vänta du bara», sa' han, «jag skall väl göra så mycket, att du i ditt bara linne nästa natt skall stå vid min säng».

Jag känner till flera sådana konster, och hvilken af dem han brukade mot pigan, vet jag ej; men säkert var det en af de styggaste. Ty nästa midnatt steg pigan ur sin säng, men hennes kamrat, som sof i samma säng och som hört målarens hotelse, frågade ängsligt, hvar hon skulle gå. Pigen bad henne ej vara rädd, derpå tog hon af sig sitt lintyg, påtog ett rent och drog det begagnade öfver en stolkarm. Sedan detta var gjordt lade hon sig åter och insomnade, medan den andra pigan, för all säkerhets skull, höll henne om lifvet. Så kom morgonen, då all fara för pigan var förbi, men stolen var borta; den hade af sig sjelf gått ur kammaren och in till målaren, der stod den med lintyget på vid hans säng. Då målaren såg detta, skämdes han öfver att hans konst misslyckats, hvarföre han kort derefter flyttade från orten.

En bonde af mina bekanta fick sin hustru på så sätt, att han brukat någon hemlig konst, som tvang henne att midt om natten och i sofvande tillstånd gå till honom. Detta var så mycket styggare gjordt, som ån fans mellan hennes hem och hans, så att hon måste vandra öfver spången för att komma till honom, och derför yrkade också hennes mor, som var enka, strängt på, att han, som satt hennes dotters lif och ära på spel, äfven skulle ingå äktenskap med flickan. Det gjorde han också, och man hörde ej att de lefde illa till sammans.Här finnes äfven bland dessa medel sådana, som verka till älskog, när de användas af man mot kvinna, eller tvärtom, men som gifna eller brukade af kvinna mot kvinna hafva en annan verkan. Det är ju en känd sak, att somliga lättsinniga, syndiga pigor bruka vissa medel för att förebygga följderna af deras skamliga lefnadssätt. För att upphäfva verkan af dessa konster, kan man bland annat blott gifva en sådan synderska några droppar di, så blir hon snart i välsignadt tillstånd. Kan ej di anskaffas, så behöfver man blott skilja två vagnskärror (bak- och framhjulen) på en vagn från hvarandra, så att hon från sina syndiga vägar kommer att gå emellan fram- och bakkärran, hvilka man då genast passar på att skjuta till samman. Detta medel har samma verkan som di, men ingen af dessa två vänder sinnet till älskog. Flera af de medel, som användes till att väcka sådan, äro för stygga att omtalas, fast jag känner fler än en, som brukat dem både för detta ändamål och för det, jag nyss nämde. Men hvad jag kan omtala, utan att blygas, det är, att jag kände en man, som tog en «frö» (groda), lade den i en ask, i hvilken han stuckit många små hål, och så satte han asken med djuret ned i en myrstack. När nu myrorna hade ätit köttet af fröen, tog han upp benen, och bland dem är då ett, med hvilket man kan draga till sig hvem man vill. Gifver en man en kvinna, eller tvärtom, tre droppar af sitt blod att dricka ovetande, så har det samma stygga verkan. Allt sådant är så mycket syndigare, som man ju ej alltid kan vägra att äta och dricka hvad som bjudes af karlar; derför få sådana synder nästan alltid sitt svåra straff.

Hvad som deremot är en loflig sak, det är att använda de medel, man känner, för att i rätt tid få husdjuren drägtiga. För detta ändamål är det mycket bra att gifva korna laxstjertar i fodret.

Men hvad jag ej anser för rigtigt rätt, det är att lägga lefvande ormar i flaskor och så nedgräfva dessa i stallen till skydd för hästarne; ty äfven om der är mycketondt i orma-liknelse, så har jag ej hjerta till att så hårdt pläga ett djur, äfven om det sker till gagn för dem, som äro så mycket bättre.

Många handtverkare förstå konsten att så skydda sina verktyg, att hvar och en, som olofligt rör dem, blir fastgrodd på fläcken der han står, tills verktygens egare sjelf kommer och löser dem. Dylikt vore nyttigt för alla att kunna.

En lycka är det deremot, att ej alla kunna skjuta lappskott; det är blott finnar och lappar långt upp i landet, som skjuta ut dem. Sådana lappskott har ju hvarje menniska sett; de hvirfla rundt från marken och upp i luften, så sand, strå och stickor fara med, som i den värsta blåst, fast det kan vara så lugnt, att ej ett gräs nickar. Kommer så en okunnig menniska, en som ej vet besked om saken, in i en sådan hvirfvel, så råkar den ut för någon häftig sjukdom. Men den, som vet af sådan, spottar, tvi! och så tänker man för sig sjelf: «Gud bevara mig!» men detta skall man, förstås, ej säga högt. Der finnes de, som kasta sin fällknif eller annat stål i hvirfveln, men det är

onödigt, bara man gör som jag nyss sade.

Det är min sann intet mer än ett par veckor sedan, att vår granne, skräddaren der nere, hade kommit ut för något i luften, så hans näsa vreds rent på sned, men jag botade honom. Den snälla kloka kvinnan i Göinge, som jag nämt, hon lärde mig äfven att stöpa bly för sjuka, och det är verkligen bra mot sådant, när man förstår att stöpa, som man skall. Det skall vara tre slags bly: kyrkobly (af tak eller fönster), klädesbly (af klädesstämplar) och vanligt bly. Detta smältes till hopa och drypes öfver en sax, som lägges utbredd (i korsform) öfver en skål vatten; men man får ej tala ett ord under tiden. Blyet löper ihop i vattnet och blir en bild af en menniska, stundom en annan figur. Blir det en menniska, så vet man, att den sjuke kommit ut för något, som varit utlagdt, antingen för att skada honom eller någon annan.Men hvad den än format sig till, så skall man taga blyet, svepa det in i linne och lägga under den sjukes hufvud, så han får sofva på blyet om natten. Men först skall han rökas med blandad trollrökelse, som köpes på apoteket. Sedan brukar jag smörja den sjuke med en salfva, som jag sjelf kokar — det är min hemlighet, hvad den kokas af — men ett kan jag väl säga: När den kokar, säger jag tyst: «Du Onde, tag din gåfva, Gud vi lofva!»

Man kan också komma ut för Odens jagt, och det är också styggt. Oden var för långliga tider sedan en regent; ja, egentligen var han blott, hvad vi nu kalla, egendomsegare, men i den tiden kallades de regenter. Han sysselsatte sig bara med jagt och hundar och tänkte ej på annat, derför får han också efter döden fara i luften med hundar och jägare. Min man hade hört den jagten, det bullrade och brusade, och hundarne skälde, men han kastade sig till marken och led ingen skada. Annars heter det i en gammal visa, som jag rent har glömt: «Olycklig plär ju den att blifva, som råkar ut för Odens jagt».

Somliga blanda Odens jagt ihop med nattravnar (nattkorpar), men det är helt olika ting. Alla sjelfspillingar bli nattravnar, och hvarje natt komma de upp ur sina grafvar för att flyga ett tuppfjät långt på vägen till Kristi graf; ty dit måste de innan de bli frälsta, men det drar lång, lång tid. Somliga säga dock, att nattravnen hvarje natt får flyga en och samma vägsträcka i den ort, han i lifstiden mest brukat färdas, och det håller jag ej olikt, ty min svåger har många gånger hört skramlet af nattravnens benrangel, när den kommit flygande.

Min svåger — han lefver ännu — hade fått sitt gifte från en by — om jag kunde komma i håg, hvad byn hette, namnet far mig för munnen! jo, Asmundtorp. — Den ligger ej långt från Landskrona, och de ha så goda potatis att sälja der. Ifrån denna kyrkoby och genom byn derintill far ofta en nattravn. Min svåger kännergodt hans namn; det var en herreman, som tog sig sjelf af daga, och då han ej fick ro i sin oinvigda graf, blef han till sist begrafven i Barnahöl, som skall finnas i trakten af Lund. Denna höl (håla) är bottenlös, och då ett lik skall sänkas ned deri, så får man låta hästarne rygga baklänges med vagnen intill kanten, så skäres draglinorna af, då vagnen med liket störtar ned och försvinner. Några förvetna menniskor sökte en gång att mäta djupet af Barnahöl. De knöto i hop aderton «hö-välingar» (en lina, hvarmed man binder höet på ett lass) och bundo en yxa i ändan på linan. Men då hörde de en röst nerifrån hölen säga: «Målen I mina vägga', så ska' ja' måla (mäta) jera lägga'!»

Det skedde nästan på samma sätt, då några ville mäta Odensjö. — Der har fordom stått en gård, men egaren var så syndig, att gården sjönk med honom och allt, och der blef en rund sjö. Nu bor der dock troll, ty då de, som ville mäta sjöns djup, sänkte ned linan med yxan, förnummo de, att någon ryckte i den. När de så drogo den upp, var yxan borta, och i dess ställe hängde ett «värahorn» (horn af en bagge) vid linan. De togo hornet med sig hem, men om natten kom der små pyslingar till gården med yxan och bådo att återfå sin fars supesked (matsked), som de också fingo. Jag har äfven hört omtalas, att Odensjö skulle hafva blifvit gjord af en jette, som för många år sedan i trakten af Röstånga gräfde upp en mängd jord och stenar, som han stoppade i en säck, för att med den på ryggen traska uppåt landet. När säcken var fyld — måtro, dertill skulle en hel hop — blef der i marken ett stort djupt hål, och detta kallar man nu Odensjö.

Men hvad jag mer ville säga om Barnahöl var det, att der kan man ej slå någon påle genom liken, som det på andra sådana ställen har skett; det kan man äfven se på somliga nattravnar, som ha ett stort hål genom refbenen, så månen skiner derigenom när de flyga.Här är mycket sådant till i verlden, som man ej kan akta sig för. Min man for en gång med pappersbruket Klippans vagnar tidigt en morgon till Helsingborg, och då råkade han ut för något

i luften, som gjorde honom rent styf i kroppen. Men till all lycka höllo de för att beta i en gård, der kvinnan förstod saken. Hon klipte genast något nackhår af min man, stack det i ljuset och rökade honom med håret, så blef han strax bra.

Der talades mycket om skogsfrun, jag hvarken såg eller hörde henne. Men en gång vid högljus dag såg jag något lustigare: Jag skulle ned till bäcken och skölja linne till mina små tvillingar, och rätt som jag står och tittar ned i vattnet, får jag se många barnhufvuden der nere. Der var visst sju eller åtta, alla med svart lockigt hår och bruna ögon. Jag tyckte det var konstigt, ty der fans inga barn i närheten; jag tog mitt linne och sprang hem, ty jag begrep, att det ej var som det skulle vara. Jag talade om det för en kvinna, och hon sade mig, att det ej varit annat än hafsfruns barn; dem kände de alla till der i trakten.

Men nu skall jag tala om, hvad som hände vår nabokvinna en kväll sedan vi alla lagt oss. Det var så, att hon bodde vägg om vägg med oss, och vi kunde ligga och höra, hur hon vaggade sitt barn; hennes man var borta. Då bultade det på deras dörr, och jag undrade mig öfver, att kvinnan ej öppnade, när hon låg vaken och nödvändigt måste höra bultningen. Jag trodde naturligtvis, att det var hennes man, som stod och slog på dören, derför ville jag gå upp och få honom in, men min man förbjöd det. Om morgonen frågade jag henne, hvarför hon ej öppnat dörren. «Då hade jag kommit till pass! Det var ej min man, utan Trasken eller Hongatösen» (hundtösen) — se, det var göingarnes namn på bäckamannen. Då förstod jag, hvarför hon ej ville höra bultningen, ty bäckamannen skapar om sig, och hade han nu kommit in, så hade kvinnan ej annat märkt, än att det var hennes man; menhade hon tagit honom i famn, så hade hon förlorat sitt förstånd.

Der var också godt om lycktemän på den orten, men det är ej annat än gamla orättvisa landtmätare, som springa och flytta råmärken. De kunna lätt före en vilse, om man ej har förstånd att se under sin högra armbåge.

Förvetet folk fans der också, sådana, som ville veta på förhand, hvad som skulle ske. Der funnos de, som hade sprungit två gånger rätt och en gång afvigt kring kyrkan julnatten, sedan kunde de se, hvem som skulle dö nästa år. De fingo, förstås, ej vara rädda af sig, ty på kyrkogårdarne kunna underliga ting ske. Jag vet en kyrkogård, der mellan två grafvar en gångstig fans, på hvilken aldrig ett grässtrå kunde växa. I de två grafvarne lågo två menniskor, som varit bittra ovänner. — Slutligen gick presten en natt ut till dessa grafvar; sedan växte der gräs på gångstigen.

Alla slags konster, som göres för att undgå det öde, som är menniskan pålagdt, vållar bara värre ofärd.

Man känner ju, hur det gick icke allenast för den flickan, som svor att ej gifta sig, emedan hon var rädd för att få barn, utan äfven hvad som hände den, som sedan hon blef gift, lagade så, att hon inga barn skulle få. Det är så allmänt bekant, att jag gerna kan berätta allt i hop.

Det gick nemligen så för henne, som svurit att aldrig gifta sig, att hon, då hon hunnit öfver ungdomsåren, hvarje natt fick besök af fem små barn, hvilka kommo fram till henne, spottade på henne och sade; «Tvi dej, du kunde varit vår mor, om du velat!» Slutligen måste hon, i sin ångest, spörja presten om råd för att bli kvitt dessa besök. Han sade henne, att hon skulle taga ett ris i sin hand och en midnattstund gå in i kyrkan och ställa sig mellan altaret och dopfunten. Då skulle hon åter få se de fem barnen, men då de nu ville spotta på henne, skulle hon ge dem hvar sitt slag af riset och säga: «Jag risar mina barn och jag agar mina barn!» Hon följderådet; det gick, som presten sagt; barnen kommo och hon gaf dem hvar sitt slag af riset; från den stunden fick hon ro för dem.

Om den andra flickan säges det, att hon hade en fästman, som hon höll af, men som hon dock ej ville gifta sig med, blott för det, att hon ej kunde förlikas med tanken på, att hon kunde få barn att dragas med.

Då hon en lång tid hade gått och grubblat på denna sak, mötte hon en dag ute i skogen en gammal man, som sporde henne, hvarför hon var så bedröfvad, samt lofvade att ge henne ett godt råd, om hon ville förtro honom orsaken till sitt bekymmer. Då sade hon honom, hvad det var, som höll henne till baka från att gifta sig med den, hon höll af. Gubben svarade, att för den sakens skull borde hon ej taga sig några bekymmer. Hon kunde tryggt gifta sig, ty hon kunde nog slippa att få barn, bara hon en gång hvarje år, sedan hon blef hustru, steg upp en midnatt och mol fyra afviga hvarf på handkvarnen. Detta skulle hon göra de fyra första åren, sedan var all fara

för den saken förbi.

Hon blef glad öfver rådet och lydde det samma; men när så de fyra åren voro förbi, kommo hvarje natt fyra små barn till hennes säng och spottade på henne. Nu fick hon stor ånger och sorg och visste ej, hur hon skulle kunna försona den stora synd, hon gjort. Då drömde hon en natt, att hon en midnattsstund borde gå i kyrkan och afbedja sitt brott, så skulle hon få frid. Hon gick till kyrkan, och då hon kom upp i koret, såg hon de fyra barnen stå vid dopfunten. De kommo nu, det ena efter det andra, fram och spottade på henne. Då föll hon på knä och bad Gud och dem om förlåtelse för sin svåra synd. Dervid försvunno barnen, kvinnan gick tröstad hem, och då hon om morgonen synade sitt hvita högtidsförkläde, som hon haft på sig om natten i kyrkan, så såg hon fyra blodfläckar på det hvita tyget.

Sedan min man och jag bott några år i Göinge, flyttade vi til Helsingborg, och vi fingo erfara, att ej heller istäderna är fritt från trössale, fast det ibland kan vara af annan art än det, som finnes på landsbygden.

Vi bodde i en gård på Kullagatan, och min svärfar, som var en sannfärdig man, sade, att det ej stod rätt till i ett af gårdens uthus; än hördes der ett buller, än ett annat. Han hemtade slutligen en man, som kunde handtera slagrutan, och denna visade då, att der låg en skatt fördold. Denne man hjelpte sedan min svärfar att gräfva efter skatten, och snart sågo de en stor kista. Tysta som muren lade de ett tåg kring kistan, men just som de skulle draga den upp, kom värdinnan skrikande: «Ären I galna, karlar, sen I då ej, att hela huset står i ljus låga!» Då nu männen svarade henne, försvann kistan med ett starkt dån, och der stode de med långa näsor, ty eldsvådan var naturligtvis bara ett bländverk.

Hvad nu slagrutan beträffar, så hjelper det ej, att de lärde säga, att det är bara skrock med den. Hade vi ej här i Helsingborg en arbetskarl, som förstod att bruka slagrutan, så skulle många af våra borgare fått gräfva förgäfves efter vatten i sina gårdar. Der är ej ett gryn af falskhet i den karlen; hvem, som vill, kan få se, när han, med bara pilkvisten i sin hand, upptäcker vattenådran, om hon så löper under huset, och han tar ej stor betalning för en konst, som rätt och slätt sitter i hans händer. Han lånade en gång mig sin slagruta, men den hvarken drog eller slet, hur ofta jag än gick öfver vattenådran. Min man försökte det också, men ej heller han hade gåfvan.

Men det är med detta, som med gåfvan att se spöken och trössale; det kan ej hvem som helst. Min mormor kunde se mångahanda ting, och jag har ofta gått i den gata i Helsingborg, det är rent ut sagdt «Snokaliden», der hon sett ett stort hvitt nystan trilla emot sig. Det är stygga möten för både kvinnor och män, ty kommer ett sådant nystan emellan en menniskas ben, så fläker det henne i tu. Ett sådant nystan har varit ett barn, som vid sin födelse blifvit af modern mördadt och undangömdt.När det så får ligga en viss tid, utan att brottet blir upptäckt, förvandlas det till ett sådant ondskefullt nystan, som af somliga kallas mossugglan.

Den, som annars värst spökade i Helsingborg, var en man, som de kalla för Anders Bille. Han skall ha rådt om gården Rosendal, der han huserade som en hundturk. På gårdsplatsen hade han låtit uppresa en stor spöpåle, och hvarje hofveribonde, som råkade komma sent till arbetet, fick vid den sina fyrti på ryggen. Men så hände sig ej bättre en vacker dag, än att Billens fästmö helt oförmodadt kom från Danmark för att besöka honom på Rosendal. Som hon nu kom på gården, såg hon der en bonde stå bunden vid spöpålen. Hon sporde genast, hvad han gjort för ondt, och Bille svarade, att bonden kommit för sent till sitt dagsverk. Hon bad då sin fästman gifva bonden fri, men dertill svarade han nej, ty, menade han, då skulle alla hans bönder börja skolka med arbetet. Då sade hon: «Kan en så ringa bön afslås för fästmön, hvad blir då makans lön!» Dermed vände hon både honom och gården ryggen, och af giftermålet blef ingenting.

Anders Bille dog på Rosendal, och det tros, att han blef begrafven i Helsingborgs kyrka; men han fick ej ro i sin graf. Hvarje natt körde han i sin forne vagn hem till Rosendal, der han hade en säng, som hvarje kväll bäddades till honom. Den sängen bäddas ännu den dag i dag åt Bille.

Min mormors mor, som i sin ungdom tjente der på Rosendal, har ofta bäddat den sängen. Om morgnarne såg det ut, som om en sådan varelse, som en stor hund, legat i sängen. Alla högtidskvällar kom han hem för att få sin del af välfägnaden, och min mormors mor har talat om, att hon en mårtensafton blef befald att bära in den stekte

gåsen till den hemske gästen. Hon såg ingen i rummet, men då hon satt gåsen från sig och ville gå, hörde hon en röst säga: «Håll fram ditt förkläde, skall du få drickspengar!» Hon gjorde så och kände, att der katsades tunga penningar i förklädet, men de brändegenast hål deri och föllo klingande ned på golfvet. I Staffan Gåsfots tid sände man bud till honom, om han ville komma och mana ned Bille i Benarps å. Staffan kom, Bille likaså. «Nu får du stå fast, Staffan Gåsfot, om du skall mana ned mig», sade spöket. «Väl har jag», svarade gudsmannen, «stulit en gås, men det skedde blott för att köpa mig en bibel, och med den manar jag dig, i Treenighetens namn, ned i djupet, du osälle ande!» Och då måste han ned.

Andra säga, att Staffan jemte två andre prester hållit vakt i Helsingborgs kyrka, för att der mana Bille ned i sin graf. Men vid midnattstid, då Bille höjde sig upp från grafven, flydde de två presterna och lemnade Staffan allena. Efter någon ordstrid mellan honom och Bille om den stulne gåsen, slog presten Bille i hufvudet med boken, och så sjönk han åter ned i grafven.

För omkring trettio eller fyrtio år sedan hände det sig, att en göing, som körde omkring och sålde humle och pottaska, kom till Rosendal och bad om herberge öfver natten. Och som herskapet ej var hemma, föll det betjenterna in att spela göingen ett spratt. De förde honom derför in i Billes sängkammare och lät mannen ligga i spöksängen. Göingen tyckte, att der visades honom allt för stor ära, då han fick ligga i ett så fint rum, men betjenten sade, att då herskapet var borta, kunde gerna göingen vara herre en gång. När han då sofvit en stund, vaknade han dervid, att tre herrar kom in i rummet och satte sig till att spela kort. Mannen såg genast, att det var gengångere, han steg derför tyst ur sängen, rafsade till sig sina kläder och smög sig skyndsamt ut. Men sin skinnpels hade han i brådskan lemnat kvar i rummet, och då betjenten om morgonen skulle hemta den, såg han till sin förfäran, att pelsen var rifven i små, små bitar.

Det kan nog vara, att Staffans ungdomssynd var orsaken till, att han ej rigtigt kunde få magt med Billes spökande, ty det skall vara verklige gudsmän, som förmå mana bort andar och troll. Underligt är det ock, attsällan blir en son så from som fadern före honom var, utan kan tvärtom sjelf ge sig i lag med trolltyg, äfven om han är prest. Så var der för många år sedan uppe i skogsbygden en ung prest, som hade Goanissen, och det fastän den unge pastorns far var prost i ett rikt pastorat nere på slätten. Prosten fick sent omsider höra de rykten, som gingo i svang om hans son, och beslöt att sjelf fara dit julafton och se hur det hängde i hop med den saken. Sonen blef ej litet haj af sig, då fadern på kvällen trädde in i hans hus, men prosten låtsade ej om något, utan bad honom blott visa sig sitt husfolk, när det satt sig till bords. Sonen kunde ej gerna säga nej till denna begäran, och då prosten kom ut i folkstugen såg han genast en liten pojke med röd topplufva sitta nederst vid bordet. Han frågade sonen, hvad det var för en, och fick till svar, att det var en, som arbetade för dagspenning. Prosten vände sig då till Nissen sjelf och sporde, om det var sant, men denne tordes ej narra prosten, utan svarade nej. Sonen sade då, att det var en tjenare, som hade årslön, och prosten frågade åter Nissen, om det var sant. «Ja», svarade han, «jag får hvarje kväll en skål gröt och mjölk». Prosten ville veta, hvar han gjorde af detta, då han ju sjelf var ett väsen, som ej var lik menniskor i fråga om mat och dryck. Då visade Nissen på en sten ute på gården och sade, att under den stenen låg all gröten och mjölken. Derpå ville prosten veta, hur han, som var så liten, kunde släpa så mycket säd och andra egodelar till gården. Då blef Nissen så lång, att han måste stå fyrdubbel i stugan.

«Ja», sade prosten, «nu har du visat mig, hur lång du kan bli, nu befaller jag dig att visa mig, hur liten du kan bli, ty nu skall du ut här». Dermed tog prosten en syl och stack ett hål i fönsterblyet, och nu blef Nissen smal som en tråd och for jemrande ut genom hålet. Men från den stunden drog han från den unge presten allt hvad han förut dragit dit och mera till.I Asmundtorps socken, der som jag nyss sade att de hade så goda potatis, finnes ännu goanissar, som följa med gårdarne och ej stå till att bli af med, så länge de gamle egarne lefva der på undantag. Stundom kan man om nätterna få se små möss komma dragande med höga sädeslass upp till en gård der. Tröskmännen hade länge märkt, att hur mycket de än tröskade, tömde det ej mycket i loggolfvet (ladan). De ville derför en natt lura ut Nisse, hvadan de gömde sig i det otröskade kornet. Först sågo de moran komma ut med en skål gröt och mjölk, som hon satte på bjelken; tröskmännen tömde skålen och lade dit smuts i stället för maten. Snart kom Nisse med ett lass säd, och då han fått det in i ladan, skulle han ha sitt vanliga kvällsmål; men då han fick fatt i skålen, blef han ond. Tröskmännen började fnissa; men nu förstod Nisse, hur saken hängde i hop, och

han tog de båda karlarne och slängde dem öfver loggolfsbjelken ut på logen, så det knakade i skrofven på dem. Detta hände, när den gamle hade hemmanet sjelf; nu har han — ifall han ännu lefver — undantag hos sonen, och denne vill ej ha något med Nisse att skaffa, ty alla veta ju, att hvad Goanissen ger den ene, det har han dragit ifrån en annan. Nisse blir i gården, sonen må göra, hvad han vill; men de äro ej bättre vänner, än att den unge husbonden en gång blifvit af honom puffad ned från höskullen och en gång från vinden, der han råkade på Nisse, då denne satt och sydde säckar. Sedan lära de två ha drabbat samman nere i fähuset, der Nisse gick och mokade; de drogos om dynggrepen allt hvad de kunde, men så kom gamlefar och tog Nisses försvar, och då måste sonen ge vika.

Jag har sjelf i min ungdom känt en gammal skomakare nere från Skanör, som berättade, att på ett ljungfält mellan den staden och Falsterbo stod i hans tid ett äpleträd, under hvars rot der bodde troll, som sjelfve voro skomakare. Han hade i sin barndom ofta sett små nätta barnkläder hänga i trädet till torkning. Det hadehändt en gång, att en sjöman i stor hast fått befallning att följa med sitt fartyg, och då modern klagade öfver, att hans stöflar ej voro färdiga, sade han på gyckel, att han skulle låta laga de gamla hos äpleträdsskomakaren, ty han skulle köra der förbi. Men han fick till straff köra hela natten rundt omkring äpleträdet, och spåren efter hans vagn syntes många år derefter; min sagesman hade ofta sett det spåret. Desse troll tålde ej, att någon skar en kvist ur deras äpleträd; den, som gjorde detta, blef illa sjuk och slapp ej plågan, förrän han bedt trollen om förlåtelse.

Sådana pyslingar kan man aldrig rigtigt hålla från hus och gård, om man ej på St. Hansafton söker upp flygrönn och sätter bitar deraf i dörrarne och taket till stuga och uthus. Annars är jern och stål ett godt medel; men der man ej skyddar sig på detta sätt, kan trollflocken ta sina osynlighetshättor på sig och sitta med vid bordet till och med vid gillen; det ser man derpå, att maten försvinner från bordet, som snö för sol.

För sin egen del är det bra att bada under öppen himmel midsommarsafton, ty det håller mycket ondt borta. Och många sjuka ha blifvit botade af St. Hans-dagen, om man denna kväll bredt ut ett lakan på kyrkogården och fått det väl vått och derpå svept det omkring den sjuke. Tar man denna kväll skum af starkt rinnande vatten, så är det godt att blanda i jästen, ty denna kväll är der lif i allt.

För tjugo eller trettio år sedan färdades många menniskor till St. Olofs kyrka i Albo härad och, helst på Olofs-dagen, ofrade för sjuka till hans bild och skafde litet spån af Olofs yxa. Nu resa ej många dit, bara en och annan. Så är det äfven med Saxtorps kyrka nere vid Landskrona, till den offras stundom ännu. Jag känner mer än en, som sökt bot der och äfven fått det, ty icke nog med att kyrkan stått före syndafloden, utan hon är äfven bygd vid en korsväg. Der skall alltid offras udda mynt, sju eller nio skillingar eller öre, allt som man vill; dessutom tar manett af den sjukes linnen och stryker dermed på Frälsarens bild. Ute på kyrkogården står der en ihålig sten; finnes der vatten i den, så är det bra att taga något deraf med sig hem och ge den sjuke in.

Det är dock icke sagdt, att kyrkoffer kan hjelpa alla åkommor, ty, som man vet, finnes här många sådana, hvilka menniskan sjelf vållar sig, och då får hon ta bot der hon tog sot. Som, till exempel, om en fruktsam kvinna äter af någon mat, som mössen gnagat på, då får barnet sår bakom öronen eller på andra gömda ställen på sin kropp. Dessa sår kallas derför «musagnaf» och kunna endast botas derigenom, att man fångar en mus lefvande, skär henne så blod kommer ut; deraf tages och strykes på såren, så läkes de mycket hastigt.

Kan man komma till att döda en orm före Valborgs-messa — helst på Långfredag, om det bär sig så att den dagen inträffar före Valborg — så är det bra att stryka kreaturen öfver med denne orm. Skinnet torkas sedan och är godt att röka med mot hvarjehande trössale. Benen brännes och askan är nyttig att gifva kreaturen in. Det är ett godt medel mot onda jorddunster, som vålla mångahanda sjukdomar, att röka med vessleskinn. Flygrönn, vessleskinn och elfvanäfver är, till sammans, den bästa rökelse i verlden, fast mången den dag i dag lägger sina penningar på apoteket för trollrökelse. Vesslor äro stygga djur, som man aldrig skall förfölja, ty slår man efter en enda, så komma hundratals fram, och man kan antingen sjelf bli vessleblåst eller ock kunna de blåsa på ens kreatur. Vessleblåst verkar så, att den, som kommer ut derför, blir svullen antingen i hufvudet eller hela kroppen; då just är röken af vessleskinn, flygrönn och elfvanäfver god att tillgå.

Elfven, han som bor i bäckar och elfvar, liksom äfven i hafvet, blåser också svullnad i ansigtet på menniskor; mot

detta onda behöfver man blott röka med elfvanäfver, så går det bort. Hagtornskvistar, plockade i kors midsommarsafton, äro äfven goda till att röka med, närman kommit för något trolltyg, som onda menniskor utkastat. För min del spottar jag vid hvarje hurrenvind (hvirfvelvind) jag möter och på hvarje utkastad trasa jag ser på min väg, så jag har alltid begått mig bra. Men jag känner en dräng, som var förveten nog till att taga upp ett trollnystan, utkastadt för en ladufogde, som hette Troed Andersson. Denne var sträng och hade ovänner; en af desse hade kastat ut byltet. Det innehöll malt, salt, gryn, tråd och många andra ting, jemte två skrifna bokstäfvar: T. A., det var ladufogdens namn, förstås. Han sjelf gick fri, men drängen, som tog upp otyget, fick värk, så att munnen vreds upp till örat.

Samme person, som tilltroddes detta hyss, lefver ännu, och det är ej länge sedan, att han nära tagit lifvet af en annan af sina ovänner, i det han skaffade honom sälskap med «snälla Katrina» (diarrhé). Styggen hade hält bärma (dräggen af öl eller dricka) i en bösspipa, och så länga den var i bössan kunde den sjuke ej få behålla en bit i sin mage. Jo, jo, här finnes många stygga konster till i verlden; dock mera förr än nu, ty nu är läran strängare och Ordet har större magt! — Men det är dock ej för mycket att man bjuder till att skydda sig mot de glödande skott, som flyga om dagen och natten, så som det ock tydligt står skrifvet i Gamla testamentet, der man äfven kan förvissa sig om, att hexor och trollkarlar finnes, så det är ogudaktigt att vilja kullkasta hvad som säges om dem.

Men vår Herre har i våra dagar stäckt de ondas råd, liksom äfven de nedstötte englarnes magt på jorden, som nu blir allt mer och mer uppodlad och bebodd, så klockringning och hundskall höres öfver allt i bygderna. Dessa två ljud kunna de nedstötte icke tåla att höra, ty dessa varelser höra till de englar, som höllo med den gamle ormen, då han ville vara lika mägtig som Gud. De stöttes då ned från himmelen; somliga af dem föllo i hafvet och blefvo sjörå, bäckamän, elfven och sådant,andra föllo på det torra och blefvo skogsrå, skogsfruar, bergstroll, jordfolk och annat sådant trössale, som en kan tänka får gå här till domedag.

*

Landtbrukarens berättelser.

Det var året innan jag gifte mig och samma höst jag gick igenom landtbruksskolan, som jag en gång var hemma på besök hos mina föräldrar. Jag hade i nabolaget helsat på en bekant och kom till att gå sent hem. Kvällen var mörk, men jag kunde godt urskilja de närmaste föremålen. Som jag då går och tänker på ingenting, märker jag att någon kommer gående efter mig. Har man fått sig någon bildning, så tror man ej längre på något öfvernaturligt; derför saktade jag mina steg, ty hur det är, så kännes det obehagligt att ha någon bakom sig, när det är mörkt.

Vandraren kom snart jemsides med mig, och jag såg då, att han hade allehanda konster för sig: än blef han omenskligt lång, än kort, än skapade han sig på ett, än på annat sätt. Jag trodde, att det var en af min fars drängar, en upptågsmakare, som hade lust att se, om han kunde skrämma mig, sedan jag fått någon lärdom. Jag nämde derför drängen vid namn och bad honom ej göra sig besvär. Men då skapade han sig ännu värre till och hoppade rakt fram för fötterna på mig. Förargad öfver gyckelspelet svor jag både öfver det och öfver den som tillstälde det samma samt sträckte hastigt ut handen för att gripa honom i nacken, men jag grep i tomma luften. — Hvad jag då kände, glömmer jag aldrig i min tid. Det var icke så mycket rädsla och fasa, som icke snarare sorg, ty tårarne kommo mig i ögonen. Det gjorde mig så ondt, att jag svurit öfver och bannat en sådan olycklig, som jag nu förstod att det var. Här någonstädes vid denna väg hade nemligen för många år sedan ett mordblifvit begånget, och mördaren har aldrig blifvit upptäckt. Skepnaden gick ett stycke ännu bredvid, men på andra sidan af diket, sedan försvann den.

Gammalt folk tror dock på åtskilligt, som vi yngre skratta åt, och de kamrater jag haft på skolorna ha berättat mångehanda ting, hvilka somliga af dem trodde och några icke. Mycket dylikt har jag äfven hört af min far och farfar, som sjelfva upplefvat händelser, hvilka ej äro så lätta att förklara. Farfar körde i sin ungdom mycket i skjuts, och då hände det honom ofta om nätterna, att rätt som han körde med tomma vagnen, så började hästarne

att dra, som om de haft det tyngsta lass. Farfar brydde sig ej stort derom, ty han hade starka goda hästar, och han tyckte det var hårdt att drifva bort de, som så hängde sig på. Han visste, att det antingen var sjelfmördare eller sådana stackars drunknade personer, hvars lik ligga i sjön, och han visste äfven, att han antingen blef af med dem vid något råmärke eller vid kyrkogården; derför tog han hvarken vagnshjulet af eller brukade något annat medel för att bli dem kvitt. Han höll bara säkert på tömmarne, ty han kände af gammalt, att hästarne, som nu gingo och drogo tungt, hastigt skulle rycka till, då han blef allena på vagnen, och så sätta af i vild galopp, om de ej höllos igen.

En af mina kamrater omtalade, att han hört af sin far, att för icke så fasligt länge sedan bodde i Ödåkra en man, som hade en egen tillit till snokar. Der var godt om sådana i hans gård, de lade sina ägg i gödselhögen och förökade sig starkt. De hade sin egen ho i kostallet, och pigan skulle ge dem mjölk hvarje gång hon mjölkade. Om kvällarne kröpo många af dem in i köket och lade sig på den varma stenspisen och i askan. Ingen fick der ofreda dem, utan lågo de der till morgonen, då kökspigan varsamt skulle hänga dem öfver sin arm och bära ut dem. Mannen höll före, att lika så blanka och feta som dessa tomtormar voro, lika så blank och vacker skulle hansboskap vara och förblifva om han vårdade sig väl om sina snokar.

Hvar jag färdats i Skåne har jag sett, att man hyser vördnad och kärlek för storken. Alla vilja gerna ännu i dag hafva honom att bygga på sitt tak; dels tros det, att en allmän trefnad i gården medföljer, der storken bygger sitt bo, och att detta också skyddar mot eldsvåda. Som hyra för taket lemnar storken första året en vingfjäder, det andra ett ägg, det tredje en unge. Det är äfven en allmän tro bland äldre folk, att storkarne hvarje höst, kort före sin afresa, hålla ting, då de storkhonor, som varit otrogna mot sina makar, dömes till döden och hackas i hjel på platsen. Storken har ingen tunga, och det kommer sig deraf, att han före syndafloden varit prest och då missbrukat Guds ord. Det säges också, att om den förste stork man om våren ser, är stående, så kommer man ej under årets lopp att ändra bostad; är den deremot flygande, så får man flytta. De, som äro okunniga i naturläran, säga, att storken har blott en tarm, så snokar och grodor gå rakt igenom honom två gånger; men den tredje gången han slukar sin föda måste den stanna i honom. Många tro också, att korpungarne födes hvita.

De gamle spå också, att om göken om våren gal på bar kvist, så betyder det ett torrt år. Hör man göken första gången från vester, så betyder det glädje; derför heter det: «Vestergök, glädjegök; östergök, dödsgök; södergök, sädesgök; norrgök, knorrgök» (gräl- eller ofredsgök). Göken säges dåra den, som första gången på våren hör honom på fastande mage; derför brukar man på landet ej gå ut om morgnarne, innan man förtärt någon föda, ty blir man dårad af göken, så dör man innan årets slut. Somliga bruka fråga honom efter, hur många år de få lefva, eller också hur länge de skola gå ogifta; denna senare frågan väl dock mest på lek. Det är äfven ett gammalt ord, att om man härmer gökens rop, så blöder hans tunga, och det tros ännu, att då han efter midsommar ser den förste höstacken, så förvandlar han sig till enhök, vänder sig om och griper den lille fogel, som alltid flyger efter honom. Sedan är han hök hela hösten. På skämt berättas, att göken, tuppen och orren hade funnit en död ko och tvistade om, hvilken af dem som var rätte egare till den. Då kommo de öfverens om, att den, som följande morgon var tidigast uppe och tog kon i besittning, skulle få behålla henne. De infunno sig alla tre på en gång, men då göken nöjde sig med att ropa: «Ko-fot, ko-fot!» och orren sade: «Bröder och systrar, skiften och delen, som rätt är!» så skrek deremot tuppen: «Kon är min!» och så hade han vunnit den.

Det måste medgifvas, att den, som vistas ute och ger akt på foglarne, finner, att der i alla fall är något sant i de gamla spådomarne. Följer kråkan i hack och häl efter oss, när vi hugga eller meja säden, så spår hon oss regn; så göra äfven tärnor och fiskmåsar, när de skrikande flyga inåt land. Svalan spår det samma, när hon flyger nära jorden, likså tupparne, då de gala om kvällarne. Det hålles för så syndigt, att rifva ned eller skada svalans bo, att den, som detta gör, vissnar ur verlden. Om vintern tros svalan ligga i vinterdvala i mossarne, och alla veta att säga, att hon är en flicka, som blifvit förvandlad till en fogel. Hon skall nemligen ha varit kammartärna hos jungfru Maria, och då stal hon från henne sax, vax, nål och tråd. När då jungfru Maria förebrådde henne detta, nekade hon och tog Gud till vittne på sin oskuld. Då blef hon förvandlad till en svala. Saxen har hon i stjerten, det hvita trådnystanet sitter på hennes strupe och hennes kvitter är de sista ord hon som menniska talade: «Jungfru Maria beskyller mig för att jag stal hennes sax, vax, nål och tråd, men Gud vet, jag tog det aldrig!»

Somliga hålla före, att om man blåser efter den första svala, man om våren ser, så kan man sedan reda upp trassliga garnhärfvor genom att blåsa på dem. Svalans kvitter tydes äfven sålunda: «När vi flyga, äro husen fulla med hö och korn; men när vi komma igen är allt uppätet, utsk—t och utburet på dynggrepen. Tvi, tvi tvi!»Ingen äldre landtman blir just glad, när bofinken om våren kommer fram och ropar sitt: «Litet hö! litet hö!» ty det är en gammal erfarenhet, att det då blir en torr vår och sommar. Och det är ej goda tecken då korpar flyga öfver gården, ty det bådar boskapsdöd. När ugglan ropar sitt: «Klä hvitt!» utanför fönstret, spår hon lik i huset. Det samma göra också hundarne, när de tjuta.

Folk i allmänhet aktar sig för att kasta ut något hår, ty den, hvars hår kommer i foglars nästen, tros blifva behäftad med skorf. Det hålles också före att vålla hårets affallande, om flädermöss med sina vingar snudda vid ens hufvud. Men det är bra att binda en flädermus under liens band, ty då kan man meja fortare än någon annan.

Gamla ungkarlar säges — väl mest på skämt — blifva förvandlade till hornufvar, och gamla jungfrur till ängsnärpor. Om denna senare fogel säges, att Hin, narrad af hennes höga rop, trodde henne vara en stor, fet fogel; men då han fångat henne sade han förargad: «Stora ord och fjädrar!» Deraf ordstäfvet: «Stora ord och fjädrar, sa' Hin om ängsnärpan.» Mången tror, att hon bygger i pilar; hennes rop tydes: «Pil statt, hvar natt!»

Det är ej ovanligt att få höra berättelser om döda, som visat sig i fogelskepnad. En af mine torpare har en hustru, som plägar berätta, att hon en månljus natt, då hon i sälskap med en annan kvinna gick hem från ett kardegille, kom i sälskap med ett par kråkor, som hoppade i hvar sitt hjulspår på vägen, medan kvinnorna gingo på gångstigen. Kråkorna blefvo allt större och större ju längre kvinnorna betraktade dem. Men kvinnorna förstodo snart, hvilka dessa kråkor egentligen voro; de igenkände i dem ett par bröder, af hvilka den ene tagit lifvet af sig sjelf och den andre ljutit vådadöd; nu voro de på väg till kyrkogården i Asmundtorp.

Liksom draken, så får äfven, i folksägnen, en svart höna hålla vakt öfver gömda skatter eller vissa andra mystiska saker, som skola finnas nästan på alla våra herrgårdar. Det är dessutom vanligt, att nästan hvarje skånsktherrsäte har sin inmurade menniska, hvars ande spelar en framstående rol i alla dessa sagor. Belteberga har, utom detta herrgårdsspöke, äfven en fröken, som sitter i en med två vackra hästar förspänd vagn, på hvars tak ligger en svart höna på vakt. Allt sammans skall finnas i ett hvalf, hvars dörr är tillmurad, men nyckelhålet tillåter en inblick i det hemlighetsfulla rummet. Der skall i senare tider funnits en man, som varit djerf nog att bryta upp dörren, men då reste den svarta hönan sina fjädrar och hotade med gårdens brand, om ej allt kom i sitt gamla skick. Äfven Tyko Brahes gamle borg, Knutstorp, har sin svarta höna, men hon ligger i en af källrarne rufvande på en skatt, som ingen förmår taga.

Näst herrgodsen äro prestgårdar de ställen, kring hvilka folksägnen med förkärlek knyter sig, såvida der någon gång funnits en prest, som utmärkt sig, antingen genom godt eller dåligt lefverne. En dylik sägen lefver ännu i min hembygd om en prest, som i sin fromhet aldrig var mörkrädd, hur sent han än färdades i sitt kall. En kväll försökte en dräng att skrämma honom, och presten trodde, att det var ett spöke, och ville mana anden bort. Det gjorde han också på sätt och vis, ty drängen blef till sten. När presten såg, hur saken förhöll sig, lät han flytta stenen in i sitt kök, der pigorna sedan hade den till att hänga torktrasor och handdukar på. Men en dag såg pigan, att stenen stod och flinade, och hon sade detta åt presten; då följde han med henne ut i köket och bad henne trampa stenen på högra foten. Detta gjorde hon, då flinade stenen igen. Då tog presten sin handbok och började läsa, men ännu flinade stenen; då slog presten tre slag på dess hufvud, och så sjönk stenbelätet ned i jorden.

Äfven bondgårdar, som förr varit delar af frälsesäterier, ha sina sagor.

En fjerdingsväg från Marieholms jernvägsstation, inom Norrhviddinge socken och Håstenslöfs by, ligger en bondgård, som nu heter Bosgård, men förr i tiden, innan denblef delad i fyra lotter, kallades Ängagård. Om denna gård berättas, att der skall ha bott en man, som hette Truls med sin hustru Berta — andra säga Signe —. De hade sex barn, tre döttrar och tre söner, och om desse senare hade det blifvit spådt, att de skulle komma att mörda sina systrar. För att hindra en sådan olycka, sände föräldrarne ut sina söner i främmande land, och många år gingo, utan att någon i hemmet hörde hvad der blifvit af dem.

Under tiden hade systrarna vuxit upp till tre mycket fagra jungfrur, medan bröderna ute i fjerran länder deltogo i krig och plundring. Slutligen blefvo dock ynglingarne trötta af sitt blodiga handtverk och längtade hem till fäderneslandet och hembygden, hvadan de styrde kosan hemåt.

När de anlände till den välbekanta bygden, erinrade bröderna sig, att de vid deras afresa lofvat sina små systrar, att vid hemkomsten medföra vackra gåfvor åt dem, och nu hade de inga. I den tiden fans i Håstenslöf, i stället för den magra grässlätt, som nu kallas Ljungarne, en stor skog, som bröderna skulle genomvandra innan de kommo till Ängagård. Det var just en söndagsmorgon, systrarne ämnade sig till ottesången, och der i den mörka skogen möttes de sex syskonen, utan att känna hvarandra. Bröderna sågo på afstånd de rikt klädda jungfrurna och beslöto att mörda dem, taga deras kläder och smycken, för att med dessa gåfvor glädja sina systrar. Dådet utfördes, och i en visa, som nu är mest förglömd, heter det:

Tre jungfrur de skulle sig åt ottesången gå, — Kall är verldens skog — I skogen, den vida, de vilse gå. — De voro så fagra jungfrur tre. —

Försedda med bytet fortsatte bröderna vägen, utan att ana hela vidden af det brott de föröfvat.Så gingo de sig till Ängagård, Ute fru Berta (Signe) hon kammar gullhår.

Främlingarne frågade sin moder, om de kunde få herberge:

«Kan ni nu låna oss hus i natt och gifva oss både öl och mat?»

Dertill svarar hon ja, men under måltiden bjuda röfvarena ut silkessärkar tre, och modern, som med ångest väntat på sina döttrar, igenkänner dessa plagg.

Fru Berta (Signe) sveper sitt hufvud i skinn, så går hon för Truls i Ängagård in.

Hon omtalar för honom sina misstankar, att deras döttrar råkat ut för stråtröfvare, och att desse nu ligga och sofva i Ängagård. Truls fattar en yxa:

Så högg han den ene, så högg han de två, den tredje den lockad' han sanningen å.

«Hvar ha'n I varit och hvar ha' ni vatt, att I ha'n kommit detta elände åstad?»

På denna faderns fråga svarar sonen:

«Vår fader var Truls i Ängagård; ute vår moder fru Berta (Signe) går.»

Nu följde en närmare förklaring, och föräldrarne förvissades om, att den hemska spådomen gått i fullbordan. Derpå dräpte fadern äfven den tredje sonen och sist sig sjelf:

Följande morgon, då solen sken ljus, — Kall är verldens skog — så var der sju lik i Truls af Ängagårds hus. — De voro så fagra jungfrur tre. —Sägnen förtäljer vidare, att modern sörjde sig i hjel, och att på det ställe i skogen, der systermorden föröfvades, uppsprungo tre källor, hvilka fingo namn af jungfrukällorna.

Dessa källor finnes ej mer, men äldre personer minnes ännu den tid, då ungdomen brukade samlas här till lekar och dans hvarje midsommarsafton och samtidigt lägga en sten på den stenhög, som äfven utmärkte platsen. Prosten Palm, död 1818, lät dagligen hemta sitt dricksvatten ur jungfrukällorna. Gossen, som hade denna syssla, tyckte det var svårt att vintertiden traska från prestgården och dit, då der fans vatten vid den närliggande krogen; hans bedrägeri upptäcktes dock snart, och han fick åter dagligen göra sin vandring till jungfrukällorna. I den tiden offrades ännu i dessa källor både kopparmynt och småsten, mest det senare slaget, hvadan en gubbe, vid namn Nils Trulsson, hade i uppdrag att årligen rensa dem, och till ersättning fick han behålla de kopparslantar han der fann.

Prosten Palms efterträdare, th. dr. Wåhlin, brukade, när han hade gäster, låta hemta en gammal gumma, «Massa-Hanna», och låta henne sjunga den gamla visan; nu är dock denna glömd, med undantag af de vers, som här blifvit intagna och som blifvit bevarade af ättlingar från den gamle Ängagård.

En liknande sägen, som den om jungfrukällorna, berättas om «Skannekälla» vid Björnekulla klint. Här var det

dock blott en bror, som af samma orsak mördade sina två okända systrar. Der de oskyldiga jungfrurnas blod färgade marken uppsprang en källa, i hvilken ännu offras för sjuklingar. En stor sten der bredvid med tre djupa skåror efter mördarens värja, visas ännu. Sägnen omtalar, att då han fick veta, hvilka de mördade jungfrurna voro, dödade han sig sjelf på samma sten som han halshuggit systrarna.

Vid Ängagård — nu Bosgård — har förr funnits en hög, i hvilken fordomdags trollpyslingar haft sin bostad. Desse pyslingar skola hafva varit särdeles vänliga och beskedliga till sinnes och lefvat i god grannsämja medfolket i gården. De kommo ofta för att låna bröd och «dricka», och då detta aldrig nekades dem, återgäldade de rikligt lånet. Så hade de en gång lånat ett ankare dricka, och då de återbetalte lånet, sade de, att om ingen tittade i ankarets sprundhål, så skulle dricka aldrig tryta i gården. Så länge detta vilkor uppfyldes, tappades år ut, år in af ankaret, som aldrig upphörde att rinna. Men så kom der i gården en piga, som ej kunde styra sin nyfikenhet; hon kikade ned i sprundhålet och såg, att ankaret var fullt af spindelväf, och från den dagen kom der ej en droppe mer ur kärlet.

En annan gång hade pyslingarne vid deras brödbakning brutit sönder sin grissla och lagt den utanför högen. Gårdens dräng, som gick och plöjde der bredvid, såg det, tog grisslan, lagade och lade den tillbaka der han tagit den. Efter en stunds förlopp var grisslan borta; men på den plats hon legat fann drängen en stor vacker kaka af det finaste rågmjöl.

Om en i vår tid afliden skånsk godsegare går sägnen i de trakter, der han hade sina gods, att skogsnufvan hade lockat honom till en kärleksförbindelse med sig, så han ofta mötte henne i skogen vid sitt ena gods. Så hade det fortgått någon tid, tills hon rigtigt fått honom i sitt våld; men så nästa gång han kom på mötesplatsen, ropade hon på sin man, som skall heta Erik. Nu var herremannens siste timme slagen, ty nu fick han, som man säger, dansa för mäster Erik så länge der fans en gnista lif i den arma menniskan. Detta kunde man se då liket fans i skogen, ty på den plats det låg, var marken hiskligt upprifven, och den döde illa medfaren, så han var svartblå på kroppen.

Bland de många sägner, som gammalt folk förtäljer, finnes äfven en och annan ur vår historia. Så berättas nere på malmöslätten, att år 1715 hade presten i Östra Torp skickat sin dräng med säd till «siktmöllan» i Trelleborg, för att få malet och siktadt till julbaket. Då drängen var på hemvägen med två stora säckar mjöl, träffade han,strax öster om Trelleborg, en karl, som nödvändigt ville åka, fastän drängen ursäktade sig med, att lasset var tungt och vägen djup. Det hjelpte dock ej, han måste taga främlingen upp på vagnen. Under vägen sporde han drängen åtskilligt om dennes och hans husbondes ställning, hur stor lön drängen hade o.s.v. Och slutligen öfvertalade han denne, genom löfte om rik belöning för både sig och husbonden, att lägga af mjölsäckarne och skjutsa främlingen till Anderslöf.

Någon tid derefter fick presten ett kungligt bref, som berättigade honom och hans efterkommande att uppbära tio tunnor korn af kronotionden, en förmån, som ännu lärer tillfalla innehafvaren af Östra Torps pastorat. Den okände främlingen var nemligen Karl XII, som den 13. December 1715 landstigit något vester om Trelleborg (vid Stafsten), och som på detta sätt färdades till Anderslöf, der han uppehöll sig något, innan resan fortsattes till Lund.

De mesta sägnerna röra sig dock kring öfvernaturliga ting, och om en någonlunda kunnig menniska ej kan tro på allt hvad de gamle hålla för sanning, är der dock mycket underligt till, som ej lärdomen kan så lätt förklara. Och bland detta står konsten att stanna blod, en konst, som ännu eges af kände män ute i bygderna. Skär någon sig af en lie, eller annars får sår eller näsblod, så man är rädd att han skall förblöda, är det allra bäst att genast få bud till en sådan man. Han behöfver blott underrättas om den sårades för- och tillnamn, så stillar han på ögonblicket hans blod, om han så är på aldrig så långt afstånd. Men då måste den sårade vara född af äkta säng, så man med säkerhet kan uppgifva hans namn.

Min äldre bror har sjelf varit vittne till en sådan händelse. Det var en skördedag, en karl skar sig illa i benet på en lie. Der var då händelsevis bland karlarne en soldat, som kände konsten att stilla blod; men i stället att, som man skulle tro, gå till den sårade, begärde han blott få veta hela hans namn, och gick så nio steg ifrån honom. Han

måste säkert genom något ord ha stillatblodet, ty han företog sig ingenting, som någon kunde se, utan stod helt stilla på marken. Innehafvarne af denna konst få ej lära bort den så länge de lefva; men den som vill, kan få ärfva konsten, om han ber mannen derom medan han lefver. Der ligger då i hans likkista en skrifven lapp, innehållande de ord, som stannar blodet. Somliga säga, att det är «Fader vår», skrifven baklänges.

Mot näsblod förordnas annars vanligen, att en röd tråd skall bindas kring venstra lillfingret, om det är ur högra näsborren det blöder, men är det ur den venstra, så skall tråden knytas kring högra lillfingret. Samma medel mot kramp brukas ännu, att slå «krampknut» på en tråd och binda den kring den lem som anfäktas af detta onda.

Ännu är tron på finnarnes och lapparnes trolldomsförmåga långt ifrån utdöd. Solstyng, häftiga håll, gikt och lamhet tillskrifves ofta verkan af lappskott. Det enda säkra botemedel mot dessa är att vända sig till sådana smeder, hvilka kunna den gamla konsten att smida ut ögonen på tjufvar och «skjuta lappskottet till baka.» Lapparne troddes äfven ega förmåga att under vintersolståndet kunna taga till sig all kraften ur julbrödet och julölet, om der ej slogs kors öfver deg och ölkar.

En medelålders man, trädgårdsmästare till yrket, omtalade för mig, att i hans hembygd, som var i någon af kullasocknarne, fans en liten smed, som för sin pipande stämma bar tillnamnet «Pivare-smen.» Utan sin nästan öfvernaturliga styrka, egde han äfven förmåga att kunna smida ögonen ut på folk, som begått stöld. Pivare-smen omlitades af många, deribland af en känd, namngifven bonde der i orten. Han hade haft en stor syträdshärfva utlagd på sin blekplan i trädgården. På samma tid under sommaren hade en af hans kor blifvit behäftad med en sjukdom, som kräfde ständig tillsyn, hvarför hon tjudrades på blekplanen. En vacker dag försvann trådhärfvan, och mannen antog, att den var stulen. Han vände sig till Pivare-smen och bad honom upptäcka tjufven, som ärligthade förtjent att mista ett öga, då han ej kunde se sin nästas syträd utan få ond lust dertill. Smeden smidde ett stycke kallt jern tills det blef glödrödt, det hör till konsten, och då bonden kom hem och skulle se om sin ko, trillade hennes ena öga ned på blekplanen. Nu fann han för godt att slagta kon, och då fann man tråden ännu oförtärd i henne. «Det kostade mina tio riksdaler till Pivare-smen och dertill kon, men så fick jag i stället reda på tjufven», brukade mannen säga, när han omtalade denna händelse för sina bekanta.

En annan gång hände det, att Pivare-smen sjelf blef bestulen på femton riksdaler, som han hade förvarat i sin plånbok. Då smidde han på samma sätt, och så hände det sig ej bättre, än att, rätt som hans egen hustru satt och spann, föll det ena ögat af henne ned i hennes knä. Då förstod man nog, hvem som varit tjufven.

Till straff för sitt «ögonsmidande», blef Pivare-smen slutligen också sjelf enögd. Då döden nalkades honom, hade han en förfärlig lång dödskamp, mot hvilken alla kända medel, att förkorta den, användes; men intet ville hjelpa. Till slut lades smeden på bara golfvet, emedan man var rädd, att der kunde finnas hönsfjäder i bolstrarne; han låg på golfvet i tre timmar innan han gaf upp anden.

På samma ort bodde en lapp- eller finngubbe, som hette Gocko. Denne kunde många konster, deribland också den att skjuta lappskott och skjuta lappskotten tillbaka, då de träffat någon. Men en gång hade han ej skjutit lappskott bättre, än hans egen son råkade ut för skottet och blef en krympling i hela sin lifstid.

Han kunde äfven bota sådana sjukdomar, som uppkommo af dylika skott. Trädgårdsmästarens mor hade en dag varit ute på vägen och fallit omkull, och när hon reste sig upp, var hon så anfallen af värk och plåga, att hon hvarken fick ro natt eller dag. Då hemtades Gocko till henne, och bara den sjuka såg honom i dörren, somnade hon in likt ett godt barn. Han förbjöd familjen väcka den sjuka, men satte sig sjelf hos henne. Honvaknade frisk och rask; men då Gocko frågade henne, om hon ville se den, som lagt det onda för henne på vägen, så sade hon nej. Han berömde henne för detta, ty han sade, som sant var, att hon intet gagn hade af ett sådant vetande, utan bara harm och förargelse.

Det hade händt en sjöman från någon af kullasocknarne, att han förlist på Vesterbottens kust och kommit i land bland lappar, som bodde inåt landet. Der hade han blifvit väl emottagen i en liten koja, i hvilken han vistades någon tid. Men han pinades jemt af hemlängtan, och då han ej egde en skilling, föreslog honom lappens dotter, att hon skulle gifva honom respengar, men med det vilkor att han på en viss, utsatt dag skulle återvända och gifta

sig med henne. Bröt han detta sitt löfte, så skulle det kosta hans lif. Sjömannen gick in på vilkoret, trolofvade sig med lappflickan, fick pengar af henne och reste till sin hembygd. Då tiden led, började han grufva sig för sitt löfte, som han ej ville hålla och ej vågade bryta. Då, i sin vånda, vände sjömannen sig till Gocko och bad honom om råd och hjelp. Gocko frågade honom, om han trodde sig till att känna igen trakten, hyddan och lappflickan, ifall han finge se afbilder af dem. Detta trodde sig sjömannen säkert kunna. Då nu den dag var inne, när denne skulle varit hos lappflickan och hållit bröllop, gick han till Gocko, och denne stälde fram en balja, full med vatten, och bad sjömannen titta deri. Han gjorde så, och såg då i vattnet både omgifningen, hyddan och lappflickan, som stod utanför dörren. Då räckte Gocko honom en bössa och bad honom skjuta på henne. Sjömannen lägger an, skottet smäller och han ser tydligt lappflickan falla till marken. «Nu är ditt lif räddadt», sade Gocko. Det var det väl också, men sjömannen förlorade i stället sitt förstånd.

Hur det verkligen förhåller sig med lapparnes hemliga magt, är ej så lätt att utreda, ty jag har sjelf i min tjenst en dräng, som bär märke af den samma. Det var nemligen så, att hans farfars mor i hemlighet hade förlofvatsig med en lapp; men fastän hon, då detta blef upptäckt, väntade att bli mor, så satte hennes föräldrar sig dock bestämdt mot giftermålet. Då lofvade lappen, att slägten skulle få minnas detta intill tredje och fjerde led. Barnet, en son, föddes med sammanvuxna tår och fingrar; hans son och sonson äro nästan på samma sätt lytta. Af drängens beskrifning är det dock troligt, att stamfadern varit finne.

I Lund bor — om hon ej är nyligen död — en gammal jungfru, som föregifver sig vara af finnslägt. Hon sökes mycket både för sin förmåga att kunna spå i vatten, samt att på ett hemlighetsfullt sätt kunna bota sjukdomar. Der är mycket bildadt folk, som söker henne. En fru af mina bekanta, som är så pass upplyst, att sönerna hennes gingo i latinskolan och döttrarna i en pension och läste tre främmande språk förutan allt annat, — denna fru hade ännu ett barn, som var behäftadt med hudutslag öfver hela kroppen. Många läkare hade förgäfves blifvit rådfrågade; då reste modern till jungfrun, som signade och korsade barnet, samt förskref en mycket stark saltlake, hvari barnet skulle badas. Rådet följdes, men barnet såg ut som det blifvit flådt och led svåra plågor. Då sändes bud, och några af barnets kläder medtogos, till en klok kvinna i Småland, men det hjelpte ej heller. Sist hemtades en kvinna från Annelöf; hon signade också och läste öfver barnet, men hon kokade äfven en salfva, som tog bort svedan. Denna kvinna, som allmänt kallas «Rantan», har under de sista trettio åren varit starkt anlitad. Jag träffade en gång bland alla andra en borgare från en af Skånes städer, som sökte henne för ett af sina barn, som hvarken kunde höra, tala eller gå, men som hade ett hufvud, som växte till en otrolig storlek. Han hade, första gången han var hos Rantan, fått sitta och vänta hela dagen, så bestormad var hon af sjuklingar och sjukbud, och då han slutligen fick tala med henne, kunde hon ingenting göra, då han ej tagit några af barnets kläder med sig. Nu den andra gången hade han medtagit sexaf gossens skjortor. Dessa plagg hade gumman läst, spottat och korsat öfver samt dragit dem mellan sina händer. Derefter hade hon befalt honom, att ej låta dem komma i beröring med luften; sjelf fick mannen ej se sig tillbaka och ej tala med någon. Denna sista föreskrift kunde han af vissa orsaker omöjligen hålla.

I kullasocknarne går en sägen, som blifvit diktad i nyare tider och tros af mången, fastän den handlar om en man, som försvor sig till den Onde. När denne man var tjugoett år, var han så fattig, att der gjordes utmätning hos honom; och då det var i den tiden, då äfven gångkläderna kunde säljas från den skuldsatte, så uppropades vid auktionen äfven hans helgedagströja, som hade en tät rad silfver-knappar. Hans bror ropade in tröjan och gaf honom den på stället; men då läto fordringsegarne ännu en gång sälja tröjan, så att brodern, som för andra gången köpte den, nu blott gaf honom tröjan till låns, som det skulle heta. Samme man, som var så fattig då, egde vid fyrtio års ålder ett par gårdar, kvarn och stora kapitaler. Allmänna tron var den, att detta ej kunnat ske utan hjelp af Hin. Mannen hade också något hemskt i hela sitt väsen, stark var han, springa kunde han i kapp med en häst, fast han hade en hästfot; men han kunde ej stanna, utan han kom till att ränna emot något; detta kom sig dock bara af klumpfoten. Alla hade en viss räddsla för mannen, och ingen vågade göra honom emot.

Emellertid var kontraktet med Hin ute och han kom för att hemta mannen. Denne var för tillfället i Helsingborg, men ett par slagtare, som hade affärer med mannen, sutto och väntade honom i hans hem. De hade nog sett, att der under bordet satt en svart hund med glödande ögon och gap, men de låtsade ej derom, då de ej hade med

honom att göra. Ändtligen kom mannen hem, men då han såg hunden, befalde han slagtarne gå ut; han ville vara ensam en stund. Då gälde det för mannen att förmå den Onde att förlänga kontraktet; men om nu detta skett en gång förut, eller hvad orsaken kundevara, så är det dock visst, att mannen ej fick mer än tre timmars uppskof för att beställa om sitt hus. Men denna tid begagnade han i stället till att skicka efter prester. Der kommo tre kyrkoherdar från de angränsande församlingarne; de körde allt hvad hästarne förmådde springa. Hästarne störtade för den ene prestens vagn, då de hade ett stycke igen till gården, men presten gick fram till fots så fort han kunde. De kommo alla tre jemt i sista minuten, för att mana bort den Onde.

Sedan gick der vid pass tio år, men då tog Hin ut sin rätt, ty en dag, just som mannen skulle gå ut på gården, föll han ned som en stock och dog en liten stund derefter. Trädgårdsmästaren, som jag nyss nämde, hade i sin ungdom varit skräddarelärling, och en kort tid efter dödsfallet uppehållit sig der i gården och sytt kläder; han sade, att der aldrig om nätterna var fred för den döde. Det talades också om, att slägten lagt grund till sin rikedom derigenom, att farfadern till denne man en gång i närheten af sitt hus ute på marken träffat på en kista med tre lås. Han kastade genast sin bössa öfver den, så hon ej kunde sjunka ned i jorden. Derpå gick han hem och hemtade sin hustru, och hon, som väntade sig ett barn, hjelpte mannen att i all tysthet bära hem jordagodset. Hon fick derefter ett styggt utslag i ansigtet, som ej gick bort, förrän barnet kom till verlden. Någon hade ändå sett kistan i huset, men då mannen tillfrågades, gaf han sig Hin i våld om detta var sant. Derför hade den Onde också fått magt med hans efterkommande.

En annan af mina bekanta från kullatrakten berättade, att der i Fleninge finnes en stensatt väg midt i en plöjd åker, och att om denna väg gick följande gamla sägen. För långa tider sedan fans der i Välinge en prest, som hade en svartkonstbok. Denna hade han, för något ändamål, haft med sig på en utfärd i granskapet. Men väl hemkommen till prestgården saknade han boken, och då befalde han sin dräng att rida efter den; dock fick drängen sträng befallning, att ej läsa i boken. Drängen red tilldet angifna stället och hemtade svartkonstboken; men då han hade ridit en stund, fick han så stor lust att läsa deri, att han slog upp boken der han satt på hästryggen. Han hade dock ej läst länge, förrän en hel flock tjensteandar omringade honom, frågande hvad han befalde. I häpenheten visste han ej att gifva dem någon annan befallning, än att de skulle stensätta vägen efter honom. Derefter satte han af tvärs öfver åkern, men hur fort han red, så stensatte de farliga arbetarne lika hastigt, så de jemt voro honom i hälarne. Emellertid märkte presten oråd, der han satt i prestgården, och skyndade sig att möta drängen; han ryckte svartkonstboken från honom och började läsa så att tjensteandarne försvunno. Det var hög tid, ty annars hade de dödat både häst och karl.

I Björnekulla klint, säges det, bor der ännu troll, ty det skall ej vara så mycket länge sedan, att en man, som körde der förbi, kände den skönaste lukt af nybakadt bröd. Som han då satt och undrade härpå, emedan hvarken hus eller gård fans i närheten, kom en af trollens kvinnor ut ur klinten och frågade, om mannen ville smaka hennes nya bröd. Han tackade och tog emot ett stycke, som han åt upp, utan att taga den minsta skada deraf. Der på orten går äfven en sägen, att ett par små troll en gång kommit in i en bondgård och bedt att få låna något af morans julöl, ty deras eget var slut. Hon bjöd dem då trästånkan, ty hon tyckte, att de ej kunde orka bära mera, men de svarade, att de ville helst ha en tunna. Detta fingo de då äfven, och när de senare bar hem den, sade de, att, till tack för morans hjelpsamhet, hon aldrig skulle sakna öl. Hon kunde bara tappa ur tunnan, den skulle aldrig upphöra att rinna, bara kvinnan aktade sig för att taga ur sprundet och titta ned i tunnan. Detta var vid jultiden; men då tunnan tycktes vara lika full när det led emot påsk, fastän der tappats ständigt derutur, så kunde moran ej längre styra sin nyfikenhet. Hon tog sprundet af, kikade ned och såg blott mögel och spindelväf; men från den stunden var det också slut med ölet.Vid Björnekulla finnes en afrättsplats. Här brukar folk gräfva upp menniskoben och låna dem af de afrättade. Dessa ben anses för ett säkert medel mot vissa sjukdomar, såsom gikt och tandvärk; och dessutom användes de som skyddsmedel mot alla sådana sjukdomar, hvilka man kommer för i luften, på jorden eller i vattnet. Det heter alltid, att dessa ben lånas, men det är dock ej så länge sedan, att en man bar ett sådant på sig ända till sin död. Barnen lade det till honom i likkistan.

Äldre personer tala om, att det ej var något ovanligt, att folk tiggde grafmull på kyrkogårdarne och strödde den under boskapen, så den skulle trifvas och vara skyddad mot maran och annat sådant osynligt, som höll till i stall

och fähus. Äfven brukades det att annandag jul sålla den aska, som då fans i spisen, öfver boskapen.

Bland de sägner, som gå i kullatrakterna, hör man ofta talas om «gluffesuggan». Den är farlig att möta, ty hon försöker att springa mellan benen på folk, för att fläka en midt i tu. Gluffesuggan uppkommer derigenom, att ett spädt barn blifvit mördadt och nedgräfdt. Upptäckes så ej brottet inom en viss tid, uppstår gluffesuggan.

Ett annat hemlighetsfullt djur är lindormen, om hvilken ingenting säges om dess uppkomst, men ännu hyser mången stor fruktan för honom. Samme trädgårdsmästare, som här blifvit nämd, uppgaf både namn på en man och orten der han bodde, som för honom omtalat, att han haft en son, som blifvit tagen af en lindorm. Mannen bodde aflägset i en skog och försörjde sig med slöjdarbete samt med att sno bastrep. En dag hade han befalt gossen att gå upp i ett gammalt träd och lossa barken. Under detta arbete ropade gossen nedåt till fadern: «Far, här inne i trädet ligger en so med sina grisar!» Fadern ropade strax på gossen att skynda sig ner ur trädet, men lindormen drog barnet in till sig i den ihålige trädstämmen; fadern hörde gossen skrika och ropa på hjelp, men han vågade ej gå dit, ty han visste, att der ej var någon räddning för den som kom i lindormens våld. Det är ej godt att veta,hvad man skall tro om detta, ty jag har sedan träffat en man, som väl var bondefödd, men som mest hela sin tid bott i stad och varit ibland herskapsfolk, och han omtalade samma historia eller en liknande, som inträffad i trakten mellan Engelholm och Laholm. Hans föräldrar, som voro förmögna bönder, hade, då han var barn, på en marknad i Engelholm köpt bastrep af ett fattigt torparefolk, som sagt, att de ej skulle pruta på repen, ty de hade varit dyra nog, emedan de kostat deras gosses lif genom en lindorm.

Denne min sagesman berättade äfven, att till hans hemort en gång — det var nog före hans tid — kommit en man, han visste ej om det hade varit en kringresande gesäll eller en lärd, som erbjudit sig att fördrifva alla ormar, snokar, «firben» och paddor inom två mils omkrets. Det är nemligen så, att många menniskor trodde och tro ännu, att snokar, «firben» och paddor äro farliga djur, och på den trakten var der godt om sådana. Den resande begärde dock först att få veta, om der fans någon lindorm inom det område han ville rensa, ty då vågade han sig ej i hop med saken. Man försäkrade, att ingen lindorm fans der. För säkerhets skull begärde karlen dock att få två kuttingar krut, som han fäste under sina armar. Derpå lät han resa ett bål af torrt trä, och han läste så, att ormar och andra farliga kräldjur kommo från alla håll och kröpo rakt in i elden. Men så fick man på samma gång höra ett susande i luften: «Jag visste väl, att ni narrade mig!» ropade främlingen. «Här är en lindorm i trakten, nu hör jag honom komma!» Och han kom, grep karlen och kastade honom på bålet. Men nu visade krutet sin nytta, ty det exploderade och slungade honom långt bort från elden, medan lindormen sjelf måste stanna deri.

Min sagesman medgaf dock, att detta hördes något otroligt, ändå han var fullt öfvertygad om lindormars tillvaro. De bo i lindträd och lifnära sig dels af dem, dels af de menniskor de kunna fånga, menade han; och hundratals äldre personer säga det samma.Men hvad det angår med konsten att smida ögonen ut på tjufvar, så både var och är han, liksom så många andra, fullt öfvertygad om dess verklighet. Hans egen mor hade, då hon var nio år, sett ett märkligt prof derpå. Hennes föräldrar voro förmögna bönder. Då de en gång hade några soldater till inkvartering, misste en af desse sin penningepung, som var gjord af en kreatursblåsa. Hans uniformsfrack hade han dragit af sig; i fickan på den hade pungen legat, och då fracken ej varit ur stugan, måste tjufven finnas, antingen bland kamraterna eller bland bondens husfolk. Soldaten höll ransakning med alla närvarande, och bonden frågade sjelf sin nioåriga dotter, om hon af oförstånd tagit pungen. Alla nekade, fastän soldaten svor en dyr ed på, att det skulle kosta tjufvens högra öga, om han ej bekände; men de stodo fast vid sina ord. «Ja, så skall jag också hålla mitt!» sade soldaten. Och derpå gick han bort i en vrå, vände ryggen till de församlade, tog fram en hammare och en dor — ett snickare- och smedverktyg — och slog tre slag med hammaren på doren. Då kom husets katt krypande fram under kakelugnsbänken med penningepungen mellan framtassarne och — det högra ögat hängande löst nedåt nosen.

Min sagesman uppgaf äfven, att den, som ville förvärfva sig konsten att smida ut ögon, skulle tre torsdagsmorgnar å rad, före solens uppgång, göra upp eld och smida i djefvulens förbannade namn.

Ett husmedel att upptäcka tjufvar, är icke allenast kändt ibland alla de bygders folk, med hvilka jag, både i skolorna och annars kommit i beröring, utan jag har äfven ofta sjelf varit närvarande, när det har blifvit anlitadt.

Det består deri, att i ett ärfdt såll fastsättes spetsarne af en ärfd sax, så att det blir fasthängande. Två personer fatta nu i saxens öglor och den ene nämner de menniskors namn, det ena efter det andra, som på något sätt skulle kunna misstänkas för stölden; den andre personen nekar på deras vägnar till brottet. Så länge sållet hänger stilla, har man ej träffat rätta namnet, men då dettanämnes kommer sållet så starkt i svängning, att man knappt kan hålla saxen, utan den vill vridas en ur händerna. Det samma sker med en ärfd psalmbok, fastbunden vid en ärfd nyckel. Här kan det nu ej vara fråga om, att den magnetiska kraft, som man har i händerna, kan verka detta, ty ibland vänder sig sållet eller boken vid det första namn man nämner, så vida det är tjufvens. En annan sak är det med pilkvisten, som utvisar vattenådrorna; den kan hvem som helst lära sig att föra, ty här beror det hela på, att man trycker till, så att den magnetiska kraften kommer in i pilkvisten, ty då böjer den sig helt naturligt ned der vatten finnes. Detta är ej skrock, utan något, som brukas äfven af sådana kunnige män, som den rike fabrikör X. i staden L. Han hemtade en karl från Helsingborg, betalte hela hans resa på jernvägen, och gaf karlen dertill tio kronor; men vatten fans också på den fläck han utvisade. Somliga förblanda pilkvisten med slagrutan, som utvisar jordagods; men denna senare liknar mera en pappersdrake. Den kastas upp i luften och faller ned, der som finnes metaller i jorden.

Samme man, som berättade mig om soldaten, som smidde ögat ut på katten, förtäljde också, att han kände en bonde, som på sin gård hade haft ett askträd, hvilket var mycket gammalt och som hans förfäder hade satt stort värde på. Men nu, när denne unge bonde hade öfvertagit gården, tyckte han, att den gamla asken stod i vägen. Den skymde för fönstern; rötterna upptogo nästan halfva gårdsplanen, och stammen var så ihålig, at tre till fyra svin brukade krypa in och ligga i den. Husbonden lät fälla asken; men alla, som burit hand på den, blefvo sjuka eller råkade ut för annan ofärd.

Det sades för öfrigt om denna gård, att der ej var fritt för hvarjehanda pysleri. Det hade händt förre egarens hustru, att hon en dag, vid klart solsken, kommit ut på gården och der sett en hel hög hyfvelspånor. Hon tog några deraf i sitt förkläde, för att göra upp eld med dem; men väl inkommen i stugan såg hon, att spånorna vorogamla penningar. Hon slängde dem i drickeskrukan, som stod på tvärbänken vid dörren, och for ut, för att hemta flera sådana spånor, men nu voro de försvunna. Liknande sägner kan man få höra på nästan alla orter.

Jag hörde äfven af samma berättare, att på hans fars egor fans en fälad och på den en hög, som kallades Griskers hög. Om den sades, i hans ungdom, allmänt i orten, att den hvarje julafton stäldes på guldstöttor af småtroll, som då dansade derunder. Det förtäljdes äfven, att desse små pyslingar kommit in i de närliggande gårdarne och lånat öl eller bröd.

Det hade händt min sagesmans far, att han en julafton, sedan ljusen voro tända, hade fått lust att gå ut och se, om Griskers hög stod på guldstöttor. Han gick, men väl utkommen genom den af gårdens portar, som vette åt högen, var det som om en förfärlig storm fattade i honom; han måtte springa, utan att vilja det och utan att kunna stanna. Han bad alla de böner han kunde minnas, och då kom han fram till en grindstolpe, i hvilken han af alla krafter höll sig fast, medan han bad Gud om hjelp. Då kände han sig liksom befriad från den tvingande magten, och han kunde gå hem. Hans son menade dock nu, när han omtalade händelsen, att det ju dock lika väl kunnat vara försynen, som ville förhindra honom att se trollen, som att det varit dessa, hvilka velat straffa mannens nyfikenhet. Denna hög ligger i Bjäre härad, icke långt från Hallandsås.

I denna trakt brukade befolkningen i den tiden då denna tilldragelse egde rum, alltså för 40 à 50 år sedan, sätta stål i sina dörrar hvarje julafton; det skulle skydda mot onda magter. Husmödrarna offrade på de tre stora högtidskvällarne till husets gode vätter genom att lägga litet af högtidsmaten i en vrå vid ugnen. Vätterna skyddade husfreden, och derför ville alla, att de skulle bo i hemmen. I stallet brukade många bönder hafva en död skata hängande öfver hvarje häst. Då en ko hade kalfvat, aktades noga, att ej något af efterbörden kom under barhimmel; den skulle ligga under kons ströhalm tills den var förmultnad. Och då kon första gången fördes till vatten under öppen himmel, skulle hon gå öfver en bit af en lie eller något annat stål. I de orterna troddes också mycket på mjölkharar, utsända af hexor att för deras räkning mjölka andras kor.

Äfven bäckhästen höll här mångenstädes sina upptåg, och jag har varit i sälskap med en äldre man, född i en by

ej långt från herrgården Engeltofta, som visste att tala om bäckhästen. Han hade visserligen ej sjelf sett denne hvitgrå häst, men hans föräldrar hade ett par gånger varit ute för hans upptåg. De hade nemligen en kväll kommit från auktion på Engeltofta gård och der köpt sig en del sängkläder, hvilka de bundit i hop till ett stort knyte och bedt en arbetskarl bära det till deras hem. Herrgården var i den tiden omgifven af vattenfylda grafvar, och då nu det omnämda äkta paret skulle gå öfver bron, började hustrun ropa, att knytet med sängkläderna låg och flöt på vattnet i grafven. Mannen såg det nog, men han anade oråd och bad bara sin kvinna, att hon ej skulle bry sig om det der knytet. Men hon ville nödvändigt ha mannen till att draga det i land. Då kom der lyckligtvis en gammal soldat, som förstod saken, och han började okväda bäckhästen. Då slog denne till ett styggt hånskratt, och så blef der på en gång så ljust omkring dem, att de skulle kunnat finna en knappnål på vägen, och detta ljus följde dem, liksom det varit en lykta, ett långt stycke mot hemmet.

En annan gång stod samme man sent en höstkväll och satte upp sin hafre i skylar. Men hur han satte och räknade, så märkte han, hur han jemt förvillades i räkningen af något, som for rundt omkring skylen och kring hans ben. Han tänkte först, att det kunde vara en fiskutter, men så tyckte han det var konstigt, att ett sådant djur gick så långt ifrån bäcken uppåt fältet. När han så fått sista skylen färdig, sade han, som bruket var: «I Jesu namn!» Då for det der väsendet sin väg; men då numannen skulle gå öfver bäckens vadställe, var der något som slog till i vattnet, som om der varit en förskräcklig stor fisk, och der blef gnistor, stjernor och solar på vattnet, som om det varit det grannaste fyrverkeri. Men i det samma skrattade bäckhästen på sitt vanliga hemska sätt, så att mannen ej kunde tvifla på, hvem det var som gjorde alla dessa konster.

Det är dock lustigt, att i samma trakter, der man trodde på så mycket trolltyg, man der samtidigt hade en liten sägen, som gycklar med de kringvandrande «knallarne» för deras räddsla för spökeri. Det var en gång — heter det — två knallar, som med sina krampåsar på ryggen vandrade fram förbi en herrgård, som låg bredvid vägen på en höjd. På herrborgen firades en fest, ljus lyste ur alla fönster, men det sågo ej knallarne, de varsnade blott de brinnande tjärtunnorna på höjden, och dessa togo de för stora penningebloss. Och som de gå der med hjertat i halsen, kommer der ett brinnande tunnband nedåt backen. «Aldrig har jag skenbarligare sett fan förr!» sa' den ene knallen. «Vi få väl sjunga: Vår Gud är oss en väldig borg!» sa' den andre. «Ja, han må vara så väldig han vill, så ränner ja' gu' pina dö' till nästa gård!» svarade kamraten och satte af så fort han kunde springa.

Det är många lärda menniskor, som tro, att der blott behöfs några upplysande ord ur naturläran och andra kunskapsböcker, för att jaga bort den gamla tron på allt skrock; men de fingo annat att veta, om de lefde till sammans med oss. De gamle förtälja allt sådant för barn och barnbarn, som något så sant, att det vore det samma som ett brott mot fjerde budet, att säga deremot, så länge man är ung; och komma vi senare något ut i verlden, träffa vi på många bildade menniskor, hvilka tro fastare på spöken än på Gud, så en kan komma att tänka både så och så, i synnerhet då man sjelf upplefvat konstiga ting. För min del är jag för upplyst i mycket, att jag skulle tro på allt sådant, som t. ex. min gamla farmor tror på; men det skulle ej gagna till något attsäga henne emot, ty hon skulle bara anse mig smittad af nymodig gudlöshet.

Det är nu tio år sedan jag gifte mig och skulle öfvertaga en ny gård, och jag minnes att jag ej fick fred för min hustrus mormor och min farmor, förrän jag samtyckte till att låta alla mina dufvor bli hemma i mit barndomshem, ty det var skadligt att flytta fjäderfä med sig. Deremot hade min hustru en katt i knäet och jag en kvast vid fötterna, båda slängdes före oss inom stugdörren för att rensa luften, ifall något trolltyg var der inne. I dörren stod så farmor med ett brinnande ljus i handen, som min hustru skulle omfamna och derpå gå ut till köksspiseln och titta upp i skorstenen. Jag fick sedan veta, att hennes mormor låtit bränna krut under vår brudsäng, så att intet trolltyg skulle få magt med oss.

Sedan följde en tid, innan vårt första barn föddes, då min hustru hvarken kunde gå hit eller dit utan iakttaga den eller den föreskriften. Gick hon i kyrkan eller öfver kyrkogården, skulle hon akta sig för att trampa på någon graf, ty om mullen sjönk under hennes fötter, så fick barnet fallandesot. Hon fick ej heller sätta sig på en graf, ty då blef barnet trögt eller «dödbakadt», som det kallas; kom hon till att känna liklukt, så fick barnet stygg andedrägt. Om hon, tillika med andra kvinnor, kom att följa ett lik till grafven, ett bruk som ej då var rent aflagdt på vår ort,

så skulle hon akta sig för att få se likkistans botten, då kistan bars ned för en backe; lika farligt var det om hon kom att se ned i en öppen graf; i båda fallen blef barnet behäftadt med någon obotlig sjukdom. Med bart hår fick hon aldrig gå, ty då fick barnet «skäfver». Jag minnes så väl farmors påstående, att många barn nu för tiden föddes så klena och eländiga derför, att ogifta fruktsamma kvinnor nu finge onäpsta springa omkring med bart hår, så att ingen gift hustru kunde vara fredad för att se dem i hårbenan. Och af idel omsorg om mitt ofödda barns helsa, önskade hon, att vi lefvat i hennes mors tid, då hustrurna, utan många omständigheter, knöto ett klädekring hvarje misstänkt pigas hufvud, och då de gifta kvinnorna togo sig rättighet att klippa håret af en sådan lättfärdig piga, ifall hon vågade gå med det bart.

Min hustru tyckte mycket om hönskött, men det fick hon ej äta, ty då blef barnet noppigt i skinnet, och åt hon kalkon- eller vipägg, blef det fräknigt. En gång kom farmor ut i köket och såg min hustru vispa sockerkaka. «Akta dig väl, att under denna tid slicka en visp!» sade den gamla, «ty blir ditt barn en gosse, får han aldrig ja när han friar, om han icke vet att bära en vispinne i fickan». Detta minnes jag, men det är långt ifrån allt, som hon hade att påakta under denna tid; och då den var förbi, vidtogos nya försigtighetsmått, för att hindra onda magter att skada moder och barn, och många konster gjordes för att betrygga den nyföddes välgång för hela lifvet.

Då barnet föddes, reglade eller haspade de närvarande kvinnorna alla dörrar, så att ej troll eller bäckmannen kunde smyga sig in. Inget linne, som den dagen hängt under bar himmel, fick komma när mor eller barn; badvattnet måste stå i ordning natt som dag under de sista väntansdagarne, så ej något trolltyg kom med det från brunn eller källa. Farmor hade af gammalt linne sytt barnets första skjorta, ty syddes den af nytt tyg, blef den lille en hisklig slitvarg. Som vårt första barn var en gosse, så upptogs den i ett kvinnolintyg, på det han skulle få ja, när han friade; hade det varit en flicka, skulle hon svepts i en skjorta, på det hon skulle ha lycka i sin kärlek. I badvattnet nedlades många ting: ett ägg, för barnet skulle blifva hvitt; en röd lapp, på det kinden måtte få rosor; vigselringen, för trohet i sinnet; silfvermynt, för rikedom; och ett kol från en vådeld, ifall modern råkat se en sådan och var rädd att barnet skulle få eldfläckar; en svinborst, ifall modern råkat vidröra något svin, då barnet kunde få osnygga vanor. Var nu allt detta iakttaget, så var det nästa att ej slå ut badvattnet under bar himmel eller innan man spottat tre gånger deri.Det var en lycka för oss, att det äfven hörde till bruket att låta döpa barnet så fort man kunde få lagat till gillet, ty så länge barnet var odöpt, kunde min hustru ej tänka på annat, än allt hvad som under denna tid skulle göras för att afvända allt ondt, som hotade, samt tillförsäkra gossen om framtida lycka och välgång. Jag försökte väl föreställa henne det onödiga i allt detta, men hela luften var, så att säga, så full af signeri och öfvernaturliga ting, att hon hängaf sig åt samma tro som de gamla: «Gör det ej något godt för vårt barn, så gör det åtminstone ej något ondt, och det är väl ej för mycket af en mor, att göra allt hvad hon kan för sitt barns lycka», svarade hon och lydde i allt de gamla.

Och till slut smittades äfven jag af allt detta, som jag ju fullt och fast trott på som gosse. Vår lille son föddes en Torsdag, och det var både väl och illa, ty dermed hade han fått gåfvan att se alla de öfvernaturliga väsen, som gå ibland oss, men dermed följde äfven förmånen att hvarken vara rädd för spöken eller troll. Min hustrus mormor ville dock hellre, att gossen skulle varit ett söndagsbarn, ty då hade han haft lycka med sig i allt; lyckligast hade det dock varit, om han kommit till verlden i «segerhätta», men det lär sällan hända. Som det nu en gång var, skulle han tillförsäkras alla möjliga fördelar. Fastän gosse, hölls barnet, innan det fick se solen, upp mot månen, för att i framtiden undvika att bli brynt af solen; han skulle röra vid en hund, för att få godt läkekött; och då jag lyckligt nog hade ett föl, lockades detta in i stugan, och gossen lades på dess rygg, så han skulle få tur med hästar. Modern fick ej taga emot något föremål, som kastades till henne på sängen, då blef gossen en slarfver. Hon fick ej förtära hvarken vått eller torrt, medan hon hade barnet på armen eller i sitt knä, ty då blef det en frossare. Vår katt var under dessa dagar bannlyst från stugan, ty man visste med säkerhet, att han hade sprungit under en likkista, och föll det honom nu in att springa under barnets bädd, så kunde det bli en varulf, efter som det var engosse — flickor bli maror derigenom — och det skulle vara så mycket sorgligare, som modern af stygga menniskor kunde bli beskyld för att, innan barnets födelse, ha krupit igenom en hästsele eller en fölhinna för att slippa barnbördens plågor. Ingen knif eller sax fick modern röra, ty då utsattes barnet för att komma till skada på liar eller andra eggjern; i vagga fick det ej ligga, ty då blef det en skrålhals i alla sina dagar.

Hittills hade jag mest varit åskådare, och längtade i hemlighet efter döpelsedagen, så vi kunde återfå vår frihet, samt slippa hafva ljus tända nätterna igenom; men på denna dag måste jag uppfylla min faderliga pligt. Barnmorskan lemnade mig gossen och farmor räckte mig bibeln och en psalmbok, ty det tillkom mig att läsa en bön och sjunga en psalm, samt hålla bibeln uppslagen framför barnets ögon, för att göra det mottagligt för kristendomen. I frälsarens namn lemnade jag derefter barnet till barnmorskan, som vid bordsänden satte sig iklädd min rock och hatt, och tog på sig en morsk min för att gossen skulle bli karlavulen. I denna drägt satt hon och lindade barnet i dopkläderna, sedan hon dock först gifvit det tre slag af ett ris för att tukta arfsynden. Kläderna hängdes ett ögonblick på stugdörren, för att barnet ej i framtiden skulle lätt bli förkyldt; en bit ost och bröd lades i barnets hand, på det det måtte bli måttligt, och i lindan lades ett silfvermynt, så kom det aldrig i penningenöd. Synålar sattes i kors på barnets bröst och i mössans pannstycke, och under alla dessa bestyr skulle barnmorskan tillika passa på att slå kors för barnets mun, ifall det gäspade.

Mycket af detta hade jag visserligen god reda på förut, men ej allt, ty bruken äro olika på olika trakter; men min hustrus familj bodde i Norra Åsbo härad, min farmor var från Ystads-slätten, och fastän min hustrus mormor och min farmor i allt annat voro af olika mening, så voro de fullkomligt eniga deri, att gamla bruk skulle efterföljas, då det var fråga om ett barns välfärd.Min äldre gifta syster skulle, dä min mor ej mera fans i lifvet, bära gossen till dopet. De gamla hade ingenting att anmärka deremot, då ingen af dem tilltrodde sig att gå så lätt och ledigt, att gossen kunde få en lätt gång och en ledig hållning, ej heller mägtade de bära honom så högt, att han under sin lefnad slapp att utsättas för att bli blyg och försagd. Min syster tilltrodde sig nog att kunna göra detta, och lofvade dessutom efterkomma alla deras öfriga föreskrifter, af hvilka jag minnes en del: Hon fick ej låta någon köra förbi sin vagn vid vägen till kyrkan, ty då blef gossen i all sin tid en «bag-asare» (sölare) och en förtryckt stackare. Skulle der vid samma tillfälle döpas en flicka, så skulle hon för all del gå fram med pojken, så den blef först döpt, eljes fick flickan skägg och blef karlavulen, men pojken blef en mes. Hon fiek för ingen del glömma eller tappa något, ty då fick han dåligt minne; hon skulle taga ett par droppar af dopvattnet från barnets hufvud och stryka på dess ögon, så fick det god syn, och hon skulle troget läsa efter hela döpelseformuläret, så fick han lätt för att lära läsa samt kom med heder till att låsa sig fram för presten. Slutligen fick hon vid hemkomsten ej lemna från sig barnet till modern, förrän hon (gudmodern) ätit en bit, annars fick barnet i all sin tid ondt om matbitarne. Min syster trodde ej synnerligt på gagnet af allt detta, men vördnaden för de gamla kvinnorna och de ärfda föreställningarne förmådde henne att troget uppfylla föreskrifterna. Det hörde äfven till gammal sed, att barnet skulle sofva en stund i sina dopkläder, något som ännu mångenstädes brukas. Jag önskade få gifva gossen namn efter en kår ungdomsvän, men det kunde ej låta sig göra; ty dels hade det varit att förnärma farfar i hans graf, om ej gossen fåt hans namn, dels skulle han ej kunna trifvas, om han nämdes efter någon menniska, som ännu var vid lif.

Farmor talade mycket om «Grafsoen» eller, som hon sade, «grafsör», ty der blef en sådan för hvarje mördadt barn, som oupptäckt legat hundra år i jorden. Ofta hördessådana barn skrika nere i jorden, och en gång hade man inne i en bondstuga en kväll hört liksom en späd barnröst nedunder golfvet säga: «Jag vänder migl jag vänder mig! jag vänder mig!» Husbonden förstod, att rösten kom från ett mördadt barn, som just höll på att bli grafso, bvarför han svarade: «Ja, vänd dig en gång, men så aldrig mer*. Följande morgon lät mannen gräfva under kakelungssängen, derifrån han hört orden, och då fans der benranglet af ett barn, som böljat blifva grafso, men som nu slapp att lefva ett sådant lif, som blott var till menniskors ofärd.

Farmor var också mycket rädd för varulfvar, icke för egen räkning, ty varulfvar voro blott farliga för fruktsamma kvinnor, utan för min hustru; hon fick under sina väntans dagar aldrig gå ut i mörkret utan att vara åtföljd af mig eller någon annan manlig varelse.

Gumman var mycket god mot tiggare, och hon ansåg det för både synd och skam att neka en sådan menniska nattherberge; men under den tid vi kunde vänta oss en arfvinge, var hon högligen misstänksam mot alla «tiggegubbar«, ty det hade någonstädes händt, att en sådan fått låna hus hos en bonde och fått sig en bädd, redd nere på tvärbänken vid dörren, der han sof, medan husfolket satt vid sitt arbete. Rätt som tiggaren låg, skrek han: «Nu får jag en febb!» (kort svans), och strax stod der en svart hund på tre ben, som genast kördes ur stugan.

Farmor hade sin undantagsstuga i vår gård, och vi voro strängligen tillsagda, att ej låta vår lille gosse besöka henne, förrän han varit hos sin gudmor, som var skyldig att gifva honom ett ägg, hvilket vi ett helt år skulle gömma, för att deraf spå, om barnet blef rikt eller fattigt. Efter årets slut öppnade farmor sjelf ägget, och då det var tomt, borde deraf dragas den slutsatsen, att gossen blef en fattig man. Men farmor förklarade, att der egentligen ej kunde sättas tro dertill, då ägget ej varit gömdt i samma skål, som innehållit hans dopvatten; vi kunde lyckligtvis ursäkta oss med, att gossen var döpt i kyrkan.Gumman hade äfven sin tro om «skradepuggorna». Dessa fula, vårtiga paddor hållas ännu tämligen allmänt för att vara giftiga, ettersprutande djur. De begagnades dock som botemedel mot «onda bettet» i fingrarne. Onda bettet tros också vara ett djur, både tusenfotan och det lilla högröda kryp, som synes då man plöjer jorden, miss-tänkes för att förorsaka den fruktade plågan i fingrarne. Paddorna togos lefvande, ju tjockare och «ettersprängdare» ju bättre, och fingo dö en långsam död, upphängda för sol och vind. En finskuren bit af det torkade djuret blöttes i saltolja eller i vitriololja och lades i ett grönkåls-blad på det värkande fingret, der det fick ligga tills «onda bettet var dödt». Detta plågade inträffa efter några timmars förlopp, under hvilken tid den sjuke led de mest rasande plågor; det var ej oljan, utan paddan, som verkade detta. Derefter föll vanligen den sjuke i en djup sömn och vaknade fri från alla plågor, utom de som senare förorsakades af .fingerläkarens rakknif, som nu skar in till benet i det sjuka fingret. Denna konst gick Larf i ansedda bondfamiljer, som skulle ansett det för en skam att mottaga någon betalning, vare sig för läkedomen eller den rikliga kost och omsorgsfulla vård den sjuke erhöll, stundom under ett par veckors tid. Hvad del paddan hade i kuren, skall jag låta vara osagdt; men säkert är, att jag i min ungdom kände en rik, ansedd bonde, som botat många fingrar för onda bettet och var stolt öfver att kunna med full rätt säga, att inget finger mist en led eller ett ben, utom i de fall de anlitat annan hjelp innan hans; men han begagnade för öfrigt blott naturliga medel.

Dessa kurer voro dock icke rigtigt i gammalt folks smak; farmor förklarade, att hon ej ville ha skradepuggorna på sitt samvete, ty de kunde antingen vara förtrollade prinsar eller prinsessor eller kunde de vara troll-packor; och såg hon en sådan tjock, flämtande padda bland linet ute på fältet, så lade hon fromt ett kors af linstjelkar på hennes rygg. Kom ett sådant djur in i kökeller förstuga, fick det mat och bars sedan försigtigt bort; «ty», sade farmor, «det hade häodt på ett ställe, att en padda hade kommit dit flera gånger och fått mat, och sedan hade hon skickat dit en liten pysling och bedt moran komma till sig på barnsängsbesök. Moran följde med, blef förd in i en grotta och såg der en liten kvinna ligga med en pysling på armen. Hon tackade moran för det hon varit god emot henne under hennes tunga tid, nu skulle hon få lön för detta. Hon gaf då moran några bundtar hyfvelspånor, hvilka blefvo förvandlade till silfverstänger, då hon kom hem med dem».

Mycket hade min hustru att iakttaga vid sin första kyrkotagnfng. Den skedde sjette veckan efter barnets födelse, fastan det kunde skett i fjerde, emedan barnet var en gosse; men farmor ansåg brådska, att komma ut igen bland folk, som något opassande för en ärbar hustru. Det var en både vigtig och farlig dag, då hon nu åter för första gången skulle ut under bar himmel. Barnmorskan rökade henne med en brinnande. linnetrasa, en eldglöd kastades före henne utom dörren, jag fick befallning att vid dörren lägga en liten kudde, på den skulle hon träda, sedan på eldglöden; öfver dörren och vid båda sidor om dörrträet satt stål, så att hennes utgång och ingång skulle skyddas, och då hon kom tillbaka, var jag åter vid dörren med dynan. Då fick jag genast af min syster, som i sin egenskap af gudmor följt min hustru till kyrkan, veta, att vårt nästa barn blef en flieka, ty min hustru trädde med venstra foten öfver kyrktröskeln. Farmor hade ålagt min syster att ge akt på detta, och gumman var lycklig och glad öfver, att vi «i allt uppförde oss som kristligt folk» och ej förkastade gamla, pröfvade råd. Vi hade vid samma tillfälle äfven lydt henne och stält om, att min hustrus första möte på vägen till kyrkan blef en kvinna, ty farmor önskade varmt, att vårt nästa barn måtte bli en flicka.

Det gjorde den gamla mycket ondt, då det allt mer och mer började gå af bruk, att för de kvinnor, som afledoinnan de blefvo kyrktagna, «göras hvad der kunde och borde». Hon hade hört, att i hennes mormors tid varit brukligt, att först bära sådana lik in i kyrkan eller rundt om kring den, innan de nedsattes i grafven, och hon tyckte det var en god kristlig sed. Men sedan den var afskaffad, brukades, att gudmodern gick in i kyrkan och bad för den aflidna, samt offrade till prest, klockare och fattigbössan, medan liket nedsattes framför kyrkodörren. Nu

hade gumman hört, att man äfven begrafde sådana lik om söckendagarne, liksom man ej mera iakttog försigtigheten att nedsätta båren i kyrkogårdsporten, på det ej en sådan kvinna skulle komma hem och spöka. Denna uraktlåtenhet betraktade hon och många gamla med henne som något rent af okristligt slarf.

Som jag nyss sagt, var farmor mycket god mot kringvandrande tiggare, all den tid hon ej beböfde frukta för varulfvar, men hon gaf dock ingen vandringsman något, förrän hon kastat en blick på hans fötter, för att förvissa sig om, att han ej hade hästfötter. Det fins nemligen en sägen, att bäckhästen en gång skapat om sig till man, gått in i en bondgård och der bedt om mat, liksom en tiggare. Det var just vid den tid på dagen, då husfolket fick sin aftonmåltid, och som den bestod af mjölgröt, erhöll vandraren äfven en skål full, der han satt på tiggarbänken. Men då han nu begärde att få smör i gröten, steg husfadern upp från bordet, för att närmare taga tiggaren i skärskådande. «Åhå! vi ha fått bäckhästen till gäst; jag ser hästfötterna», sade husbonden. Då for tiggaren med ett högt hånskratt ut om dörren.

Innan vi fingo en mera ordnad fattigvård, hölls det för en stor skam att stänga sin port för tiggaren eller vägra honom nattherberge. Bland de sägner, som gå från mun till mun om snåla, ogästvänliga bönder, berättes äfven följande: För att slippa att låna tiggare hus öfver natten, plägade en bonde hvarje kväll kläda sig i trasor och sätta sig på tiggarbänken i sig egen stuga. När der så kom någon fattig vandrare och bad om herberge, svarade kvinnan, att de redan tagit emot en, att ligga på bänken; fler kundede ej hysa. — Så gick det någon tid, till stor harm för grannarne, som fingo reda på mannens snålhet. Då beslöt byns smed att spela honom ett spratt. Han svärtade sitt ansigte, klädde ut sig till tatare och gick så om kvällen till bondens gård och bad om nattherberge. Husbonden satt, som vanligt, i tiggardrägt på tvärbänken vid dörren, och hustrun gaf det vanliga svaret, samt tillade, att mannen ej var hemma. Då pockade smeden, enligt tataresed på, att han skulle få en bädd i stugan; tiggaren kunde, sade han, ligga i halmen på logen. Hustrun vågade ej neka, och mannen ej att gifva sig till känna, utan det blef, som den förmente tataren befalte. När det nu led ut åt natten, och hustrun låg i sin bästa sömn, förstälde smeden sin röst och väckte kvinnan. «Mor», sade han sakta, «jag är så hungrig; jag måste ju sitta på tiggarbänken, utan att få mat, för tatarens skull». — «Du vet ju, hvar smöret, brödet och fläsket står i kammerset», sade hon, «och är du törstig, så tappa öl ur tunnan, men kom så och lägg dig tyst, så ej tataren märker något». Smeden följde anvisningen; men då morgonen grydde tog han farväl af kvinnan, tackade för gästfriheten och sade, att han ätit upp både smöret och fläsket, samt druckit flera kannor af ölet, dertill hade han lagt orenlighet i tunnan.

Nu blef der en jemmer på bonden och hans hustru öfver den förlust af matvaror, som de lidit. Värst var det med öltunnan, ty då de i sprundet funno några trasor, betviflade de ej, att icke tataren hade orenat ölet, och de grundade mycket på, hur de skulle få någon ersättning för sin förlust. Under dagens lopp kom smeden, i sin vanliga skepnad, till dem under förevänning att låna dricka; han hade sina afsigter på öltunnan, ty ölet var lika rent, som då det blef brygdt. Det gick som han väntat; den snåle bonden trodde sig lura honom, då han sålde tunnan med ölet åt smeden för samma pris som gälde för svagdricka. Smeden log i skägget och tog emot det präktiga ölet; bonden skrattade också, när han hörde, att smeden med god smak drack deraf, men af fruktan för tatarevågade han dock aldrig mera sitta som tiggare i sin egen stuga.

Otidigt nattarbete kan äfven ådraga folk straff, eller ock kunna menniskor då få se ting, som ej äro ämnade för deras ögon. Min far berättade, att en man hade för vana att skicka sin dräng i skogen efter ved, långt före hanegället. En natt då han lassade ved på sin vagn, såg han först en halfnaken kvinna, med bröst så stora att hon kastat dem upp på skuldrorna, komma springande. Efter henne kom en ryttare, åtföljd af två hundar med glödande ögon och gap. När ryttaren såg drängen, ropade han: «Håll!» derpå steg han af hästen, band den vid ett träd och skyndade efter kvinnan. Efter ett par minuters förlopp hörde drängen en smäll, som då någon slår i hop händerna, och nu kom ryttaren tillbaka, bärande kvinnan, som hängde död öfver hans arm. När ryttaren kom fram till drängen, sade han: «Helsa din husbonde, att han ej sänder sitt folk ut i skogen midnattstid, ty nu är det min tid, icke hans!» Derpå tade han kvinnan, som troddes vara något skogsrå, framför sig på hästen och red bort.

Det berättas, att i den tiden «Kullamannen» bodde på Kullaberg, fans der i bygden en man, som låg i process

med en herreman om ett stycke af sin jord. Bonden hade rättvisan på sin sida, men herremannen hade domstolen på sin. Då tog sig bonden före att gå till Stockholm och söka sin rätt. Men hur det nu var, så fingo herremannens förnäma vänner skrufvadt det så, att om bonden inom tre dagar i sin egen gård kunde bestyrka sin rätt till jorden, skulle han få den, men var han då ej tillstädes der, ansågs hans klagan ogiltig. Rent förtvifiad begaf mannen sig hemåt till Kullen, ty fast han insåg sveket, ville han hellre stupa af trötthet under vägen, än fegt uppgifva sin rätt. Men som han går den tredje natten, kommer der efter honom en liten man, ridande på en stor häst. Ryttaren sporde bonden, om han ej ville sitta upp på hästryggen, så skulle han föra honom ett stycke framåt motKullen. Bonden satte sig upp, men det blef en ridt, hvartill han aldrig förr pröfvat maken, ty det bar af högt upp i luften, öfver skogar, byar och sjöar, så det hven efter. Det gick bra ända tills de kommo till Björnekulla kyrka (i Södra Åsbo hårad), der slog hästens hofvar mot tornspiran, så det klingade; då satte ryttaren åter något högre till väders, så de utan vidare hiuder hamnade på Kullaberg, der ryttaren slapp bonden ned från sin häst och sade honom, att nu kom han hem tids nog att bevaka sin rätt till jorden: Den fick han äfven, men han visste nog, att han blott hade Kullamannen att tacka för en så hastig befordran.

Der går äfven en sägen der i orten, att för flera hundra år sedan en pest rasat, som lagt hela kullatrakten öde. Då hade der från ett annat landskap kommit tre unge mån, stora och starka som jettar. De hade landstiget vid Kullaberg och derifrån betraktat den folktomma nejden, och så hade hvar och en af dem utvalt sitt stycke land att nedsätta sig på, vidt skilda från hvarandra. I de öde byarne hade de dock funnit tre unga kvinnor vid lif, dem de togo till hustrur, och af dessa äktenskap föddes en reslig och kraftfull slägt, som ännu i dag lefver i kullasocknarne och som, så väl i växt som sinne, brås på sina förfäder.

Äfven i andra af våra skånska bygder lefva i många bondslägter sägner om någon stark stamfar. Så finnes der i Östra Karaby sägner om en af Karl XII:s bussar, som efter det olyckliga återtåget från Frederikshall nedsatt sig som jordbrukare i nämde by. Hans namn var Pål Nilsson, han beskrifves som en kraftfull man, men som dock i kroppsstyrka vida öfvergicks af sin son Nils Pålsson — dessa två namn gå i den slägten ännu i arf —; och om dem förtäljes många kraftprof, liknande dem, som berättas om Tufve Jönsson i Dufvestubbe, ättling af en af de ofvannämde tre invandrarne i kullasocknarne. Nils Pålsson i Karaby fick sin dödsknäpp på ett förrädiskt vis.Han hade kommit i tvist med en inspektor på en herrgård om en häst, som båda ville ega. Vid ett besök, som Nila Pålsson gjorde hos inspektoren, reglade denne af feghet sin dörr och slapp sin store hund lös mot bonden. Men denne grep hunden i öronen och slog honom mot vägg och dörr, så lifvet for af hunden, och dörren flög upp; derpå begagnade han hunden som karbas på inspektoren, och då detta allt var undanstökadt och kvällen kom, lade sig Nils Pålsson i en hästspilta der i gården och sof den rättfärdiges sömn. Der blef han af inspektorens folk öfver-fallen och illa slagen, så att det efter den dagen var förbi med både hans kropps- och själskrafter.

I den orten vet man äfven att tala om «jettinnan eller starka frun på Trollenäs». Hon var af jetteslägt och begåfvad med ofantliga kroppkrafter, men dertill var hon i hög grad mild och godhjertad, i synnerhet mot de fattiga. Hennes man tyckte vanligen, att hennes gifmildhet gick för långt, synnerligast vid jultiden, så att han slutligen en julafton, då der var dyr tid i landet, förbjöd henne att utdela mat och öl till de behöfvande på godset. Hon bad honom då om lof, att åtminstone få ge de fattiga så mycket mat och öl, som hon sjelf på en gång kunde bära ur källaren, och dertill samtyckte han. Frun gick då ned i källaren och sökte ut två fulla öltunnor, lade på dem två «grofbröd» — skånska limpor — om hvardera trettio skålpund, samt två väldiga fläsksidor. Derpå stack hon fingrarne in i öltunnornas sprundhål, och bar så hela lasten upp på en gång. Vid ett annat tillfälle hade hennes herre och husbonde glömt sig derhän, att han gifvit sin hustru en örfil. Hon sade ingenting härtill, men då mannen kort derefter gjorde gästabud för sina vänner, hade hon låtit lägga en hästsko på hans tallrik, och efter måltiden bad hon honom försöka, om han eller någon af hans manlige gäster kunde med blotta händerna räta ut hästskon. Denne gick rundt kring bordet ur hand i hand, men ingen kunde utföra kraftprofvet. Så kom skon slutligen till husfrun,och hon rätade ut den, som om den varit af tunnt bly. Husbonden förstod vinken och insåg, att hans hustru, blott af vördnad för sitt äktenskapliga löfte, var honom, den svagare, underdånig.

Mycket dylikt har jag i min barndom hört, men sedan jag började läsa nymodiga böcker, har jag ej vidare brytt mig om de gamla sägnerna.Sagor.

1. Prins Lindorm.

(Landskrona.)

Det var en gång en konung och en drottning, som regerade öfver ett mycket stort rike; de hade många skatter och lefde lyckligt med hvarandra. Men allt som åren gingo, blef kungens sinne tungt, ty drottningen skänkte honom inga barn. Drottningen sörjde också mycket häröfver, ty fast än kungen ingenting sade till henne om sitt bekymmer, så förstod hon ändå att det grämde honom, att ej ega någon arfvinge till sitt rike, och hon önskade hvar dag så innerligt att hon måtte få ett barn.

Då kom der en gång en fattig kvinna till slottet och bad att få tala med drottningen. Men drottningens tjenare svarade, att de ej kunde släppa en sådan fattig tiggar-kvinna in till sin höga matmor, utan ville de gifva den gamla en skärf och låta henne gå. Kvinnan sade då, att de skulle säga drottningen, att till slottet var kommen någon, som ville afhjelpa hennes lönliga sorg. Det budet bringades till drottningen, och hon befalde, att den gamla skulle föras till henne. Så skedde, och kvinnan sade:

«Jag känner din lönliga sorg, drottning, och är kommen för att afhjelpa den. Du önskar dig ett barn, du skall få två, om du lyder mitt råd.»

Drottningen förundrades högeligen öfver, att den gamla så väl kände hennes hemliga önskan, och lofvade att följa hennes råd.«Du skall låta sätta ett badkar i ditt sofgemak, drottning, och låta fylla det med rinnande vatten, och när du har badat deri, skall du under karet finna två rödlökar. Dessa skall du skala mycket vål och derpå äta upp dem, så får du i sinom tid din käraste önskan uppfyld.»

Drottningen gjorde som den fattiga kvinnan sagt, och då hon badat, fann hon de två lökarne under karet; de voro båda lika till storlek och utseende. När drottningen såg de två vackra lökarne, förstod hon, att kvinnan varit något förmer än hennes utseende visat, och i glädjen åt hon upp den ene löken med alla dess skal. Då hon gjort detta, kom hon i håg, att kvinnan sagt, att lökarne skulle skalas väl, innan hon förtärde dem. Det var nu för sent med den ene, men den andre skalade hon och åt så upp den med.

Då tiden var inne, hemtades en jordgumma till drottningen, men det första fostret, som blef född, var en hisklig lindorm. Ingen såg denne utom jordgumman, och då hon förstod, att drottningen skulle ha tvillingar, kastade hon lindormen ut genom fönstret i skogen utanför slottet. Det andra fostret, som kom till verlden, var den vackraste lille prins, och han visades för kungen och drottningen, hvilka icke visste något om lindormen, den förstfödde.

Nu var der glädje i hela slottet och i hela landet öfver den vackre prinsen, men ingen visste att den äldste var en lindorm och låg i vilda skogen. Så gick tiden för konungen, drottningen och den yngste prinsen under glädje och lycka, tills han blef tjugo år gammal. Då sade föräldrarne till honom, att han skulle resa till ett annat kungarike och söka sig en brud; ty de började blifva till åren och ville gerna se sonen gift innan de lades i grafven. Prinsen lydde och lät spänna hästarne för sin förgylde vagn och reste ut för att fria. Men då han kom till första korsväg, låg der en stor förfärlig lindorm tvärs öfver vägen, så hästarne för prinsens vagn måste stanna.

«Hvart skall du köra?» sporde lindormen med hisklig stämma.

«Det rör dig ej; jag är prinsen och kör hvart jag vill,» svarade denne.

«Vänd du om; jag vet ditt ärende, men ej får du någon brud, förrän jag fått en maka och sofvit vid hennes sida!» sade lindormen.

Prinsen vände hem igen och sade kungen och drottningen, hvad som mött honom vid korsvägen; men de menade, att han dagen derpå skulle försöka komma fram, så att han kunde söka sig en brud i ett annat kungarike. Prinsen reste, men kom ej längre än till första korsväg, ty der låg åter lindormen och hindrade honom på samma sätt som första gången. Så gick det äfven tredje dagen, då prinsen ville öfver korsvägen; lindormen sade med hotande röst, att innan prinsen fick sig en brud skulle han, lindormen, sofva hos sin maka.

När nu konungen och drottningen för tredje gången hörde detta, visste de ej bättre råd, än att bedja lindormen

komma till slottet, så skulle de skaffa honom en maka. De tänkte som så, att en lindorm kunde väl vara nöjd med hvem man ville ge honom, och derför skulle de tvinga någon brottslig kvinna, eller en som hölls i träldom, att äkta odjuret. Det skedde som konungen och drottningen beslutat; lindormen kom till slottet och fick en brottslig kvinna till brud, men hon låg om morgonen ihjelrifven af lindormen. Så gick det hvarje gång konungen och drottningen tvungo någon kvinna att bli hans brud.

Allt detta spordes vida kring landet. Så hände det sig, att der var en man, som i sitt andra gifte fått en kvinna, hvilken med stor glädje hörde talet om lindormen. Ty mannen hade med sin första hustru en dotter, som var fagrare än alla andra unga jungfrur och så mild och god, att hon vann allas hjertan. Men hans andra hustru, som varit enka, hade en vuxen dotter, som i sig sjelf var ful och elak nog, men som bredvid den fagra och goda fostersystern tycktes vara ännu styggare, så att alla vände sig från henne med leda. Det hade länge förargat styfmodern, att hennes mans dotter var så mycket vackrareän hennes egen, och hon bar i sitt hjerta ett bittert hat till styfdottern. När hon nu fick höra, att der var en lindorm i kungens gård, som ref i hjel alla de kvinnor, man gifvit honom, och att han nu kräfde en oskyldig jungfru, gick hon till konungen och sade, att hennes styfdotter önskade gifta sig med lindormen, så att landets ende prins kunde få resa och söka sig en brud. Häröfver blef konungen mycket glad och befalde, att den unga flickan skulle föras till hans gård.

Då sändebuden kommo för att hemta henne, blef hon mycket förskräckt, ty hon förstod, att det var den onda styfmodern, som på detta sätt stämplade efter hennes unga lif. Men hon bad blott, att der måtte förunnas henne en natt till i sin fars hus. Detta tillstaddes henne, och hon gick så till sin mors graf. Här beklagade hon sin nöd och att hon nu var gifven en lindorm i våld, samt bad innerligt sin mor om råd i denna vånda. Hur länge hon så låg vid grafven och gret, är det visst, att hon der somnade och sof tills sol stod upp. Då reste hon sig upp från grafven helt glad i hågen och började söka på marken. Hon fann då tre nötter, hvilka hon med stor omsorg gömde i sin ficka.

«När jag kommer i mycket stor fara, skall jag knäcka en i sender», sade hon för sig sjelf. Så gick hon hem och följde villigt med konungens sändebud.

När dessa kommo till slottet med den unga fagra jungfrun, ömkade sig alla öfver hennes öde. Men hon var sjelf vid god tröst och bad drottningen om en annan brudkammare, än den lindormen förut haft, och det fick hon. Sedan begärde hon, att de skulle i denna kammare sätta en gryta skarp lut öfver spiselelden, samt lägga fram tre nya skurviskor. Derjemte bad hon, att brudsängen måtte bäddas med nya sängkläder. Drottningen gaf befallning, att allt skulle ske som den unga jungfrun önskade. Derpå klädde jungfrun sig sjelf i sju rena snöhvita linnen och höll så bröllop med lindormen.När de då blefvo allena i brudkammaren, befalde lindormen henne hotande att kläda af sig.

«Kläd du först af dig!» svarade hon.

«Det har ingen af de förra begärt», sade lindormen häpen.

«Men jag begär det!» svarade hon.

Då böljade han att vrida sig, stöna och flåsa, och efter en stund hade han dragit det yttersta skinnet af sig; det låg på golfvet, hiskligt att se på. Då drog bruden ett af sina snöhvita linnen af sig och kastade det på lindormsskinnet. Han ville åter, att hon skulle kläda af sig, men hon befalte honom igen att göra detta först. Han måste lyda, och under jemmer och vånda drog han af sig det ena skinnet efter det andra, och på hvarje skinn kastade hon ett af sina hvita lintyg, tills der på golfvet låg sju lindormsskinn och sex snöhvita lintyg; det sjunde behöll hon på sig. Men nu stod lindormen framför henne, som en oformlig blodig och slemmig köttmassa, hvilken hon af alla sina krafter började skura med luten och de nya viskorna.

Men då hon nära slitit upp den tredja skurviskan, stod der framför henne den fagraste yngling i verlden. Han tackade henne för det hon räddat honom från den hemska förtrollningen, och sade henne, att han var konungens och drottningens äldste son, som skulle ärfva landet. Och så frågade han henne, om hon nu ville hålla det löfte, hon som lindormens brud hade gifvet, att dela allt med honom. Dertill sade hon ett förnöjdt ja.

Hvarje gång lindormen hade hållit bröllop, skulle en af konungens tjenare följande morgon öppna dörren till brudkammaren och se om bruden lefde. Äfven denna morgon tittade han in genom dörren, men hvad han då såg slog honom med sådan häpnad, att han med fart stängde dörren och hastade in till konungen och drottningen, som väntade på hans budskap. Tjenaren förtäljde dem om den underliga syn han sett: På golfvet lågo sju lindormsskinn och sex snöhvita linnen och der bredvidtre slitna skurviskor, men i sängen sof den skönaste yngling bredvid den fagra unga jungfrun.

Konungen och drottningen undrade storligen, hvad detta skulle betyda; men då fördes åter den gamla fattiga kvinnan in till drottningen och bad henne påminna sig, huru hon hade felat mot hennes råd och ätit den förste löken med alla dess skal, derför hade hennes förstfödde blifvit en lindorm. Då tillkallades jordgumman, och hon bekände, att hon kastat lindormen genom fönstret ut i skogen. Nu kallade konungen och drottningen till sig deras förstfödde och hans unga gemål; de togo dem båda i famn och bad honom förtälja dem sina sorgliga öden under de tjugo år, han lefvat i skogen som en hisklig lindorm. Detta gjorde han, och sedan läto hans föräldrar öfver hela landet förkunna, att han var deras äldste son och skulle tillika med sin gemål ärfva land och rike efter dem.

Så lefde prins Lindorm och hans fagra hustru i glädje och lycka en tid i kungens gård, och då hans far snart lades i grafven, fick Lindorm hela riket. Kort derefter gick också hans mor ur verlden.

Så hände det sig, att en fiende förklarade den unge konungen krig; och som han förutsåg, att det skulle dröja minst tre år, innan han fick återvända till sitt land och sin drottning, och han visste att hon inom kort skulle få ett barn, anbefalde han alla sina hemmavarande tjenare att hafva den ömmaste vård om henne. Och på det de skulle kunna skrifva förtroligt till hvarandra, lät han göra två sigillringar, en till sig och en till sin unga drottning, och en befallning utfärdades, att ingen annan fick vid lifsstraff öppna något bref, som var försegladt med ett af dessa sigill. Så tog konungen farväl af sin drottning och drog ut i kriget.

Drottningens onda styfmor hade med stor harm hört, att det gått den vackra styfdottern så väl, att hon icke allenast fått behålla sitt lif, utan nu äfven var landets drottning. Hon rufvade nu jemt på, hur hon skulle kunna förstöra hennes lycka. När nu konungen var ute i kriget,kom den onda kvinnan till drottningen, talade väl för henne och sade, att hon alltid förutsett, att hennes styfdotter var ämnad till något stort i verlden, och att hon derför stält så till, att hon blef den förtrollade kungasonens brud. Drottningen, som ej trodde någon menniska om så mycken falskhet, bjöd sin styfmor vara välkommen och behöll henne hos sig. En kort tid derefter fick drottningen två gossar, de vackraste barn någon kunde skåda. Då hon skrifvit ett bref till konungen och bådat honom detta, bad styfmodern om lof att få kamma drottningens hår liksom dennas egen moder gjort, då hon lefde. Drottningen tillstadde henne det, och styfmodern kammade drottningen, så denna föll i sömn; då löste hon sigillringen af hennes hals och bytte ut hennes bref mot ett annat, i hvilket var skrifvet, att drottningen fått två hundvalpar.

När konungen fick detta bref, blef han mycket bedröfvad, men han kom i håg, att han sjelf lefvat i tjugo år som lindorm och blifvit löst af sin förtrollning af sin unga drottning; derför skref han tillbaka till sin förnämste tjenare, att drottningen och hundvalparne skulle vårdas mycket väl under de år han var borta. Men äfven detta bref tog styfmodern, läste det och skref ett nytt, i hvilket der stod konungens befallning, att drottningen och de båda små prinsarne skulle brännas på bål. Detta bref förseglade hon äfven med drottningens sigill, som var alldeles lika med konungens.

Tjenaren blef mycket förskräckt och bedröfvad öfver konungens befallning, till hvilken han ej kunde finna någon orsak. Men då han ej hade hjerta att spilla tre oskyldiga menniskors lif, lät han uppresa ett bål och derpå bränna ett får med två lam, på det man skulle tro, alt han uppfylt konungens befallning, som styfmodern låtit förkunna för folket, med det tillägg, att drottningen varit en led trollpacka.

Men den trogne tjenaren sade till drottningen, att det var konungens befallning, att hon, under de år han var borta i kriget, skulle hålla sig dold på slottet, så att ingen mer än tjenaren finge se henne och de små prinsarne.Drottningen lydde, och ingen visste annat, än att både hon och barnen voro brända på bålet. Men när det nu led emot tiden, att kung Lindorm skulle komma hem från kriget, blef den gamle tjenaren ängslig för det

han ej lydt hans befallning. Han gick derför till drottningen och förtäljde henne allt, samt visade henne konungens bref med befallningen, att hon och prinsarne skulle brännas. Och bad han henne lemna slottet innan konungen kom hem.

Då tog drottningen sina två små söner och vandrade ut i den vilda skogen. De vandrade omkring der hela dagen, utan att finna en menniskoboning, och de voro mycket trötta. Då fick drottningen se en man, som kom med villebråd; han såg mycket fattig och sorgsen ut, men drottningen blef glad öfver att se en menniska och hon frågade mannen, om han ej visste, hvar hon med sina små barn skulle få tak öfver hufvudet om natten. Mannen svarade, att han hade en liten ringa koja i skogen, och der kunde hon få hvila. Men han sade tillika, att han var en man, som lefde helt och hållet skild från menniskor och ej egde mer än kojan, en häst och en hund samt lifnärde sig med jagt.

Drottningen följde honom till kojan och hvilade der med sina barn öfver natten, men då hon om morgonen vaknade, var mannen redan ute på jagt. Drottningen började då att städa stugan och tillreda maten, och då mannen kom hem, fann han allting nätt och prydligt omkring sig, och detta tycktes göra honom någon glädje. För öfrigt talade han föga, och allt hvad han sade om sig sjelf, var, att hans namn var Per. Fram på dagen red han ut i skogen, och drottningen tyckte, att han då såg mycket olycklig ut. Då han var borta, såg hon sig närmare om i kojan och fann då ett kar fullt med blodiga skjortor, som lågo i vatten. Hon undrade väl härpå, men trodde dock, att mannen fick blod på sitt linne, då han bar hem villebrådet. Hon tvättade skjortorna och hängde dem upp att torka och talade ej med Per om denna sak.

Men efter någon tids förlopp märkte hon, att hvarjedag den sorgsne mannen kom ridande hem från skogen tog han af sig en blodig skjorta och påtog en ren. Då förstod hon, att det var något annat än de vilda djurens blod, som fläckade mannens skjortor, och så tog hon mod till sig och sporde honom.

Han ville i början ej säga henne det; men då berättade hon honom sina öden och hur det lyckats henne att frälsa lindormen. Då förtäljde mannen, att han förr hade lefvat ett vildt lif och slutligen ingått ett skriftligt kontrakt med den onde anden. Men innan detta kontrakt tilländalupet, hade mannen ångrat sig och vändt sig bort från sina onda vägar och dragit sig undan i denna enslighet. Den onde hade då förlorat magten, att taga honom; men så länge han hade kontraktet, kunde han tvinga mannen att en gång om dagen på en viss timme möta sig ute i skogen, der då de onda andarne piskade mannen blodig.

Nästa dag då timmen var inne och mannen skulle rida ut i skogen, bad drottningen honom bli hemma och se till prinsarne, ty hon ville i hans ställe möta de onda andarne. Mannen förfärades och sade, att det icke endast skulle kosta hennes lif, utan det skulle äfven bringa en ännu större olycka öfver honom, än den han redan bar. Men hon bad honom vara vid godt mod, såg efter om hon hade de tre nötter, hon hittat vid sin mors graf, satte sig upp på hästen och red ut i skogen. Då hon ridit en stund, kommo der ett par onda andar fram och skreko:

«Här kommer Pers häst och Pers hund, men Per sjelf är icke med.» Då hörde hon på afstånd en förfärlig stämma fråga, hvad hon ville.

«Jag kommer för att hemta Pers kontrakt,» svarade drottningen.

Då blef der ett hiskligt väsen bland de onda andarne, och den värsta stämman bland dem alla sade: «Rid du hem och helsa Per, att då han kommer i morgon, skall han få dubbelt så många slag som vanligt!»Men då tog drottningen upp den ena af sina nötter, knäckte den och vände om sin häst. Då flögo der gnistor ur alla träden och de onda andarne tjöto, som om de blefvo piskade tillbaka in i sina tillhåll.

Andra dagen vid samma tid red drottningen åter ut i skogen, men då vågade andarne ej komma henne så nära, de ville dock ej lemna kontraktet, utan hotade både henne och mannen. Men hon knäckte sin andra nöt, och hela skogen bakom henne tycktes stå i eld och lågor, och de onda andarne tjöto ännu värre än första dagen; men kontraktet ville de ej lemna.

Nu hade drottningen blott den sista nöten igen, men äfven den ville hon våga för att frälsa mannen. Denna gången knäckte hon nöten, när hon kom nära andarnes tillhåll, och hvad då skedde med dem såg hon ej, men

under vildt jemmer och tjut räcktes henne kontraktet på en lång trädgren. Glad red drottningen hem till kojan, och gladare blef mannen, som i ångest suttit der inne, ty nu var han frälsad ur de onda andarnes våld.

Emellertid hade kung Lindorm anländt hem från kriget, och den första fråga han gjorde, då han kom in i sitt slott var efter drottningen och hundvalparne. Tjenarne blefvo bestörta; de visste ingenting om några hundvalpar; drottningen hade fått två vackra prinsar, men kungen hade befalt, att både de och drottningen skulle brännas på bål. Konungen blef hvit i ansigtet af sorg och vrede och lät kalla till sig sin förnämste tjenare, till hvilken han skrifvit befallningen, att drottningen och hundvalparne skulle omsorgsfullt vårdas. Men tjenaren visade honom då brefvet, och deri stod, att drottningen och barnen skulle brännas; då forstodo alla, att här var ett stort svek begånget.

När då konungens förnämste tjenare såg sin herres stora sorg, bekände han för honom, att han skonat drottningens och prinsarnes lif och blott bränt ett får och två lam, och att drottningen med sina barn under tre år hållits gömd på slottet, men att hon på det fjerde, då konungen väntades hem, hade vandrat ut i vilda skogen. Då konungenhörde detta, minskades hans sorg, och han sade sig vilja draga ut i skogen och söka sin drottning och sina barn. Fann han dem, skulle han återvända till sitt slott, men fann han dem icke, återsåg han det aldrig mera, och då skulle hans förnämste tjenare, den som räddat drottningens och prinsarnes lif, blifva konung i hans ställe.

Så drog konungen ensam ut i villande skogen och vandrade der hela dagen, utan att se en enda menniska; så gick det äfven andra dagen. Men på tredje dagen kom han på långa omvägar till den lilla kojan. Han gick in och bad att få hvila sig en stund på bänken. Drottningen och prinsarne voro der inne, men hon var fattigt klädd och så sorgsen, att konungen ej kände henne igen; ej heller tänkte han, att dessa två gossar, som blott voro klädda i grofva skinn, voro hans söner.

Han lade sig ned på bänken, och trött som han var, somnade han snart in. Men bänken var smal, och under sömnen föll konungens arm ned, så den hängde utanför bänken.

«Min son, gå hän och lägg upp din fars arm på bänken!» sade drottningen till den ene prinsen, ty hon kände väl igen konungen, fast hon ej vågat gifva sig till känna. Gossen gick bort och tog konungens arm, men slängde den hårdt, som barn pläga, upp på bänken.

Dervid vaknade konungen, troende sig hafva råkat in i en röfvarkula, men han beslöt hålla sig stilla och låtsa, som han allt jemt sof, så finge han väl erfara, hvad det var för folk i stugan. Så låg han stilla en stund, men då ingen rörde sig der inne, lät han sin arm glida ned från bänken. Då hörde han en kvinnoröst säga: «Min son, gå du och lägg din fars arm upp på bänken, men släng den ej så, som din bror gjorde!» Derpå kände han, att små händer sakta fattade om hans arm. På rösten hade han igenkänt sin drottning; nu slog han upp ögonen och såg henne och sina barn.

Då steg han upp, slöt dem alla tre i sin famn och förde dem sedan, tillika med mannen i skogen, hans hästoch hans hund, med stor glädje hem till sitt slott. Der blef då den största fröjd, liksom i hela landet. Men den onda styfmodern blef bränd på bål.

Kung Lindorm lefde lyckligt och länge med sin drottning, och der äro de som säga, att om de ej äro döda, så lefva de ännu.

2. Kung Vollermansson.

(Sönnarslöfs socken.)

För långa, långa tider sedan var der i ett konungarike en god konung, som med sin fagra drottning hade tre mycket väna döttrar. När de nu alla tre voro vuxna, skulle kungen resa till ett annat land, och så frågade han sina döttrar, hvilka gåfvor de önskade att han skulle medföra till dem derifrån. De två äldsta önskade sig silkesdrägter, stickade med guld och perlor, men den yngsta teg. Då sporde konungen henne, hvad hon ville hafva, och som hon var hans käraste barn, lofvade han henne, att hon skulle få hvilka dyrbarheter hon ån önskade ega. Men hon

svarade, att hennes håg hvarken stod till guld eller ädla stenar; hon hade annat i sitt sinne, och när nu konungen länge bad henne yppa hvad det var, så sade hon, att hon drömt, att i ett annat land fans tre sjungande blad, dågligare än alla andra skatter på jorden; kunde hon ej få dem, ville hon inga andra gåfvor hafva. Kungen menade, att de bladen väl voro svåra att finna, men lofvade tillika att äfven minnas sin yngsta dotters önskan, när han uppfylde de två äldstas.

Konungen reste, och granna drägter fann han nog till de två prinsessorna, men ingenstädes kunde han finna några sjungande blad, hur mycket han än spanade efter sådana, och så måste han begifva sig på hemvägen, utan att medföra någon gåfva till sin yngsta dotter. Då hanfärdats en ,stund, kom han in i en stor skog, och som han red der, hörde han hela skogen sjunga så vackert, att han blef helt underlig till mods dervid. Och så tänkte han vid sig sjelf, att här torde väl de blad växa, om hvilka hans yngsta dotter hade drömt, hvadan han bröt sig en liten kvist med tre af de vackraste blad han kunde finna.

Men knappt hade kungen fått de tre bladen i sin hand, förrän skogens sång förbytte sig i den hiskligaste jemmer och rop. Konungen blef häpen och såg sig om, då fick han se en stor svart hund komma emot sig. Hunden sporde konungen med vrede, hur han kunnat våga bryta några af de sjungande bladen, och om han ej visste, att det kunde kosta hans lif. Konungen svarade, att han ej trott sig göra något illa genom att bryta en kvist med tre sjungande blad åt sin yngsta dotter, som ej önskade sig någon annan gåfva än den, men nu ville han gifva hunden hvad han begärde, för att prinsessan skulle få den gåfva, efter hvilken hon längtade. Hunden svarade, att han hvarken ville ha guld eller silfver i ersättning för de tre sjungande bladen; han ville nöja sig med att få den första lefvande varelse konungen mötte vid sin gård. Nu var det så, att konungen hade en hund, som han höll mycket af och som alltid brukade springa sin herre till mötes ett stycke utom gården. Konungen tänkte vid sig sjelf, att då det gälde att göra prinsessan en stor glädje, kunde han väl uppoffra sin hund, och så lofvade han skogens herre, den svarte hunden, att han skulle få, hvad han begärde. Derpå fortsatte konungen sin resa, som gick lyckosamt; men då han kom så nära, att han kunde se sin gård, fick han äfven syn på sin yngsta dotter, som kom för att möta honom. Konungens hjerta ville brista af sorg, då hon frågade efter de tre sjungande bladen, och han måste säga henne, hur dyra de nu stodo både honom och henne. Men hon tröstade honom och sade, att då hon sjelf vållat olyckan, ville hon också bära den. Hon hade ju fått den gåfva, om hvilkenhon drömt, och den kunde ej för dyrt betalas, derför var hon beredd att följa med hunden, som sagt, att han om tre dagar ville komma och hemta den varelse som tillföll honom.

Tredje dagen vid middagstid kom en vacker vagn, förspänd med präktiga hästar, körande in i kungens gård; det var hunden, som kom för att hemta prinsessan. Hon tog helt frimodigt farväl af sina gråtande föräldrar och syskon, satte sig i vagnen hos hunden och for bort med honom.

Då de hade kört länge, kommo de slutligen till ett präktigt slott, som hunden sade vara sitt och i hvilket de skulle bo till sammans. Han följde henne in, och så snart han kom under hemmets tak, förvandlades hunden till menniska. Prinsessan blef mycket glad häröfver, men sporde honom ej om något, utan satte sig med honom vid ett bord, som var dukadt för tolf personer. Prinsessan hörde flera röster tala och svara, men hon såg ingen annan än sin brudgum, som nyss i en hunds skepnad suttit vid hennes sida i vagnen. De lefde till sammans det första året, och så snart prinsessans make var under slottets tak, var han menniska, men så snart han gick ut, blef han hund. Vid årets slut födde prinsessan ett barn, men det tog mannen ifrån henne, utan att säga henne hvar han gjorde af den lille, och hon sporde honom ej derom, ty hon var rädd för att göra honom mera bedröfvad än han var. En dag gingo de att lustvandra i skogen utanför slottet, maken gick som hund bredvid henne. Då hörde hon sin fars klockor ringa, och förstod, att de ringde till hennes äldsta systers bröllop. Då fick hon en sådan hemlängtan, att hon bad hunden om lof att få resa hem till detta bröllop.

Han sade ja till hennes bön och lofvade att sjelf följa med henne, men med vilkor, att hon ej talade allena med far, mor eller syskon, samt att hon genast skulle följa med honom, då han smekte henne med foten. Allt detta lofvade hon honom, derpå fick hon en silfverstickad klädning,en präktig vagn med sköna hästar körde fram, och hunden och prinsessan foro till bröllopsgården. Der blef stor glädje, når hon välbehållen och med så mycken prakt kom

till fädernehemmet, men hon undvek noga att tala allena med någon af de sina. Hunden gaf noga akt på henne, och innan de andra gästerna lemnade bröllopssalen, smekte han henne med foten, och så följde hon med honom hem.

När det andra året var förlidet, fick prinsessan åter ett barn, som hennes make tog ifrån henne, utan att hon fick veta hvar det hamnade. Någon tid derefter var hon ute och lustvandrade med hunden, och då hörde hon åter sin faders klockor ringa; hon visste att det var till hennes andra systers bröllop. Äfven nu fick hon lof att fara till bröllopet, hunden följde med; hon hade nu en guldstickad drägt, och äfven hästarne och vagnen voro präktigare än förra gången.

Hur mycket än hennes moder sökte efter tillfälle att få tala allena med sin dotter, och hur varmt denna än längtade efter att få förtro sig till sin mor, höll hon dock sitt löfte till hunden och undvek att tala allena med någon af de sina, och då det led fram på natten, smekte han henne med foten, och så foro de hem till hans slott.

När det led fram på det fjerde året, fick prinsessan sitt tredje barn, och då hunden tog äfven detta, föll der ängslan på moderns sinne, ty hon visste ej, om barnen fingo lefva eller om de blefvo dödade. Då hände det sig åter för tredje gången, att hon hörde sin faders klockor ringa, denna gången till hennes brors bröllop, och hon bad åter hunden, att hon skulle få lof att fara hem till sin faders gård. Han samtyckte äfven nu till hennes bön, och de foro båda med ännu större prakt till detta bröllop, än till de två förra. I synnerhet var det prinsessans klädning af guldtyg, stickad med perlor och ädla stenar, som i prakt öfvergick allt hvad hennes mor, systrar och gästerna någonsin skådat.

Denna gång lyckades det hennes mor att få tala vidhenne i enrum, och prinsessan förtrodde modern allt. Drottningen rådde henne då, att så fort som möjligt skaffa sig visshet om, huruvida hennes make kunde frälsas eller ej från hundhamnen. «Du skall», sade hon till dottern, «passa på, då han fallit i sömn, och med en liten knif skära honom i hans högra fot, så der kommer ut tre droppar blod. Skriker han dervid som en menniska, så är der hopp om frälsning, men gnäller han som en hund, blir han aldrig räddad.»

Prinsessan lade moderns råd på sinnet och tyckte, att det skulle vara godt för henne att få veta, om hennes make kunde blifva frälst eller ej, och en sådan liten rispa i foten kunde ej förorsaka honom någon stor smärta. Derför tog hon, då de kommit hem, sin lille knif till sig, och så snart maken fallit i sömn, skar hon honom i foten.

«Aj, aj, hvad gjorde du nu!» ropade han. «Hade du väntat tåligt i ännu tolf timmar, så hade jag varit frälst; nu vet jag ej, om det kan ske i denna verlden; ty nu har hexan, som förtrollat mig, fått större magt öfver mig än förut. Nu får jag ej stanna i mitt slott, utan måste ut i vida verlden.» Prinsessan gret och klagade öfver sin olydnad och sade sig ej vilja skiljas vid honom, utan fijtøa med, hvart hän han än månde vandra. Då sade han, att om hon det ville, så vore ännu räddning möjlig, men blott på det vilkor, att hon ej gjorde något, hvad det så vara månde, som han förbjudit henne. Detta lofvade hon, och när så klockan blef tolf om middagen, försvann hela slottet, och de stodo båda i vilda skogen.

Då sade hunden till prinsessan, att hon skulle sätta sig på hans rygg, så skulle han bära henne. Detta gjorde hon, och hunden sprang med henne en lång, lång väg, tills de kommo till ett hus; der stannede han och sade till prinsessan, att hon skulle gå in i huset, helsa från kung Vollermansson och bedja om litet reskost. Men fans der ett barn i huset, skulle hon taga sig till vara att hon ej smekte eller kysste det. När hon kom in i huset, såg hon der ett så vackert barn, att hon fick stor lust att

kyssa det, men hon mindes hundens forbud och helsade derför genast från kung Vollermansson och bad om reskost. Husmodern sade sig ej ha något bättre att ge henne än ett äple, men det borde hon ej bita i, förrän hon kom i sådant trångsmål, att hon ej visste sig något råd.

Prinsessan tog äplet, gick ut och satte sig på hundens rygg, och färden fortsattes, tilis de långt omsider kommo till ett annat hus, der hon åter af hunden fick tillsägelse att gå in och i kung Vollermanssons namn be om reskost, men noga akta sig för att smeka barnet, i fall hon såg ett sådant. Här fick hon en nöt jemte tillsägelse att ej knäcka den, förrän hon kom i sådant trångsmål, att hon ej visste sig något råd. Äfven i denna stuga fans ett barn,

lika vackert som det förra, men prinsessan afhöll sig från att kyssa det, hur mycket det än kostade på henne.

Derpå satte hon sig åter upp på hundens rygg, och de färdades åter en lång väg, innan de kommo till ett tredje hus, der prinsessan skulle gå in och helsa från kung Vollermansson och be om reskost. Här satt i stugan en kvinna med ett litet barn i sitt knä; hon svarade på prinsessans bön, att reskost hade hon ingen att ge henne, men ville hon ha en vandringsstaf, så ville kvinnan ge henne en sådan, men prinsessan skulle akta sig för att bryta den, förrän hon kände sig vara i yttersta nöd. Prinsessan tackade för tillbudet, men då kvinnan gick ut för att hemta stafven, blef den förra ensam med det lilla barnet, och då hon tänkte på, att det var vid samma ålder som hennes sistfödde, kunde hon ej motstå frestelsen att kyssa det.

Derpå mottog hon stafven, men då hon kom ut, var hunden borta. Förskräckt såg hon sig omkring, och nu var äfven huset försvunnet, och hon stod helt allena i vilda skogen. Nu förstod hon, till sin stora sorg och ånger, att hennes olydnad för andra gången försvårat kung Vollermanssons frälsning, och hon beslöt att söka upp honom, kosta hvad det kosta ville. Så började hon sin ensamma vandring och gick mången dag, innan hon sågen menniskoboning. Slutligen kom hon till en liten fattig koja, i hvilken hon sökte herberge. Hon var nu så trött, att hon bad att få hvila der en tid, hon ville gerna sömma och sticka för sin föda under tiden. Men den gamla gumman, som bodde i kojan, menade, att det nog syntes på vandrerskan, att hon vore van vid finare arbete än hon hade att gifva henne. Och då prinsessan tillstod, att hon var van att sömma guld och silke, rådde gumman henne att gå till drottningens gård, ty der behöfdes nu många sömmerskor; drottningen, som var en ond hexa, hade nu fått kung Vollermansson i sitt våld och skulle hålla bröllop med honom.

Prinsessan tackade och begaf sig genast på väg till drottningens gård, och då hon kom dit, tog hon tjenst bland drottningens sömmerskor, som alla hade brådt med att sy drottningen och hennes tärnor nya kläder till bröllopsfesterna. Nu visade det sig snart, att ingen kunde sömma i guld och silke så väl, som den nya sömmerskan, och när drottningen fick se arbetet, befalte hon, att främlingen skulle sitta bland hennes tärnor i höganloftet och sy allena till henne. Här såg prinsessan kung Vollermansson; men han hade af den trollkunniga drottningen fått glömskedryck, så han ej kände henne, och tala med honom kunde hon ej få. Som det nu led nära intill tiden att bröllopet skulle firas, utan att prinsessan visste något råd att förhindra det, så bet hon i sitt äple, och då föll derur den dyrbara klädning, hon burit på sin äldsta systers bröllop. Hon visade klädningen för drottningen, och denna måste med harm erkänna, att en så vacker drägt egde hon ej. Drottningen ville gifva sömmerskan guld och silfver för den sköna skruden, men främlingen svarade, att hon blott sålde den till ett pris, och det var att hon en natt fick sofva hos kung Vollermansson. I början ville ej drottningen gå in på denna handel, men slutligen segrade dock lusten att ega den vackra klädningen, och hon samtyckte.

Men svekfull, som hon var, hade hon gifvit kung

Vollermansson dvaledryck, så prinsessan ej kunde väcka honom och säga hvem hon var. Men hela natten satt hon vid hans säng och ropade: «Vak upp, vak upp, kung Vollermansson! Med dig har jag vandrat en väg så lång, som ingen fogel kan flyga, och en väg så trång, att ingen orm sig der kan framsmyga.» Han vaknade dock ej.

Nu var det blott få dagar kvar till bröllopet, och prinsessan visste ej annat råd än knäcka sin nöt. Då föll der ur den praktfulla klädning, hon burit på sin andra systers bröllop. Hon sålde denna till samma pris som den förra; men äfven nu hade drottningen gifvit kung Vollermansson dvaladryck, så hans maka ej heller den natten kunde få tala med honom. Men liksom förra natten satt hon och klagade vid hans säng, sägande samma ord.

Detta hade kungens svenner, som höllo vakt vid dörren, hört, och följande dag sade de till konuugen, att de i hans rum hört en röst, som under två hela nätter sagt: «Vak upp, vak upp, kung Vollermansson! Med dig har jag vandrat en väg så lång, som ingen fogel kan flyga, och en väg så trång, att ingen orm der kan framsmyga.» Kungen tyckte, att det var underliga ord, han tänkte på dem hela dagen, och när då drottningen visade honom de två klädningarne, började hans minne vakna. Han förstod nu, att hans maka var honom nära och arbetade för hans frälsning ur den trollkunniga drottningens våld. Nu beslöt han att hålla vakt om sig sjelf, så ej hexan åter skulle kunna kasta sömn på honom. Prinsessan var emellertid i stor vånda, ty nästa dag skulle bröllopet stå, och hon visste ej något råd att frälsa sin make.

Då bröt hon af sin vandringsstaf, och så föll derur den tredje klädningen, den af guldtyg, stickad med perlor och ädla stenar. Då drottningen såg denna skrud, ville hon nödvändigt hafva den till bröllopsdrägt, men den främmande sömmerskan ville blott sälja klädningen till samma pris som de två andra. Då drottningen ej på annat sätt kunde få den praktfulla skruden, samtyckte hon till handeln.Men denna gång var kung Vollermansson fullt vaken, fast han stälde sig sofvande för att narra drottningen.

Nu togo makarne hvarandra i famn, och sä var kung Vollermansson frälst ur hexans våld och magt. Med stor glädje drogo de två hem till hans land, der nu slottet stod i hela sin glans och prakt, och alla kungens tjenare, som äfven varit förtrollade, mottogo med stort jubel sin konung och hans drottning. Hon återfick nu sina tre barn, hvilka voro just de samme, som hon sett bos de tre kvinnorna, af hvilka hon fått äplet, nöten och vandringsstafven.

3. Fogel Grip.

(Asmundtorps socken.) Det hände sig en gång, att en konung, som hade ett stort rike och tre fagra söner, bief blind, och ingen mensklig läkedom eller konst kunde återge honom synen. Då kom der till konungens gård en gammal kvinna, som sade konungen, att der dock i verlden fans ett medel att återgifva konungen synförmågan, och det medlet var, att hemta fogel Grip; hans sång skulle öppna kungens ögon.

När konungens äldste son hörde detta, erbjöd han sig att hemta fogel Grip, som af en konung i ett annat konungarike hölls i bur och strängeligen vaktades, som kungens yppersta skatt. Den blinde konungen blef mycket glad öfver sin sons beslut, utrustade honom på bästa sätt och lät honom fara. Men då prinsen ridit ett stycke väg, kom han till ett herberge, hvarest der förut fans många gäster, hvilka alla voro glada, drucko, sjöngo och spelade tärningar. Detta lustiga lif behagade kungasonen så väl, att han stannade i herberget, deltog i spelen och dryckeslagen och glömde både sin blinde far och fogel Grip.

Emellertid väntade konungen både med hopp ochängslan på sonens återkomst; men då tiden förflöt och han ej hördes af, bad den andre prinsen om lof att få resa och söka upp sin bror samt hemta fogel Grip. Konungen samtyckte till hans begäran och lät äfven utrusta honom på det rikaste. Men då prinsen kom till herberget och fann sin bror bland lustiga kamrater, blef han också kvar der och glömde både fogel Grip samt sin blinde far.

När konungen märkte, att ingen af sönerna återkom, fast en lång tid var förliden sedan den andre reste, blef han mycket bedröfvad; ty icke nog med att han förlorat hoppet om att återfå sin syn, utan han hade dertill mist sina två äldste söner. Då gick den yngste fram till honom, bad att få resa och söka upp sina bröder, och hemta fogel Grip; han var viss på, att det skulle lyckas honom. Men kungen ville ej i det ärendet våga sin tredje son; dock bad denne så länge, att fadern måste samtycka. Prinsen utrustades äfven på det rikaste, liksom hans bröder, och så red han bort.

Äfven han tog in på samma herberge som bröderna, och när dessa sågo honom, bestormade de honom med många böner, att han skulle stanna hos dem och deltaga i deras lustiga lif. Men han svarade, att nu, sedan han funnit dem, gälde hans andra ärende fogel Grip, efter hvilken deras blinde fader längtade; derför hade prinsen ej tid att stanna en enda stund på herberget. Han sade derpå farväl till bröderna och red bort, för att söka sig ett annat herberge öfver natten. Då han ridit ett långt stycke väg och det började skymma, kom han till ett hus, som låg inne i skogen. Här mottogs han vänligt af värden, som ledde hans häst in i stallet och förde honom sjelf in i gästkammaren, samt befalde en piga att duka bordet och framsätta fat. Det var nu mörka natten, och medan pigan dukade bordet och satte fram flera fat, så att prinsen började stilla sin stora hunger, hörde han de ömkligaste skrik och rop från ett annat rum. Han sprang upp från bordet och frågade pigan, hvad detta var för rop, och omhan var kommen i ett röfvarenäste? Pigan svarade, att dessa skrik hördes der hvaije natt, men det var ingen lefvande menniska som ropade, utan en död man, hvars lif värden tagit, då mannen ej kunde betala de måltider mat han ätit i herberget. Dessutom vägrade vården att begrafva den döde, då denne ej hade något att ersätta begrafningskostnaderna med, derför piskade han nu hvarje natt den mördades kropp.

När hon sagt detta, lyfte hon locket af det ena fatet, och prinsen såg, att deri låg en knif och en yxa. Prinsen förstod, att värden härmed låt spöija honom, hvad dödssätt han ville välja, såvida han ej gick in på att lösa sitt lif med silfver och guld. Prinsen lät kalla till sig värden, gaf honom en stor summa för sitt lif och betalde äfven den döde mannens skuld, samt ersatte tillika på förhand värden för kroppens begrafning, hvilken mördaren nu lofvade ombesörja. Men då prinsen ej var säker för sitt lif i denna mördarkula, bad han pigan hjelpa sig på flykten samma natt. Hon svarade, att detta försök kunde gälla hennes lif, ty nyckeln till stallet, der prinsens häst stod, låg under värdens hufvudkudde; men då pigan sjelf hölls fången, ville hon dock hjelpa prinsen att fly, om han ville taga henne med sig på hästen. Han lofvade det; de kommo lyckligt bort från herberget och redo tills de anlände till ett annat sådant långt derifrån, hvarest prinsen skaffade pigan en god tjenst innan han fortsatte sin färd.

Som han nu red helt allena genom en skog, mötte han en räf, som vänligt helsade på prinsen och sporde honom, hvarthän han ämnade sig och hvad han hade till ärende. Prinsen svarade, att hans ärende var allt för vigtigt till att förtros åt hvem han mötte. «Deri har du rätt», svarade räfven, «ty det gäller fogel Grip, som du vill taga och föra hem till din blinde far, och härmed kunde jag nog hjelpa dig, men då måste du noga följa mina råd». Prinsen tyckte, att detta var ett godt tillbud, synnerligast som räfven ville följa med och visa honom vägen till det slott der fogel Grip satt i bur, derför lofvade han att lyda

räfvens föreskrifter. När de så hade färdats genom skogen, sågo de på afstånd slottet; då gaf räfven prinsen tre guldkorn, det ena skulle han kasta i vaktrummet, det andra i gemaket der fogel Grip var, det tredje i dennes bur. Derpå skulle han taga fogeln, men noga akta sig för att klappa honom, ty annars gik det ej väl.

Prinsen tog guldkornen och lofvade att noga följa räfvens råd. När så prinsen kom in till slottets vakt, kastade han sitt ena guldkorn der, och strax föllo väktarena i sömn; sammalunda gick det ock med dem som höllo vakt i fogel Grips gemak. Och då prinsen kastade det tredje kornet in i buren, föll der äfven sömn på fogel Grip. Men då prinsen fått denne i sin hand, kunde han ej motstå sin lust att klappa honom. Dervid vaknade fogeln och började skrika; vid ropen vaknade alla i hela slottet, och prinsen blef tagen till fånga. Då han nu satt i sitt fängelse och tänkte med bitter ånger på, att hans egen olydnad bringat honom sjelf i olycka och beröfvat hans far möjligheten att återfå sin syn, stod räfven framför honom. Prinsen blef mycket glad vid detta återseende och mottog med ödmjukhet räfvens förebråelser, samt lofvade att hädanefter vara lydigare, bara räfven nu ville hjelpa honom ur denna olycka. Räfven sade sig vara kommen till prinsens bistånd, men han kunde nu ej göra annat än råda prinsen, att då denne blef förd framför domstolen, svara ja på alla domarens frågor, så skulle allt gå bra. Prinsen följde troget detta råd, så att då domaren sporde honom, om han velat stjäla fogel Grip, svarade han ja, och då domaren frågade honom, om han var en mästertjuf, svarade han också ja.

När konungen hörde, att han erkände sig vara en mästertjuf, sade han, att han ville förlåta honom försöket att stjäla fogel Grip, om mästertjufven ville resa till närmaste konungarike och röfva bort verldens skönaste prinsessa och föra henne till konungen. Äfven härtill sade prinsen ja, och då han kommit ut, mötte han räfven, som äfven följde honom på denna hans färd, och då de kommonära slottet gaf han åter prinsen tre guldkorn; det ena skulla han kasta i vaktrummet, det andra i prinsessans gemak, det tredje i hennes säng. Men räfven varnade honom för att kyssa prinsessan. Prinsen gick till slottet och gjorde med guldkornen, som räfven sagt, och så föll der sömn på alla, men då han tagit prinsessan på sina armar, glömda han, vid åsynen af hennes skönhet, räfvens varning och kysste henne. Då vaknade både hon och alla de som i slottet voro; prinsen blef tagen till fånga och satt i ett svårt fängelse. Här kom åter räfven till honom och förebrådde honom hans olydnad, men lofvade att hjelpa honom äfven ur denna olycka, om han ville svara ja på allt hvad de vid domstolen frågade honom om. Prinsen lofvade detta med glädje och tillstod nu vid denna domstol, att han velat stjäla prinsessan, samt att han var en mästertjuf.

Då konungen förnam detta, sade han sig vilja förlåta fångens brott, om denne i närmaste konungarike ville åt honom stjäla hästen med de fyra guldskorna. Äfven härtill sade prinsen ja, och då han kommit ett stycke från slottet, träffade han räfven, och de fortsatte färden tillsammans. När de kommo till resans mål, fick prinsen för

tredje gången tre guldkorn af räfven, med tillsägelse att kasta det ena i vaktrummet, det andra i stallet och det tredje i hästens spilta. Men räfven sade honom, att öfver hästens spilta hängde en präktig guldsadel, den skulle han ej röra, om han ej ville bringa sig i nya bryderier, värre än de han sluppit från, ty då kunde räfven ej mera hjelpa honom. Prinsen lofvade att denna gång vara stånd-agtig. Han kastade guldkornen der han skulle, och löste hästen, men så fick han syn på guldsadeln och tyckte, att ingen annan än den kunde passa till en så vacker häst, hvilken dertill hade guldskor. Men som han sträckte ut handen för att taga guldsadeln fick han af någon osynlig varelse ett så hårdt slag öfver armen, att den domnade. Då kom prinsen till besinning af sitt löfte och sin fara, och ledde ut hästen, utan att mera se på guldsadeln.Räfven väntade honom utanför slottet, och prinsen bekände för honom, att han varit nära vid att äfven denna gång falla för frestelsen. «Jag vet, ty det var jag som slog dig öfver armen,» svarade räfven. Som de nu färdades tillsammans, sade prinsen, att han ej kunde glömma den sköna prinsessan, och fr&gade räfven, om han ej tyckte, att hon borde rida på hästen med guldskorna hem till hans faders gård. Jo, det tyckte räfven passade bra, om prinsen nu bara kunde taga prinsessan, ifall han fick tre guldkorn af räfven. Prinsen svarade, att han nu skulle bättre hålla vakt om sig och ej kyssa henne.

Då fick han guldkornen, gick in i slottet, och tog prinsessan samt satte henne på den vackre hästen och for vidare. Då de kommo i närheten af det slott, der fogel Grip satt i bur, bad prinsen åter räfven om tre guldkorn. Han fick dem och lyckades nu äfven att taga fogeln. Nu var prinsen öfverlycklig, ty nu skulle hans blinde far återfå synen, och prinsen sjelf egde verldens skönaste prinsessa samt den berömde hästen med guldskor.

Så färdades prinsessan och prinsen framåt under glädje och gamman; räfven följde dem ända tills de kommo till den skog der prinsen först sammanträffat med honom. «Här skiljas våra vägar», sade räfven till prinsen. «Nu har du fått hvad ditt hjerta åstundade, och du skall få en lyckosam resa till din faders gård, om du blott ej med penningar löser någon menniskas lif». Prinsen tackade räfven för all hans hjelp, lofvade att akta på varningen, sade honom farväl och red vidare med prinsessan vid sin sida och fogel Grip på sin hand.

De kommo snart fram till det herberge, hvarest de två äldste bröderna tagit öl för ärende. Men nu hördes derifrån ingen munter sång eller lustigt glam; då prinsen kom närmare, såg han två galgar uppresta, och då han med prinsessan inträdde i huset, sågo de, att alla rum voro öfverdragna med svarta tapeter och att allt der inne bådade sorg och död. Han sporde efter orsaken härtill, och fick veta, att två prinsar samma dag skulle hängasför skuld, de hade slösat och spelat bort alla sina penningar och stodo nu i stor skuld hos värden, och då ingen fans, som ville lösa deras lif, skulle de efter lag och rätt hängas.

Prinsen förstod, att det var hans två äldre bröder, som förverkat deras lif, och det skar honom i hjertat, att två kungasöner skulle lida en så neslig död, och som han hade nog af silfver och guld hos sig, betalde han deras skulder och löste så deras lif.

Bröderna blefvo först mycket glada öfver sin frihet, men då de sågo den yngste broderns skatter, kände de afundsjuka öfver hans lycka och lade råd om, huru de skulle kunna bringa honom i förderfvet och taga fogel Grip, prinsessan och hästen med guldskorna och fara hem till deras blinde fader. Då de voro ense om, hur sveket skulle utföras, lockade de prinsen till herbergets lejonkula och kastade honom ned till lejonen. Derpå satte de prinsessan på hästen, togo fogel Grip och redo mot hemmet. Prinsessan grät bittert, men de sade henne, att det skulle kosta hennes lif, om hon nämde annat än, att de två äldste bröderna vunnit alla tre skatterna. Då de nu anlände till sin faders gård, blef der stor glädje, och alla prisade de två äldste prinsarne för deras mod och tapperhet; då konungen sporde efter deras yngste broder, svarade de, att han på herberget fört ett sådant lif, att han blifvit hängd för skuld.

Konungen sörjde bittert häröfver, ty den yngste prinsen var hans käraste son, och glädjen öfver de vunna skatterna försvann snart från slottet, ty fogel Grip ville ej sjunga, så att kungen kunde återfå sin syn, prinsessan grät natt och dag, och ingen vågade närma sig hästen så mycket, att han kunde få se de berömda guldskorna.

Emellertid satt räfven i lejonkulan, då prinsen störtades der ned, derför led han ingen skada af lejonen, utan bevisade de honom all vänlighet. Räfven var ej heller ond på prinsen för det han glömt hans sista varning. Han sade blott, att de söner, som så kunnat glömma en gammalfar och så förgäta sin kungliga börd, som dessa

prinsar, de skulle ej heller tveka att svika en broder. Derpå förde han prinsen upp ur lejonkulan och gaf honom råd, hur han nu skulle handla för att komma till sin rätt.

Prinsen tackade räfven af allt sitt hjerta för all hans trogna vänskap, men räfven svarade, att om den varit prinsen något värd, så ville han nu å sin sida bedja honom om en tjenst. Prinsen sade, att han ville göra honom alla de tjenster som stodo i hans magt. «Jag ber dig blott om en», svarade räfven, «och det är, att du med ditt blanka svärd hugger af mitt hufvud.»

Prinsen häpnade och sade, att han ej kunde förmå sig till att hugga hufvudet af sin trognaste vän, och det stod han vid, oaktadt alla räfvens föreställningar, att det var den största tjenst han kunde göra honom. Då blef räfven mycket bedröfvad och förklarade, att prinsens vägran att uppfylla hans bön nu tvang denne att göra en gerning, som vore honom långt tyngre att utföra än den han kräfde af prinsen, ty ville ej denne hugga hufvudet af räfven, så måste räfven döda prinsen. Då drog ändtligen prinsen sitt goda svärd och afhögg räfvens hufvud, och i samma stund stod der en ung man framför honom. «Tack», sade denne, «för denna sista tjenst, som frälste mig från en förtrollning, hvilken icke ens döden kunde lösa. Jag är nemligen samme döde man, som låg obegrafven i röfvarens herberge, der du löste mig ut och lät gifva mig en ärlig begrafning, och derför har jag hjelpt dig på din färd.» De skildes derpå, och prinsen klädde sig som hofslagare och gick till sin faders gård och sökte tjenst.

Konungens män svarade honom, att der vid konungens stall nog behöfdes en hofslagare, men det skulle vara en, som kunde lyfta upp foten på hästen, som hade guldskor, och en sådan man hade de ännu ej kunnat finna. Prinsen bad att få se hästen, och så snart han kom in i stallet, började gångaren gnägga helt vänligt och stod så from och stilla, som ett lam, då prinsen lyfte upp hanshofvar, den ene efter den andre, och visade kungens män de berömde guldskorna.

Derpå föll hoffolkets tal på fogel Grip och det förunderliga i, att han ej ville sjunga, hur väl man än vårdade honom. Hofslagaren sade då, att han mycket väl kände fogel Grip, som han sett, då fogeln satt i bur hos en annan konung, och om fogeln nu ej sjöng, så måste det väl vara derför, att han ej i allt hade det som han skulle. Hofslagaren sade sig så väl känna fogelns sätt, att om han bara finge se honom, så skulle han genast säga hvad som fattades. Hoffolket lade råd om, huru de skulle kunna bringa främlingen in för konungen, ty i hans gemak satt fogel Grip tillika med den gråtande prinsessan, och det blef beslutadt att försöket skulle vågas.

Så inträdde hofslagaren i konungens gemak, och så snart han nämde fogeln vid namn, böljade denne att sjunga och prinsessan att småle. Då vek mörkret för konungens ögon, och ju mera fogeln sjöng, ju klarare såg den förre, så att han snart i den främmande hofslagaren igenkände sin yngste son. Då omtalade prinsessan för konungen, hur svekfullt hans äldste söner handlat, och så lät konungen visa dem af landet. Men den yngste prinsen fick prinsessan, hästen med guldskorna och halfva kungariket af sin far, som sjelf, så länge han lefde, behöll fogel Grip, hvilken nu sjöng af hjertans lust för konungen och hela hans hof.

4. Svarta fröken.

(Qvidinge socken.)

Det var en gång en skomakare, som, tillika med sin hustru, bodde i ett litet torp i skogen. De voro så fattiga, att de ofta ej hade bröd för dagen.

En dag vandrade skomakaren ut i skogen, han var mycket bedröfvad, ty hvarken han eller hustrun hade någotatt äta. Som han då gick der och grubblade, hörde han bullret af en vagn, som närmade sig, och snart såg han, att det var en förnäm person, som kom, ty vagnen var öfvermåttan stor och grann. Den höll stilla helt nära honom, och han såg, att deri satt en dam, som var helt och hållet svart. Hon frågade skomakaren, hvarför han så sörjde och grubblade, och han svarade:

«Nådig fröken, väl må jag sörja och grubbla; på flera dagar har jag och min hustru ej haft bröd i huset, endast några torra mögliga brödbitar fann jag i dag i min verktygslåda, nu ha vi ej mera.»

«Det skall du ej längre sörja för,« svarade svarta fröken. «Vill du bara ge mig det första ting du vid din

hemkomst hör talas om, och som är ditt, så skall du aldrig fattas penningar i ditt hus.»

Skomakaren trodde, att han ej egde något, som det var svårt att mista, då han föreslogs en sådan handel; derför lofvade han svarta fröken, att hon skulle få det första ting hans hustru vid hans hemkomst omtalade.

«Det är godt; om tre år kommer jag hit till denna plats och hemtar det,» svarade hon.

När han så trädde inom dörren till sin hydda, såg han sin hustru ligga i sängen: «Här har du en liten dotter», sade hon och visade mannen deras nyfödda barn.

Han blef mycket förskräckt, ty han tänkte på sitt löfte till svarta fröken; men då nu hustrun bad honom taga fram något ur en låda, fann han denna så full med penningar, att han knappt kunde draga den ut. Nu blef der idel glädje i huset; nu hade de mat och dryck i öfverflöd, de köpte sig granna kläder och bygde sig ett större hus.

Mannen glömde derunder alla sina bekymmer och äfven sitt löfte till svarta fröken.

Så gick tiden lustigt och lätt, tills den lilla flickan blef tre år gammal. Denna hennes födelsedag ville föräldrarne fira på ett högtidligt sätt, hvarföre de bjödo till sig vänner och grannar, för att på det bästa undfägna dem.Men kort förrän gästerna anlände, bad den lilla flickan sin far, att han skulle följa henne ut i skogen, der hon ville leka. Modern menade, att nu var det ej tid att gå från hemmet, ty då gästerna kommo, ville de alla helsa på barnet. Men skomakaren hade sjelf fått en så stark lust att gå ut i skogen, att han ej kunde motstå den. Han lofvade att komma snart tillbaka med barnet. Och så gingo de.

Hur han gick och gick, så-visste han ej ett ord af, förrän han och barnet stodo på den plats, der han träffat svarta fröken. I samma ögonblick hördes bullret af en vagn, och hon kom åter körande fram till skomakaren.

•Nu kommer jag för att hemta det du lofvade mig, då vi sist träffades», sade hon och ville taga barnet.

Skomakaren sträfvade emot och frågade, om de ej på annat sätt kunde uppgöra saken. Jo, det kunde de, sade hon; han hade att välja, om han ville behålla barnet och blifva lika så fattig, som han var, innan det kom til verlden, eller han ville lemna barnet och bli dubbelt så rik som han nu var.

Då valde skomakaren rikedomen, och svarta fröken fick flickan upp till sig i vagnen och for bort. Skomakaren gick ensam hem. Huset var fullt af gäster, som frågade efter barnet. Hvad han svarade dem och sin hustru, är ej godt att veta; men det vet man, att ifrån den dagen bodde skomakaren med sin hustru i ett stort hus med många granna rum, och de kallades rigtigt herskap.

Svarta fröken förde flickan hem till sitt vackra slott och gaf henne granna kläder och dyrbara ringar och kedjor. Och som flickan ej hade några jemnåriga att leka med, gaf svarta fröken henne tre dufvor. Den ena hette Dufvan Flyg, den andra Dufvan Mild, den tredje Dufvan Frost. Och så växte barnet upp till en ung vacker flicka.

Så hände det sig en dag, att svarta fröken skulle resa bort, och lemnade så sin fosterdotter nycklarne till slottets alla rum; der voro icke mindre än hundra. Honfick lof att gå in i de nittionio och förlusta sig der bäst hon ville, men till det hundrade rummet fick hon ej öppna dörren. Flickan lofvade att lyda, och svarta fröken reste. Så snart hon var borta, böljade flickan att bese alla rummen, hon gick från det ena till det andra och tyckte, att det var öfvermåttan roligt att beskåda all den prakt som fans i slottet. Snart hade hon genomvandrat hela slottet och sett allt, utom det hundrade rummet. Hvad kunde väl döljas der inne? Kanske något dyrbarare än allt det öfriga som fans i slottet? Hur hon vände sig och hur hon stälde sig, lekte hennes håg på det hundrade rummet. Slutligen kunde hon ej längre styra sin åtrå, utan sporde den ena af sina lekkamrater, Dufvan Flyg, om det ej gick an att gå in i det förbjudna rummet. — «Nej!» svarade denna.

Så gick hon en dag, men hon kunde ej tänka på mer än den enda saken, och så frågade hon Dufvan Mild, om hon ej ändå kunde få gå in i det hundrade rummet. — «Nej!» svarade äfven denna. Men flickan kunde ändå ej få rummet ur sina tankar, och så vände hon sig till Dufvan Frost och frågade henne, om hon ej kunde få öppna dörren, bara på glänt, så hon kunde få titta der in. — «Jo, det gick nog an!» svarade Dufvan Frost.

Flickan tog nyckeln till det hundrade rummet, skyndade dit och låste upp dörren. Försigtigt tittade hon in och

fick se en stor likkista, vid hvars lock svarta fröken stod och slog med en hammare. Förfärad stängde flickan dörren och skyndade derifrån.

När så svarta fröken kom hem, frågade hon sin fosterdotter, om hon varit i det hundrade rummet.

Flickan försäkrade, att hon ej varit der. Då blef svarta fröken ond och hotade henne, att om hon ej tillstod sin olydnad, så skulle hon blifva satt ut i skogen helt naken och aldrig mera få komma till slottet. Men flickan ville ändå ej tillstå sin öfverträdelse. Då klädde svarta fröken af henne de dyrbara kläderna och ringarne, endast en guldkedja fick hon behålla kring sin hals. Derpå fördesvarta fröken henne ut i skogen, der hon fått henne. Den nakna flickan klättrade upp i ett träd och gömde sig der.

Då hände det sig, att kungen red genom skogen och händelsevis höll stilla under detta träd. Då flickan såg detta, slet hon ett stycke af sin guldkedja och kastade det ned på konungen. Han såg då upp och varseblef flickan, som satt till hälften gömd bland blad och kvistar. Konungen bad henne komma ned; hon skulle då få följa med honom till hans slott och blifva hans drottning, ty kungen tyckte sig aldrig ha sett fagrare mö. Men hon ville ej komma, förrän han bredt ut sin kappa så att hon, osedd af honom, kunde skyla sig i den. Då han ändtligen kom att tänka på detta, och han höll kappan utbredd för sitt ansigte, kom hon ner, svepte sig in i kappan, och kungen tog henne upp till sig på hästen och förde henne hem till sitt slott. Kort derefter firade han sitt bröllop med henne.

Året derpå for konungen ut i krig, och medan han var borta, födde drottningen en prinsessa. Der hölls sträng vakt natt och dag vid drottningens säng. Men en dag kom svarta fröken till slottet. Hon kastade sömn på alla vakterna och kom så ända in till drottningens säng. Hon frågade nu denna, om hon ville tillstå, att hon varit i det hundrade rummet, annars skulle svarta fröken döda hennes barn och beröfva henne sjelf talförmågan. Drottningen nekade ändå och sade, att hon ej varit i det hundrade rummet. Då tog svarta fröken det lilla barnet från drottningen, och denna såg skenbarligen, att hon med en skarp knif skar det i två delar och strök henne sjelf omkring munnen med barnets blod. Men hon kunde ej skrika, ty hennes tunga var redan stum.

Vakten, som vid sitt uppvaknande saknade barnet och såg, att drottningen var blodig kring munnen, tänkte, att hon ätit upp den lilla. Men ingen vågade säga något bärom, ty då hade det ju äfven blifvit röjdt, att vakten sofvit; alltså fick konungen ej veta annat, än att barnet dött. Men då det samma hände äfven de två efterföljande åren, då drottningen åter gaf lifvet åt två flickor, så kundedet ej längre hållas hemligt. Konungen fick nu höra, att drottningen kastat sömn på vakten och så ätit upp sina barn. Ingen mer än hon sjelf visste, att svarta fröken alla tre gångerna stått vid hennes säng och sport henne, om hon ville tillstå att hon varit i det hundrade rummet, och att hon så, då drottningen ännu nekat dertill, fläkt hennes barn och strukit henne kring munnen med deras blod. Men drottningen var stum och kunde ingenting säga, äfven om hon velat. Hon blef derför dömd att brännas.

Bålet upprestes, men just som drottningen skulle bestiga det, kom åter svarta fröken fram till henne och frågade, om hon ej nu ville bekänna, att hon öppnat det hundrade rummet. Nu ville hon det, och tillstod allt. Då förde svarta fröken fram tre de allra vackraste små prinsessor till drottningen, det var hennes barn, som ej voro dödade; det hade blott sett så ut för den trotsiga moderns ögon. Och som hon nu stod vid kungens sida med de tre barnen, kommo äfven Dufvan Flyg, Dufvan Mild och Dufvan Frost flygande till drottningen; svarta fröken gaf henne dem till ännu ett tecken på sin förlåtelse.

5. Den närsynta.

(Asmundtorps socken.)

En förmögen bondhustru hade i sitt första gifte en dotter, men då hon blef enka gifte hon sig andra gången och då med en enkling, som hade en dotter med sin förra hustru. Som det bar sig så illa, att mannens dotter var förståndig och välskapad, men kvinnans dotter närsynt och dum, samt läspade illa, hade modern stora bekymmer, hur hon skulle få alla friare, som kommo till gården, att kasta sina tankar på hennes egen tös i stället för på styfdottern. Detta var ingen lätt sak, ty till sina öfriga dygder hade styfdottern äfven den, att vara flitigoch händig i alla göromål, då deremot den andra var lat och oduglig.

När nu den förste friaren väntades till gården, gaf modern sin dotter noga besked om, hur hon skulle ställa sig,

både när han kom och sedan hon blef gift; men som hon ej unnade sin styfdotter de goda råd, hon ville gifva sin egen dotter, så gaf hon dem med förtäckta ord, hvilka hon trodde, att den senare skulle förstå, men den förra ej.

«Då du blir gift, min dotter», sade modern, «så laga alltid, att du har ett stycke fläsk vid stock, en stenbunke vid köksdörren, något i byttor och kar; och går du öfver gården, skall du ha en bra harf efter dig». — «Det skall jag nog komma i håg», svarade dottern.

På den utsatta dagen kom friaren, och då der var både spinnrock och väfstol i stugan, ville moran gerna, att friaren skulla tro, att hennes egen dotter skötte båda delarne, fast sanna förhållandet var, att hon hvarken kunde väfva eller spinna till gagn. iMen då hon ej kunde sitta i väfstol och vid spinnrock på en och samma gång, hade styfdottern fått befallning, att innan friaren kom, spinna af linet på totten, så der skulle läggas nytt lin på. När han nu kom på gården, skickades styfdottern ut i köket, och den närsynta satte sig i väfstolen.

«Bara skotta och slå, och la tråarne gå!» sade modern och förmanade henne att ej tala, så friaren märkte att hon läspade; hon, modern, skulle nog föra ordet för henne.

Friaren trädde in, helsade och blef bjuden att sitta ned på bänken vid bordet, der moran stod och bredde ut lintågor till en stor totte till dotterns spinnrock. «Tottar tre, snurrar min dotter af hvar dag», sade moran, «och när hon väfver, så väfver hon femton alnar lärft från det hönsen flyga ned och tills de flyga upp igen.»

«Mor, der bast en tå!» sade nu dottern — «La’en gå!» svarade modern. Åter slamrade hon i väfven en stund. «Nu bast der en te!» sade hon åter. «Den går breve», svarade modern.Men nu tyckte dock denna, att tösen tillräckligt visat sin färdighet i väfkonsten, derför tillsade hon henne att duka bordet till en bit smör och bröd åt friaren, medan moran gick med honom ut i kistekammaren och visade dotterns hemgift. Förut hade hon sagt dottern, att duken låg till reds på sängen och den stora smörkoppen stod i sängskåpet bredvid bränvinsflaskan.

Men nu ville det sig ej bättre, än att ett af moderns nymanglade lintyg låg på sängen bredvid bordduken, och i sängskåpet stod, utom den stora smörkoppen, äfven ett annat porslinskärl, som aldrig varit i bruk mer än en gång, då kronofogden skulle låna hus i gården öfver natten. Vid detta tilfälle miste det sitt öra och sedan blef det så bra att ha gåsflottet i. Den närsynta bredde lintyget på bordet, tog kärlet, som mist sitt öra, och satte det fram i stället för smörkoppen, och så ropade hon ut i kistekammaren: «Se så, nu är allting i ordning och smörkoppen på bordet!»

Lyckligtvis tittade modern först in i stugan och såg dukningen, så att misstaget blef rättadt innan friaren kom ut.

Han hade emellertid smugit sig till att taga nyckeln ur dotterns klädkista, och när han nu kom ut i stugan gömde han den i lintotten på hennes spinnrock. Medan han åt, talade moran om sin dotters skicklighet att plantera kål och rofvor, och när han gått från bordet, tillsades den närsynta att följa friaren ut i trädgården. De gingo dit ut, men i stället för att gå ordentligt fram till korsgången, der kålen stod på det öfversta trädgårdskvarteret, vek den närsynta af i närmaste gång och ledde friaren bort i en vrå, som eljes aldrig plägar visas för sådant främmande, och sade helt förnöjd: «Se, allt detta har jag planterat.» «Det håller jag ej för olikt», svarade friaren.

Han låtsade dock om ingenting, utan bad moran, att hon med sin dotter skulle komma till honom nästa Söndag och se sig före i hans hem; detta lofvade de.

Söndagen kom, men icke de bjudne gästerna i friarens hus; han visste godt orsaken, han gick derföre följandeLördag åter till gården, för att fråga den närsynta och hennes mor, om han fick nej till sitt frieri der i huset. Den närsynta var mycket bedröfvad och modern rände omkring i hela huset och sökte efter något, men styfdottern satt i väfstolen. «Ack», sade moran, «vi hade visst och säkert kommit till dig i Söndags, men min dotters kistnyckel är borta, och hur mycket vi än sökt, står den ej att finna.» — «Den ligger i eder flitiga dotters lintotte, der jag lade den i Tisdags åtta dagar sedan. Men den kvinna, jag friar till, sitter der i väfstolen.» Så gick den närsynta miste om fästman den gången, och styfdottern höll bröllop med honom.

Nästa gång der kom en friare till gården, lyckades det bättre för den närsynta, ty nu var der ingen att välja på.

«Låt mig nu se,» sade modern, «att när din fästman kommer, du talar fint med honom, och ej, som du brukar,

med hela munnen.» Dottern lofvade att följa rådet, hvilket hon på sitt sätt också gjorde, ty hon höll med fingrarne i hop halfva munnen när hon talade med fästmannen.

«Nu var du dum igen, min dotter,» sade modern, «låt mig nu se, att du om Söndag, då du i bruddrägten skall visa dig i kyrkan, håller tungan rätt i munnen. Och gör så inte munnen så bred, som om du sade fitt, utan såg sipp, när du kommer i kyrkdörren, så blir munnen liten och nätt.»

Ja bevars, det skulle hon nog komma i håg. Det gjorde hon också, men hon tog bara miste om orden, så att då hon kom i kyrkdörren sade hon fitt, och så räckte hon ut tungan så alla kunde se, att den satt rätt i munnen.

Nu hade modern ändtligen med sju sorger och åtta bedröfvelser fått sin dotter gift; men så skulle hon besöka henne i det nya hemmet och se, om hennes goda hushållsråd burit frukt. När hon så kom in på gården, mötte hon dottern, dragande en barf efter sig; i köket låg en stor stenhög, byttor och kar voro fylda med allehanda skräp, och ett stycke fläsk var bundet vidsängstocken i stugan. Så hade den närsynta tydt moderns förtäckta ord.

Bedröfvad öfver sin dotters dumhet gick nu moran ätt besöka styfdottern i hennes hem. Bär mötte denna sin styfmor ute på gården, åtföljd af en hel flock höns och kycklingar; en trind köksgris åt ur ett stenfat vid köksdörren; i byttorna fans smör, i karen kött och på spisen kokade kål med fläsk uti. Sålunda hade styfdottern uttydt morans ord, och denna medgaf, att det var rätt.

6. Den dumme pojken.

(Tofta socken.)

Det var en gång en enka, som mannen hade dött ifrån, och hon hade en pojke, som såg ut som folket är mest i Grimstorps socken. Modern tyckte, att han var både grann och kvick, ty han hade en näsa, som satt midt emellan ögonen, och en mun, som satt ofvanför hakan, och kvick var han, ty innan han kunde tala ett enda ord, förstod han att sjelf slicka smöret från smörmaten och ge modern det bara brödstycket.

När han blef så gammal, att han skulle böija att läsa, gick det smått med den saken, och då modern frågade, hur det kunde vara, så svarade han, att det var derför, att han hade så mycket i sitt hufvud.

«Ja, jag får nog ej behålla min pojke länge; han blir inte gammal, som redan har så mycket i hufvudet! Sådana kloka barn lägges tidigt i jorden,» sade enkan. Det var nu ett svårt bekymmer, men det gick bort, sedan hon en dag hade kammat och klippt håret på sin pojke. «Nu är jag glad», sade hon då till sin nabokvinna, «min pojke hade mycket i sitt hufvud, det är både visst och sant, men det mesta var dock löss. — Han kan nog lefva och bli karl, för nu vet jag, att han ej är klokare än andra.»Nu var han stora pojken, och så en dag befalde modern honom att köra in till staden och köpa henne en stoppnål, så hon kunde hålla hans strumpor hela. Han skulle ta ett lass hö med sig in till staden och sälja, så han kunde få penningar till stoppnålen. Han körde till staden, sålde höet och köpte stoppnålar för alla pengame. Nålarne lade han i vagnen, band «lass-meden» öfver dem och körde hem.

«Mor, jag har sålt hölasset och fått en hel hand full penningar for’etl» sade han, då han kom in i stugan.

«Ja, är det inte som jag alltid sagt, att du är en kvick pojke! Hvar har du pengarne?»

«Dem köpte jag stoppnålar för, mor.»

«Åh ja, det var också klokast; pengar gör man bara af med, men stoppnålarne bli i huset, de äro bra att ha. Hvar har du dem?»

«Jag lade dem i höstvagnen och band lass-meden öfver dem, mor.»

«Det var dumt, min pojke; du skulle ha satt dem i din tröja. Kom det i håg till en annan gång!»

«Ja, mor, det skall jag nog minnas.»

Så gick der en tid och så skulle pojken köra till sta’n och sälja smör, samt köpa en jernstång; de pengar han fick öfver, skulle han ta med sig hem.

«Här är jag med jernstången, mor, men jag kan inte komma in genom dörren med den!» ropade pojken ute på gården.

«Hvar för det, min pojke?» frågade modern inne i stugan.

«För den sitter på tvärs i min tröja, mor.»

«Nu var du dum, min pojke; jernstången kunde ju legat i vagnen eller asat bakefter.»

«Nej, mor, pengarne lade jag i vagnen.»

«Pengar skall du alltid stoppa i din ficka, pojke; kom i håg det till nästa gång.»

Nästa gång han körde till staden, skulle han sälja en tunna korn; och som modern var rädd, att .han skulleförstöra penningarne, så sade bon till honom, att han skulle köpa tjärkannan full med tjära, en påse salt, som han kunde sätta sig på, ett stop sirap och något annat smått, godt sk—teri för de andra styfrarne.

När då pojken kom hem, hade han bundit saltsäcken bakefter vagnen, sirapen hade han i byxfickorna och hönsgödsel i kornsäcken. Köpmannen hade ej haft något smått af det slaget utom detta.

•Men du har ju glömt tjäran, min pojke.»

•Nej, mor, om I vänden mig om, så tänker jag kannan sitter der bak, ty jag har suttit i den hela vägen.»

•Tröste mig för dina nya hvita tveskäftabyxor, pojke! Du skulle hängt tjärkannan under vagnen.»

•Ja, mor, det skall jag göra nästa gång.»

När det så blef marknad, sade enkan till sin son, att han skulle ta deras tjurkalf, binda den i vagnen och köra till marknaden och byta ut den mot en kviga; han skulle ge tre daler i bytespengar. «Ja, mor,» sa pojken och körde.

På vägen kom han i sälskap med en man, som skulle gå och fästa sin dotter bort till piga. Piga, tänkte pojken, det var ju en sådan, mor ville ha i stället för tjurkalfven.

— Så frågade han mannen, om de ej skulle byta; hans mor ville ha en piga i stället för tjurkalfven, och hon ville ge tre dalar i mellanhandel. Detta tyckte både mannen och pigan vara goda vilkor; mannen fick kalfven och rände bort med den, ty han var rädd, att pojken skulle ångra bytet. Men denne tog tösen och band händer och fötter i hop på henne och hängde henne under vagnen, der annars tjärkannan har sin plats.

När han då kom hem till modern och omtalade sin byteshandel och att han hade fört hem en piga 1 stället för tjurkalfven, så sade modern:

•Ja, när det är så ståldt med ditt förstånd, att du ej vet skilnad på en kviga och en piga, så vet jag ej båttre råd, än att du får fria och gifta dig, min pojke.»

•Ja, mor, men jag vet ej hur det går till att fria,» sade sonen.«Det behöfver du, som är så ung till åren, ej heller veta; det ärendet skall jag uträtta i ditt ställe,» svarade modem.

Så gick enkan och friade för sin son till en utanbys-dotter, som ingenting hört om hans stads- och marknadsfärder. Och som enkan hade både bord och bänkar och flere boskapsdjur än sonen och hästen, så fick hon genast ja; nästa söndag skulle fästmön möta sin fästman vid kyrkan, och så skulle de följas åt hem till enkan.

Men sonen fick under hela veckan så måuga föreskrifter af modern, hur han skulle uppföra sig i kyrkan och bvad han skulle säga till fästmön, att han på söndagmorgonen hade så ondt i magen, att han ej kunde gå till kyrkan.

• Så får jag gå i ditt ställe; det blir också bäst,» sade modern. »Men så får du i stället passa på ärtgrytan.»

«Ja, mor, bara I sägen hur jag skall göra.»

•Det är ingen konst. Se bara till att snart få det till att padra och smadra i grytan. När du hör detta, så skall du gå ut i vår hage, der är något grönt, som du skall hacka och lägga i grytan, och så till sist skall du lägga timjan och mirjan dit.»

«Ja, mor, som I sägen; det är ingen konst,» svarade sonen.

«Ja, och så var det en sak till I När jag nu kommer hem med din fästmö, så skall du gå in i stugan och sätta dig hos henne på bänken. Du skall ej säga något, utan blott då och då kasta ett mildt öga till henne.»

«Ja, mor; det är lätt att komma i håg.»

Enkan gick, och sonen stod ocb passade på ärtgrytan. Och som han stod der, började gässen att kackla inne 1 gåsbänken i stugan. «Ah, der är det som skall padra och smadra i grytan!» sade han förnöjd och tog två gäss och slängde dem ned i ärterna. Derpå gick han ut i hagen och skulle hemta det gröna, då fick han syn på modems gröna sticktröja, som hängde på en stiekelbärbuske bredvid puijosängen för att solas. «Der är det gröna», sadehan, tog tröjan, hackade den och lade den i grytan. «Nu fattas bara timjan och mirjan,» sade han, «så är maten färdig». Nu var det så, att de hade två hundar, den ene hette Timjan, den andre Miijan, ty enkan sade alltid att de luktade bäst af alla kryddor. Sonen tog nu båda hundarne och kastade dem i grytan. «Se så, nu kan mor komma hem när hon vill, ty nu har jag gjort som hon sa!»

Men så kom han i håg, hvad modern sagt om de milda ögonen, och derför gick han ner i fähuset och tog ögonen ur korna, fåren och grisarne. När så modern kommit in i stugan, gick han in och satte sig på bänken hos sin fästmö och böljade kasta det ena ko- och fårögat efter det andra på henne. Hon firågade hvad detta skulle betyda; han sade, att modern befalt honom kasta milda ögon till henne, och när hon så fick se ärtgrytan med allt hvad der var i den, så bad hon modern behålla sin son och gick så sin väg, och han går ogift den dag i dag.

*

7. Räfvens motgångar.

(Raus socken.)

Det hände sig en gång, att en räf, som hade både kvinna och barn, vågade sig ut på långfärd, för att skaffa föda i huset. Han kom då först till en hane. »God dag, herr ryttare! Er kappa är så rik och grann, ni är nog en förnäm herre, och har nog råd att ge mig ett par kycklingar, utan att fråga frun.» «Det har jag visst,» sa’ hanen, «men du får sjelf ta dem, de ligga der, i det lilla huset med det runda hålet på väggen.» Räfven stack in nosen, men der inne låg gårdshunden, och om han icke varit bunden, så hade nu Mickel ätit sin siste ost; nu fick han sig bara ett hugg öfver nosen. Så begaf räfven sig derifrån ut på en äng, der gick en gås med sina ungar. «Hör, kära gäslingamor, ge du mig ett par af dinaungar nu medan de äro små; se’n de blifva stora är det svårare att mista dem.» — «Det har du rått i, Mickel räf; jag skall ge dig ett par, bara jag fått tvättat dem rena.»

«Du är en klok gäslingamor, men akta nu bara att du ej dränker ungarne.» — «Ah nej, Mickel, men vill du ha dem, så får du komma ut i bäcken och ta dem.» — Då gick räfven sin väg och kom till en fårflock. «God dag, herr .Bagge 1» helsade räfven. «Jag har kvinna och barn hemma, som vänta på middag, du får ge mig ett af dina lam, annars blir jag nödd till att ta dem alla i hop, ty jag är så tom i magen, och hemma har jag ej så mycket som ett gammalt gåsaben.» — «Är det så ställdt, Mickel, så är det bäst du får mig, ty jag fyller bäst i skrofvet. Ställ dig der nedanför backen och gapa allt hvad du kan, så skall jag ränna i dig.» «Tack, herr Bagge, jag visste nog att du var ett godt lif!» — Räfven gapade, och baggen rände emot honom, att han vände alla benen i vädret, så fick Mickel smaka hur god han var. När räfven fick sin sans igen, lunkade han vidare och kom till ett sto, som hade föl. Nu var räfven så hungrig och ledsen till sinnes, att han ej gittade hålla tal, utan sade blott: «Hör du, fölamor, jag vill ha ditt föl.» «Det skall du också få, ty jag har lofvat det åt den förste, som kan läsa den förgylda skrift, som står på min högra baksko, och ännu har jag ej träffat någon, som var så lärd.» — «Åh, så lärd är jag väl,» sade Mickel. Då vände stoet sig om och gaf honom en orre, så han såg sju solar och karlavagnen på himmelen; det var den förgylda skriften.

Nu lunkade Mickel in i skogen och satte sig ned under ett träd att begrunda hvarför det gått så galet för honom: «Först var det hanen: hur kunde nu jag, som annars är så klok, tro att kycklingarne lågo i hundboet. Se’n var det

gåsen. Jag vet ej hvad som kom vid mig, att jag lät henne tvätta ungarne, jag, som eljes ej plär bry mig om renlighet med födan. Och se'n var det baggen. Jag vet ej hvar jag hade mitt förstånd, då jag trodde att han kunde ränna i mig, han, som var en halfgäng större än jag. Och till sist var det stoet. Hur kunde jag vara så dum att försöka läsa hennes förgylda skrift, jag, som ej kan läsa ett enda ord. Men nu vill jag grunda på att göra bättre hyss nästa gång.»

Men uppe i trädet satt en man med en yxa i handen, och just som räfven sade de sista orden, tappade mannen yxan, den föll ned och högg svansen af räfven. »Nå,* sade Mickel, «nu kan man inte en gång säga ett skämtans ord i skogen, utan rumpan ryker af ända intill roten 1»

8. Vandringen till himmelriket.

(ReslÖfs socken.)

Det var en gång två bröder, som mycket älskade hvarandra och som bland annat kommo öfverens om, att hvar de än voro, lefvande eller döda, skulle de bevista hvarandras bröllop. Tiden gick, och den ene brodern dog, innan någon af dem voro gifta. Brodern sörjde mycket och kände sig så allena i verlden, att han beslöt taga sig en hustru. När bröllopsdagen var bestämd och gästerna bjudna, gick brudgummen till kyrkogården, för att bjuda sin döde bror till festen. Han knackade på grafven och framförde sitt ärende, och en röst svarade:

•Sätt en pipa vatten vid min graf, så skall jag komma till ditt bröllop.»

Brudgummen gjorde så, och då han bröllopsdagen med bruden och brudföljet gick öfver kyrkogården, för att gå in i kyrkan, såg han broderns graf öppna sig och den döde, åtföljd af en engel, sluta sig till tåget. Men ingen annan än han såg dessa gäster. De följde med in i kyrkan och hem til bröllopsgården, der de, osynliga för alla, utom för brudgummen, deltogo i festen. När denne var slut, sade den döde:•Broder, nu har jag kommit Ull dig; nu skall du följa mig till mitt hem.»

Brudgummen ville dock ej gerna gå ifrån sin brud, men brodern nödgade honom, och han måste följa. Så vandrade bröderna bredvid hvarandra, engeln gick förut och visade vägen. Då de gått en stund, kommo de till en port. Engeln slog med sin staf på porten, den sprang upp, och de tre kommo nu in i en stor skog med höga, sköna träd, men marken der var bar, der fans på den hvarken gräs, örter eller blommor. Men här gingo dock några flockar kor, hvilka alla voro så feta och blanka, som om de gått på det ypperligaste gräsbete. Brudgummen undrade väl häröfver, men sade ingenting.

När de hade genomvandrat denna skog, kommo de åter till en port. Engeln slog på den med sin staf, den sprang upp, och de trädde åter in i en skog. Men här voro träden hvarken stora eller vackra; deremot var marken betäckt af ett frodigt gräs och alla slags friska, saftiga örter. Äfven här gingo många kor, men oaktadt de hade ett så förträffligt bete, voro de dock i hög grad magra och eländiga. Detta förundrade den lefvande brodern ännu mera än det han förut sett, och han vände sig till engeln och sporde, hur härmed månde förhålla sig. Han svarade:

«Skogarne föreställa verlden och korna menniskorna. De, som gingo i den första skogen och sågo så trefna ut, fast du ej kunde se att der fans något för dem att äta, de äro de förnöjsamma, de, som äro nöjda med litet och finna sig lyckliga med den lott de ha fått af Gud. De magra korna på den feta betesmarken äro de rika och oförnöjsamma, de, som sitta i öfverflöd, men ändå knota öfver att de ej ha det bättre.»

Då de gått en stund, kommo de till två vägar, den ene bred, jemn och vacker, den andre smal och öfver-vuxen med tistlar och törne. Engeln frågade brudgummen, hvilken väg han ville välja, och han valde den smala, besvärliga gångstigen, på hvilken engeln då gick före och röjde väg.Så vandrade de vidare, ända tills de kommo till himmelrikets port. Här knackade också engeln på. Porten öppnades blott så mycket, att engeln och den döde brodern sluppo in, men tillslöts hastigt för den lefvande, som fick stanna utanför. Men däröfver blef denne så bedröfvad, att han började sjelf knacka på porten och be så bönligt att han skulle få komma in till sin bror, sin far och mor, som alla voro der inne. Men en röst innanför porten svarade, att han först skulle gå hem och skilja sig vid sina jordiska omsorger, innan han kunde få komma in i himmelriket. Brudgummen bad då så innerligt, att han måtte få se blott en liten skymt af härligheten der inne, 'innan han gick tillbaka till jorden. Hans bön blef

hörd: porten öppnades på glänt så mycket, att han fick se in i himlasalen, der Herren satt på sin tron, omgifven af strålande englar och saliga andar. Bland denna lyckliga skara såg han sin bror och sina föräldrar. Alla voro de klädda i de härligaste kläder, och salen lyste af en glans, som ej stod att beskrifva, ty sjelfva golfvet bestod af idel ädelstenar. Han ville så gerna stannat der han var, men dörren stängdes efter ett ögonblick, och nu stod hans bror åter bredvid honom, men blott för att följa honom tillbaka till jorden.

Då de kommo dit ned, sade de hvarandra farväl, och brudgummen skyndade till sitt hem, tänkande, att hans brud satt och väntade på honom. Men då han trädde in i huset, såg han der blott främmande menniskor, hvilka alla gingo eller sutto vid sitt dagliga arbete. Ingen brud syntes till. Han såg på de okända menniskorna, och de sågo på honom; ingen kände honom. Detta var allt för underligt. Han började då att spöija dem, hvar hans brud tagit vägen.

Hans brud? — De började då att tänka efter, och så mindes de sig hafva hört en sägen, att i denna gård hade för långa, långa tider, ja visst för hundra år sedan, stått ett bröllop, vid hvilket brudgummen försvunnit, utan att nå'nsin återkomma; ingen menniska visste, hvar han tagitvägen. Bruden, som han sporde efter, var naturligtvis död för långa tider sedan; mera visste de ej.

Nu förstod den återkomne brudgummen, att under den korta vandringen till himmelen och det ögonblick han fick se dit in, hade flere menniskoåldrar förlidit på jorden. Han kunde nu ej mera trifvas här nere; all den härlighet och lycka han skymtat i himmelen fylde hans hjerta med en sådan längtan, att det snart brast, och han fick återvända dit, hvarifrån han kommit.

*

Gåtor och skämtfrågor.

1. Fira oh tjuge brända hoed oh ett rått; alla på en kropp? (Hästen med sina 24 spikhufvud i skorna.)

2. Hvem går på hoeded te vanns? (Hästen.)

3. Hvem kommer te vanns oh lemnar bugen hemma? (Pudevåred = örngåttsvaret.)

4. Höjt upphängdt, klappadt och brändt, lockar folked te saligheden? (Kyrkoklockorna.)

5. Stabbe står, mölla går, tie dra fira? (En ko, som mjölkas.)

6. Trint som solen, svort som joren, asar en lång rompa ette sej? (Pannjernet.)

7. Lilla lärka lå på tag, trilla nör oh slos i kras; ingen man i ditta lann lilla lärka boda kan? (Ett ägg.)

8. Hva kan ja bära i min hånn, som ente firatjuge man konna bära på en stång? (Ett ägg.)

9. Ett hus fullt mä mad, mä bara vägga, men ente tag? (Ett ägg.)

10. Hvitt som en svan, svort som en ravn, når de kommer fram talar de som en forstandig mann? (Ett bref.)

11. Lapp på lapp änna in te hjertad? (Ett kålhufvud.)

12. Der står en profet invid vår vägg med horn te näsa oh kyd te skägg; hans kappa består af tusende lappa? (En tupp.)

13. Der bodde en man i Long, han hade en hong, oh hva hette hongen? (Hva.)

14. Hva e de som går oh går oh alri kommer te borännen? (Vägguret.)15. Ja fann en ting, det var ingen ting, hade jag vetat detta, hade jag inte tagit det, men för det jag inte visste det, tog jag'et? (En tom nöt.)

16. Ett hus fullt mä hvida kalar, (kalfvar) bongna mä röa klamnar, röjtaren (ryktaren) dansar på tilja? (Munnen.)

17. Der står två systra i hvar sitt lann, de to sej i ett vann oh torra sej på ett hånklä? (Två kyrkor.)

18. Der kom en tönna frå Engelann, den hade hvarken sprunn eller svicka, men två slafs (slags) dricka? (Ett ägg.)

19. Löed ingan, slätt udan oh rödt i snudan? (Ett talgljus.)

20. Hva e de, som har sju ben, fira örn (öron) två ön (ögon), oh e löed ingante oh slätt udanpå? (En katt i en tom gryta.)

21. Hva e de for en dö ting, som kan gå, men har inga ben, vengar, men kan ente flya; de har båe lif oh ön i sej? (En segelbåt.)

22. Min mor gick i grön äng och tafte (tappade) mej, så kom der en pilt og hitte mej; han skar tongan å mej, så började ja tala? (En gås-penna.)

23. Sponged oh vonged, (spunnit och vunnit = nystadt) vorpad oh väfved, hogged i sköven, sroidt i smejan oh födt i kobåsen? (En sadel.)

24. Vimped oh vomped (svampigt och elastiskt) fjäralöst, men gumped, släpper en de, så löver (löper) de? (Ett nystan.)

25. Lided oh nätt, pricked oh tätt, hål i båa ännar? (Syring.)

26. Lided oh klent, nöged (naket) oh rent, de skyler oh betäcker så lant (långt) som de räcker? (En ring.)

27. Soen geck genom koen oh dro ett hompalann (hampland) ette sej? (Skomakarens tråd.)

28. Födderna i joren, benen på joren, skenged (skinnet) i kistan oh hoeded på löfted? (Vinden) (Linet.)

29. Hva e de som står i hused oh lägger sin rompa på taged? (En rykande skorsten.)30. Två blänkande vattra, fira svorta tattra, en pimpare-pose, ett tirrelittans-skaft? (En katt.)

31. Trint oh trant (trint och trångt) oh spannalant, kongens hästa kan ente dra de? (En brunn.)

32. Hor många ägg kan en eda på fastande mave? (Ett, se’n är man ej fastande.)

33. Ad hvem betror menneskan sin mesta ejendom? (Åt låset.)

34. Hvecked e de tongaste trä i verlden? (Tiggarstafven.)

35. Hva flya alla fula (foglar) ette? (Näbben.)

36. Hor många ärter kan gå i ett flngerböl (fingerborg)? (Ingen ärt kan gå.)

37. Hor många knappenåla ska der te en väl bongen (bunden) klud? (Ingen, om den är väl bunden.)

38. Hva e körkan böjd (bygd) i? (I vädret.)

39. Hvafor tittar hongen sej tillbaga! (För han har ej något öga på svansen.)

40. Hvecken sia lägger sej den skodne (skjutne) haren på? (Den ludna.)

41. Hva e de som gör en sko? (Bakstycket, ty eljes blef det en toffel.)

42. Der kom en fogel flygande vingalös, han satte sig på taket ändalös; så kom der en jungfru gångade fotalös, hon tog den fogeln handalös och åt upp den munnalös? (Snön och solen.)

43. «Hvilken fogel har ingen tunga, hvilken fogel har ingen lunga, hvilken fogel gifver sina ungar di?»

(Storken har ingen tunga, ugglan har ingen lunga, flädermusen gifver sina ungar di.)

44. Hvad är både ute och inne; icke i himmelen och icke på jorden? (Ett fönster.)

45. Ingen kom in der ingen hade hemma, de åto och de drucko och ingen fick mat, de slogos och de drogos och ingen fick stryk, likkistan stod på bordet och ingen låg död? (Mannen hette Ingen.)

46. Hur långt är ifrån hafvets yta till bottnen? (Ett stenkast.)47. Hvem är svartare än korpen? (Hans flädrar.)

48. Före som ett nystan, midt på som en säck, efter som en käpp? (Katten.)

49. Hvilken fogel ger sina ungar di? (Flädermusen.)

50. Uti en stuga med fyra hörn voro fyra kärringar, en i hvart hörp, och hvarje kärring hade tre kärringar fram för

sig. Huru många kärringar voro der? (Fyra.)

51. Hvilken fogel är altid i vädret, hans like lefver icke, hans vingar äro gjorda i elden och han kan äta upp sju oxar, om han blifver hungrig? (Tuppen på kyrktornet.)

52. Hvilken fogel äter tre års gammal frukt? (Staren, som äter enbär.)

53. Hvilken är den bäste fogel, men den sämsta stek? (Biet.)

54. Lilla Lurka satt och plurka, hade en pinne i ändan? (Ett äple.)

55. Står på sten med fläckta ben och har ett horn och tutar i? (Tuppen.)

56. En gumma dog och blef begrafven, men lemnade sin ande hängande i stugan? (Hon hade före sin död blåst upp ett korfskinn och hängt det i taket.)

57. Lilla Lätta satt på stätta, ludet som ett får, men hade inte något hår? (En höna.)

58. När göra tänderna haren ondt? (Då hunden biter honom.)

59. Hvem är det som lefver, är odöpt och två gånger född? (En kyckling.)

60. Huset fullt med mat, men ingen dörr före? (Ett ägg.)

61. Ett trångt kloster, som har hvarken dörr eller fönster, likväl växer deri kött och ben, af hvilka många taga vinning? (Ett ägg, derutur kycklingen kommer.)

62. Svin drager lin genom fä, omkring trä? (Borsten i beckträd.)

63. Det långa hänger, det ludna sitter och tänker: ack, att det sutte i mig? (Korfven, som hänger i taket och hvilken katten vill äta upp.)64. F&nge gick p& ljunge, hörde sju tungo' i en hästskalle sjunge? (Sju lärkungar, som lågo i ett häst-hufvud.)

65. Hvitt som en svan, svart som en ravn (korp), kan flyga öfver vatten och land och talar som en man? (Ett bref.)

66. Högre än ett hus och brinner som ett vaxljus? (En stjerna.)

67. Likkistan sväfvade, liket bäfvade, likkistan fick mat, men liket låg och bad? (Jonas i hvalens buk.)

68. Hemligt kärleksbudskap från en riddare till en jungfru. Budet säger:

«Det är mulet ute, men inne klart, min herre skall ha svaret snart.»

Jungfrun: «Ja, när linet röker och det gröna torkar samt hornet klyfver sin lilla ända, då ska vi spänna bälte med tio ändar och ingen knut.»

(Uttyding: När ljuset släckes och veken ryker, gräset torkar och tuppen gal, så skola vi taga hvarandra i famn och i hand.)

69. Hemligt bud för att säga modern, att hennes i löndom födda barn är dödt. Budet inträder i frustugan till de församlade kvinnorna och säger:

«God afton så många som inne är, icke vet jag hvem den rätta är, men jag skall helsa från er vän och min frände, att det Gud hafver gifvit är taget igen.»

70. En jungfru hade i hemlighet gifvit sig åt en riddare. Han visste, att hon under året blifvit mor, men fick så höra, att hon skulle stå brud med en annan. Han rider till bröllopsgården, och då han ej kunde få tala allena med bruden, sade han: «I dag för ett år sedan kastade jag ett äple i det gröna; jag må mig förundra bland elfva hundra, om någon tog det sköna?» Bruden svarade: «Äplet är funnet, men tappadt igen.» «Ofvan jord?» sporde han. «Under jord,» svarade hon. «Som jag?» (var det en gosse)frågade han. «Som jag,» (en flicka) svarade hon. Då sade han: «Om detta går, som nu står, de döda vaka öfver de lefvande, så kastar jag ett bälte om ditt lif med tio ändar och ingen knut. «Ja,» sade hon. Derpå lyfte han henne på sin häst och for bort med henne.

71. En ogift kvinna hade i hemlighet födt en son; när denne blef vuxen, öfverraskades hon af någon en dag, då

hon talade med sonen.

Tillfrågad om hvem ynglingen var, gaf hon till svar, att det var en slägting till henne, och då man ville veta i hvilket siägtled, svarade hon: «Hans mor var min mors enda dotter.»

72. Minnesord öfver en snål, ogästvänlig man:

I Lingormadal och Träeslätt der bodde en man, som ville göra godt, och han kunde göra godt med bockakött och kött af ett gammalt ök.

73. Efter en kvinna (kanske en hexa):

Hade jag ett fingerborg malt och så en knopp humle, så skulle jag brygga femton tunnor öl och en skäppa.

1—-41. Rönnebergs härad. 42—45. Landskrona. 46—73. Helsingborg.Ordspråk oeh ordstäf.

1. Når galna katta får refved skeng, så går di hem.

2. Den som gir sej i leg, får hålla streg.

3. Kaga söger maga.

4. Ingen naggar den kaga, han vell ha te heers (heders).

5. Hva nöttar de koen målkar, når hon slår ut mälken mä bened.

6. Den, som har godt om smör, lägger de i kålen.

7. De e inte kongsor allt hva dronningen sier.

8. Den asande kommer lia så fort som den rasande.

9. Når katten e borta, dansa rötterna på boret.

10. Når musen e mätt, e meled beskt.

11. Den som vell sjonga, får nock visa.

12. Vår Herre mättar for bugen än öad (ögat).

13. Når krobban e tom, biss hästarna.

14. De e aldri så ondt, att de inte e godt for nåed.

15. Når poggan kommer te välde, så pyser hon.

16. Den som går i borgen, går i sorgen.

17. Der geden e bongen, der bedar (betar) hon.

18. Den söltna lusen bider värst.

19. De e bädre att gi en hong ett ben, än ble biden å’en.

20. Han vesste byen hette Ränta, men han vesste ente hår den ränta hän.

21. En ved ente, katten har ägg, for än en fått känt’en.

22. Böj vidjan medan hon är grön, så blir hon både fager och skön.

23. Man kan lia väl önska sej en skuda som en båd, man får lia meed å’et.24. Två håra stena mala ente godt mel.

25. Här e ugler i mosen.

26. Här osar brändt horn.

27. Ja onrar, sa flönran, om gäddan e fisk?

28. De e värre än om kongen kom mä dronningen på nacken.

29. Folk först och sen di som bädre e.

30. Släjten e värst, sa räfven om de röa hongarne.

31. Stora or oh fjära, sa Hin, to ängasnärpan.

32. Når en får gult hår, vell en ha de krusade.

33. De går som smör oh brö i skräddare.

34. De e nott (noga), som bädda onger tiggare.

35. De e ente så nott mä en pölsa i slajtetiden.

36. Lagom pölsa e bäst, entan den e å mär eller häst.

37. Allting har en änne, udom pölsan, for den ha två.

38. Der e kyllinga te grynen.

39. Ju mer en stryger katten ette håren, ju höjare sätter den rompan.

40. Ju mer en rör i mög, ju mer luttar de.

41. Ha vi vonned öfver hongen, venga vi vål öfver rompan.

42. Presten oh hongen fortjena föan mä mongen.

43. Hår ska slefven va, udan i grydan.

44. Han e allastens liasom vann i gröd.

45. Der en lägger ett lass mög, får en ett stecke brö.

46. Mårenglans oh käringadans räcka sällan te midda.

47. Hor en vänner sej, så har en all ti rompan bag.

48. Alla barn i början, sa käringen når hon geck i väfven.

49. Dngdomen rasar, sa käringen når hon hoppa öfver bos-stråed.

50. De va godt ja lå, sa käringen når hon sadd i sängen.

51. De va godt oh få rent på sej, sa käringen når hon vände särken julattan.

52. Han e inte född i Fjöntarp.

53. Hon ser ud som folked e mest i Grommestorpa sövn. (grom, danska: grim = ful.)

54. Hon ser ud som guss Eerstena mä vångaled om halsen.55. Han tar höjden liasom Per Anners’ gåse, når han damp i bronnen.

56. Om vår herre skolle kalla Parnella, som Gud la alri ske, så ved ja hår den går, som ja ska ha igen.

57. Han (hon) ved nock hvem han vell feja goled mä. (gifta sig med.)

58. I ra, i ra, sa käringen om sin enda gås.

59. De bler godt (väder) når de ona (onda) kommed nör, sa käringen som trilla å taged.

60. Når en ente har brö, ska en göra gille.

61. Här e fler brogeda honga än prestens; klockaren har en.

62. Alla svin e svorta i mörke.

63. En man står ve sitt or; en tiggare ve sina posa.

64. Ja vesste ente att mannen va galen for än han sjong oh åd.

65. De e slud på hvisslanded, sa han som tafte (tappat) fläbben (munläppen.)

66. Tack, ja kan kåns stå, sa pigan når hon kom på kardegilled.

67. De går som en lus på en tjärad sticka.

68. Stor i oren, men liden på joren.

69. Du tunga verld, som krösa mina träsko!

70. Du tunga verld, som så en yngling pressar, du to min granne man oh ga mej ditta rälia bästed! (yngling säges af äldre personer stundom både om man-och kvinkön.)

71. Nu e de här, sa skräddaren om spöked.

72. La Jerusalem bränna, de e en te vår sta.

73. Det hjelpte bra på längden, sa käringen, når hon kleppte å lagened ve den ene ännen oh ökte biden i den andre.

74. Go kväll mor, måss tro 1 bygen? sa lusen når hon sad på bygekarsbrädden.

75. Åd du hela ägged, så fick du smort din lira! sa skobokäringen te sin påg når de skolle dela madposen.76. Han går i barndom liasom Per Rasmus* katt, når han skolle ta möss, så to han köllinga.

77. Ta te båns! sau faur du ärter. — Ja tack, ja sau en nyss, men den va sau forskärrad (förvirrad), att hon ej sto te att fau falt pau.

78. De ä godt att den kulleda koen en te faut horn, for den stånga nör allt byafäed och husalängerna må.

79. Kan tro, der ä ett röded ägg i hvär reje.

80. Mårenstun har gull i mun, sa käringen, naur hon bar sin sängadyna te krued.

81. Alla en vej, sa käringen, naur hon slapp gäslingarne te soen.

82. Han kommer igen liasom de daulia pengana.

83. En ska ente klya for böjt, bäst oh ble pau vann-grenana.

84. Som en ä klädd, bleir en hädd, sa poggan, naur hon sad i flödasniban.

85. Hva ja kong, sa hin heren (pojken), sau skolle ja alri göra anned än eda flödamad oh aga i hala höalass.

86. Stora or’ oh Qära, sa räfven, feck fatt pau änga-snärpan, ette hvecken han ränt i sju aur.

87. Långt fram, sa* käringen, såg sig tillbaka.

88. Närig höna får knäpp eller korn.

89. Når böns vella göra gåsägg, spricker r—n.

90. Han glor, som en kört öfver’en med ett pannkaks-lass, och han ej fått en enda.

91. De nygifta: Ta du ljused, sau ta ja krused, sau gaur vi å läggom voss. Ett år senare: Ta du prau-san (smalt talgljus), sau tar ja heren (gossen), sau asa vi voss ud i lasana.

92. Hun e visst blöjer! Når hun går te dans går hun allti å sätter si i en krog midt på gulled.

93. Där e falskhed i allt udan i tjärnemiltj, forr did e hällten vann.

94. «Ja tyckjer, ja ha set den gröbban forr nån* stans.» «Hår då?« «De va nock i ansigted!»95. En man slo sin kvingja mä en kroged käpp — «Va de rätt?» «Nej, de va kroged!»

96. De ska allri hända mer, ad ja kör te myllan når moer dör.

97. «Hålt di vä din kant!» sa kvingjan, når hun åd au samma fad som grisen.

98. «Ja begriver inte, hont du hade bunged säckjabåned, Kistena (Kjersti)! Ja mutte bingja'd fira gånga på vejen te myllan,» sa hin drängjen.

99. «De ä jnad ihovv,» sa Sömresa (Cimris') klockare, når han kokte fårelåred i melgröden.

100. Forr hatt du gjorr, min sönn, så sjel allri flesj (fläsk)! forr du får sunna smorda lommor.

101. Min påg ska bö (bli) prest (eller länsman), forr han får allri nock.

102. Han arbejar så han fryser å eder så han bör svitt.

103. Han glor som tyggjaren på kydfaded.

104. «De bör en heder da,» sa tröllkvingjan når hun skulle brännas.

105. Nu kan du arbeja men ja eder, sien ska ja eda men du arbejar.

106. Rätten vill ja gjorra nå'd så nära — rätten vill ja ha å lid te.

107. «Varmen ä hällten föan» (halfva födan), sier skoboen, når han e väll mätt.

108. D' ä döjden (dygden) på kregjed (kreaturet), når de liggjer å eder.

109. Når der ejnar gröd, ha den fattie allri mer än en slöv.

110. Når tyggjare få ost, villa de ha'n stekt.

111. Kongen eder gröd, som e kokter i smör, och dypper en i smör, å han liggjer i smör om nötten.

112. «Fån I se mer än Gud ha skaft (skapat)?» sa pijan, når hun gickj nygjen (naken).

113. Det kan du tro å slå salt i, så surnar ed inte.

114. Det kan du tro å läggja begj på, så drar ed.

115. «Han sauer (sofver) allri, når han ä hömma.» — «Inte ded?» «Nej, han ä nämdeman!»116. Harre Gu, i hintåred komme varjane, i Jjor va't di torra åred, å i år ska vi ha la'metare (landtmåtare).

117. Hade ja hatt smör, skulle ja bödt di po en smör-mad, men de värsta ä, ja ha inte nåd brö.

118. De va en liden kåbbes (kalf), sa koen, når hun fltj se en tåbbes (tobis).

119. De motte va hårdt, sa hin mannen te ringjaren, når han grafva (grof) te sin kvingja.

120. Han glor, som den som sad på bränvinstyngjan å drack enebärsdritja.

1—76. Rönnebergs härad. 77—90. Kullasocknarne. 91. Norra Åsbo härad. 92—115. Jerrestads hårad. 116—117. Östra Göinge härad. 118—119. Albo härad. 120. Villaods härad.Ringdansar.

1. :|: Kom, kom fager ungersven, och för oss båda i dansen! :|:

Den ena gifver jag en korg, den andra för jag i min borg,

:|: och der blir glädje och ingen sorg, och der skall bröllopet stånda. :j:

(Han tog in två i ringen, men slapp den ena och dansade med den andra.)

2. Hur du vänder dig och hur du vrider dig, så laga att du bar en trogen vän!

:|: ty snart så fly dina unga dagar, :|:

:|: och sen så komma de, :j: och sen så komma de ej mer igen.

3. Det gläder mig af hjertans grund, att femton skräddare väga ett pund med sax och vax och nål och trå'

:|: och syringen på.:]:

(Ingen stod i ringen, men vid orden: sax och vax o. s. v. lyfte alla fingrarne i vädret och hoppade upp och ned i takt efter sången; vid de sista orden svängde sig hvar och en omkring på klacken.)

4. Haha och hiba! och vi ba krukor att sälja, och vi ha stora och vi ha små, och vi ha bruna och vi ha blå; och vill du köpa, så kan du få, för här ä' många att välja.(Han, som stod i ringen, valde och tog en, de dansade under sången:)

Och haha och hiha, nu ha vi narrat den bonnen

(bonden),

vi sålde honom en kruka ny,

men den var sprucken i bånnen (botten).

5. Du och jag voro tvänne, men det skall icke vara länge.

Och ljug och ljug, tills du får skam, men likaväl så går jag fram.

För vi ska dansa och svinga, och katten har små vinga', och hunden har en slickesnut, och här går dansen in och ut för alla flickor och svenner.

(Denna, liksom den efterföljande visan, sjöngs till lång- eller nigarepolskan, då en eller två började dansen med att först niga och buga för den, som förestäldes vara mor eller far för alla dem, hvilka skulle deltaga i dansen; sedan nego och bugade de för hvarandra och for den, som hvarje gång ökade raden. För att vara rigtig, måste alla, gamla och unga, deltaga i denna springdans, som bugtade sig i många svängningar inne i stugan, men då alla voro samlade i rad, gick igenom husets flesta rum, kök, förstuga, ut på gården och slutligen in igen i stugan.)

6. Höga träd de böja sig, de må till jorden nederfalla, och vackra flickor, förutan en, det önskar jag eder alla.

Och alltså svingar jag mig om med min häst allt på de grönaste vallar, och alltså helsar jag goddag, goddag, goddag eder alla!

Och gräset gror så väl i Torp, som uti andra byar,och väl får jag den jag skall ha, fast jag går ständigt och friar.

Och alltså svingar jag mig om med min häst allt på de grönaste vallar, och alltså helsar jag goddag, goddag, goddag eder alla!

(Långpolska. Vid ordeo: Alltså svingar jag mig om med min häst, gjorde anföraren en stark svängning med hela raden.)

7. Skeppet seglar, vinden går

och derför släpper jag mitt ankar.

(En näsduk kastades ned för en person i ringen, sången fortgick:) Och hvem som har en hjertans kär, visst har han den i sina tankar.

(Hoo sjöng:)

Och aldrig hade jag i verlden tänkt, att någon mig skulle locka, men fram kom der en ungersven, han kallad' mig för sin docka.

Och när han kallad1 mig dockan sin, hvad skulle jag väl svara än: Jag är din och du är min i alla våra dagar.

(Hon räckte honom händerna, de dansade med hvarandra, derpå gingo de, hand i hand, sjungande:)

Nu är det spordt så vidt i ort, att det har nått till fader, och fader min tog käppen sin och mig till spinnrocken körde.

(Åtbörder, uttryckande de beskrifna handlingarne, beledsagade sången i detta och efterföljande vers:)

Och rocken satte jag för mitt knä, slätt inte kunde jag spinna; jag tänkte mest på min ungersven, jag skulle blifva hans kvinna.(Nu 8jöogo de båda och dansade:)

Låt fader rasa som han vill, må han karbasen mans svänga, ty aldrig går du ur mitt sinn' för alla verldens

ungersvenner.

8. Så väfva vi vadmal

och så slå vi tillsamman,

och väfva vadmal och slå tillsamman

och låta skälet gå rätt.

Så väfva vi rutor

och så knyta vi knutor,

och väfva rutor och knyta knutor

och låta spolen gå rätt.

Och våra getter och våra bockar, de gnaga barken från trä', och våra pigor och våra drängar, de gå i vatten till knä'.

Jag tror de ä' galna, och ja men ä' de valna.

Och våra pigor och våra drängar, de gå i vatten till knä'.

(Först förestäldes varpningen. De dansande gingo i ring på så sätt, att de gingo bakom den ene och framom den andre från två motsatta håll. Nästa tur sveptes och sölfvades väfräckan, då de dansande stodo på två rader; garnet gick genom väfskeden, då paret med höjda armar sprungo vid hvar sin sida om de nedböjda raderna; sölfningen var den bekanta turen, då paret svängde om med den ene efter den andre i raden samt med hvarandra. Tredje turen var trampningen, då skaften förestäldes gä upp och ned, i det alla paren vexelvis kröpo under hvarandras armar. Fjerde turen var sjelfva väfvandet, då paren höllo hvarandra i båda händerna och, uppstälde på två rader, i liflig takt skjöto hvarandra baklänges och framåt, under det paren för hvarje «slag med slagbordet* ryckte fram, så den ena raden sprang nedåt, den andra uppåt. Femte turen rullades det färdiga vadmalet ur väfstolen, i det alla paren bildade en rad och den främste kröp under sin grannes arm och så framgenttills alla de dansande stod o som en rulle, då den innerste på samma sätt började upprulla väfven, som i sista turen sträcktes och pröfvade8 derigenom, att alla paren, arm i arm, uppstäides i en enda ring, hvilken drogs, än åt det ena, än åt det andra hållet, tills någon mindre armstark person släppte kedjan.)

9. Jungfrun skulle till kvarnen fara, goda gryn det skulle hon mala; men när hon kom på hvitan sand, der lossnade hennes säckaband, och alla grynen i sanden.

(Ringen löstes och alla de dansande hukade sig ned. Mjölnaren kom fram och sjöng med vredgad ton:)

Ja, rådde jag om den flickans rygg, så skulle jag låra'na vara trygg och plocka grynen ur sanden.

(Hon, som stod inne i den upplösta ringen, gick nu omkring och uppreste den ene efter den andre, sjungande:)

Vore jag kungens moder, stod jag icke här och mole; men nu är jag kungens syster, jag maler när mig lyster; brygger öl och mjöd och vin, bjuder alla som komma in.

In, in broder min, silkeskjortan får du fin, när du kommer in.

Nej, nej, syster min, falska äro råden din1, skam får jag på ryggen min, när jag kommer in.

10. Dagen lider och solen skrider

och stjernorna de tändas upp igen,men inte kan jag till vännen komma, nej, hvarken åka, rida eller gå; men jag får vänta till sol- och sommardag, då jag seglar öfver böljan blå.

Jag såg i öster, jag såg i vester, jag såg i söder och jag såg i nor (norr), och många vackra flickor såg jag dansa, men inte såg jag den jag såg i Qor.

Jag har ett äple uti min lotama, det skall jag gömma till min lille van.

Ack, om jag visste han ville komma, han skulle få det i denna kväll 1

Jag är så ledsen, jag börjar tröttna, jag tror, jag öfvergifver allt i hop; men får jag kärasten, så blir jag munter, så skall jag roa er all' i hop.

(Orden Ull denna ringdans har otgif. hört i Håstenslöf; lekens handling är mest glömd.)

20Lekar.

1. Vattna gåsen.

Räfven satte sig i kakelugnsvrån; gåsen kom med ungarne efter sig i en rad, hållande hvarandra i kläderna, sjungande :

:|: «Vattna, vattna gåsen, ty räfven är inte hemma.»» :|:

Efter denna vandring kring rummet eller lekplatsen gick gåsraden fram till räfven och helsade: «God dag, Mickel!»

«Tack Smickel!» svarade räfven.

«Är räfven hemma i dag?» — Räfven svarade: «Ja, han ligger under ugnen och gnagar gamla gåsben. — Hurudant väder är det i dag?» — «Solsken och vackert, väder.» — «Fy, det är inte mitt väder,» svarade räfven. Gässen började åter sin vandring och sin sång, hvarpå samma frågor och svar vexlades. Tredje gången svarade gåsen: «Det är snöslask och ondt väder.» «Det är mitt väder!» ropade räfven. Jagten började s, räfven skulle taga den siste gåsungen i raden, och det tillhörde gåsen att, gående baklänges, hindra räfven att komma fram.

2. Bjuda till kattens bröllop.

En af de lekande förestälde katten, en hans tjenare; de andra råttorna. Tjenaren framförde bjudningen till hvar och en, och det ålåg honom, att till katten framföra svaren i alla de tonarter och med alla de miner, hvarmedde gåfvos. Efter bjudningen frågades, om gästerna sjelfve togo knif och sked med sig; hvad slags förning de togo med sig o. s. v. Till slut sände katten återbud, men derefter samlade sig alla råttorna, öfverföllo och åto upp honom, d. v. s. jagade honom ur rummet.

3. Skjuta hjort i kronans skog.

De lekande uppställdes i ett led, flygelmannen till höger var «skogvaktare», den till venster var «hjort» och en tredje person «jägare». Denne frågade: «Får jag skjuta en hjort i kronans skog?» «Ja,» svarade skogvaktaren. «På hur många bakspår får jag gå?» Skogvaktaren bestämde då, om eller huru många gånger (aldrig öfver tre) man fick vända och springa mot hjorten under jagten rundt kring ledet. Då hjorten var skjuten, d. v. s. blifvit vidrörd af jägarens hand, var det hans tur att blifva jägare.

4. Svarta grytan.

De lekande bildade en rad, hållande hvarandra i händerna. Två personer, stående midt emot hvarandra, höllo en duk upplyftad så, att alla i böjd ställning måste gå under den. Dertill sjöngs:

«Bro, bro bränna!

Klockan slår elfva!

Kalla ut och kalla in,

kalla kungens dotter ifrån England!

Var hon hvit som ett skinn?

Yar hon klädd uti lin?

Fattig, fattig krigsman, lifvet skall du mista, den som kommer allra sist, hugg den å och kasta'n i den svarta grytan!»

20*Vid orden: Hugg den &! sänktes duken, och den, som då var under, gaf pant.

5. Borra guldäple.

De knutna händerna sattes ofvan på hvarandra i en hög stapel. Anföraren stack sitt finger i den öfversta handen och sade:

«Borra, borra guldäple, slå toppen af!» Den öfversta handen slogs ned tills blott en var igen. Då sade en af de lekande: «Borra längre ner!» — Anföraren svarade: «Jag kan ej.» — «Hvarför?» — «För äple.» — «Hvar kom äple?» «Trilla träd.» — «Hvar kom träd?» «Yxa hugg.»

— «Hvar kom yxa?» «Smed smidde.» — «Hvar kom smed?» «Åt bröd.» — «Hvar kom bröd?» «Ugn bak te.»

— «Hvar kom eld?» «Skog brann.» — «Hvar kom skog?» «Vatten släckte.» — «Hvar kom vatten?» «Oxe drack.»

— «Hvar kom oxe?» «Man köpte.» — «Hvar kom man?» «Sådde hvete; men kråkor och ravnar åto upp det.» Den, som först talar, har kattlort på tungan; den, som först skrattar har beckiga tänder.

Den, som först gjorde detta, gaf pant, liksom det äfven kostade pant, att ej rätt kunna svara på ramsans frågor.

6. Liten lefaer än.

En liten sticka antändes i ljuset, lågan blåstes ut och stickan med den lilla gnistan gick hastigt hand ur hand under utropet: Liten lefver än! Den, i hvars hand gnistan släcktes, gaf pant.

7. Horna.

Deltagarne i leken höllo en duk utspänd, i hvilken anföraren rörde med handen, sägande: «Jag rör och jagkör; jag ramlar och jag skramlar; jag handlar och jag vandlar med bockhorn.» Nämde han ett djur, som hade horn, satta alla ett finger i vädret; men nämde han t. ex. äsnehorn, så sattes fingrarne nedåt. Fel mot denna regel gäldades med pant.

8. Tigga panter.

De lekande sutto eller stodo par om par, och två af männen eller gossarne gingo från det ena paret till det andra under sång:

«Godafton i mitt julastånd, jungfru och ungersven!

Viljen I hvarandra hafva.

Först uti kammaren min, sedan uti sängen min söteligen att sofva.

Sof nu så säll och väl, skyddad till kropp og själ; dröm om din käraste.

Gif oss lite och låt oss gå, derför ä' vi svenner två; pant, pant vilja vi hafva.»»

9. Lösa panterna.

De vid pantlekarne gifna sakerna förvarades af dertill utsedd person* Vid lekens slut samlades deltagarne kring pantgömmaren, som höll panten dold, medan han frågade den först udsedde pantdomarn: «Hvad skall den göra, som panten eger?» Domen fäldes raskt, panten framtogs och hölls öfver ett brinnande ljus, medan domaren ropade: «Jag sveder och jag bränner, hvem är den, som pantenkänner?» Egaren underkastade sig utan prut domen. Sedan blef han den, som dömde vid nästa pant.

Ofta löstes en pant helt enkelt genom att kyssa eller klappa någon; men då med all pantlösning åsyftades ett straff, som kunde väcka munterhet, var det vanligen de gamla gubbarne och gummorna som pantegarne dömdes att kyssa. Oftare utgjordes dock pantlösningen af hela lekar, som utfördes af en eller ett par personer eller ock af alla.

Stå på hufvudet och plocka persilja. Domen utfördes så, att den dömde stälde sig på ett af golftiljornas spik-

hufvuden och låtsade plocka persilja på golfvet. Detta, om han förstod eller kände den ordlek, domen innehöll, annars ökade han den allmänna munterheten med att stå på sitt eget hufvud.

Tigga i Påls Påse. Pantens egare fick en kamrat och en påse och gick omkring i laget, sägande: «Go' kväll!»» — «Hvad vill du?» — «Tigga en kyss.» — «Hvad skall du med den?»» — «Stopp'an i påsen.»» Kyssen gafs, tiggaren gjorde en åtbörd, som förestälde, att han tog kyssen från sin mun och stoppade den i påsen. Kamraten sporde: «Hvad fick du?» — «En kyss.» — «Den vill jag ha hälften af!» Kyssen drogs ur påsen, sattes på munnen og delades med kamraten. Så fortgick det, tills de hade tiggt af alla.

Till pantlösen brukades äfven ordlekar:

Säg: «Pytt, pytt, men ingen hönal» (Rätta svaret: «Pytt, pytt»). Stafva: «Råttfälla» med fyra bokstäfver! — «Katt». «Torrt gräs» med två bokstäfver! — «Hö.» «Halfva korn» med fyra bokstäfver! — «Gryn»*. «Stekt fisk, kokt i smör;» stafva till det med tre bokstäfver! «Det.» «Try ting i bondens gård, så kanske du ej gissar dem i år!» — «Så» (balja) «Kan» (förkortning af kanna) «Ske*» (sked). «Tag bort en bokstaf ur (ordet) konungen, så han (det) blir till kalf!»» «Ko—ungen». «Tio fingrar på hvar hand, fem och tjugo naglar på händer och fötter. Säg det rätt! (Tonvigten lägges på de rätta orden, så blir meningen rigtig).10. Räkneord till „Leka gömme“ och dylika lekar.

a. Hviter häst står på stall, spända sporrar, spjut i hand.

Simmermaka, simmerkaka, erle, perle, peff, paff, puff,

b. Jag gick ut på Långebro, der hörde jag en klocka slo': ett, två,

nu skall du stå.

c. Enom, benom, bom, roller eller dom.

Hox, pox, filiox!

Femton skräddare vägde ett pund med sin nål och med sin trå', pressejernet ofvanpå, för du skall stå.

d. Dina änder och mina gäss gå i prestens lada,

göra storan skada, bita nippen af hvart strå, derför skall du stå.

Barnvisor.

1. Vyssa, lulla litet barn! Mor hon sitter och nystar garn; far han går på Långebro, köper barnet nya sko', nya sko' med spänne, så sofver barnet länge.

2. Vyssa, vyssa lafring! jag vaggar dig för en kafring, och kan jag icke kafringen få, så skall jag låta vaggan stå och låta barnet gråta.

3. Pottan sitter i päreträ, hon sjunger så vacker en visa: «Om barnet inte säjer äh, så får det smaka risa!» Kära pötta, sjung ej så, barnet säger nog ifrå'.

4. Kisse, kisse Månse, hvar var du i jånse?

Jag var på vedbacken

och slog min far i nacken.

5. Hej hopp, min far!

Sicken häst jag har:

Sicka lår, sicka ben, sicka skridt han tar!6. Lirum och larum och katten gör ägg, och gulan sitter i barnets skägg.

7. (När barnet gnäller för en ringa orsak): Har du ondt i magen,

så gå till Per i hagen, sätt dig på en sten och banka dina ben, det gör så godt i magen.

8. Kråkan sitter på kyrkotak

och talar med sina glöttar (ungar):

«Hva ska vi uti vinter $å, vi frysa om våra fötter?»

«Jo, vi ska flyga till Dannemark, köpa skor för en halfver mark.»

Trönta, trönta pepparkorn, katten blåser i silfverhorn!

9. Gås, gås kri&gla! låna mig dina vingar,

mens (medan) jag flyr till Röbenhavn! «Hvad skall du i Köbenhavn?»

«Köpa mig ett perleband.»

«Hvad skall du med perleband?»

• Gifva åt min fasteman.»

«Hvad skall du med fästeman?»

«Kyssa'n och klappa'n,

rifa'n och nappa'n

och hålla väl me'en om julen.»

10. Bromsen han brumma, katten slog på trumma, och fyra råttor gick i dans,

så hela jorden runga1 (skälfde).

11. Jag minnes grant min faders örtagård, der växte rosor och violer,der galer göken, der växer löken,

och der är mogna krösen (lingon).

12. «Spinn, spinn, dotter min!

i morgon kommer friarn din med tolf guldringar skramlande.»

Dottern spann, och tåren rann, men icke kom den skälmen fram, förr'n långt fram på våren med guldband kring håren.

13. Snigel, snigel snärtal räck ut dina långa horn, skall du få en skäppa korn och hafre!

(Också: att gömma till lille julafton.)

14. Flyg, flyg, åkerhöna (jungfru Marias nyckelpiga)! i morgon få vi solsken och vackert väderl

15. Fly, fly glenta (glada) l

I morgon skall du hänga i fyratjugo strängar, i Magleby ängar, med lefver och lunga, med alla dina ungar, du gäslingatjuf (gåsungetjuf) I